A. P. CEHOV

Opere, vol.2

A. P. CEHOV

OPERE

VOLUMUL II

Povestiri

1883 - 1884

EDITURA CARTEA RUSĂ
București 1955

А. П. ЧЕХОВ

СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ТОМ II

Рассказы

1883 - 1884

ИЗДАТЕЛЬСТВО „ПРАВДА“
Москва 1950

Traducere de
ANDA BOLDUR

SE TIPĂREŞTE DUPĂ TEXTUL:
„OPERE COMPLETE ŞI SCRISORI ALE
LUI A. P. CEHOV"
(GOSLITIZDAT, 1944–1950)
Sub îngrijirea lui V. V. ERMILOV

Coperta şi vignetele de
I. PETRESCU

A. P. CEHOV

După un tablou neterminat, de N. P. Cehov
(Moscova, începutul deceniului 1880-1890)

LUCRĂRI INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE“

DECORAŢIA

LEV Pusteakov [1]), profesoraş la gimnaziul militar, era vecin cu prietenul său locotenentul Ledenţov [2]). In dimineaţa Anului Nou, Pusteakov se înfiinţă la uşa acestuia.

— Uite ce e, Grişa, — îi spuse el după obişnuitele urări. — N-aş fi venit să te supăr dacă nu m-aş găsi într-o situaţie foarte neplăcută. Imprumută-mi astăzi „Stanislav" [3])-ul tău. Sînt poftit la masă la Spicikin [4]). Tu îl ştii, dragul meu, pe păcătosul ăsta de negustor: e mort după decoraţii şi, dacă cineva nu poartă agăţat de gît sau pe piept aşa ceva, aproape că-l socoteşte un terchea-berchea. Unde mai pui că are două fete... pe Nastia şi pe Zina... Iţi vorbesc ca unui prieten... Cred că mă înţelegi, dragul meu. Dă-mi decoraţia, fă-mi serviciul ăsta!

---

[1]) Pentru a ilustra unul din importantele procedee artistice de tipizare folosite de autor, care adeseori dă numelor proprii un anumit tîlc, la acestea vom indica în note cuvintele din limba rusă de la care derivă, precum şi traducerea lor în limba romînă. De pildă *Pusteakov* derivă de la *pusteac* — în limba romînă *fleac*. In unele povestiri, avînd posibilitatea, fără a denatura intenţia autorului, să redăm anumite nume proprii ruse prin echivalente romîneşti sugestive, am introdus în text chiar numele traduse, indicînd în note pe cele din original. (N. red. rom.)

[2]) *Ledenet* — acadea (N. red. rom.)

[3]) *„Sfintul Stanislav"* — una din cele mai mici decoraţii din Rusia ţaristă. (N. red. rom.)

[4]) *Spicica* — chibrit (N. red. rom.)

Pusteakov îngăimă toate acestea roşind şi privind mereu cu un aer încurcat spre uşă. Locotenentul trînti o înjurătură, dar se învoi.

La ceasurile două după amiază, Pusteakov se îndrepta cu birja spre locuinţa lui Spicikin; din cînd în cînd îşi desfăcea şuba şi îşi admira pieptul pe care strălucea aurul şi smalţul „Stanislav"-ului împrumutat.

„Parcă te simţi alt om cînd ai aşa ceva", se gîndea profesorul tuşind uşor. „E un fleac, o nimica toată, costă numai cinci ruble şi totuşi îi dă gata pe toţi."

Ajuns la locuinţa lui Spicikin, coborî din birjă, îşi desfăcu şuba şi plăti pe îndelete trăsura. I se păru că birjarul rămăsese cu gura căscată văzîndu-i epoleţii [1]), nasturii de metal şi „Stanislav"-ul. Tuşi încîntat şi intră în casă. În timp ce-şi scotea şuba în antret, aruncă o privire spre salonul cel mare unde vreo cincisprezece persoane şedeau în jurul unei mese lungi şi mîncau. Vocile mesenilor, amestecate cu zăngănitul tacîmurilor, ajungeau pînă la el.

— Cine a sunat? — întrebă gazda. — A, Lev Nikolaici! Poftim, poftim. Ai cam întîrziat dar n-are a face... Abia am început masa.

Pusteakov scoase pieptul înainte, înălţă capul şi, frecîndu-şi mulţumit mîinile, intră în salon. Aici însă îi fu dat să vadă un lucru îngrozitor. La masă, alături de Zina, şedea colegul lui, Tremblant,[2]) profesorul de franceză. Să se arate franţuzului cu „Stanislav"-ul însemna să stîrnească o seamă de întrebări din cele mai neplăcute, să se facă de ruşine pe toată viaţa şi să ajungă de rîsul lumii. Primul lui gînd fu aşadar să-şi smulgă din piept decoraţia sau să fugă; dar fuga nu mai era cu putinţă, iar decoraţia fusese bine cusută. Acoperindu-şi „Stanislav"-ul cu mîna dreaptă, Pusteakov se ghemui, răspunse cu stîngăcie la salutul tuturora şi, fără să întindă nimănui mîna,

---

[1]) In Rusia ţaristă funcţionarii publici purtau uniformă. (N. red. rom.)

[2]) *Trembler* — a tremura (în lb. franceză.) (N. red. rom.)

se lăsă greoi pe un scaun liber, drept în faţa colegului său.

„Se vede treaba că-i băut!“ îşi spuse Spicikin, văzîndu-i mutra năucă.

I se puse în faţă o farfurie cu supă; Pusteakov apucă lingura cu mîna stîngă dar, aducîndu-şi aminte că într-o societate aleasă nu se cade să mănînci cu stînga, declară că luase masa şi că îi era peste putinţă să mai prînzească odată.

— Vedeţi... eu... am mîncat... Mersi... — bolborosi el. — M-am dus să fac o vizită unchiului meu, protoiereul Eleiev [1]), care m-a rugat să... să iau masa cu el.

Şi Pusteakov îşi simţi inima copleşită de un amestec de jale, ciudă şi chiar mînie: supa răspîndea un miros nespus de îmbietor, iar rasolul de nisetru făcea să-i lase gura apă. Profesorul încercă să-şi libereze mîna dreaptă şi să acopere decoraţia cu stînga, dar în cele din urmă renunţă.

„Or să bage de seamă... Cum să stau cu braţul întins peste tot pieptul, ca şi cum m-aş pregăti să cînt? Doamne, de s-ar isprăvi odată şi cu masa asta! De mîncat, am să mănînc la birt!“

După felul al treilea, Pusteakov trase sfios cu coada ochiului spre franţuz. Din cine ştie ce pricină, Tremblant trăgea şi el cu ochiul la colegul său cu un aer la fel de încurcat şi nici el nu mînca. După ce se cercetară astfel chiorîş, amîndoi se fîstîciră şi mai tare şi coborîră privirile în farfuriile goale.

„Mi-a văzut decoraţia, nemernicul, îşi spuse Pusteakov. Simt după mutra lui că mi-a văzut-o! Şi dobitocul ăsta e o mare cutră. Cu siguranţă că o să raporteze chiar mîine directorului!“

Gazdele şi oaspeţii isprăviră felul al patrulea, apoi, cu voia lui dumnezeu, şi pe al cincilea...

Un domn înalt, cu nări largi, păroase, cu nas coroiat şi ochi pe jumătate acoperiţi de pleoape grele,

---

[1]) *Elei* — mir. (N. red. rom.)

se ridică în picioare. Își netezi cu mîna creștetul și rosti cu glas răsunător :

— E... e... eu propun să bem pentru prosperitatea doamnelor aci prezente.

Toți se ridicară cu zgomot și înălțară cupele. Un „ura“ puternic răsună prin toate odăile. Doamnele și domnișoarele zîmbiră și întinseră paharele să ciocnească. Pusteakov se sculă și el și ridică cupa cu mîna stîngă.

— Lev Nikolaici, fii bun și dă-i acest pahar Nastasiei Timofeevna ! — îl rugă un domn, întinzîndu-i paharul. — Indeamn-o să-l bea !

Spre marea lui groază Pusteakov fu nevoit să folosească și mîna dreaptă. „Stanislav“-ul, cu panglica roșie mototolită, văzu în sfîrșit lumina zilei și prinse a străluci. Profesorul se îngălbeni, lăsă capul în jos și aruncă o privire deznădăjduită spre franțuz. Acesta se uită la el cu ochi miraţi, întrebători. Buzele-i zîmbeau șiret și stinghereala i se ștergea încet, încet de pe față.

— Iuli Avgustovici ! — se adresă gazda franțuzului. — Treci sticla asta mai departe !

Tremblant întinse nehotărît mîna dreaptă spre sticlă și... vai, fericire ! Pusteakov zări și pe pieptul lui o decorație. Și ce decorație ! Nu un „Stanislav“, ci coșcogeamite „Anna“ ! [1]) Așadar franțuzul făcuse și el aceeași șmecherie ! De bucurie Pusteakov începu să rîdă și își reluă tacticos locul pe scaun... Acum nu mai avea de ce să-și ascundă „Stanislav“-ul ! Amîndoi păcătuiseră la fel și deci n-avea cine să denunțe și să facă pe celălalt de rîs...

— A-a-a... ! — mugi Spicikin, zărind decorația pe pieptul profesorului.

— Da ! — spuse Pusteakov. — Foarte ciudat ! Cînd te gîndești, Iuli Avgustovici, ce puține propuneri pentru decorare s-au făcut la noi înainte de sărbători ! Personalul nostru este foarte numeros și

---

[1]) *„Sfînta Anna“* — decorație în Rusia țaristă, mai mare ca „Sfîntul Stanislav“. (N. red. rom.)

totuşi numai dumneata şi cu mine am fost decoraţi. Fo-ar-te ciudat!

Tremblant dădu vesel din cap şi îşi scoase pieptul înainte; pe reverul stîng al hainei strălucea în toată frumuseţea ei o „Sfînta Anna“ clasa a III-a.

După masă Pusteakov se plimbă prin toate odăile arătîndu-le domnişoarelor decoraţia. I se luase o piatră de pe inimă şi se simţea la largul lui, cu toate că îi cam chiorăiau maţele de foame.

«Dacă aş fi ştiut, îşi zicea el, uitîndu-se cu jind la Tremblant care discuta cu Spicikin despre decoraţii, mi-aş fi trîntit pe piept un „Vladimir“[1]). Cum naiba de nu mi-a dat prin cap?»

Era singurul lucru care-l mai sîcîia. Incolo se simţea pe deplin fericit.

---

[1]) *„Sfîntul Vladimir“* — înaltă decoraţie în Rusia ţaristă. (N. red. rom.)

MEDITATORUL

EGOR Ziberov, elev în clasa a VII-a de liceu, îi întinde cu un aer de superioritate mîna lui Petea Udodov.[1]) Petea, un băieţaş de vreo doisprezece ani, cu obraji rumeni, bucălaţi, fruntea mică şi părul tuns perie, îmbrăcat într-o hăinuţă cenuşie, îl salută respectuos şi se repede la dulap, după caiete. Meditaţia începe.

Aşa cum s-a înţeles cu tatăl lui Udodov, Ziberov îl meditează pe băiat două ceasuri pe zi, osteneală pentru care primeşte şase ruble pe lună. Îl pregăteşte pentru clasa a II-a de liceu. (Anul trecut l-a pregătit pentru clasa I-a, dar Petea a căzut la examen.)

— Ei... — începe Ziberov, aprinzînd o ţigară. — Pentru astăzi ai avut de învăţat declinarea a patra. Declină *„fructus“ !*

Petea începe să decline.

— Iar n-ai învăţat-o ! — spune Ziberov, ridicîndu-se de pe scaun. — E a şasea oară că-ţi dau să înveţi declinarea a patra şi tot n-ai habar de ea. Cînd ai să începi odată să-ţi înveţi lecţiile ?

— Iar n-a învăţat ? — se aude de dincolo de uşă un glas întretăiat de tuse, şi în odaie intră tatăl lui Petea, secretar gubernial în retragere. — Iar ? Pot să ştiu şi eu de ce n-ai învăţat ? Măgarule ! Mă-

[1]) *Udod* — pupăză. (N. red. rom.)

garule! Mă crezi, Egor Alexeici? Chiar ieri i-am tras o chelfăneală!

Şi, oftînd din greu, Udodov se aşează lîngă fiul său, uitîndu-se din cînd în cînd în „Kühner“ [1])-ul făcut ferfeniţă.

Ziberov începe să-l asculte pe Petea de faţă cu tatăl lui. Să vadă şi netotul ăsta de tată cît de netoată îi este odrasla! Incetul cu încetul liceeanul, îmbătat de rolul său de examinator, ajunge să-l urască, să-l dispreţuiască pe puştiul ăsta prostănac cu obraji rumeni şi ar fi în stare să-l şi bată. Aproape că îi pare rău cînd băieţaşul răspunde corect, atît de nesuferit îi este!

— Nu ştii nici măcar declinarea a doua, Pętea! Nici pe-a întîia nu o ştii! Invăţătură e asta? Ia spune-mi cum e vocativul de la *„meus filius“*?

— De la *„meus filius“*? *„Meus filius“*... e... e...

Petea se uită îndelung la tavan mişcînd din buze, dar nu răspunde nimic.

— Şi cum e dativul plural de la *„dea“*?

— *„Deabus... filiabus“!* — răspunde Petea răspicat.

Tatăl încuviinţează din cap. Lui Ziberov, care nu se aştepta la un răspuns bun, îi este ciudă.

— Şi ce alt substantiv mai are dativul în *„abus“*? — întreabă el.

Apoi lămureşte că şi *„anima*-sufletul“ are dativul în *„abus“*, ceea ce nu este menţionat în *„Kühner“*.

— Ce sonoră e limba latină! — exclamă Udodov! — Alon... tron... bonus... antropos... Ce înţelepciune! Şi cînd te gîndeşti că e nevoie de toate acestea! — adăugă el oftînd.

„Dobitocul ăsta mai rău ne încurcă, îşi spune Ziberov. Stă aici proţap şi mă supraveghează. Nu pot suferi să fiu controlat!“

— Ei, — se adresează el lui Petea. — Pentru lecţia viitoare vei pregăti la latină acelaşi lucru. Să tre-

---

[1]) *Kühner* — autorul unui manual de limba latină folosit în liceele ţariste. (N. red. rom.)

cem acum la aritmetică... Ia-ţi tăbliţa. Care-i problema următoare?

Petea scuipă pe tăbliţă şi o şterge cu mîneca.

Meditatorul ia cartea şi dictează:

— Un negustor a cumpărat 138 arşini de stofă neagră şi de stofă albastră cu 540 ruble. Cîţi arşini a cumpărat el din fiecare, dacă stofa albastră a costat 5 ruble arşinul, iar cea neagră 3 ruble? Repetă problema.

Petea repetă problema şi pe loc, fără să spună un cuvînt, începe să împartă 540 cu 138.

— Pentru ce împarţi? Stai niţel! Dealtfel, aşa-i... continuă! Rămîne un rest? Aci nu poate fi rest. Dă-mi tabla, să fac eu împărţirea!

Ziberov face împărţirea, obţine 3 cu un rest şi şterge repede totul.

„Ciudat... gîndeşte el, trecîndu-şi degetele prin păr şi roşind. Cum naiba s-o fi rezolvînd? Hm!... Asta e o problemă de algebră cu două necunoscute şi nu o problemă de aritmetică...“

Meditatorul se uită la soluţii şi vede 75 şi 63.

„Hm!... curios... Oare cum se face? Se adună 5 cu 3, şi apoi se împarte 540 la 8? Aşa o fi? Nu, nu-i aşa“.

— Hai, rezolv-o! — îi spune el băiatului.

— Ce te gîndeşti atîta? Problema e simplă de tot! — îi spune şi Udodov lui Petea. — Mare tîmpit mai eşti! Rezolvă-i-o dumneata, Egor Alexeici.

Egor Alexeici ia condeiul în mînă şi se apucă să rezolve. Începe să se bîlbîie, roşeşte, păleşte.

— La drept vorbind, e o problemă de algebră, — spune el. — Poate fi rezolvată prin x şi y. Dar poate fi rezolvată şi aşa. Vezi, facem împărţirea... ai înţeles de ce? Pe urmă scăderea... Pricepi? Sau, ştii ce... Gîndeşte-te şi rezolv-o singur pentru mîine...

Petea zîmbeşte şiret. Udodov zîmbeşte şi el. Amîndoi au înţeles încurcătura profesorului. Elevul de clasa a VII-a se ruşinează şi mai rău, se scoală în picioare şi începe să se plimbe dintr-un colţ în altul al încăperii.

— Se poate rezolva şi fără algebră, — spune Udodov oftînd şi întinzînd mîna spre abac. Poftim...

Ţăcăneşte cu bilele abacului şi obţine 75 şi 63, ceea ce şi trebuia.

— Uite... aşa socotim noi, cei fără multă ştiinţă.

Meditatorul e din ce în ce mai stînjenit. Cu inima strînsă se uită la ceas şi vede că pînă la sfîrşitul lecţiei a mai rămas o oră şi un sfert — o veşnicie!

— Ia să facem acum o dictare.

După dictare, urmează geografia, apoi religia şi limba rusă; multe ştiinţe mai există pe lumea asta! Dar iată că dă dumnezeu şi se sfîrşesc şi cele două ceasuri de meditaţie. Ziberov îşi ia şapca, întinde mîna lui Petea cu acelaşi aer de superioritate şi îşi ia rămas bun de la Udodov.

— N-aţi putea să-mi daţi astăzi ceva bani? — se roagă el sfios. — Mîine trebuie să plătesc taxele la şcoală. Imi sînteţi dator pentru şase luni.

— Eu? A, da, da... — bolboroseşte Udodov, fără să-l privească în faţă. — Cu multă plăcere! Atît că acum n-am; am să vă plătesc peste o săptămînă... sau două...

Ziberov se învoieşte şi, după ce îşi încalţă galoşii grei şi murdari, pleacă la altă meditaţie.

CINTAREȚII

CU binevoitorul concurs al judecătorului de pace, care primise o scrisoare din Petersburg, în Efremovo se răspîndi zvonul că moşierul din localitate, contele Vladimir Ivanîci avea să sosească în curînd. Data exactă a sosirii nu o ştia însă nimeni.

— O să pice ca hoţul, în puterea nopţii, — spune părintele Kuzma, un popă mărunţel, cărunt şi îmbrăcat într-un anteriu liliachiu. — Şi dacă soseşte, n-o să mai ai loc de puhoiul de boieri şi de tot soiul de oameni cu vază. Toţi vecinii au să dea buzna aici. Dă-ţi toată silinţa, Alexei Alexeici... Te rog din suflet...

— Eu nu am de ce să mă prăpădesc cu firea, — mormăi Alexei Alexeici morocănos. — Eu îmi văd de treaba mea. Numai duşmanul meu să-şi cînte ecteniile în ton. Că parcă într-adins face...

— Lasă, lasă... îl rog cu frumos pe diacon... şi ai să vezi că-l înduplec...

Alexei Alexeici este dascăl la biserica „Trei Ierarhi" din Efremovo. Tot el îi învaţă şi pe băieţii de la şcoală să cînte cîntece bisericeşti şi laice, treabă pentru care primeşte de la administratorul contelui şaizeci de ruble pe an. In schimbul acestei învăţături, şcolarii au îndatorirea să cînte la biserică. Alexei Alexeici este un bărbat înalt, bine legat, cu mers falnic şi cu faţa rasă, rotofeie, ca un uger de vacă. Infăţişarea lui impunătoare şi bărbia cu două caturi îl fac să

semene mai curînd cu un înalt dregător decît cu un ţîrcovnic. Era ciudat să-l vezi pe omul ăsta chipeş şi arătos făcînd vlădicăi închinăciuni pînă la pămînt, sau — cum s-a întîmplat odată în urma unei gîlceve cu Evlampi Avdiesov — stînd două ceasuri în genunchi, la porunca cuviosului părinte. Măreţia se potriveşte mai bine cu înfăţişarea sa decît umilinţa.

Aşadar, în urma zvonurilor despre sosirea contelui, Alexei Alexeici face zilnic, dimineaţă şi seară, repetiţii cu corul. Acestea au loc la şcoală. Nu s-ar putea spune că stingheresc prea mult lecţiile, fiindcă în timp ce unii şcolari cîntă, învăţătorul Serghei Makarîci îi pune pe ceilalţi, care nu sînt în cor, să facă exerciţii de caligrafie, iar el se alătură tenorilor în calitate de amator.

Repetiţiile decurg cam în felul următor: Alexei Alexeici intră în sală suflîndu-şi nasul şi trîntind uşa. Sopranii şi altiştii ies zgomotos din bănci. Din curte năvălesc tropăind, de parcă ar fi cai, tenorii şi başii, care aşteaptă să înceapă. Fiecare îşi ocupă locul lui. Alexei Alexeici se îndreaptă din şale, face linişte şi dă tonul.

— Ta-ta-ti-ta-tam... Do-mi-sol-do!

— A-a-a-a-min!

— *Adaggio... adaggio...* Incă o dată...

După „amin“ urmează „Doamne miluieşte“ din ectenia cea mare. Toate aceste cîntări sînt demult învăţate şi repetate de mii de ori; se ştiu şi cu ochii închişi, şi se reiau aşa, mai mult „proforma“. Sînt cîntate alene, mecanic. Alexei Alexeici dă liniştit din mînă şi ţine isonul, cînd cu glas de tenor, cînd cu glas de bas. Totul merge strună... Dar cînd vine rîndul „Heruvicului“, înainte de a începe să cînte, întregul cor se porneşte deodată să-şi sufle nasul, să tuşească şi să răsfoiască înfrigurat notele. Dirijorul se întoarce cu spatele şi începe să-şi acordeze vioara cu un aer misterios. Pregătirile ţin vreo două minute.

— Treceţi la locurile voastre! Uitaţi-vă bine la note... Başii să nu cînte prea tare... mai lin...

Se alege „Heruvicul“ Nr. 7 de Bortnianski. La un semn, se face linişte. Privirile tuturora se aţintesc

asupra notelor şi sopranii deschid gura. Alexei Alexeici lasă încet mîna în jos.

— *Piano... piano...* Nu vedeţi că e scris *„piano"*... Mai uşurel, mai uşurel!

— ...vi...i... mii...

Cînd trebuie cîntat *piano,* pe chipul lui Alexei Alexeici se revarsă o blîndeţe şi o încîntare de parcă ar vedea în vis o zacuscă straşnică.

— *Forte... forte!* Apăsat!

Cînd trebuie cîntat *forte,* pe faţa grăsană a dirijorului se întipăreşte un fel de teamă, de groază chiar.

„Heruvicul" este cîntat foarte bine, atît de bine încît ceilalţi şcolari uită de caligrafie şi încep să urmărească mişcările dirijorului. Trecătorii se opresc sub ferestre; paznicul Vasili intră în clasă, încins cu un şorţ şi cu un cuţit de bucătărie în mînă, şi ascultă şi el, furat de vraja cîntecului. Părintele Kuzma răsare ca din pămînt cu faţa îngrijorată... După „toată grija cea lumească să o lepădăm", Alexei Alexeici îşi şterge sudoarea de pe frunte şi se apropie emoţionat de el.

— Nu-nţeleg, părinte Kuzma, — îi spune dirijorul, dînd din umeri, — de ce poporul rus pricepe atît de greu! Nu-nţeleg! Să mă bată dumnezeu! E un popor atît de incult, încît nici nu poţi să-ţi dai bine seama ce are în gît: o beregată sau cine ştie ce altă măruntaie? Ce-i cu tine, te-ai înecat? — se adresează el basului Ghennadi Semiciov, fratele cîrciumarului.

— De ce?

— Ce-i cu glasul tău? Sună hodorogit ca o tingire. Se vede treaba că aseară iar ai tras la măsea! Da, da! Cînd deschizi gura parcă s-ar deschide uşa cîrciumii... O-o-of! Ţărănoiule! Necioplitule! Cîntăreţ eşti tu, care bei cu mujicii la cîrciumă? Un bou, asta eşti!

— E păcat, mare păcat... — intervine şi părintele Kuzma. — Dumnezeu vede totul... Nimic nu-i poţi ascunde...

— De asta nu ştii să cînţi fiindcă ţi-e gîndul numai la votcă şi nu la lucruri dumnezeieşti, dobitocule!

— Lasă-l! Nu te necăji, nu-ţi face sînge rău... — spune părintele Kuzma. — Vorbesc eu cu el şi să vezi că-l înduplec.

Părintele Kuzma se apropie de Ghennadi Semiciov şi începe să-l înduplece:

— De ce faci asta? Doar eşti om cu judecată. Cel care cîntă trebuie să se ferească de băutură, fiindcă are un gîtlej... gingaş... cum s-ar zice.

Ghennadi se scarpină la ceafă şi se uită pieziş spre fereastră ca şi cum n-ar fi vorba de el.

După „Heruvic" urmează „Crezul", apoi „Cu vrednicie şi cu dreptate"; toţi cîntă cu multă simţire, fără greşeală, pînă la „Tatăl nostru".

— Părinte Kuzma, — spune dirijorul, — părerea mea e că „Tatăl nostru" simplu sună mai frumos ca cel din note. Cred că pe acesta ar trebui să-l cîntăm în faţa contelui.

— Nu, nu... Cîntă-l pe cel din note. Contele merge la biserică prin capitale, nici n-o să vrea să audă alte cîntece decît cele din note... Frumos trebuie să mai cînte corurile pe acolo... Ce mai note trebuie să aibă!...

După „Tatăl nostru" coriştii încep iar să tuşească, să-şi sufle nasul şi să răsfoiască notele. Rămîne să se execute lucrul cel mai greu: concertul. Alexei Alexeici studiază cu ei două bucăţi: „Cine este dumnezeu mare" şi „Pre ceea ce este slava a toată lumea". Piesa cea mai bine cîntată va fi executată în faţa contelui. În timp ce dirijează concertul, Alexei Alexeici se înflăcărează. Expresia de blîndeţe alternează mereu cu expresia de groază. Dă din mîini, mişcă din degete, saltă din umeri...

— *Forte!* — bolboroseşte el. — *Andante!* Sss-t! Lăsaţi-o mai uşor... mai uşor...! Cîntă, iroade! Ei, tenorilor, nu vă aud de loc! Ta-ta-ti-ta-tam... Sol... si... sol, dobitocule! „Mare!" Ei, başilor, „ma-a... ma... re..."

Arcuşul lui se agită peste capetele şi umerii sopranilor şi altiştilor care cîntă fals. Cu mîna stîngă îi trage mereu de urechi pe micii cîntăreţi. Odată chiar, în focul pasiunii, i-a dat un bobîrnac sub falcă basu-

lui Ghennadi. Dar cîntăreţii nu plîng şi nu se supără : ei înţeleg toată importanţa misiunii lor.

După concert urmează cîteva clipe de tăcere. Alexei Alexeici, asudat, roşu la faţă, sleit de puteri, se aşează pe pervazul ferestrei şi plimbă asupra celor de faţă o privire tulbure, grea, dar triumfătoare. Spre marea sa nemulţumire, zăreşte în mulţimea auditorilor pe diaconul Avdiesov. Diaconul, un bărbat înalt, vînjos, cu faţa rumenă, pistruiată, şi cu părul de culoarea paiului, stă rezemat de sobă şi zîmbeşte dispreţuitor.

— Cîntă, cîntă ! Dă-i zor cu notele ! — mormăie el cu glas adînc, de bas. — Mare nevoie are contele de cîntatul tău ! Ori cu note, ori fără note, lui totuna îi este, cà e ateu...

Părintele Kuzma se uită speriat în jurul lui şi începe să-şi frămînte degetele.

— Ei, diacone... — şopteşte el. — Taci din gură ! Te rog...

După concert mai urmează „Să se umple gurile noastre de lauda ta, doamne“, apoi repetiţia se sfîrşeşte. Cîntăreţii se împrăştie, urmînd să se adune din nou seara pentru o nouă repetiţie. Şi asta zi de zi.

Trece o lună, apoi alta...

Intr-o zi, administratorul primeşte înştiinţarea că contele urmează să sosească. Şi iată că, în cele din urmă, jaluzelele de la ferestrele casei boiereşti sînt ridicate şi în Efremovo răsună glasul unui pian răguşit, dezacordat. Părintele Kuzma tînjeşte, fără să ştie nici el de ce : de bucurie sau de grijă... Diaconul se plimbă de colo-colo zîmbind ironic.

Sîmbătă seara, părintele se înfiinţează la dirijor acasă. E galben la faţă, cu umerii gîrboviţi ; pînă şi splendoarea rasei lui liliachii a pălit.

— Am fost chiar acum la luminăţia sa, — îi spune el dirijorului bîlbîindu-se. — E un domn foarte cult, cu păreri alese... Dar, cum să-ţi spun... ţi-e ciudă, frate... „La ce oră, zic, porunceşte luminăţia voastră să se tragă mîine clopotele pentru liturghie ?“ „Cînd vrei... zice dînsul. Numai, dacă s-ar putea, să nu ţină slujba

prea mult, să fie mai scurtă şi... fără cor". Fără cor ! Auzi tu fără cor...

Alexei Alexeici se face stacojiu. Mai bine ar mai sta încă o dată două ore în genunchi decît să audă asemenea vorbe ! Nu poate închide ochii toată noaptea. Nu-i e atîta necaz că întreaga lui trudă s-a dovedit zadarnică, cît îl supără gîndul că de acum înainte Avdiesov nu-l va mai slăbi nici o clipă cu batjocurile sale. Fiindcă nu încape îndoială că Avdiesov se bucură de nenorocirea lui. A doua zi, în tot timpul liturghiei, diaconul trage dispreţuitor cu ochiul spre strana în care Alexei Alexeici, singur cuc, dă răspunsurile cu glasul său de bas. Scuturînd cădelniţa prin faţa stranei, Avdiesov mormăie :

— Dă-i zor cu notele, hai, ce stai ! Dă-ţi toată silinţa ! Contele va dărui corului o hîrtie de zece ruble !

După liturghie dirijorul, cătrănit şi aproape bolnav de supărare, porneşte spre casă. La poartă îl ajunge din urmă Avdiesov, roşu la faţă.

— Stai, Alioşa, — îi spune diaconul. — Stai niţel, prostule, nu te supăra ! Şi eu am păţit-o, nu numai tu ! După slujbă, părintele Kuzma s-a apropiat de conte şi l-a întrebat : „Ce părere aveţi despre glasul diaconului, luminăţia voastră ? Nu-i aşa că are o octavă minunată ?" Şi ştii ce-a răspuns contele ? Un mare compliment ! „Oricine, zice el, e în stare să zbiere ; dar la om, zice, mintea face mai mult decît vocea". Deşteptul de la Piter ! Ateul tot ateu rămîne ! Haidem, frate dragă, să tragem cîte o duşcă, să ne înecăm amarul.

Şi, braţ la braţ, duşmanii intră pe poartă...

CONDICA DE RECLAMAŢII

CONDICA cu pricina se află într-un mic birou al unei gări, anume destinat pentru aceasta. Cheia biroului „se găseşte în păstrarea jandarmului gării"; de fapt însă nu e nevoie de nici o cheie, deoarece uşa e întotdeauna descuiată. Răsfoiţi condica şi iată ce veţi găsi:

„Stimate domn, dă-mi voie să-mi încerc şi eu pana!"

Sub aceste cuvinte este desenată o mutră cu nas lung şi coarne. Dedesubt stă scris:

„Eu sînt portretul chipului tău;
Eu sînt deştept, iar tu — nătărău."

„Apropiindu-mă de această gară şi aplecîndu-mă pe fereastră ca să admir peisajul, mi-a zburat pălăria. I. Iarmonkin."

„Cine-o fi scris, eu nu ştiu, zău,
Dar că citesc, tîmpit sînt eu."

„Las spre amintire aceste rînduri şi mă iscălesc: şeful biroului de plîngeri, Kolovroev".

„Adresez celor mari plîngerea mea împotriva conductorului Kucikin [1]) pentru mojicia cu care s-a purtat faţă de nevastă-mea. Nevastă-mea n-a făcut de loc scandal, ci dimpotrivă şi-a dat toată silinţa să fie cît

[1]) *Kucika* — grămăjoară. (N. red. rom.)

mai multă liniște. De asemenea protestez împotriva jandarmului Kleatvin [1]), care m-a apucat grosolan de umăr. Domiciliez la moșia lui Andrei Ivanovici Işceev, care cunoaște felul meu de a mă purta. Funcționarul Samolucişev" [2]).

„Nikandrov e socialist!"

„Fiind încă sub impresia proaspătă a faptei revoltătoare... (șters). Trecînd prin această gară, am fost revoltat pînă în adîncul sufletului de următoarele... (șters). Sub ochii mei s-a petrecut următorul eveniment revoltător, care ilustrează în culori vii ordinea ce domnește la căile noastre ferate... (mai departe totul este șters afară de iscălitură.) Alexei Zudiev [3]), elev de clasa a VII-a la liceul din Kursk."

„Așteptînd plecarea trenului, am inspectat fizionomia șefului gării și am rămas foarte nemulțumit de ea. Fac cunoscut acest lucru pe traseu. Un vilegiaturist vesel."

„Știu cine a scris rîndurile de mai sus! Le-a scris M. D."

„Domnilor! Telțovski este un escroc!"

„Jandarmereasa a fost ieri dincolo de rîu cu bufetierul Kostea. Le dorim toate cele bune. Nu te pierde cu firea, domnule jandarm!"

„Trecînd prin gară, fiindu-mi foame și gîndindu-mă ce aș putea mînca, n-am putut găsi mîncare de post. Diaconul Duhov."

„Halește ce se nimerește".

„Cine va găsi o tabacheră de piele n-are decît s-o dea la casă, lui Andrei Egorîci."

„Dat fiind că mă dă afară din slujbă, sub cuvînt că sînt beţiv, declar că sînteţi toţi nişte potlogari şi nişte hoţi. Telegrafistul Kozmodemianski."

„Impodobiți-vă cu virtutea."

„Katenka, te iubesc la nebunie!"

„Rog a nu scrie în condica de reclamații lucruri străine de ea. Pentru șeful gării, Ivanov al șaptelea."

„Ai fi tu al șaptelea, dar tot dobitoc rămîi."

---

[1]) *Cleatva* — jurămînt. (N. red. rom.)
[2]) *Samoe lucişee* — cel mai bun. (N. red. rom.)
[3]) *Zudeti* — a pisa, a plictisi. (N. red. rom.)

PERPETUUM MOBILE

JUDECĂTORUL de instrucţie Grişutkin, un bătrînel care intrase în această slujbă încă înainte de dezrobirea ţăranilor, şi doctorul Svistiţki,[1]) un domn melancolic, se duceau cu trăsura la o autopsie. Era toamnă. Trăsura mergea pe un drum de ţară. Se făcuse întuneric beznă şi turna cu găleata.

— Ce ticăloşie, — mîrîia judecătorul de instrucţie. — N-avem nici măcar o climă ca lumea, ca să nu mai vorbesc de civilizaţie şi de omenie. Halal ţară ! Cînd te gîndeşti că sîntem în Europa... Şi ce ploaie, ce ploaie ! Parcă ar fi tocmită, afurisita ! Mînă mai repede, nemernicule, că de nu, îţi mut fălcile din loc, dobitocule, boule ! — strigă el argatului care şedea pe capră.

— Ciudat lucru, Ahei Alexeici ! — spuse doctorul oftînd şi înfofolindu-se în şuba udă. — Nici nu bag de seamă că-i vreme rea. Mă apasă o presimţire ciudată, grea. Mi se pare că dintr-o clipă într-alta o să mă lovească o nenorocire. Eu cred în presimţiri. De aceea... aştept. Cîte nu se pot întîmpla ? Orice : o infectare de la un cadavru... moartea unei fiinţe iubite...

— Măcar faţă cu Mişka ar trebui să-ţi fie ruşine să vorbeşti de presimţiri, muiere ce eşti. Mai rău decît ţi se întîmplă acum nici nu se poate. Există pe lume ceva mai îngrozitor decît o ploaie ca asta ? Ştii ce,

[1]) *Svisteti* — a fluiera. (N. red. rom.)

Timofei Vasilici? Nu mă simt în stare să merg mai departe. Omoară-mă, fă-mi ce vrei, dar nu mai pot. Trebuie să ne oprim şi să tragem undeva. Cine stă pe aici prin apropiere?

— Ivan Ivanîci Ejov,[1]) — răspunse Mişka. — Dincolo de pădure, peste pod.

— Ejov? Hai la Ejov. In treacăt fie zis, n-am mai fost de mult pe la păcătosul ăsta de moşneag.

Ocoliră pădurea, trecură podul, o luară la stînga, apoi la dreapta, şi intrară în ograda generalului-maior în retragere Ejov, preşedintele adunării judecătorilor de pace.

— E acasă! — spuse Grişutkin, coborînd din trăsură şi privind la ferestrele luminate. — Bine că-i acasă. Vom bea bine, vom mînca bine şi vom dormi... Ejov ăsta e mare puşlama, dar trebuie să recunoşti că e foarte primitor.

In vestibul fură întîmpinaţi de însuşi stăpînul casei, un bătrînel mărunt, zbîrcit, al cărui cap semăna cu un ghemotoc ţepos.

— Aţi nimerit tocmai bine, domnilor, tocmai bine... — spuse el. — Abia ne-am aşezat la cină, sîntem la friptura de purcel. Treizeci şi trei[2]) la moment. Şi substitutul de procuror e la mine. A trecut să mă ia, drăguţul de el. Mîine mergem împreună la adunare. Da, mîine avem şedinţă... treizeci şi trei la moment...

Grişutkin şi Svistiţki intrară în salonul cel mare. Văzură o masă întinsă, acoperită cu aperitive şi vinuri. In capul mesei şedea fiica gazdei, Nadejda Ivanovna, o tînără oacheşă, în mare doliu după răposatul ei soţ; lîngă ea, substitutul de procuror, Tiulpanski,[3]) un tînăr cu favoriţi subţiri şi cu faţa acoperită de o reţea de vinişoare albastre.

— Vă cunoaşteţi? — spuse Ejov, arătîndu-i pe rînd cu degetul. — Procurorul... fata mea...

Femeia cea tînără şi oacheşă zîmbi şi, închizînd puţin ochii, întinse mîna noilor sosiţi.

---

1) *Ej* (se citeşte ioj) — arici. (N. red. rom.)
2) *Treizeci şi trei* — joc de cărţi. (N. red. rom.)
3) *Tiulpan* — lalea. (N. red. rom.)

— Prin urmare... veniţi de la drum, domnilor! — spuse Ejov, umplînd trei pahărele. — Nu vă sfiiţi, oameni buni! Beau şi eu cu voi, — treizeci şi trei la moment... Ei, să trăim cu toţii...

Musafirii şi gazda băură. Grişutkin gustă din castraveţi şi atacă friptura. Doctorul îşi goli paharul şi oftă. Tiulpanski aprinse o ţigară de foi, cerînd în prealabil voie doamnei, cu un zîmbet atît de larg, încît ai fi zis că are cel puţin o sută de dinţi în gură.

— Ei, domnilor? Aţi uitat că pahărelelor nu le place să aştepte? Nu-i aşa? Procurorule! Doctore! Să bem pentru medicină! Eu unul apreciez mult medicina. Şi mi-e drag şi tineretul, treizeci şi trei la moment. Orice s-ar zice, tineretul va păşi întotdeauna în frunte. Ei, în sănătatea tuturor!

Conversaţia deveni generală. Toată lumea vorbea, afară de procurorul Tiulpanski, care şedea nemişcat, suflînd pe nări fumul de ţigară. Era vădit că se considera aristocrat şi că dispreţuia şi pe doctor, şi pe judecătorul de instrucţie. După cină, Ejov, Grişutkin şi substitutul de procuror se aşezară să joace wist în trei. Doctorul şi Nadejda Ivanovna se instalară lîngă pian şi începură să discute.

— Mergi la autopsie? — îl întrebă drăgălaşa văduvioară. — Să faci autopsia unui cadavru? Ah! Ce putere de voinţă, ce caracter de oţel trebuie să ai ca să ridici cuţitul şi să-l împlînţi pînă la plăsele într-un trup neînsufleţit, fără să clipeşti, fără să te înfiori. Ştii că am o adevărată veneraţie pentru doctori. Sînt oameni deosebiţi, sfinţi. Dar de ce eşti aşa de trist?

— Simt un fel de nelinişte.... Mă apasă o presimţire ciudată, grea. Ca şi cum m-ar aştepta pierderea unei fiinţe dragi.

— Eşti însurat, doctore? Ai rude apropiate?

— N-am pe nimeni. Sînt singur şi n-am nici măcar cunoscuţi. Spuneţi-mi, doamnă, credeţi în presimţiri?

— Oh, da, cred.

In timp ce doctorul şi văduvioara discutau despre presimţiri, Ejov şi judecătorul de instrucţie Grişutkin se ridicau mereu de la masa de joc şi se duceau

la masa cu aperitive. La ora două noaptea, Ejov, care pierduse cam mult, își aduse deodată aminte de adunarea de a doua zi și se bătu peste frunte.

— Doamne! Și eu care uitasem! Sîntem niște nelegiuiți, da, niște nelegiuiți! Mîine în zori trebuie să plecăm la adunare, și noi jucăm! La culcare, la culcare, treizeci și trei la moment! Nadia, șterge-o la culcare! Declar ședința închisă.

— Ești fericit, doctore, că poți să dormi pe o noapte ca asta! — spuse Nadejda Ivanovna, luîndu-și rămas bun de la Svistițki. — Eu nu pot să dorm cînd ploaia îmi bate darabana în geam și cînd îi aud gemînd pe bieții mei brazi. Dar ce să fac? Mă duc să-mi omor vremea citind o carte oarecare. De închis ochii însă, nici vorbă. De obicei, cînd în coridorul cel mic, pe fereastra din fața ușii mele, arde o lampă, înseamnă că nu dorm și că mă roade plictiseala...

În camera anume pregătită pentru ei, doctorul și Grișutkin găsiră așternute pe jos două uriașe saltele de puf. Doctorul se dezbrăcă și se băgă sub plapumă cu cap cu tot. Judecătorul de instrucție se dezbrăcă și se culcă și el, dar se răsuci mult timp fără să poată adormi. Într-un tîrziu se sculă și începu să se plimbe dintr-un colț într-altul al încăperii. Era o fire neliniștită.

— Mă tot gîndesc la femeia cea tînără, — începu el să vorbească. — Frumoasă văduvioară! O splendoare de femeie! Mi-aș da și viața pentru ea! Ochii, umerii, picioruşele cu ciorapi liliachii... Și e spirt nu altceva! Se vede cît de colo! Dar ce folos! De frumusețea ei se bucură' un terchea-berchea, un jurist, un procuror! Dobitocul ăla vînos cu mutră de englez! Nu pot să-i sufăr pe juriști! Crăpa de gelozie cînd te auzea vorbind cu ea de presimțiri! Ce să mai vorbim!... Strașnică femeie! Nemaipomenită! O minune a naturii!

— Da, e o persoană respectabilă, — spuse doctorul scoțînd capul de sub plapumă. — O persoană impresionabilă, nervoasă, înțelegătoare, plină de sensibilitate. Dumneata și cu mine vom adormi îndată, dar ea, sărăcuța, nu. Nervii ei nu suportă o noapte de furtu-

nă ca asta. Mi-a spus că se va plictisi toată noaptea citind o carte. Biata femeie! Probabil că în faţa uşii ei arde acum lampa...

— Care lampă?

— Mi-a spus că dacă pe fereastra din faţa uşii ei arde o lampă înseamnă că nu doarme.

— Ţi-a spus asta? Ţie?

— Da, mie.

— Atunci nu te înţeleg! Dacă ţi-a spus aşa ceva, înseamnă că eşti cel mai fericit dintre muritori! Bravo, doctore! Bravo ţie! Te admir, frate! Te invidiez, dar te admir! Nu mă bucur atît pentru tine, cît mă bucur de păţania acestui jurist, acestei canalii roşcovane! Mă bucur că ai să-i pui coarne! Hai, îmbracă-te! Inainte, marş!

Cînd era beat, Grişutkin îi tutuia pe toţi.

— Ce-ţi trece prin minte, Ahei Alexeici! Zău aşa, — răspunse timid doctorul.

— Hai, nu mai discuta, Esculape! Imbracă-te şi şterge-o... Cum dracu' era cîntecul acela din „Viaţa pentru ţar"? [1]) *„Şi pe-al dragostei drum rupem o zi, cum am rupe o floare..."* Imbracă-te, dragul meu. Hai odată! Timoşa! Doctore! Ce mai stai, dobitocule!

— Iartă-mă, dar nu te înţeleg.

— Ce-i aşa de greu de înţeles? Doar nu e astronomie! Imbracă-te şi du-te la lampa ta, asta e tot!

— Mă mir că ai o părere atît de proastă despre această doamnă şi despre mine.

— Ia lasă filozofia! — se supără Grişutkin. — Cum poţi să mai stai la îndoială? Ăsta-i cinism!

Degeaba căută să-l convingă pe doctor, supărîndu-se, rugîndu-l, îngenunchiind chiar în faţa lui. Văzînd că nu ajunge la nici un rezultat, trase o înjurătură zdravănă, după care scuipă şi se trînti pe saltea. După un sfert de oră însă, sări deodată în picioare şi-l trezi pe doctor.

— Ascultă! Refuzi categoric să te duci la ea? — întrebă el aspru.

---

[1]) *„Viaţa pentru ţar"* — vechiul titlu oficial al operei „Ivan Susanin" de Glinka, (N. red. rom.)

— Ce să caut acolo? Zău, ce om apucat eşti şi dumneata, Ahei Alexeici! E groaznic să plece cineva cu dumneata la o autopsie!

— Ei, atunci mă duc eu, dracu' să te ia! Eu... eu nu sînt mai prejos decît un jurist sau un doctor care nu-i decît o muiere. Mă duc!

Se îmbrăcă în grabă şi păşi spre uşă.

Doctorul îl privi nedumerit, părînd a nu înţelege, apoi sări în picioare.

— Sper că glumeşti, — spuse el, tăindu-i drumul.

— N-am timp de palavre... Lasă-mă să trec!

— Cum am să te las? Ahei Alexeici, culcă-te... Eşti beat!

— Cu ce drept nu mă laşi să trec, Esculape?

— Cu dreptul unui om a cărui datorie este de a apăra o femeie cinstită! Vino-ţi în fire, Ahei Alexeici, dă-ţi seama ce faci! Eşti bătrîn! Ai şaizeci şi şapte de ani!

— Eu, bătrîn? — se supără Grişutkin. — Care-i nemernicul care ţi-a spus că sînt bătrîn?

— Ai băut şi eşti excitat, Ahei Alexeici. Nu-i frumos! Nu uita că eşti om, şi nu dobitoc! Numai dobitoacele se lasă conduse de instincte, dar dumneata eşti rege al naturii, Ahei Alexeici!

Regele naturii se făcu stacojiu şi îşi înfundă mîinile în buzunare.

— Te întreb pentru ultima oară: îmi dai sau nu drumul? — urlă el deodată, ca şi cum ar fi strigat pe cîmp, la un surugiu. — Canalie!

Dar îndată se sperie singur de glasul său şi, depărtîndu-se de uşă, se duse la fereastră. Cu toate că era beat, i se făcuse ruşine de ţipătul lui strident, care cu siguranţă, trezise toată casa. După o lungă tăcere, doctorul se apropie de el şi îi atinse umărul. Ochii îi erau umezi, obrajii îi ardeau...

— Ahei Alexeici! — spuse el cu glas tremurător. — După aceste cuvinte tari, după ce dumneata, uitînd de orice bună-cuviinţă, m-ai făcut canalie, vei înţelege că nu mai putem rămîne sub acelaşi acoperiş. Mă simt grav insultat... Să admitem că aş fi vinovat, dar... în fond, cu ce sînt vinovat? Avem de-a

face cu o doamnă cumsecade, cu o femeie cinstită, şi dumneata îţi permiţi, netam-nesam, asemenea vorbe. Iartă-mă, dar nu mai sîntem prieteni.

— Foarte bine! Nici n-am nevoie de prietenia dumitale.

— Plec chiar acum. Nu mai pot să rămîn cu dumneata, şi... sper să nici nu ne mai întîlnim.

— Cu ce pleci?

— Cu caii şi trăsura mea.

— Dar eu cu ce am să plec? Ce înseamnă asta? Vrei să fii ticălos pînă la capăt? M-ai adus cu trăsura dumitale; eşti obligat să mă duci tot cu trăsura dumitale.

— Am să te duc, dacă vrei. Dar imediat... Plec chiar acum. Sînt atît de enervat, încît nu mai pot rămîne aci.

Grişutkin şi Svistiţki se îmbrăcară fără a mai schimba un cuvînt şi ieşiră în curte. Îl treziră pe Mişka, apoi se aşezară în trăsură şi porniră.

— Cinicule... — mormăia pe drum judecătorul de instrucţie. — Dacă nu ştii să te porţi cu femei cinstite, să stai acasă şi să nu te mai duci prin casele lor...

Era greu de înţeles dacă se ocăra pe sine însuşi sau pe doctor. Cînd trăsura se opri în dreptul locuinţei sale, sări jos şi spuse intrînd pe poartă:

— Nici nu te mai cunosc!

Trecuseră trei zile. Doctorul îşi isprăvise vizitele şi stătea întins pe divanul său. Neavînd ce face, citea în „Anuarul medicilor" numele colegilor săi din Petersburg şi Moscova, căutînd să descopere pe cel mai sonor şi mai frumos. Îşi simţea sufletul calm, împăcat, senin, ca un cer de vară, în al cărui albastru pluteşte, nemişcată, o ciocîrlie, şi aceasta datorită faptului că visase foc, ceea ce însemna noroc. Deodată auzi clinchetul clopoţeilor unei sănii, care se opri lîngă casă (căzuse zăpadă), şi în prag apăru judecătorul de instrucţie Grişutkin. Era un musafir cu totul neaşteptat. Doctorul se ridică în capul oaselor şi îl privi ruşinat, speriat chiar. Grişutkin tuşi, lăsă ochii în jos şi se îndreptă încet spre divan.

— Am venit să-ţi cer scuze, Timofei Vasilici, — începu el. — Am fost cam nedelicat cu dumneata; mi se pare chiar că ţi-am spus ceva neplăcut. Cred că vei înţelege starea mea de atunci: eram excitat în urma vişinatelor băute la acea canalie bătrînă. Sper că mă ierţi...

Doctorul sări în picioare şi, cu lacrimi în ochi, strînse mîna ce i se întindea.

— Să nu mai vorbim! Maria, adu ceai!

— Nu, nu iau ceai... N-am timp. Dacă eşti drăguţ, spune să ne aducă cvas. Vom bea cîte un păhărel şi apoi vom merge la autopsie.

— Ce autopsie?

— A subofiţerului. Aceeaşi, la care am plecat atunci şi n-am ajuns.

Grişutkin şi Svistiţki băură cvas şi plecară la autopsie.

— Fireşte, îţi cer scuze, — spuse pe drum judecătorul de instrucţie. — M-am cam înfierbîntat atunci, dar să ştii că tot mi-e ciudă că n-ai pus coarne c-ccanaliei de procuror.

Trecînd prin Alimonovo, zăriră la poarta cîrciumii troica lui Ejov...

— Ejov e aici! — spuse Grişutkin. — Sînt caii lui. Hai să intrăm, să-l vedem... Să bem sifon şi, cu acest prilej, o mai vedem şi pe crîşmăriţă. Aici e o crîşmăriţă vestită! Straşnică femeie! O minune a naturii!

Drumeţii coborîră din sanie şi intrară în cîrciumă. Ejov şi Tiulpanski şedeau la o masă şi beau ceai cu suc de fructe.

— Unde vă duceţi? De unde veniţi? — se miră Ejov, zărindu-i.

— Pornim mereu la o autopsie şi nu mai ajungem. Ne tot învîrtim pe loc. Dar dumneavoastră unde mergeţi?

— La adunare, taică!

— De ce atît de des? Parcă aţi mai fost şi acum trei zile!

— Da' de unde... Pe procuror l-au durut măselele şi nici eu nu prea m-am simţit în apele mele zilele

astea. Ei, ce beţi ? Luaţi loc, treizeci şi trei la moment. Votcă sau bere ? Dă-ne şi una şi alta, soro. He-hei, ce crîşmăriţă !

— Da, îi merge vestea, — se învoi judecătorul de instrucţie. — E o crîşmăriţă cum rar se vede. Straşnică femeie !

După vreo două ore, Mişka, argatul doctorului, ieşi din cîrciumă şi-i spuse vizitiului să deshame şi să plimbe caii.

— Aşa a poruncit boierul... S-au aşezat la cărţi ! — spuse el făcînd un gest de resemnare cu mîna. — Acum nu mai plecăm de aici pînă mîine. Hait, uite că vine şi ispravnicul ! Înseamnă că stăm aci pînă poimîine !

Ajungînd în dreptul cîrciumii, ispravnicul recunoscu caii lui Ejov, se opri zîmbind, apoi urcă în grabă scările...

CITITUL

POVESTIREA UNUI VULPOI BĂTRÎN

ÎNTR-O zi, antreprenorul teatrului orăşenesc, Galamidov, şedea în biroul şefului nostru, Ivan Petrovici Semipalatov, şi discuta cu el despre jocul şi frumuseţea actriţelor.

— Nu sînt de părerea dumitale, — spunea Ivan Petrovici, iscălind ordine de plată. — Sofia Iurievna are mult talent, multă originalitate! E atît de drăguţă, graţioasă... Are atîta farmec, atîta...

Ivan Petrovici voi să continue, dar, de încîntat ce era, nu mai putu să rostească nici o vorbă. În schimb zîmbi atît de larg, atît de dulce încît, privindu-l, antreprenorul simţi în gură gust de zahăr.

— Ceea ce îmi place mai cu seamă la ea este emoţia, felul cum freamătă şi se zbuciumă pieptul ei tînăr cînd îşi spune monologurile. Parcă arde! Parcă arde! În astfel de clipe mă simt... gata la orice! Poţi să i-o spui!

— Excelenţă, binevoiţi vă rog a iscăli răspunsul la adresa direcţiunii poliţiei din Herson cu privire la...

Semipalatov îşi ridică faţa zîmbitoare şi dădu cu ochii de funcţionarul Merdiaev. Acesta stătea înaintea lui, privindu-l cu ochi holbaţi, şi îi prezenta o hîrtie la iscălit. Semipalatov se încruntă: proza întrerupsese poezia tocmai acolo unde era mai interesantă.

— Ai fi putut să mi-o dai şi mai tîrziu, — spuse el. — Vezi doar că stau de vorbă! Ce oameni prost

crescuţi, lipsiţi de delicateţă! Vezi, domnule Galamidov... Spuneai că nu mai avem tipuri ca în Gogol... Poftim! Găseşti că dumnealui nu e un tip? Uită-te la el: neîngrijit, cu haina ruptă în cot, saşiu... nu se piaptănă niciodată... Şi priveşte, te rog, cum scrie! Mai mare ruşinea! Ca un analfabet, anapoda... parcă ar scrie cu picioarele! Priveşte numai!

— M-da... — mormăi Galamidov, cercetînd hîrtia. — Într-adevăr... Se vede că nu prea obişnuieşti să citeşti, domnule Merdiaev.

— Aşa nu se poate, stimabile! — continuă şeful. — Mi-e ruşine pentru dumneata! Ia să faci bine şi să citeşti ceva cărţi...

— Cititul înseamnă mult! — spuse Galamidov şi oftă. — Foarte mult! Încearcă şi ai să vezi cum pe loc o să ţi se lărgească orizontul. Poţi face rost de cărţi oriunde. Bunăoară la mine... Îţi împrumut cu plăcere. Chiar mîine am să-ţi aduc cîteva cărţi, dacă vrei.

— Mulţumeşte, stimabile! — spuse Semipalatov.

Merdiaev salută stîngaci, mişcă buzele şi ieşi.

A doua zi, Galamidov sosi cu un teanc întreg de cărţi şi cu aceasta începe povestea noastră. Posteritatea nu-i va ierta niciodată lui Semipalatov fapta lui uşuratică! Aşa ceva s-ar putea ierta poate unui tînăr, dar unui consilier activ de stat cu experienţă — niciodată! După sosirea antreprenorului, Merdiaev fu chemat în biroul şefului.

— Poftim, stimabile, apucă-te de citit! — spuse Semipalatov, întinzîndu-i o carte. — Citeşte-o cu atenţie.

Merdiaev luă cartea cu mîini tremurătoare şi ieşi din birou. Era palid. Privirea neliniştită a ochilor lui saşii rătăcea în toate părţile, cerînd parcă ajutor. Îi luarăm din mînă cartea şi începurăm s-o răsfoim prudent.

Era „Contele de Monte Cristo".

— Dacă şeful vrea aşa, n-ai ce-i face! — spuse oftînd bătrînul nostru contabil, Prohor Semionîci Budîlda.[1]) — Dă-ţi şi tu silinţă, încearcă... Citeşte cîte

[1]) *Dîlda* — lungan, deşirat. (N. red. rom.)

puţin, poate dă dumnezeu şi uită şeful, şi atunci ai să poţi să te laşi. Nu te speria... Şi, mai ales, nu încerca să înţelegi... Citeşte şi nu căuta să pricepi această intelectualitate.

Merdiaev înfăşură cartea într-o hîrtie şi se aşeză la scris. Dar de data aceasta n-avea poftă de lucru. Mîinile îi tremurau, iar ochii i-o luaseră razna : unul privea în tavan, celălalt în călimară. A doua zi sosi la serviciu plîns.

— De patru ori am început-o, — spuse el, — dar nu înţeleg nimic... E vorba de nişte străini...

După cinci zile, Semipalatov, trecînd printre mese, se opri înaintea lui Merdiaev şi-l întrebă :

— Ei, cum merge ? Ai citit cartea ?

— Am citit-o, excelenţă.

— Despre ce ai citit, stimabile ? Ia povesteşte-ne !

Merdiaev ridică capul şi mişcă buzele.

— Am uitat, excelenţă... — spuse el după un minut.

— Înseamnă că n-ai citit, sau, hm... ai citit neatent ! În mod au-to-mat ! Nu se poate aşa ! Citeşte-o încă o dată ! In general, domnilor, vă recomand un lucru. Citiţi ! Citiţi cu toţii ! Luaţi cărţi de la mine — sînt în birou pe geam — şi citiţi. Paramonov, du-te şi ia-ţi o carte ! Podhodţev, du-te şi dumneata, stimabile ! Şi dumneata la fel, Smirnov ! Duceţi-vă cu toţii, domnilor ! Vă rog.

Toţi se duseră şi îşi luară cîte o carte. Numai Budîlda îndrăzni să protesteze. Făcu un gest de neputinţă cu braţele, clătină din cap şi spuse :

— Pe mine să mă iertaţi, excelenţă... Mai curînd îmi dau demisia... Ştiu eu unde duc criticile şi scrierile astea. Din cauza lor nepotul meu mai mare o face de proastă pe propria lui mamă şi înghite la lapte cît ţine postul. Să mă iertaţi !

— Dumneata nu înţelegi nimic, — spuse Semipalatov, care-i ierta de obicei bătrînului toate obrăzniciile.

Dar Semipalatov greşea : moşneagul le înţelegea pe toate. Peste o săptămînă văzurăm şi roadele acestei învăţături. Podhodţev, care citea volumul al

doilea din „Jidovul rătăcitor“, îl făcu pe Budîlda „iezuit“ ; Smirnov începu să se prezinte la serviciu în stare de ebrietate. Asupra nimănui însă cititul nu avu un efect atît de puternic ca asupra lui Merdiaev. Slăbi, se pipernici, începu să bea.

— Prohor Semionîci ! — se jeluia el lui Budîlda. — Am să mă închin o viaţă întreagă pentru dumneata ! Du-te la excelenţa sa şi roag-o să mă ierte... Nu mai pot ! Citesc zi şi noapte, nu mai dorm, nu mai mănînc... Nevastă-mea s-a istovit, citindu-mi cu glas tare, dar, să mă bată dumnezeu, dacă pricep ceva ! Milostiveşte-te de mine !

Budîlda îndrăzni să-i raporteze de cîteva ori lui Semipalatov, dar acesta se mulţumea să facă gesturi nerăbdătoare cu mîna şi, plimbîndu-se cu Galamidov prin serviciu, să-i dojenească pe toţi pentru ignoranţa lor. Trecură astfel două luni, apoi într-o bună zi, povestea sfîrşi într-un mod îngrozitor.

Sosind într-o dimineaţă la serviciu, Merdiaev, în loc să se aşeze la biroul lui, se aruncă în genunchi în mijlocul încăperii, începu să plîngă şi spuse :

— Iertaţi-mă, oameni buni, că fabric bancnote false!

Apoi intră în biroul lui Semipalatov şi, îngenunchind şi în faţa lui, spuse :

— Iertaţi-mă, excelenţă, ieri am aruncat un prunc în fîntînă.

Se bătu cu fruntea de podea şi izbucni în hohote de plîns...

— Ce înseamnă asta ?! — se miră Semipalatov.

— Asta înseamnă, excelenţă, — spuse Budîlda, ieşind înainte cu ochii înlăcrămaţi, — că a înnebunit ! A căpiat, sărmanul ! Iată ce a făcut Galamidov al dumneavoastră cu cărţile lui ! Dumnezeu vede totul, excelenţă. Iar dacă vorbele mele nu vă sînt pe plac, v-aş ruga să-mi acceptaţi demisia. Mai bine mor de foame decît să văd la bătrîneţe astfel de lucruri !

Semipalatov păli şi începu să se plimbe prin odaie.

— Să nu-l mai primiţi pe Galamidov ! — spuse el cu glas înăbuşit. — Iar dumneavoastră, domnilor,

liniştiţi-vă. Acum îmi dau seama de greşeala pe care am făcut-o. Iar ţie, moşule, îţi mulţumesc!

De atunci încoace nu s-a mai întîmplat nimic la noi. Merdiaev s-a însănătoşit, dar nu de tot. Şi astăzi, cînd vede o carte, începe să tremure şi întoarce capul în altă parte.

ALBUMUL

CONSILIERUL titular Kraterov, un om lung şi subţire ca săgeata amiralităţii [1]), făcu un pas înainte şi spuse, adresîndu-se lui Jmîhov :

— Excelenţă ! Tulburaţi şi mişcaţi pînă în adîncul sufletului de îndelungata dumneavoastră şefie şi de grija părintească pe care ne-o purtaţi...

— De mai bine de zece ani, — îi suflă Zakusin.

— De mai bine de zece ani, noi, subalternii dumneavoastră, oferim excelenţei voastre în această zi atît de însemnată pentru noi... drept semn al stimei şi al profundei recunoştinţe ce vă purtăm, acest album cu portretele noastre, dorind ca în tot cursul însemnatei dumneavoastră vieţi, adică încă mulţi, mulţi ani, pînă la ultima dumneavoastră suflare, să nu ne părăsiţi...

— Prin felul părintesc în care ne-aţi îndrumat pe calea adevărului şi a progresului... — adăugă Zakusin, ştergîndu-şi fruntea de sudoarea care-l năpădise deodată ; (se vedea că moare să vorbească şi, după toate probabilităţile, pregătise şi el un discurs). — Şi să fîlfîie încă mult timp steagul dumneavoastră pe tărîmul geniului, al muncii şi al conştiinţei obşteşti ! — isprăvi el.

---

[1]) Clădirea amiralităţii din Petersburg avea în vîrf o tijă lungă şi foarte subţire, ca o săgeată. (N. red. rom.)

O lacrimă se prelinse pe obrazul stîng, zbîrcit, al lui Jmîhov.

— Domnilor ! — răspunse el cu glasul tremurînd de emoţie. — Nu mă aşteptam, nici nu-mi închipuiam măcar că veţi sărbători modestul meu jubileu... Sînt mişcat... chiar... foarte... Nu voi uita această clipă pînă în mormînt, şi credeţi-mă... credeţi-mă, dragi prieteni, că nimeni nu vă doreşte atît de mult binele, cum vi-l doresc eu... Iar dacă, poate, au avut loc vreodată între noi mici neînţelegeri, a fost tot spre folosul dumneavoastră...

Şi Jmîhov, consilier activ de stat, îl îmbrăţişă pe consilierul titular Kraterov care, surprins de o asemenea onoare, păli de încîntare. Şeful făcu apoi cu mîna un gest, vrînd să arate că emoţia îl împiedică să vorbească şi începu să plîngă, ca şi cum nu i s-ar fi dăruit, ci, dimpotrivă, i s-ar fi luat un album scump... După ce se linişti puţin, Jmîhov mai rosti cîteva cuvinte bine simţite, dădu mîna pe rînd cu toată lumea şi, însoţit de urale puternice, coborî scara, se urcă în trăsură şi plecă, copleşit de atîtea binecuvîntări. În trăsură, simţi în piept afluxul unei bucurii pe care nu-i fusese încă dat să o cunoască şi mai trase un ropot de plîns.

Acasă îl aşteptau noi bucurii. Familia, prietenii şi cunoscuţii îi făcură o primire atît de entuziastă încît ajunse la concluzia că adusese într-adevăr mult folos patriei şi că, de n-ar fi fost el, aceasta s-ar fi aflat poate la ananghie. Prînzul jubiliar se scurse de la început pînă la sfîrşit în toasturi, cuvîntări, îmbrăţişări şi lacrimi. N-ar fi crezut niciodată Jmîhov ca meritele lui să fie apreciate atît de sincer şi atît de călduros.

— Domnilor ! — spuse el înainte de desert. — Acum două ore am fost răsplătit pentru toate suferinţele pe care le are de îndurat un om care se află — dacă pot să mă exprim aşa — în slujba datoriei, şi nu a formei, nu a literei. În tot timpul serviciului meu m-am călăuzit neîncetat de principiul : nu publicul este acel care există pentru noi, ci noi existăm pentru public. Şi astăzi am primit cea mai înaltă răs-

plată cu putinţă! Subalternii mei mi-au oferit un album... Iată-l! Nici nu ştiţi cît m-a mişcat.

Feţele festive se aplecară asupra albumului şi începură să-l răsfoiască.

— Ce frumos e! — spuse Olia, fata lui Jmîhov. — Trebuie să fi costat cel puţin cincizeci de ruble. E minunat! Dă-mi-l mie, tăticule. Auzi? Am să ţi-l păstrez cu grijă... E aşa de frumos!

După masă, Olia duse albumul în odaia ei şi-l încuie în sertar. A doua zi îl luă, îi scoase pe funcţionari, îi azvîrli, iar în locul lor puse fotografiile prietenelor ei de la pension. Fracurile de uniformă cu nasturi metalici cedară locul micilor pelerine albe. Kolea, băieţelul excelenţei sale, îi culese pe funcţionari de pe jos şi le coloră hainele cu roşu. Celor fără mustaţă, le făcu mustăţi verzi, iar celor fără barbă, bărbi cafenii. Cînd nu mai avu ce colora, îi decupă, le scoase ochii cu un ac, îi făcu soldaţi şi începu să se joace cu ei. După ce-l decupă din fotografie pe consilierul titular Kraterov, îl prinse pe o cutie de chibrituri goală şi se duse să-l arate tatălui său, în birou.

— Parcă-i o statuie! Ia uită-te, tăticule!

Jmîhov rîse cu hohote, apoi, înduioşat, se aplecă şi sărută apăsat obrăjorul lui Kolea.

— Drăcuşorule! Du-te şi arată-l mamei. Să-l vadă şi ea.

SPIRITELE SINT IN MARE FIERBERE

DIN LETOPISEȚUL UNUI ORAȘ

AFARĂ era iadul pe pămînt. Soarele de după amiază dogorea cu atîta îndîrjire, încît chiar și „Réaumur"-ul din biroul accizarului se zăpăcise și, ajuns la 35,8°, se oprise nemaiștiind ce să facă... Locuitorii orașului asudau ca niște dobitoace muncite peste măsură — dar de lene nici nu-și mai ștergeau nădușeala, ci o lăsau să se zvînte.

In piața cea mare, prin fața caselor cu obloanele trase, treceau doi cetățeni: administratorul financiar Poceșihin și avocatul Optimov care era totodată și un străvechi corespondent al ziarului „Sîn Otecestva". Mergeau tăcuți, moleșiți de atîta zăpușeală. Optimov i-ar fi înjurat pe cei de la primărie pentru praful și murdăria de pe uliță, dar, cunoscînd firea împăciuitoare și opiniile moderate ale tovarășului său de drum, tăcea.

In mijlocul pieții, Poceșihin se opri deodată și începu să privească în sus.

— La ce te uiți, Evpl Serapionîci?

— La stolul acela de grauri. Sînt curios unde or să se așeze. Vezi ce mulți sînt? Un adevărat nor! Mă gîndesc că dacă ai trage în ei la grămadă, și dacă apoi i-ai aduna... și dacă... Hait! S-au așezat în grădina părintelui protoiereu!

— Nicidecum, Evpl Serapionîci. Nu la părintele protoiereu, ci la părintele diacon Vratoadov. Iar dacă

ai trage în ei de aici n-ai omorî nici unul. Alicele-s mici şi pînă să ajungă la ţintă şi-ar pierde puterea. Şi, la urma urmei, de ce să-i omori, spune şi dumneata! E drept că păsările astea cam strică fructele, dar sînt şi ele fiinţe, vietăţi. Graurul, de pildă, cîntă... Şi pentru ce cîntă el oare, te întreb? Pentru ca să aducă laude. Toată suflarea îl laudă pe domnul. Dar... mi se pare că tot la părintele protoiereu s-au aşezat!

Pe cînd cei doi prieteni stăteau astfel de vorbă, trecură încetişor pe lîngă ei trei băbuţe, în opinci şi cu nişte boccele în spinare. Se uitară mirate la Poceşihin şi Optimov, care îşi ţineau ochii aţintiţi spre casa părintelui protoiereu, apoi îşi încetiniră mersul şi, după ce mai făcură cîţiva paşi, se opriră, se mai uitară o dată la cei doi prieteni şi începură şi ele să privească în partea aceea.

— Da, ai avut dreptate, la părintele protoiereu s-au aşezat, — urmă Optimov. — În grădina lui s-au copt vişinele. Sigur, s-au dus acolo să ciugulească!

Pe portiţa grădinii protoieriei ieşi însuşi părintele protoiereu Vosmistişiev însoţit de dascălul Evstignei. Văzînd că oamenii se uită cu luare aminte spre protoierie şi neînţelegînd despre ce e vorba, începură şi ei să privească într-acolo.

— Se vede că părintele Paisi se duce la vreo slujbă, — spuse Poceşihin. — Dumnezeu să-l ajute!

Prin piaţă trecură mai mulţi muncitori de la fabrica negustorului Purov care se întorceau de la scăldat. Văzîndu-l pe părintele Paisi privind ţintă spre cer şi pe băbuţe, nemişcate, zgîindu-se în sus, se opriră şi începură să se uite şi ei. Acelaşi lucru îl făcu şi un băieţaş, care ducea de braţ un cerşetor orb, şi un mujic care căra un butoiaş de scrumbii stricate pentru a-l goli desigur în piaţă.

— Pesemne că s-a întîmplat ceva, — spuse Poceşihin. — O fi vreun foc? Dar nu, nu se vede fum nicăieri! Hei, Kuzma! — îi strigă el mujicului care se oprise. — Ce s-a întîmplat?

Mujicul răspunse ceva, dar nici Poceşihin, nici Optimov, nu auziră ce. În toate uşile dughenelor se

iviră vînzători somnoroşi. Zugravii care văruiau hambarul negustorului Fertikulin coborîră de pe scări şi se alăturară muncitorilor. Pompierul, care se învîrtea desculţ pe platforma foişorului de foc, se opri şi, după ce se uită cîteva clipe jos, coborî. Foişorul de foc rămase pustiu, ceea ce păru suspect.

— Te pomeneşti că arde pe undeva ? Ia nu mă-mbrînci, porcul dracului !

— Unde vedeţi că arde ? Unde arde ? Imprăştiaţi-vă, domnilor ! Vă rog cu tot respectul !

— S-o fi aprins pe dinăuntru !

— Ne roagă cu tot respectul şi ne dă brînci cu pumnii ! Să nu dai brînci ! Ăi fi tu şef, dar nu ai nici un drept să dai brînci !

— M-ai călcat pe bătătură ! Călca-te-ar dracu' !

— Cine a fost călcat ? Oameni buni, a fost călcat un cetăţean !

— De ce s-a adunat atîta lume ? Ce s-a întîmplat ?

— A fost călcat un om, înălţimea voastră !

— N-auziţi ? Imprăştiaţi-vă ! Domnilor, vă rog cu tot respectul ! Te rog cu tot respectul, dobitocule !

— Imbrînceşte-i cît vrei pe mujici, dar nu-ţi permit să te atingi de persoanele cu vază ! Să nu pui mîna pe mine !

— Oameni sînt ăştia ? Parcă înţeleg, blestemaţii, cu frumosul ! Diavolilor ! Sidorov, dă fuga după Akim Danilîci ! Repede ! De ce nu vreţi să înţelegeţi, domnilor, că pînă la urmă tot în capul dumneavoastră o să se spargă ! Dacă vine Akim Danilîci, o s-o păţiţi ! Şi tu eşti aici, Parfen ?! Şi doar eşti orb, omul lui dumnezeu ! Nu vede nimic şi tot se înghesuie ! Poftim ! Eu îi vorbesc şi el habar n-are ! Smirnov, notează-l pe Parfen !

— Am înţeles, să trăiţi ! Ordonaţi să notez şi pe muncitorii lui Purov ? Ăsta cu obrazul umflat e de-al lui Purov !

— Pînă una alta, nu nota pe oamenii lui Purov... Mîine e ziua lui onomastică !

Graurii se ridicară ca un nor întunecat deasupra grădinii părintelui protoiereu, dar Poceşihin şi Opti-

mov nu-i mai vedeau ; stăteau, privind mereu în sus, încercînd să înţeleagă de ce se adunase atîta popor şi la ce se uitau cu toţii. Curînd apăru şi Akim Danilîci. Mestecînd ceva şi ştergîndu-şi buzele, scoase un urlet şi intră în mulţime ca un bolid.

— Pompieri, fiţi gata ! Imprr-ăştiaţi-vă ! Domnule Optimov, împrăştie-te, că tot dumneata ai s-o păţeşti pînă la urmă ! Decît să scrii în ziare fel de fel de critici despre oamenii cumsecade, ai face mai bine să încerci să te comporţi dumneata însuţi mai substanţial ! Din ziare nu putem învăţa nimic bun !

— Te rog să nu te atingi de publicistică ! — sări Optimov ca ars. — Sînt literat şi nu-ţi dau voie să te atingi de publicistică, cu toate că, din datorie cetăţenească, te stimez ca pe un părinte şi un binefăcător.

— Pompieri, apă !

— N-avem apă, înălţimea voastră !

— Vorr-ba ! Duceţi-vă după apă ! Marş !

— N-avem cu ce merge, înălţimea voastră. Domnul maior a plecat cu caii pompieriei să însoţească o mătuşă a dumisale.

— Imprăştiaţi-vă ! Dă-te înapoi, dracu' să te ia... Ce stai ? Mai vrei una ? Ia notează-l şi pe diavolul ăsta !

— Am pierdut creionul, înălţimea voastră...

Mulţimea creştea într-una, creştea mereu... Dumnezeu ştie cît ar mai fi crescut, dacă în cîrciuma lui Greşkin nu i-ar fi dat cuiva prin cap să încerce noua flaşnetă, primită abia de cîteva zile de la Moscova. Auzind cîntecul „Vînătoraşul“ mulţimea tresări şi dădu buzna în cîrciumă. Nimeni nu a aflat niciodată de ce se adunase atîta popor, iar Optimov şi Poceşihin uitară de grauri — adevăraţii vinovaţi. Peste un ceas oraşul zăcea din nou în amorţire şi nu se mai vedea decît un singur om : pompierul care se plimba pe platforma foişorului de foc...

In aceeaşi seară, Akim Danilîci şedea în băcănia lui Fertikulin, bea limonadă gazoasă cu coniac şi scria : „Pe lîngă raportul oficial, îmi permit, Excelenţă, să adaug şi de la mine un oarecare supliment.

Părintele şi binefăcătorul nostru! Numai datorită rugăciunilor soţiei dumneavoastră, plină de virtute, care stă într-o vilă salubră din apropierea oraşului nostru, afacerea nu a ajuns la limitele extreme! Am suferit atîtea în ziua aceea, încît nici nu pot să vă descriu. Spiritul de iniţiativă şi dîrzenia lui Kruşenski şi a maiorului de pompieri Portupeev nu pot găsi o calificare demnă de ele. Mă mîndresc cu aceşti destoinici slujbaşi ai patriei! In ceea ce mă priveşte, am făcut tot ce poate face după puterile lui un om care nu doreşte nimic altceva afară de binele aproapelui şi, aflîndu-mă acum în mijlocul căminului meu familiar, mulţumesc cu lacrimi în ochi Acelui care nu a lăsat lucrurile să ajungă la vărsare de sînge. Din lipsa unor dovezi suficiente, cei vinovaţi stau deocamdată închişi, dar am de gînd să le dau drumul peste o săptămînă. Au călcat porunca din neştiinţă!"

EXAMEN DE ÎNAINTARE ÎN GRAD

PROFESORUL nostru de geografie, Galkin, are pică pe mine: parcă văd că mă trînteşte astăzi la examen, — spunea asudînd şi frecîndu-şi nervos mîinile Efim Zaharîci Fendrikov, împiegat la oficiul poştal din oraşul X, om cărunt, bărbos, cu o chelie respectabilă şi o burtă cît toate zilele. — N-am să trec... Asta-i sigur... Şi cînd te gîndeşti, e supărat pe mine pentru nişte fleacuri. Odată a venit la ghişeul meu cu o scrisoare recomandată, a dat pe toată lumea la o parte şi mi-a cerut să primesc întîi scrisoarea lui şi numai după aceea pe celelalte. Îţi dai seama că asta nu se poate... O fi făcînd el parte din pătura cultă, dar nu înseamnă să nu-şi aştepte rîndul ca toţi ceilalţi. I-am atras atenţia în mod respectuos: „Aşteptaţi să vă vină rîndul, domnule". Da' el, ce crezi? S-a făcut foc şi de atunci mă urmăreşte precum Saul... Lui Egoruşka, băiatul meu, îi pune mereu nota unu, iar mie îmi scorneşte fel de fel de porecle, pe care le împrăştie prin tot oraşul. Bunăoară, într-o zi cînd treceam prin dreptul birtului lui Kuhtin, a apărut la fereastră cu tacul de biliard în mînă şi, beat cum era a strigat de s-a auzit în toată piaţa: „Priviţi, domnilor, trece o marcă boţită!"

Profesorul de limba rusă, Pivomedov, care stătea cu Fendrikov în vestibulul şcolii judeţene din X,

fumînd cu condescendenţă ţigara oferită, ridică din umeri şi-i dădu un răspuns liniştitor :

— Fii pe pace. Încă nu s-a pomenit la noi ca un funcţionar ca dumneata să fi fost trîntit la examen. Totul se face de formă.

Fendrikov se linişti, dar nu pentru mult timp. In vestibul se ivi Galkin, un tînăr cu bărbuţă rară, jumulită parcă, îmbrăcat cu pantaloni de pînză şi frac albastru nou-nouţ. El îi aruncă lui Fendrikov o privire severă şi trecu înainte.

După aceea se răspîndi zvonul că soseşte inspectorul. Fendrikov simţi cum îl ia cu frig şi începu să aştepte, cuprins de teamă, ca un inculpat sau ca un elev care se prezintă pentru prima oară la examen. Hamov,[1]) epitropul titular al şcolii judeţene, străbătu în fugă vestibulul şi se repezi în stradă. După el se grăbi să iasă în întîmpinarea inspectorului părintele Zmiejalov,[2]) profesorul de religie, cu camilafcă pe cap şi cruce pe piept. In urma lui păşiră şi ceilalţi profesori. Inspectorul de învăţămînt primar Ahahov le dădu cu glas tare bună ziua, îşi exprimă nemulţumirea pentru faptul că pe stradă era atîta praf şi intră în localul şcolii. Peste cinci minute începură examenele.

Mai întîi fură examinaţi doi fii de popă, pentru postul de învăţător rural. Unul reuşi, celălalt nu. Cel trîntit îşi suflă nasul într-o batistă roşie, rămase un timp locului, se gîndi ce se gîndi şi plecă. Apoi fură examinaţi doi voluntari cu termen redus, din categoria a treia. După aceea îi sună ceasul şi lui Fendrikov...

— Unde faci dumneata serviciul ? — i se adresă inspectorul.

— Sînt funcţionar al oficiului poştal local, însărcinat cu primirea corespondenţei, înălţimea voastră, — răspunse el, luînd poziţie de drepţi şi silindu-se să-şi ascundă tremurul mîinilor. — Fac serviciul de douăzeci şi unu de ani, înălţimea voastră, iar acum

---

[1]) *Ham* — bădăran. (N. red. rom.)

[2]) *Zmeinnoe jalo* — limba viperei. (N. red. rom.)

s-au cerut relaţii pentru avansarea mea la gradul de registrator de colegiu, în care scop îndrăznesc să mă prezint la examenul pentru obţinerea primului grad din ierarhia civilă.

— Bine... Scrie o dictare.

Pivomedov se sculă, tuşi şi începu să dicteze cu un glas de bas, gros şi pătrunzător, silindu-se să încurce pe cel examinat cu cuvinte care se scriu altfel decît se pronunţă: *„haraşa halodnaia vada, kagda hociţa pit"* [1]) şi altele.

Dar oricîtă silinţă îşi dădu ingeniosul Pivomedov, dictarea ieşi bine. Viitorul registrator de colegiu nu făcu decît puţine greşeli, cu toate că acordase mai multă atenţie rotunjirii literelor decît ortografiei. Scrise „înecat" cu doi de „n", scrise „egzact" în loc de „exact", iar cu cuvîntul „exhibiţie" trezi un zîmbet pe faţa inspectorului, deoarece scrisese „eschibiţie"; dar toate acestea nu erau, la drept vorbind decît chichiţe.

— Dictarea este satisfăcătoare, — spuse inspectorul.

— Îndrăznesc să aduc la cunoştinţa înălţimii voastre, — începu Fendrikov, încurajat de cuvintele inspectorului, dar trăgînd cu coada ochiului la duşmanul său, Galkin, — îndrăznesc să vă raportez că am studiat geometria după manualul lui Davîdov, iar în parte am învăţat-o de la nepotul meu, Varsonofi, care a venit în vacanţă de la seminarul Vifan, de lîngă lavra Troiţe-Serghievskaia. Am învăţat şi planimetria şi stereometria... toate le-am învăţat...

— Programul nu prevede stereometria.

— Nu prevede? Şi eu care am muncit o lună întreagă la ea... Ce păcat! — oftă Fendrikov.

— Dar să lăsăm deocamdată geometria la o parte. Să ne ocupăm mai bine de o ştiinţă care trebuie să-ţi fie dragă, dat fiind că eşti funcţionar la poştă: geografia, ştiinţa poştaşilor.

---

[1]) Exprimarea fonetică a unor cuvinte din limba rusă, care se scriu corect în felul următor: *„horoşa holodnaia voda, kogda hocetsia piti"*. In limba romînă înseamnă: „este bună apa rece cînd ţi-e sete". (N. red. rom.)

Toţi profesorii zîmbiră respectuos. Fendrikov nu prea era de acord cu afirmaţia că geografia ar fi ştiinţa poştaşilor (nicăieri nu se pomenea de acest lucru — nici în regulamentele poştale, nici în circularele pe regiune), dar pentru a nu se arăta nerespectuos spuse : „Desigur". Tuşi nervos şi începu să aştepte întrebările cu groaza în suflet. Galkin, duşmanul lui, se lăsă pe speteaza scaunului şi, fără să-l privească, întrebă tărăgănat :

— Ei... ia să-mi spui, te rog, ce formă de guvernămînt are Turcia ?

— Ce guvernămînt poate să aibă... Unul turcesc...

— Hm !... turcesc... E o noţiune cam vagă. Turcia are o formă de guvernămînt constituţională. Şi ce afluenţi ai Gangelui cunoşti dumneata ?

— Am studiat geografia după manualul lui Smirnov şi, iertaţi-mă, nu am reţinut-o tocmai bine... Gangele este rîul care curge în India... şi vine de se varsă în Ocean.

— Răspunde la ceea ce te întreb eu. Ce afluenţi are Gangele. Nu ştii ? Dar Araxul unde curge ? Nici asta nu ştii ! Cum se poate ?... In ce gubernie este Jitomirul ?

— Şoseaua principală 18, localitatea 121.

Fruntea lui Fendrikov se îmbrobonă de o sudoare rece. Incepu să clipească des şi înghiţi în sec cu atîta putere încît o clipă i se păru că-şi înghiţise limba.

— Vă spun ca în faţa lui dumnezeu cel adevărat, înălţimea voastră, — începu el să bolborosească. — Părintele protoiereu mi-e martor... Douăzeci şi unu de ani mi-am văzut de serviciu şi acum asta... care... O viaţă întreagă am să mă rog lui dumnezeu pentru dumneavoastră...

— Bine, să lăsăm geografia. Ce ai pregătit din aritmetică ?

— Nici aritmetica n-am prea reţinut-o bine... Părintele protoiereu mi-e martor că... O viaţă întreagă am să mă rog lui dumnezeu... Incă de la Pocroave tot învăţ şi învăţ... dar fără folos... Sînt prea bătrîn pentru intelectualitatea asta... Fiţi atît de bun, înăl-

ţimea voastră, o viaţă întreagă am să mă rog pentru dumneavoastră.

Pe genele lui Fendrikov apărură lacrimi.

— Am servit cinstit şi fără pată... Mă spovedesc la biserică an de an... Părintele protoiereu mi-e martor... Fiţi mărinimos, înălţimea voastră.

— N-ai pregătit nimic ?

— Toate le-am pregătit, dar nu-mi mai aduc aminte de nimic... Curînd împlinesc şaizeci de ani, înălţimea voastră, cum să mă mai ţin în pas cu ştiinţele ? Fiţi atît de bun !

— Şi-a comandat chiar şapca de uniformă cu cocardă... — spuse zîmbind protoiereul Zmiejalov.

— Bine, du-te !... — hotărî inspectorul.

O jumătate de oră după aceea, Fendrikov se îndrepta triumfător împreună cu profesorii spre birtul lui Kuhtin, să bea ceai. Faţa îi strălucea, ochii îi rîdeau în cap, şi totuşi faptul că se scărpina mereu la ceafă arăta că-l munceşte un gînd.

— Ce păcat ! — mormăia el. — Mare nătărău am fost.

— Da' ce s-a întîmplat ? — îl întrebă Pivomedov.

— Cine m-a pus să învăţ stereometria, dacă nu se mai cere ? O lună întreagă m-am chinuit cu ea ! Ce păcat !

CHIRURGIA

UN spital al zemstvei. In lipsa doctorului, plecat să se cunune, bolnavii sînt primiţi de felcerul Kuriatin, un grăsun de vreo patruzeci de ani, cu un veston de mătase ponosit şi pantaloni de flanelă jerpeliţi. Are înfăţişarea omului mulţumit, pătruns de simţul datoriei. Intre degetul arătător şi cel mijlociu al mîinii stîngi ţine o ţigară de foi, care răspîndeşte un miros urît.

In sala de aşteptare intră dascălul Vonmiglasov, un bătrîn înalt, voinic, cu o rasă cafenie, încins cu un brîu lat de piele. La ochiul drept are albeaţă şi îl ţine pe jumătate închis, iar pe nas are un neg, care de departe pare o muscă mare. Cîteva clipe dascălul caută cu privirea o icoană, dar, negăsind-o, îşi face semnul crucii în faţa unei sticle cu fenol, după care scoate dintr-o batistă roşie o prescură, pe care o pune cu o plecăciune înaintea felcerului.

— A-a-a... dumneata eşti... respectele mele! — spune acesta căscînd. — Cu ce ocazie pe la noi?

— In primul rînd îţi urez o duminică plăcută, Serghei Kuzmici... Chiar la dumneata veneam... Drept şi adevărat zice psaltirea: „Băutura mea am amestecat-o cu lacrimi". Iartă-mă că-ţi bat capul cu ale mele. Aseară m-am aşezat cu muierea mea la ceai şi — ce să-ţi mai spun? — nici jeluirile, nici picăturile, nici prafurile, nu mi-au fost de nici un folos;

îmi venea să mă întind jos şi să mor, nu alta... Cum luam în gură o înghiţitură de ceai, simţeam că mă apucă leşinul! Şi să nu crezi că numai măseaua mă durea: tot obrazul! Imi zvîcnea înfiorător! De ureche, nici nu mai vorbesc; parcă mi se înfipsese în ea, doamne iartă-mă, un cui, sau cine ştie ce drăcie: şi mă-mpungea, mă-mpungea! Se vede că am căzut la păcat, că am făptuit vreo nelegiuire... „Incărcatu-mi-am sufletul cu păcate ruşinoase şi în trîndăvie trăitu-mi-am traiul"... M-a pedepsit dumnezeu pentru că sînt un păcătos, Serghei Kuzmici! După liturghie, părintele iereu m-a mustrat: „Te-ai făcut fonf şi sîsîit, Efime. Nu se înţelege nimic din ceeace cînţi." Dar judecă şi dumneata, Serghei Kuzmici: mai poate fi vorba de cîntat, cînd nici nu pot să deschid gura de umflată ce mi-e, iartă-mă că-ţi spun, şi cînd n-am închis ochii toată noaptea...

— M-da... Ia loc, te rog... Deschide gura!

Vonmiglasov se aşează şi deschide gura.

Kuriatin se încruntă, se uită în gura pacientului şi printre dinţii îngălbeniţi de vreme şi de tutun zăreşte o măsea blagoslovită cu o gaură cît toate zilele.

— Părintele diacon m-a învăţat să-i pun mereu votcă cu hrean, da' tot degeaba. Glikeria Anisimovna, dumnezeu să-i dea sănătate, mi-a dat o aţă de la muntele Athos, ca s-o port la deget, şi mi-a spus să-mi clătesc gura cu lapte cald; aţa mi-am pus-o; cît despre lapte, mărturisesc că n-am îndrăznit: sînt om cu frica lui dumnezeu, şi acum sîntem în post...

— Astea-s superstiţii... (pauză) Efim Miheici, măseaua trebuie scoasă!

— Apăi, cum zici dumneata c-o fi mai bine, Serghei Kuzmici. Că de aceea ai învăţat, ca să te pricepi la treaba asta, ca să ştii ce trebuie scos şi ce nu, ce poate fi lecuit cu picături, sau cu altceva... De aceea sînteţi puşi aici, binefăcătorilor; dumnezeu să vă dea sănătate; o să ne rugăm pentru voi zi şi noapte ca pentru nişte părinţi buni... pînă la sfîrşitul vieţii...

— E o nimica toată... — face felcerul pe modestul, apropiindu-se de dulăpior şi scotocind printre instru-

mente. — Chirurgia e un fleac... Îţi trebuie numai obişnuinţă şi mînă sigură... Cît ai scuipa în palmă, şi gata... Mai zilele trecute a venit aici, ca şi dumneata, moşierul Alexandr Ivanîci Eghipetski... Tot pentru o măsea... E om cult, mă întreba de toate, voia să ştie despre toate, cum şi ce. Mi-a dat mîna, mi-a vorbit frumos... A stat şapte ani la Petersburg, pe toţi profesorii i-a cunoscut... Mult am mai discutat. Mă ruga în numele lui dumnezeu : scoate-mi-o, Serghei Kuzmici ! De ce să n-o scot dacă se poate scoate? Numai că, vezi dumneata, la treaba asta trebuie să te pricepi, altfel nu merge... Sînt dinţi şi dinţi : unul îl scoţi cu cleştele, altul cu pîrghia, altul cu cheia... Fiecare e cu socoteala lui.

Felcerul ia în mînă pîrghia, se uită cîteva clipe la ea cu un aer întrebător, apoi o pune la loc şi ia cleştele.

— Acum deschide gura cît poţi de mare... — spune el, apropiindu-se de dascăl. — Las-că îi venim de hac... Cît ai scuipa în palmă... Crestăm puţin gingia... exercităm o tracţiune pe direcţia axului vertical... şi gata... (face o incizie în gingie) şi gata...

— Sînteţi binefăcătorii noştri... Noi, proştii, nu înţelegem nimic, dar pe voi v-a luminat dumnezeu...

— Nu mai vorbi cu gura deschisă... Măseaua asta e uşor de tras ; cîteodată se întîmplă să fie numai bucăţi de rădăcină... La asta, cît ai scuipa în palmă... (prinde măseaua cu cleştele). Stai, nu te mişca... Stai liniştit... Intr-o clipită... (începe să tragă). Principalul este s-o apuci cît mai de jos (continuă să tragă)... ca să nu i se rupă coroana...

— Doamne, dumnezeule !... Maică precistă... A-a-a...

— Nu... nu... Nu-mi ţine mîna ! Lasă mîinile jos ! (trage din nou). Nu mai e mult... Acuşi, acuşi... Să nu crezi că-i treabă uşoară...

— Dumnezeule... sfinte... mare... (ţipă) Heruvimilor ! Văle-e-u... Smuceşte-o, smuceşte-o odată ! Cît ai să tragi de ea ?

— Asta-i... chirurgie... Nu se poate dintr-odată... Aşa, aşa...

Vonmiglasov, cu ochii cît cepele, ridică genunchii pînă la piept, îşi închirceşte într-una degetele şi gîfîie... Pe faţa lui stacojie se ivesc broboane de sudoare, ochii i se umplu de lacrimi. Kuriatin, aplecat peste gura dascălului, suflă zgomotos, se mută mereu de pe un picior pe celălalt, şi trage, trage... Trece o jumătate de minut chinuitoare şi... cleştele alunecă de pe măsea. Dascălul sare în picioare, bagă degetele în gură, pipăie şi descoperă măseaua tot la locul ei

— Ai scos-o, ai ? — spune el cu glas plîngăreţ şi în acelaşi timp batjocoritor. — Scoate-te-ar dracii pe lumea cealaltă ! Apăi mulţumesc ! Dacă nu te pricepi să scoţi un dinte, nu te apuca ! Nici nu mai văd cu ochii.

— De ce nu-ţi ţii mîinile la un loc ? — se supără felcerul. — Eu trăgeam şi tu mă tot împingeai şi spuneai fel de fel de prostii... Tîmpitule !

— Tu eşti tîmpit, nu eu !

— Ce crezi, bădărane, că aşa se scoate o măsea ? Cît ai bate din palme ? Poftim, încearcă tu ! Asta-i altceva decît să te urci în clopotniţă şi să tragi clopotele de mîntuială ! Auzi dumneata : „Nu te pricepi. nu te pricepi !“ S-a găsit cine să mă înveţe ! I-am scos măseaua domnului Alexandr Ivanîci Eghipetski şi n-a spus nici pîs... E un om mai ceva ca tine, da' şi-a ţinut mîinile la un loc... Stai jos ! Stai jos cînd îţi spun !

— Nu văd cu ochii !... Lasă-mă să-mi vin în fire... Of ! (se aşează pe scaun). Numai să nu tragi de ea cu încetul : smuceşte-o odată şi gata. Auzi, să nu tragi, să smuceşti... Dintr-o dată !

— Nu te mai apuca să înveţi pe un învăţat ! Doamne, ce lume incultă ! Dacă stai mai mult timp cu oameni ca ăştia, poţi să înebuneşti ! Deschide gura... (apucă măseaua cu cleştele). Chirurgia nu-i un fleac, măi frate... E altceva decît să spui rugăciuni în strană... (începe să tragă). Nu te mişca... Măseaua e bătrînă, se vede că are rădăcini adînci... (trage). Nu te mişca... Aşa... aşa... Stai liniştit... Ei, ei... (se aude un pîrîit). Vezi ! Ştiam eu !

Timp de un minut Vonmiglasov şade nemişcat, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. E ameţit... Priveşte îndobitocit în gol, şi sudoarea îi şiruie pe faţa albă ca varul.

— Trebuia să iau pîrghia... — mormăie felcerul. — Ei, drăcia dracului!

Venindu-şi în fire, dascălul bagă degetele în gură şi, în locul măselei, găseşte doi colţi ascuţiţi.

— Afurisitule!... — geme el. — V-aţi aciuat aici spre nenorocirea noastră, irozilor!

— Bine-ţi mai stă să înjuri... — mormăie felcerul, punînd cleştele la loc în dulăpior. — Necioplitule... Pesemne că nu te-au bătut în deajuns cît ai fost seminarist... Domnul Alexandr Ivanovici Eghipetski a stat şapte ani la Petersburg... Asta zic şi eu cultură... numai hainele de pe el fac o sută de ruble... şi uite că n-a înjurat... Pe cînd tu... Te stropşeşti ca un curcan! Lasă, nu-i nimic, n-ai să crapi!

Dascălul îşi ia prescura de pe masă şi pleacă acasă, ţinîndu-şi mîna la falcă.

CAMELEONUL

COMISARUL Ociumelov [1]) trece prin piaţă în manta nouă şi cu o legăturică în mînă. In urma lui, un vardist roşcovan duce sub braţ un ciurel plin cu agrişe confiscate. Imprejur, tăcere adîncă. In piaţă, nici ţipenie... Uşile dughenelor şi cîrciumilor stau căscate, ca nişte guri flămînde, şi se uită jalnic la cele orînduite de dumnezeu. In faţa lor nu se vede nici măcar un cerşetor.

— Care va să zică muşti, blestematule! — aude dintr-odată comisarul. — Puneţi mîna pe el, fraţilor! Astăzi nu mai e slobod să muşti. Ţine-l! Aha!

Un cîine începe să chelălăie. Ociumelov se uită în spre partea de unde vine tărăboiul şi vede o javră dînd buzna în trei picioare pe poarta depozitului de lemne al lui Piciughin şi uitîndu-se speriată înapoi. In urma ei, aleargă un cetăţean cu vesta descheiată peste o cămaşă de stambă cu piepţi scrobiţi. Deodată face un salt înainte, ca şi cum s-ar arunca înot, şi prinde cîinele de picioarele dinapoi. Se aude iar un chelălăit şi strigătul: „Puneţi mîna pe el!“

— Nu lăsaţi să-mi scape! — răcneşte iarăşi cetăţeanul.

Capete somnoroase răsar în pragul dughenelor şi, cît ai clipi din ochi, în faţa depozitului de lemne, lumea ieşită ca din pămînt se strînge ciopor.

---

[1]) *Ociumelîi* — stăpînit de furie, apucat. (N. red. rom.)

— Trebuie că-i o dezordine, înălţimea voastră — spune vardistul.

Ociumelov face la stînga şi se îndreaptă către grup. Cetăţeanul cu vesta descheiată stă în faţa porţii depozitului şi, ţinînd mîna dreaptă ridicată, arată mulţimii un deget care-i sîngerează. Pe faţa sa de om pe jumătate beat parcă ar sta scris : „Am să te jupoi de viu, ticălosule !“ Pînă şi degetul lui arată ca un semn al victoriei.

Ociumelov recunoaşte în el pe meşterul bijutier Hriukin.[1]) In mijlocul cercului de gură-cască, tremurînd din tot trupul, cu labele dinainte răschirate, stă autorul tărăboiului : un pui de ogar alb, cu o pată gălbuie pe spate şi cu botul ascuţit. Ochii lui umezi sînt trişti şi înspăimîntaţi.

— Ce s-a întîmplat ? — întreabă Ociumelov, croindu-şi drum prin mulţimea de gură-cască. — De ce v-aţi strîns aici ? Ce-i cu degetul tău ? Ce-i gălăgia asta ?

— Imi vedeam de treabă, înălţimea voastră, — începe Hriukin să se tînguie, tuşind cu pumnul la gură. — Mă duceam să cumpăr nişte lemne de la Mitri Mitrici, cînd, haţ, aşa tam-nesam, ticălosul ăsta mă apucă de deget. Să-mi fie cu iertare, dar eu sînt un om care munceşte... meseria mea e gingaşă. Trebuie să mi se dea despăgubiri, fiindcă s-ar putea să stau o săptămînă fără să mă pot folosi de deget. Eu nu ştiu, înălţimea voastră, să fie scris în vreo lege că trebuie să pătimeşti din pricina lighioanelor. Dacă-i vorba ca fiecare să înceapă să muşte, păi atunci la ce să mai trăiască omu' pe pămînt ?

— Hm ! Sigur ! — grăieşte cu asprime Ociumelov, tuşind şi ridicînd din sprîncene. — Sigur ! Al cui e cîinele ? Asta nu se poate lăsa aşa ! O să vă-nvăţ eu minte să vă mai lăsaţi cîinii să umble hai-hui pe străzi. E timpul să ne ocupăm de domnii ăştia care nu vor să respecte regulamentele. Cînd vinovatul o să fie pus la amendă, o să ştie ce-i aia un cîine sau orice alt animal vagabond. O să-i arăt eu ! Eldîrin !

---

[1]) *Hriucati* — a grohăi.. (N. red. rom.)

— porunci el vardistului, — află al cui e cîinele şi dresează proces verbal. Iar javra să fie ucisă. Fără zăbavă. Cu siguranţă că e turbată ! Al cui e cîinele, vă-ntreb !

— Imi pare, — îşi dă cineva cu părerea, — că-i a lui don' gheneral Jigalov.

— Al domnului general Jigalov ? Hm ! Eldîrin, scoate-mi mantaua. Grozav de cald e azi ! Mă tem c-o să-i tragă iar o ploaie... Hm... Ce nu pot eu de loc să pricep, — se întoarce Ociumelov spre Hriukin, — e cum a putut căţelușul ăsta să te muşte ? Cum să te apuce tocmai de deget ? Vezi cît e de mic, iar tu eşti gogeamite găligan. Cu siguranţă că ţi-ai spintecat degetul în vreun cui şi te-ai gîndit să scoţi măcar un profit. Las' că ne cunoaştem noi marfa. Vă ştiu eu, diavolilor.

— I-a dat cu ţigara pe la bot ca să facă haz, şi de ! cîinele l-a muşcat. Ce, era prost ? Ăsta se ţine veşnic de pozne, înălţimea voastră.

— Minţi, chiorule. M-ai văzut tu pe mine ? Atunci de ce minţi ? Inălţimea sa e om deştept, ştie cine minte şi cine vorbeşte cinstit, ca în faţa lui dumnezeu. Dacă-i vorba pe aşa, apoi să hotărască judecătorul care din noi minte. In lege stă scris despre toate. Astăzi sîntem toţi egali. Şi, dacă vreţi să ştiţi, am şi eu un frate jandarm.

— Gura !

— Nu, nu poate să fie cîinele lu' don' gheneral ! — şopteşte vardistul după o matură chibzuială. — Don' gheneral n-are cîini de ăştia. Nu ţine decît prepelicari.

— Eşti sigur de asta ?

— Sigur, 'nălţimea voastră.

— Aşa ştiam şi eu ! Domnul general are cîini de preţ, de rasă, pe cînd javra asta nu face nici două parale. N-are nici blană ca lumea, nu-i nici arătos... o jigodie ! Ar ţine domnul general un cîine ca ăsta ? Unde vă sînt minţile ? Dacă un cîine ca ăsta s-ar fi ivit pe stradă la Petersburg sau la Moscova, ştiţi ce s-ar fi întîmplat ? Cît ai clipi din ochi ar fi fost cură-

ţat ! Fără să se mai sinchisească nimeni de ce stă scris la lege. Tu, Hriukin, ai fost muşcat, nu trebuie să laşi lucrurile aşa. Trebuie să-i învăţăm minte. Nu mai merge...

— De ! Mai ştii ? S-ar putea să fie şi al lui don' gheneral ! — cugetă vardistul cu glas tare. — Ce, e scris pe bot că nu-i al lui ? Parc-am văzut chiar azi unul cam la fel la el în curte...

— Păi sigur, — îşi dă un altul cu părerea, — e al generalului...

— Hm ! Pune-mi mantaua, frate Eldîrin. Vîntu-i cam subţire... M-a luat cu frig... Ia cîinele, dă fuga cu el pîn' la don' gheneral şi întreabă dacă-i al dumnealui. Spune că l-am găsit prin piaţă şi că i l-am trimis. Şi să nu-l mai lase aşa slobod pe stradă... Poate să fie un cîine scump şi dacă orice măgar îi vîră o ţigară sub nas, îi strică mirosul. Cîinele este un animal gingaş. Şi tu, zevzecule, lasă braţul jos. Ce tot vîri degetul ăla caraghios în nasul lumii ? Singur ţi-ai făcut-o !

— Uite bucătarul lui don' gheneral. Să-l întrebăm pe el. Hei, Prohor, ia fă-te-ncoa', nene. Ia vezi, cîinele ăsta e al vostru ?

— Ei, na-ţi-o ! Cum să fie ! N-am avut niciodată un cîine ca ăsta !

— Ce să mai stăm să ne pierdem vremea. E un cîine vagabond ! Ce mai tura-vura... Dac-am zis că-i vagabond, apăi e vagabond. Trebuie curăţat, scurt.

— Cum o să fie cîinele nostru ! — continuă Prohor, bucătarul. — E al fratelui lui don' gheneral, cel care a sosit mai deunăzi. Conaşului nostru nu-i plac ogarii, dar fratelui dînsului îi...

— Cum, a venit fratele domnului general ? — spune Ociumelov şi faţa i se luminează de un zîmbet înduioşat. — Doamne sfinte ! A venit Vladimir Ivanîci şi eu nu ştiam ! A venit să-l vadă pe domnul general ?

— Da, să-l vadă.

— Ia te uită ! I s-a făcut dor de frate-su... Şi eu nu ştiam nimic ! Care va să zică e căţeluşul lui ! Ei, da'

ce bine îmi pare!... Ia-l cu tine... E frumuşel cîinele... Şi deştept... L-a muşcat de deget pe ăla de colo... Ha, ha, ha... Cuţu-cuţu. de ce tremuri aşa? Mîrîie tîlharul... Drăguţul de el...

Prohor cheamă cîinele şi pleacă cu el. Cei de faţă încep să-l ia pe Hriukin peste picior.

— Mai dau eu ochi cu tine! — îl ameninţă Ociumelov.

Şi, înfăşurîndu-se în manta, îşi vede mai departe de drum prin piaţă.

1884

DIN LAC IN PUŢ

AVOCATUL Kaleakin[1]) venise la Gradusov, dirijorul corului catedralei; şedea pe un scaun şi, învîrtind în mînă o citaţie trimisă de judecătorul de pace, îi spunea :

— Ori ce ai zice, Dosifei Petrovici, eşti vinovat. Am pentru dumneata toată stima şi ştiu că eşti însufleţit de cele mai bune intenţii; trebuie însă, cu părere de rău, să-ţi spun că n-ai dreptate. Da, nu ai dreptate! Ai insultat pe clientul meu Dereveaşkin... Pentru ce l-ai insultat?

— Dracu' l-a insultat! — izbucni ca un vulcan Gradusov, un bătrîn înalt, cu frunte îngustă ce nu făgăduia prea mult, cu sprîncene groase şi cu o mică medalie de bronz la butonieră. — I-am făcut doar morală şi atîta tot. Proştilor trebuie să le bagi mintile în cap, altfel nu mai poţi trăi de ei.

— Bine, Dosifei Petrovici, dar ce-ai făcut dumneata n-a fost morală. Aşa cum clientul meu a spus-o în jalba sa, l-ai tutuit în public, l-ai făcut măgar, ticălos şi cîte altele. Ba, la un moment dat, ai ridicat şi mîna ca şi cum ai fi fost gata să-l jigneşti şi cu palma.

— Păi cum să nu-l baţi dacă o merită? Ei uite, asta n-o înţeleg.

---

[1] *Caleacati* — a palavragi. (N. red. rom.)

— Da' pricepe odată că nu ai nici un drept să faci așa ceva!

— Nici un drept? A, ba să mă ierți, domnul meu. Asta s-o spui lui mutu'! Pe mine te rog să nu mă iei așa. După ce i-au făcut vînt din corul episcopiei, a stat zece ani în corul meu. Dacă vrei să știi, eu sînt binefăcătorul lui. E supărat că l-am dat afară și de la mine. Dar cine-i de vină? L-am gonit fiindcă făcea pe filozoful. Cînd ești om cult, cînd ai fost la universitate, poți să faci și pe filozoful, dar cînd ești un nătărău, un neghiob, stai în colțișorul tău și ține-ți gura. Taci și ascultă la cei înțelepți. Dar pe el, dobitocul, îl tot trăgea ața să spună te miri ce. In timpul repetițiilor, ba chiar în timpul slujbei, îi dădea zor cu Bismarck sau cu vreun Gladstone oarecare. Inchipuiește-ți că ticălosul ăsta era abonat la un ziar! Dac-ai ști de cîte ori l-am pocnit pentru războiul ruso-turc! In loc să cînte, se apleca spre tenori și începea să povestească cum ai noștri au aruncat în aer cu dinamită crucișătorul turc Lufti-Gelil. Păi asta-i treabă? Firește, e frumos că ai noștri au învins, da' asta nu-i un motiv să nu cînți. Ai tot timpul să pălăvrăgești după liturghie. Mă rog, ce mai una alta, e un porc.

— Va să zică și înainte îl insultai?

— Inainte nu-i sărea țandăra. Își dădea seama că o făceam pentru binele lui. Pricepea. Știa că nu stă frumos să te pui cu mai marii care ți-au făcut numai bine. Dar de cînd a intrat contopist la poliție, s-a isprăvit cu el; i s-a urcat la cap, nu mai vrea să știe de nimic. „Eu nu sînt cîntăreț, zice, ci funcționar. Am să dau examen de înaintare în grad". „Ești un dobitoc! zic eu. Las-o mai moale cu filozofia, zic, și mai bine suflă-ți mai des nasul decît să te gîndești la înaintare. Nu te-a făcut mama pentru măriri, ci ca să rămîi printre oamenii de rînd". Da' el, nici să n-audă. Păi, vezi dumneata și povestea asta de acum! Pentru ce m-a dat în judecată? Spune și dumneata dacă nu-i un porc de cîine. Mă dusesem la bodega lui Sa-

mopliuev [1]) să beau un ceai cu epitropul bisericii noastre. Bodega era înţesată. Nici un loc liber. Mă uit — stă la o masă cu alţi conţopişti şi se umflă cu bere. Face pe grozavul, vorbeşte cu nasul pe sus, dînd din mîini. Trag cu urechea : pălăvrăgeşte despre holeră. Ei, ce zici de asta ? Iarăşi filozofie. M-am stăpînit şi n-am scos o vorbă. „Dă-i înainte, dă-i înainte !“ mi-am spus eu în gînd. „Te mănîncă limba !“ Şi tocmai atunci, pianul mecanic a început să cînte un marş. Asta i-a dat damf mitocanului. S-a sculat în picioare şi a început să zbiere : „Prieteni, să bem pentru propăşire ! Sînt un bun fiu al patriei mele şi un slavofil al ţării. Am un singur piept şi pe ăla îl dau ! Duşmani, aliniaţi-vă ! Dacă cineva nu-i de părerea mea, să binevoiască să se arate“. Şi a izbit cu pumnul în masă. Ei, ce vrei : nu m-am mai putut ţine... M-am apropiat de el şi i-am spus foarte delicat : „Ascultă, Osip... dacă tu, porcule, nu 'nţelegi nimic, mai bine taci şi nu bate apa în piuă. Un om cult poate să facă pe deşteptu' dar tu, stai binişor. Ce eşti tu ? Un vierme, un nimic !“ Eu îi spuneam o vorbă, el zece. Şi dă-i şi dă-i. Eu îi făceam, bineînţeles, morală pentru binele lui şi el răspundea din prostie. I-a sărit muştarul şi m-a dat în judecată.

— Vezi, asta e ! — oftă Kaleakin. — E rău... V-aţi luat din nimica toată şi a ieşit un bucluc întreg. Eşti tată de familie, Dosifei Petrovici, lumea te respectă. O să fii purtat la judecată, o să se vorbească în fel şi chip, o să fii condamnat... Trebuie să isprăvim cu povestea asta. Am găsit un mijloc cu care Dereveaşkin e de acord. Vino cu mine azi la şase la bodega lui Samopliuev, cînd sînt adunaţi acolo conţopişti, actori şi toţi cei faţă de care l-ai insultat. Cere-i scuze şi Dereveaşkin o să-şi retragă plîngerea. Ai înţeles ? Cred că vei consimţi, Dosifei Petrovici... Te sfătuiesc prietenește. Ai insultat pe Dereveaşkin, l-ai făcut de rîs şi, mai ales, ai pus la îndoială sentimentele lui demne de laudă. Mai mult : le-ai profanat. Ştii că

---

[1]) *Pliuiot* — scuipă, *na samovo sebea* — pe sine însuşi. (N. red. rom.)

astăzi aşa ceva nu merge. Trebuie să fii mai cu băgare de seamă. S-a dat vorbelor dumitale o nuanţă care, cum să-ţi spun, în timpurile astea, într-un cuvînt, nu prea... Acum e şase fără un sfert. Vii cu mine ?

Gradusov făcu energic semn din cap că nu, dar cînd Kaleakin îi descrise în culori vii ce anume „nuanţă“ se dăduse vorbelor lui şi urmările ce ar putea să aibă, o lăsă mai moale şi se învoi.

— Ia bine aminte ! — îl dăscălea avocatul pe drum. — Cere-ţi scuze cum trebuie, în toată regula. Apropie-te de el, spune-i „dumneata“, „iartă-mă, îmi retrag cuvintele“ şi aşa mai departe.

Cînd ajunseră la bodegă, găsiră un adevărat sobor : negustori, actori, funcţionari, conţopişti de la poliţie — într-un cuvînt, obişnuita „adunătură“ care venea în fiecare seară să bea ceai sau bere. Dereveaşkin stătea la o masă înconjurat de toţi colegii lui. Era un om de vîrstă nehotărîtă, fără barbă, cu ochii mari ficşi, cu nas teşit şi păr atît de aspru că, văzîndu-l, îţi venea să-ţi lustruieşti cizmele cu el. Chipul lui fusese plămădit în aşa fel încît din prima clipă te lăsa să ghiceşti totul : că Dereveaşkin era beţiv, că avea o voce de bas, că era prost dar nu pînă-ntr-atît încît să nu se creadă foarte deştept. Cînd îl văzu pe dirijor intrînd, se ridică şi îşi zburli mustăţile ca un motan. Ştiind pesemne dinainte că o să aibă loc o căinţă publică, lumea dimprejur ciuli urechile.

— Iată, — spuse Kaleakin de cum intră, — domnul Gradusov primeşte.

Dirijorul dădu bună ziua în dreapta şi în stînga, îşi suflă zgomotos nasul, se făcu roşu ca racul şi se apropie de masa lui Dereveaşkin.

— Scuză-mă, — mormăi el, fără să-l privească, vîrîndu-şi furios batista în buzunar. — Îmi retrag cuvintele în faţa întregii societăţi.

— Te scuz ! — spuse Dereveaşkin cu vocea lui de bas şi se aşează aruncînd o privire triumfătoare celor dimprejur. — Mi s-a dat satisfacţie... Domnule avocat, te rog să retragi plîngerea mea !

— Cer scuze... — continuă Gradusov. — Scuză-mă. Nu-mi plac daraverile... Dacă ţii tu neapărat să-ţi spun „dumneata", ei bine, fie, am să-ţi spun „dumneata". Dacă vrei tu să te socot om deştept, fie... Ce-mi pasă mie? Eu nu port pică nimănui. Dracu' să te ia!

— Dă-mi voie! Ai venit să te scuzi sau să mă insulţi?

— Cum, iar vrei să mă scuz? Vezi bine că m-am scuzat. Dacă nu ţi-am spus „dumneata" e doar fiindcă am uitat. La urma urmei, ce? Vrei să-ţi cad în genunchi? Mă scuz şi aduc chiar mulţumiri domnului că ţi-a dat atîta bun simţ ca să opreşti afacerea. N-am timp de pierdut pe la judecată. În viaţa mea n-am avut un proces şi nu vreau să încep acum... Nu te sfătuiesc nici pe tine, adică pe dumneata...

— Bineînţeles. Nu vrei să bem pentru pacea de la San-Ştefano?

— Să bem! De ce să nu bem?... Vorba e, frate Osip, că tot porc eşti... Nu spun asta ca să te insult, ci aşa... ca să dau un exemplu: da, frate Osip, eşti un porc! Îţi aduci aminte cum te tîrai la picioarele mele cînd ţi-au făcut vînt de la corul episcopiei? Şi acum îndrăzneşti să mă dai în judecată, hai? Pe mine, binefăcătorul tău? Măi, boule, măi! Nu ţi-e ţie ruşine? Nu-i i-e lui ruşine, domnilor?

— Dă-mi voie! Asta se cheamă că iar mă insulţi.

— Cine te insultă? Îţi spun toate astea numai ca să-ţi deschid ochii. Acum ne-am împăcat şi ţi-o spun pentru ultima oară: nici prin gînd nu-mi trece să te insult. Ce, crezi că o să mai îmi pun mintea cu o lighioană ca tine, după ce am văzut că eşti în stare să-ţi dai în judecată binefăcătorul? Dracu' să te ia! Nici nu vreau să mai stau de vorbă cu tine! Şi dacă mi s-a întîmplat fără voia mea să te fac porc, apăi să ştii că eşti un porc. Auzi dumneata, în loc să te rogi domnului toată viaţa să-l ţină pe binefăcătorul tău care te-a hrănit zece ani şi te-a învăţat să citeşti notele, îl chemi la judecată pentru o tîmpenie şi trimiţi la el acasă nişte neisprăviţi de avocaţi.

— Dă-mi voie, Dosifei Petrovici, — interveni Kaleakin jignit, — nu ţi-a trimis nici un neisprăvit; eu am venit la dumneata. Ia seama, te rog, ce spui...

— Da' ce, parcă de dumneata vorbesc eu? Dacă vrei, te rog, poţi să vii şi în fiecare zi la mine; ceea ce nu pot eu pricepe e cum se poate ca dumneata, care eşti un om cult, care ţi-ai luat o licenţă, să aperi pe curcanul ăsta în loc să-i faci morală. În locul dumitale l-aş băga în puşcărie şi l-aş lăsa să putrezească acolo. Şi, la urma urmei, nu văd de ce te-ai supăra. Mi-am cerut sau ba scuze? Ce mai vreţi de la mine? Nu înţeleg! Sînteţi martori domnilor, — se întoarse el către public, — sînteţi martori că mi-am cerut scuze şi nu sînt de loc dispus să mă înjosesc încă o dată în faţa unui dobitoc.

— Dumneata eşti un dobitoc! — strigă răguşit Osip, bătîndu-se cu pumnii în piept de indignare.

— Eu dobitoc, eu? Şi tu îndrăzneşti să-mi spui mie asta?

Gradusov se făcu stacojiu şi începu să tremure.

— Îndrăzneşti? — continuă el. — Na, ţine! Şi pe lîngă palma asta pe care ţi-am ars-o, am să te dau şi în judecată, ticălosule. Am să te-nvăţ eu minte să mai insulţi oamenii. Domnilor, îmi sînteţi martori. Ei, dumneata, domnule comisar, ce stai şi te uiţi? Vezi că sînt insultat şi dumneata stai cu braţele încrucişate? Leafă ştii să primeşti, dar cînd e vorba să menţii ordinea, te faci că nu-i treaba dumitale, hai? Crezi că nu se află judecători şi pentru voi?

Comisarul se apropie şi — dandanaua începu.

Săptămîna următoare, Gradusov apărea în faţa judecătorului de pace pentru insulte aduse lui Dereveaşkin, avocatului şi comisarului — acesta din urmă fiind în exerciţiul funcţiunii. La început, Gradusov nu înţelegea dacă era reclamant sau inculpat, dar cînd judecătorul de pace îl condamnă cu „cumul" la două luni închisoare, surîse amar şi bombăni:

— Hm... eu am fost insultat şi tot eu sînt trimis la puşcărie! Mare minunăţie! Domnule judecător, trebuie să judecaţi după lege, nu după capul dum-

neavoastră. Varvara Sergheevna, răposata dumneavoastră mamă — fie-i ţărîna uşoară — poruncea ca oamenii de felul lui Osip să fie bătuţi cu nuiele, iar dumneavoastră le acordaţi îngăduinţă. Unde o să ajungem? Dumneavoastră îi achitaţi pe ticăloşi, şi un altul îi va achita şi el... Atunci cui să te mai plîngi?

— Termenul de apel este de două săptămîni şi te rog să nu discuţi. Poţi să te retragi.

— Păi, sigur! — mormăi Gradusov, făcînd cu ochiul. — Azi nu mai poate trăi nimeni numai din leafă. Ce să-i faci? Dacă vrei să ai ce mînca trebuie să bagi nevinovaţi la beci. Asta e... Şi nici nu poţi să-i învinuieşti...

— Ce ai spus?

— Nimic... Vorbeam de unul singur despre *hapen zi gevezen*...[1]) Ce credeţi dumneavoastră, că dacă purtaţi lanţ de aur[2]) sînteţi mai presus de legi? Fiţi pe pace. Am să scot eu la lumină chestia asta...

S-a făcut caz de „ultrajul adus judecătorului", dar a intervenit protoiereul catedralei şi lucrurile s-au potolit.

Făcînd apel, Gradusov era încredinţat nu numai că va fi achitat, dar chiar că va izbuti să-l bage pe Osip la închisoare. Şi a rămas încredinţat de aceasta pînă în ziua procesului. La instanţa de apel tot timpul şedinţei a stat liniştit, fără să spună lucruri de prisos. Dar cînd preşedintele l-a poftit să şadă, i-a spus jignit:

— Este oare scris în lege că un dirijor de cor trebuie să stea alături de un corist?

Auzind însă la sfîrşitul procesului că hotărîrea judecătoriei de pace a fost confirmată, Gradusov închise ochii pe jumătate şi strigă:

— Cum? Ce? N-am auzit eu bine, domnilor? Despre cine e vorba?

---

[1]) *Hapen zi gevezen* — expresie fals germană, aci avînd sensul *de a fura, a lua mită.* (N. red. rom.)

[2]) Magistraţii purtau un colan de aur la uniformă. (N. trad.)

— Instanţa de apel a confirmat hotărîrea judecătoriei de pace. Dacă nu sînteţi satisfăcut, puteţi face recurs.

— Aşa ? Vă sîntem foarte recunoscător, excelenţă, de această judecată sumară şi „dreaptă". Sigur că da, nu poţi trăi numai din leafă, înţeleg foarte bine ; numai că, s-avem iertare : o să găsim noi şi un tribunal cinstit.

Nu e nevoie să mai spun tot ce a înşirat Gradusov magistraţilor. Acum aşteaptă să fie judecat pentru ultrajul adus instanţei de apel şi nici nu vrea s-audă cînd cunoscuţii încearcă să-i dovedească că e vinovat. E încredinţat de nevinovăţia lui şi e sigur că mai devreme ori mai tîrziu o să i se aducă chiar mulţumiri pentru că a reuşit să descopere aceste abuzuri.

— Nu-i nimic de făcut cu dobitocul ăsta ! — spune epitropul catedralei, ridicînd desnădăjduit braţele. — Nu înţelege şi pace !

MASURI DE RIGOARE

MICUL orăşel de provincie pe care, după expresia directorului închisorii locale, nu-l descoperi pe hartă nici cu telescopul, e luminat de soarele amiezii. Peste tot, linişte şi pace. Comisia sanitară, alcătuită din medicul oraşului, inspectorul de poliţie, doi delegaţi ai primăriei şi un delegat al negustorimii, se îndreaptă alene dinspre primărie către prăvăliile din hală. In urmă merg respectuos cîţiva sergenţi de stradă... Drumul comisiei e pavat cu intenţii bune, ca şi drumul iadului. Sanitarii păşesc şi discută, gesticulînd, despre murdărie, duhoare, măsuri de rigoare şi alţi factori holerici. Discuţiile sînt atît de profunde încît inspectorul de poliţie, care merge în frunte, se simte deodată cuprins de entuziasm şi declară, întorcînd capul spre ceilalţi :

— Ar trebui să ne adunăm mai des în felul ăsta, domnilor, să mai stăm şi noi de vorbă. E şi plăcut, te simţi ca în societate... Că noi nu ştim altceva decît să ne sfădim ! Zău aşa !

— Cu cine începem ? — se întoarse reprezentantul negustorimii către medicul oraşului cu tonul unui călău care-şi alege victima. — N-ar fi oare bine să începem cu băcănia lui Oşeinikov ? Ce zici, Anikita Nikolaici ? In primul rînd e coţcar, iar în al doilea rînd... ar fi timpul să-i tăiem pofta de matrapazlîcuri. Mai deunăzi mi-a trimis nişte hrişcă, şi ce credeţi ?

Era plină cu murdărie de guzgani, iertaţi-mă... Nevasta mea nici n-a vrut să guste din mîncare!

— Ei, ce facem? Dacă-i vorba de Oşeinikov, atunci hai la Oşeinikov, — răspunde medicul cu nepăsare.

Sanitarii intră în „Magazinul de ceai, zahăr, cafea şi alte articole coloniale. Proprietar A. M. Oşeinikov", şi, fără nici o introducere, încep inspecţia.

— M-da... — spune medicul măsurînd din ochi piramidele de săpun de Kazan frumos clădite. — Ce de-a turnuri Babel ţi-ai mai înălţat aici! Ia te uită, cîtă ingeniozitate! E... he... hei! Dar asta ce-i? Ia priviţi, domnilor! Demian Gavrilîci găseşte cu cale să taie săpunul şi pîinea cu acelaşi cuţit!

— Din asta n-are cum să iasă holeră, Anikita Nikolaici! — observă proprietarul băcăniei, şi pe bună dreptate.

— Nu spun că nu-i aşa, dar e scîrbos! Doar cumpăr şi eu pîine de la tine.

— Pentru clienţii mai subţiri avem noi un cuţit anume. Să n-aveţi nici o teamă... Se poate?...

Inspectorul de poliţie îşi închide pe jumătate ochii miopi pentru a cerceta mai bine o şuncă mare; o rîcîie bine cu unghia, o miroase zgomotos, îi dă un bobîrnac şi întreabă:

— Nu cumva e cu stricnină?

— Cum puteţi crede una ca asta?... Vai de mine!... Se poate?

Inspectorul se ruşinează, lasă şunca şi se apucă să citească foarte atent lista de preţuri a lui Asmolov şi Comp. Delegatul negustorimii îşi vîră mîna în butoiaşul cu hrişcă şi simte ceva moale, catifelat... Se uită înăuntru şi pe chipul lui se revarsă o expresie de duioşie.

— Pis, pis, pis!... Drăguţii de ei! — şopteşte el. — Uite cum stau în hrişcă şi îşi întind botişoarele... Se răsfaţă... Ar trebui să-mi trimiţi şi mie un pisoi, Demian Gavrilîci!

— Cum să nu, se poate?... Astea sînt aperitivele, domnilor, dacă doriţi să le inspectaţi... Poftim, scrumbii, brînză... batog, după cum vedeţi şi dumneavoas-

tră. Batogul l-am primit joi, e foarte bun... Ia dă-mi un cuțit, Mișka!

Sanitarii își taie fiecare cîte o felie de batog, îl miros și după aceea îl gustă.

— Ia să iau și eu o gustare, dacă-i vorba pe așa... — spune ca pentru sine Demian Gavrilîci, proprietarul băcăniei. Aveam eu parcă pe undeva o sticluță. Merge cu batog... Parcă-i dă alt gust... Mișka, ia dă-ncoa sticluța.

Umflîndu-și obrajii și holbînd ochii, Mișka desfundă o sticlă și o pune pe tejghea.

— Să bem pe stomacul gol... — șovăie inspectorul de poliție, scărpinîndu-se la ceafă. — La urma urmei, dacă nu luăm decît un păhăruț, merge... Dar mișcă-te și tu mai repede, Demian Gavrilîci, că nu prea avem timp de votca ta!

După un sfert de oră, sanitarii, ștergîndu-și buzele și scobindu-se în dinți cu niște chibrituri, se îndreaptă spre prăvălia lui Golorîbenko. Aici, ca un făcut, n-au pe unde trece... Cinci vlăjgani, cu fețe stacojii și asudate, rostogolesc din prăvălie un butoi cu untdelemn.

— Mai la dreapta!... Trage-l de fund... trage! Împinge! Bagă un drug sub el... ei, drăcia dracului! Dați-vă la o parte, înălțimea voastră, să nu vă strivim picioarele!

Butoiul s-a înțepenit în ușă și nu-i chip să-l mai urnești. Vlăjganii se opintesc și împing cu toată puterea, suflînd din greu și înjurînd de-i auzi pînă-n celălalt capăt al pieții. După multă caznă, cînd atmosfera și-a schimbat în chip simțitor puritatea de pe urma nesfîrșitelor gîfîieli, butoiul se rostogolește în sfîrșit afară, dar, în aceeași clipă și cu totul împotriva legilor fizicii, se întoarce înapoi și se înțepenește iar în ușă. Icnetele reîncep.

— Ptiu! — scuipă inspectorul de poliție. — Hai la Șibukin. Diavolii ăștia sînt în stare s-o țină așa pînă mîine dimineață.

Sanitarii găsesc însă prăvălia lui Șibukin închisă.

— Și doar adineauri era deschisă! — se miră dumnealor uitîndu-se unul la altul. — Cînd intrăm la Oșeinikov, Șibukin stătea în prag și clătea un ceai-

nic de aramă. Unde-i? — se adresează ei unui cerşetor, rezemat de peretele prăvăliei.

— Faceţi-vă milă şi pomană, — îngînă cu glas răguşit cerşetorul, — ajutaţi un biet schilod cu cît vă lasă inima, milostivi boieri... Dumnezeu să vă dea sănătate.

Sanitarii fac semne plictisite cu mîna şi pornesc mai departe, afară de delegatul primăriei, Pliunin. Acesta îi întinde cerşetorului o copeică, apoi, ca şi cum s-ar fi speriat de ceva, îşi face repede semnul crucii şi aleargă, să-şi ajungă din urmă colegii.

Peste vreo două ore comisia se întoarce. Membrii ei par obosiţi, sleiţi. Dar truda nu le-a fost zadarnică: un sergent de stradă păşeşte solemn, ducînd o lădiţă plină cu mere putrede.

— Acu', după atîta muncă, n-ar strica să dăm pe gît o duşcă, — spune inspectorul de poliţie, trăgînd cu coada ochiului la firma „Pivniţă de vinuri şi rachiuri". — Să mai căpătăm şi noi puteri.

— M-da, nu stricã. Hai să intrăm!

Sanitarii coboară în pivniţă şi se aşează în jurul unei mese rotunde cu picioare strîmbe. Inspectorul îi face cîrciumarului un semn cu capul şi pe masă apare o sticlă.

— Păcat că n-avem şi o gustare, — spune delegatul negustorimii, bînd şi încruntîndu-se. — Să ne dea măcar un castravete murat... Altfel...

Delegatul se întoarce spre sergentul de stradă cu lădiţa, îşi alege mărul cel mai bine păstrat şi muşcă din el.

— Ei, dar văd că sînt şi unele care nu-s chiar aşa stricate! — se miră parcă inspectorul. — Ia dă să-mi caut şi eu unul! Pune lada aici... Hai să alegem care-s mai bune şi să le curăţim; pe celelalte poţi să le arunci. Mai toarnă un păhăruţ, Anikita Nikolaici! Ar trebui să ne adunăm mai des aşa, să mai stăm şi noi de vorbă. Altceva ce poţi face prin coclaurile astea unde nu-i nici un fel de cultură, nici club, nici societate? Mai rău ca-n Australia! Turnaţi, domnilor! Poftim nişte mere, doctore! Le-am curăţit special pentru dumneata!

. . . . . .

— Ce ordonaţi să fac cu lada, înălţimea voastră? — întreabă sergentul de stradă pe inspector, care iese cu toată suita din pivniţă.

— Lada? Care ladă? Aha, da, lada! Azvîrle-o odată cu merele... e infectată!

— Merele aţi binevoit să le mîncaţi!

— Daa... îmi pare bine! Ascultă... du-te pînă la mine acasă şi spune-i Mariei Vlasievna să nu se supere... dar mă duc numai pentru un ceas la Pliunin, să dorm... Înţelegi? Să dorm... în braţele lui Morfeu... *şprehen zi deici* [1]), Ivan Andreici?

Şi, ridicînd ochii spre cer, inspectorul de poliţie clatină cu amărăciune din cap, îşi desface braţele cu un aer deznădăjduit şi spune:

— Asta-i toată viaţa noastră!

. . . . . .

---

[1]) Expresie stîlcită din limba germană; corect: *sprechen Sie deutsch?* — Vorbiţi nemţeşte? (N. red. rom.)

VINTUL [1])

ÎNTR-O noapte mohorîtă de toamnă, Andrei Stepanovici Peresolin [2]) se întorcea cu trăsura de la teatru. Pe drum se gîndea la folosul pe care l-ar putea aduce teatrele dacă ar prezenta piese cu conţinut moral. Trecînd însă prin dreptul instituţiei sale, încetă să mai cugete la acest subiect şi cercetă din ochi ferestrele clădirii în care — ca să ne exprimăm în limbajul poeţilor şi căpitanilor de vase — el era cîrmaciul. Două ferestre, cele ale biroului de serviciu, erau puternic luminate.

„Te pomeneşti că mai lucrează încă la darea aceea de seamă! gîndi Peresolin. Stau acolo patru tîmpiţi şi nu-s în stare s-o isprăvească. Lumea o să creadă că nici noaptea nu-i las să răsufle. Ia să mă duc eu să-i muştruluiesc puţin... Opreşte, Guri!“

Peresolin coborî din trăsură şi se îndreptă spre instituţie. Uşa principală era încuiată, dar cea din dos, care n-avea decît un zăvor, stricat şi acela, rămăsese larg deschisă. Folosindu-se de această împrejurare, ajunse într-un minut în faţa uşii biroului de serviciu, care era întredeschisă. Aruncă o privire înăuntru şi văzu ceva cu totul neobişnuit: în jurul mesei, pe care zăceau vraişte coli mari pentru situaţii,

---

[1]) *Vint* — joc de cărţi. (N. red. rom.)

[2]) *Peresoliti* — a sări prea mult; a întrece măsura (figurat). (N. red. rom.)

patru oameni şedeau şi jucau cărţi. Nemişcaţi, cu aere concentrate şi cu chipurile bătînd în verde din pricina abajururilor celor două lămpi, păreau nişte arătări de basme sau, doamne fereşte, nişte falsificatori de bani... Jocul îi făcea să pară şi mai ciudaţi. Judecînd după mişcările lor şi după exclamaţiile tipice, pe care le scoteau din cînd în cînd, păreau să joace vint; dar, ascultîndu-i cîteva clipe, Peresolin îşi dădu seama că ceea ce făceau ei nu putea fi numit vint şi nici măcar joc de cărţi. Era ceva nemaiauzit, ceva straniu şi misterios... Peresolin îi recunoscuse pe funcţionari; erau: Serafim Zvizdulin,[1]) Stepan Kulakevici,[2]) Eremei Nedoehov[3]) şi Ivan Pisulin[4]).

— Ce faci, — se supără Zvizdulin, privindu-şi mînios partenerul de *vis-à-vis*. — Se poate să joci aşa? Il aveam în mînă chiar pe Dorofeev, pe Şepeliov cu nevastă-sa şi pe Stiopka Erlakov, şi tu îl joci pe Kofeikin? Din pricina ta am căzut de două ori! Trebuia să-l dai pe Pogankin[5]), cap sec ce eşti!

— Ia mai slăbeşte-mă! — răspunse arţăgos partenerul. — Chiar dacă-l jucam pe Pogankin, Ivan Andreici îl avea pe Peresolin.

„Ce caută aici numele meu... îşi spuse Peresolin, ridicînd din umeri. Nu înţeleg!"

Pisulin împărţi din nou cărţile şi funcţionarii continuară:

— Banca de Stat...

— Două, administraţia financiară...

— Fără atu...

— Fără atu, ai zis? Hm!... Administraţia guberniei, două... Ei drăcia dracului! Fie ce-o fi! Rîndul trecut am pierdut din cauza instrucţiunii publice; de data asta am s-o păţesc cu administraţia guberniei. La noroc!

— Micul şlem la instrucţiunea publică!

---

[1]) *Zvizdanuti* — a pocni, a lovi. (N. red. rom.)

[2]) *Culac* — pumn. (N. red. rom.)

[3]) *Nedoiehati* — a nu ajunge la destinaţie (sugerează ideea de „neisprăvit".) (N. red. rom.)

[4]) *Pisati* — a scrie (în sens pejorativ — conţopist). (N. red. rom.)

[5]) *Poganîi* — mîrşav. (N. red. rom.)

„Zău dacă înțeleg ceva !“ șopti Peresolin.

— Eu deschid cu consilierul de stat... Hai, Vanea, pune și tu un consilieraș sau un secretar de gubernie.

— Ce-mi trebuie un consilieraș ? Pot să iau și cu Peresolin...

— Iar eu îi dau în cap lui Peresolin al tău... poftim... Il avem pe Rîbnikov. Ați căzut de trei ori ! Ia scoate-o pe Peresolinoaia ! Degeaba o ascunzi pe afurisita aia în mînecă !

„S-au agățat și de nevastă-mea... gîndi Peresolin. Ce înseamnă asta ?“

Și, ca să-și potolească mai repede nedumerirea, deschise ușa și intră în biroul de serviciu. Dacă în fața funcționarilor s-ar fi ivit însuși diavolul, cu coarne și coadă, nu i-ar fi uimit și speriat cum îi uimi și îi sperie șeful lor. Dacă le-ar fi ieșit înainte fantoma funcționarului însărcinat cu administrația internă și cu ordinea în birouri, decedat anul trecut, și le-ar fi spus cu voce mormîntală, suflîndu-le în față frigul groapei : „Urmați-mă, ciraci ai satanei, la locul nelegiuirilor“, ei nu s-ar fi îngălbenit atît de tare cum s-au îngălbenit în clipa în care l-au recunoscut pe Peresolin. De spaimă, lui Nedoehov începu chiar să-i curgă sînge din nas, iar lui Kulakevici i se păru că cineva îi bate darabana în urechea dreaptă și cravata i se desfăcu de la sine. Funcționarii aruncară cărțile, se sculară încet și, după ce se uitară unul la altul, își ațintiră privirile în podea. Timp de un minut în biroul de serviciu domni o liniște desăvîrșită...

— Frumos mai lucrați la darea de seamă ! — începu Peresolin. — Înțeleg acum de ce vă place atît de mult să vă ocupați cu situațiile... Pot să știu și eu cu ce vă îndeletniciți ?...

— Ne-am oprit numai de cîteva clipe, excelență... — șopti Zvizdulin. — Ne uitam la niște fotografii... Ne odihneam și noi...

Peresolin se apropie și ridică din umeri. Pe masă nu erau cărți de joc, ci fotografii-portrete, de mărime obișnuită, desprinse de pe cartonul lor și lipite pe cărți de joc. Erau multe. Privindu-le mai bine, Pe-

Peresolin se văzu pe sine, o văzu pe nevastă-sa, precum şi numeroşi subalterni şi prieteni...

— Ce prostie !... Şi cum se joacă jocul ăsta ?

— Nu l-am născocit noi, excelenţă... Doamne fereşte... Ne-am luat după alţii...

— Ia explică-mi, Zvizdulin ! Cum se joacă ? Am văzut totul şi am auzit cum m-aţi luat cu Rîbnikov... Hai, ce te codeşti atîta ? Doar n-am să te mănînc ! Spune !

Dar lui Zvizdulin îi era ruşine şi în acelaşi timp se şi temea. În cele din urmă, văzînd că Peresolin începe să se supere, să sufle pe nări şi să roşească de nerăbdare, se supuse. După ce adună fotografiile şi le amestecă, le întinse pe masă şi începu să explice :

— Fiecare fotografie îşi are rostul ei... valoarea ei, excelenţă, ca şi fiecare carte dintr-un joc. Avem aci 52 de cărţi şi patru culori, ca la un joc obişnuit.., Funcţionarii administraţiei financiare sînt cupele, administraţia guberniei — treflele, cei de la Ministerul instrucţiunii publice — caralele, iar filiala Băncii de Stat reprezintă picile. Aşa... Consilierii de stat activi sînt aşii, consilierii de stat — popii, soţiile persoanelor de clasa a patra sau a cincea — damele, consilierii de colegiu — valeţii, consilierii de curte — decarii, şi aşa mai departe. Eu, bunăoară — iată fotografia mea — sînt un trei, deoarece, fiind secretar de gubernie...

— Ia te uită !... Prin urmare eu sînt as ?

— Da, de treflă, iar excelenţa sa doamna e dama de treflă...

— Hm ! Asta-i original... Hai să facem o partidă ! Să văd şi eu cum vine...

Peresolin îşi scoase paltonul şi se aşeză la masă, zîmbind neîncrezător. Funcţionarii se aşezară şi ei la ordinul lui şi jocul începu...

La şapte dimineaţa, cînd paznicul Nazar veni să măture în biroul de serviciu, rămase înmărmurit. Tabloul care i se înfăţişă, în clipa în care intră cu mătura în mînă, fu atît de uluitor încît şi azi îşi mai aduce aminte de el — chiar şi atunci cînd i se întîmplă să zacă beat mort. Peresolin, tras la faţă, somno-

ros, şi cu părul răvăşit, stătea în picioare în faţa lui Nedoehov şi îi spunea, ţinîndu-l de un nasture:

— Înţelege odată că nu trebuia să-l joci pe Şepeliov, de vreme ce ştiai că mă am în mînă pe mine însumi. Zvizdulin îl avea pe Rîbnikov cu nevastă-sa, avea trei profesori de liceu şi pe deasupra pe nevastă-mea, iar Nedoehov pe cei de la bancă şi cei trei de la administraţia guberniei. Trebuia deci să-l joci pe Krîşkin![1]) Ce-ţi păsa că au început cu administraţia financiară! Ştiau ei ce fac!

— L-am jucat pe consilierul titular, excelenţă, deoarece mă gîndeam că ei îl au pe consilierul de stat activ.

— Dar, dragul meu, nu se poate să judeci în felul ăsta. Asta nu se cheamă joc! Numai ciubotarii joacă aşa. Trebuie să raţionezi!... Cînd Kulakevici a jucat pe consilierul de curte de la administraţia guberniei, trebuia să-l arunci pe Ivan Ivanovici Grenlandski, fiindcă ştiai că Kulakevici o are pe Natalia Dmitrievna cu Egor Egorîci... Ai stricat totul! Dacă vrei pot să ţi-o dovedesc pe loc. Staţi jos, domnilor, să mai facem un rober!

Şi, trimiţîndu-l la plimbare pe Nazar care nu-şi credea ochilor, funcţionarii se aşezară din nou şi îşi continuară jocul.

---

[1]) *Crîşca* — capac. (N. red. rom.)

LA CIMITIR

„Unde-s acum uneltirile lui,
bîrfelile, tertipurile, mitele?"
HAMLET

DOMNILOR, a început să bată vîntul şi se lasă întunericul. Ce ar fi s-o luăm binişor din loc? Vîntul se plimba prin frunzişul îngălbenit al bătrînilor mesteceni şi de pe frunze se revărsa asupra noastră o grindină de picături mari. Unul dintre noi alunecă pe pămîntul clisos şi, pentru a nu cădea, se agăţă de o cruce mare, cenuşie.

— „Consilierul titular, cavaler [1]) Egor Greaznorukov[2])..." — citi el. — L-am cunoscut cîndva pe domnul ăsta... Îşi iubea nevasta, purta „Stanislav"-ul, nu citea nimic... Stomacul îi digera cît se poate de bine... Ce cusur are o asemenea viaţă? Să tot trăieşti! Dar, vai! Il pîndea ceasul rău... Bietul om a căzut victima curiozităţii sale. Intr-o zi, pe cînd trăgea cu urechea, a primit cu uşa o lovitură atît de puternică în cap, încît a căpătat o comoţie cerebrală (avea omul creier) şi s-a curăţat. Sub monumentul cestălalt zace un om care încă din leagăn ura versurile, epigramele... Şi, ca un făcut, tot monumentul lui e acoperit cu versuri... Vine cineva!

In dreptul nostru apăru un om cu un palton jerpelit şi cu faţa rasă, stacojie, bătînd în vînăt. Ţinea la subţioară o sticlă de o jumătate de litru de votcă, iar în

---

[1]) *Cavaler* — persoană care a fost decorată cu un ordin. (N. red. rom.)

[2]) *Greaznaia ruca* — mînă murdară. (N. red. rom.)

buzunar i se zărea un căpătîi de cîrnat învelit în hîrtie.

— Unde-i mormîntul actorului Muşkin ? — ne întrebă el cu glas răguşit.

Il duserăm la mormîntul actorului Muşkin, mort cu vreo doi ani în urmă.

— Sînteţi funcţionar ? — îl întrebarăm noi.

— Nu, actor... Dar în ziua de azi e greu să deosebeşti un actor de un funcţionar de consistoriu. Cred că v-aţi dat şi dumneavoastră seama... E un lucru caracteristic, cu toate că nu-i de fel măgulitor pentru funcţionari.

Găsirăm cu greu mormîntul actorului Muşkin. Pămîntul se lăsase, fusese năpădit de buruieni şi îşi pierduse înfăţişarea de mormînt... Crucea mică — o cruce ieftină — aplecată într-o rînă, acoperită cu muşchi înnegrit de frig, privea tristă, ca un om bătrîn şi bolnav. „uitatului nostru prieten Muşkin"... citirăm noi.

Timpul şterse particula *ne* şi îndreptase minciuna omenească.

— Actorii şi ziariştii au strîns nişte bani ca să-i ridice un monument, şi... l-au băut, drăguţii de ei... — spuse oftînd actorul, făcînd o închinăciune adîncă şi atingînd cu genunchii şi cu căciula pămîntul ud.

— Cum adică l-au băut ?

— Foarte simplu. Au adunat banii, au pus chiar o notiţă în ziar despre treaba asta şi pe urmă au băut totul... N-o spun ca să-i condamn, ci doar aşa... Să le fie de bine, dragii de ei !... Lor le-a priit, iar lui i-a fost întru veşnică pomenire.

— Beţia nu prieşte sănătăţii, iar veşnica pomenire — o jale. Deie domnul şi o vremelnică pomenire, că despre cea veşnică... ce să mai vorbim ?

— Asta aşa-i. Şi Muşkin era cunoscut ! Dovadă că în urma sicriului lui au fost purtate vreo zece coroane ! Dar lumea l-a uitat ! Cei ce-l îndrăgeau nici nu mai vorbesc de el ; numai cei cărora le-a făcut rău îl mai ţin minte. Eu, bunăoară, n-am să-l uit în vecii vecilor, fiindcă numai rău am avut de la el. Aşa că, drept să spun, nu prea mi-a fost drag răposatul.

— Dar ce rău ţi-a făcut ?

— Un mare rău, — oftă actorul, şi chipul lui trădă deodată amărăciune şi obidă. — Faţă de mine s-a purtat ca un tîlhar şi un nemernic, dumnezeu să-l ierte. L-am văzut, m-am luat după el şi m-am făcut actor. M-a ademenit cu arta lui, m-a făcut să-mi părăsesc casa părintească, m-a ispitit cu deşertăciunea vieţii de artist, mi-a făgăduit cîte-n lună şi în stele şi pînă la urmă nu mi-a dat decît lacrimi şi durere... Amară-i soarta artistului ! Mi-am pierdut şi tinereţea, şi puterea de judecată, şi înfăţişarea omenească !... N-am o leţcaie, tocurile mi s-au tocit, pantalonii mi-au făcut mustăţi pe la manşete — într-un cuvînt arăt ca o sperietoare !... Nu mai cred în nimic, nu mai înţeleg nimic... Pînă şi credinţa mi-a luat-o, tîlharul ! Să fi avut talent, mai zic ; dar aşa, chiar că m-am prăpădit pe degeaba... E frig, stimaţi domni... Nu doriţi să beţi şi dumneavoastră un pic ? Am deajuns pentru toţi... Brr... Să bem pentru odihna sufletului său ! Cu toate că nu mi-e drag, cu toate că-i mort, nu-l am decît pe el în lumea asta, numai pe el. Îl văd azi pentru ultima oară... Medicii mi-au spus că am să mă curăţ curînd dîn pricina beţiei, aşa că am venit să-mi iau rămas bun de la el. Trebuie să-i ierţi pe duşmani.

L-am lăsat pe actor să-şi continue colocviul cu răposatul Muşkin şi am luat-o înainte. Începuse să burniţeze ; cădea o ploaie mărunţă şi rece.

Cînd am cotit pe aleea principală, presărată cu pietriş, ne-am întîlnit cu o procesiune mortuară. Patru ciocli, cu brîuri albe şi cu cizme pline de noroi şi de frunze, duceau un sicriu de culoare cafenie. Începea să se întunece şi se grăbeau, poticnindu-se şi hurducînd sicriul.

— Nu-s decît două ore de cînd ne plimbăm pe aici şi ăsta e al treilea pe care-l cară... Mergem acasă, domnilor ?

MASCA

La clubul din orașul X... se dădea în scop de binefacere un bal mascat sau — așa cum spuneau domnișoarele din localitate — un *„bal-paré"*.

Era ora douăsprezece noaptea... Intelectualii — cinci cu toții — care nu dansau și nu se mascaseră, ședeau în sala de lectură la o masă mare și, cu nasul și barba cufundate în ziare, citeau, moțăiau sau — după expresia corespondentului local al gazetelor din capitală, un domn cu concepții foarte liberale — „reflectau".

Din salonul cel mare veneau sunetele cadrilului „Viuṣka". Prin fața ușii se auzeau tropăind lacheii clubului, care treceau mereu în goană, purtînd tăvi încărcate cu farfurii și pahare. In sala de lectură domnea însă o liniște adîncă.

— Cred că aici o să fim mai liniștiți ! — se auzi deodată o voce de bas înăbușită, care părea să vină din sobă. — Veniți ! Veniți încoace, fetelor !

Ușa se trînti de perete și în sala de lectură intră un bărbat lat în umeri și îndesat, costumat în vizitiu, cu mască și pălărie cu pene de păun. In urma lui se ivirâ două doamne, mascate și ele, și un lacheu cu o tavă. Pe tavă ducea o sticlă pîntecoasă de lichior, vreo trei sticle de vin negru și cîteva pahare.

— Așaa ! Aici o să ne fie mai răcoare ! — spuse bărbatul. — Pune tava pe masă. Ședeți, *mamzelelor*

Jevupri ala trimontran! Şi dumneavoastră, domnilor, faceţi-ne puţin loc. Prea v-aţi întins.

Omul cu masca se clătină şi mătură cu palma cîteva reviste de pe masă.

— Pune tava aici, băiete! Ei, voi, domnilor cititori, n-auziţi? Faceţi loc; nu-i vreme acum de ziare şi de politică! Mai lăsaţi-le dracului!

— V-aş ruga să faceţi mai puţin zgomot, — spuse unul dintre intelectuali uitîndu-se peste ochelari la omul mascat. — Aici este sală de lectură, nu bufet. Aici nu se bea.

— Şi de ce nu? Se clatină masa sau cade tavanul? Uite, minunăţie! Dar nu-i vreme acum de palavre. Lăsaţi ziarele... Aţi citit destul, vă ajunge. Nu vă mai stricaţi ochii degeaba, sînteţi deştepţi şi aşa. Şi apoi, ce mai una alta, aşa vreau eu şi gata. Asta e!

Lacheul puse tava pe masă, îşi aruncă şervetul pe braţ şi rămase nemişcat lîngă uşă. Cele două doamne începură să bea pe loc vin negru.

— Cum se face că sînt pe lume oameni atît de deştepţi, încît să le placă mai mult ziarele decît băutura, — exclamă omul cu pene de păun la pălărie, turnîndu-şi lichior. — Vreţi să vă spun eu una şi bună, stimaţii mei domni? Vă plac ziarele fiindcă n-aveţi cu ce bea! N-am zis bine? Ha, ha, ha! Uite-i cum stau şi citesc! Spuneţi-mi şi mie încaltea ce naiba scrie acolo? Ei, dumneata de colo, domnul cu ochelari, ce citeşti acum? Ha, ha! Ei, haide, haide, lasă fandoselile! Mai bine bea un păhărel!

Omul cu pene de păun se ridică puţin şi smulse ziarul din mîinile domnului cu ochelari. Acesta se făcu întîi galben, apoi roşu şi se uită uluit la ceilalţi intelectuali, care îl priviră la rîndul lor cu aceeaşi uimire.

— Te cam întreci cu gluma, domnul meu! — se aprinse el. — Prefaci sala de lectură în cîrciumă! Iţi permiţi să faci scandal, să smulgi ziare din mînă!... Nu-ţi dau voie! Nu ştii poate cu cine ai de-a face, stimate domn! Eu sînt Jestiakov, directorul băncii!

— Ei şi! Mult îmi pasă mie că eşti Jestiakov! Uite ce fac cu ziarul dumitale!

Omul mascat ridică ziarul pe care-l aruncase pe jos şi îl rupse în bucăţi.

— Dar ce-nseamnă asta, domnilor? — bîigui Jestiakov încremenit. — E...ste ne... nemaipomenit, fa... fantastic.

— Ia te uită că s-a supărat! — rîse mascatul. — Ce te-ai speriat aşa? Te-au apucat... bîţîielile? Uite ce e, stimabililor: să lăsăm glumele. N-am chef să stau de vorbă cu voi. Eu am poftă să rămîn aici singur cu *mamzelele* şi să-mi fac în tihnă cheful. Aşa că vă rog să nu mă încontraziceţi şi să vă luaţi tălpăşiţa. Hai, fără multe fasoane! Ei, domnule Belebuhin, ce stai? Intinde-o!... La naiba! Ce-ţi strîmbi aşa rîtul? Dacă am spus s-o întinzi, apăi întinde-o! Hai, mai repede, că de nu, te pomeneşti că-ţi mai ard şi vreo cîteva.

— Dar ce-nseamnă asta! — izbucni Belebuhin, casierul consiliului de tutelă, înroşindu-se şi ridicînd umerii. — Nu mai înţeleg nimic. Dă buzna peste noi un neobrăzat oarecare şi îşi permite asemenea lucruri!

— Ce-ai spus? Un neobrăzat? — strigă omul cu pene şi izbi cu pumnul în masă atît de tare, încît săltară paharele pe tavă. — Cu cine vorbeşti? Ce, crezi că dacă sînt mascat poţi să-mi spui orice? Clonţosule! Şterge-o cînd îţi spun! Ieşi afară şi tu, domnule director... pînă nu-mi sare muştarul! Afară cu toţii! Să nu mai rămînă aici picior de ticălos. Hai, la naiba cu voi!

— Vedem noi, — replică Jestiakov, căruia pînă şi ochelarii îi asudaseră de emoţie. — Iţi arăt eu dumitale! Chemaţi numaidecît aici pe delegatul de serviciu al comitetului.

Peste cîteva clipe, delegatul, un roşcovan pirpiriu, cu panglicuţă albastră la butonieră, îşi făcu apariţia gîfîind de atîta dans.

— Te rog să părăseşti imediat încăperea asta! — se răţoi el. — Aici nu se bea. Poftеşte la bufet.

— De unde mai răsărişi şi tu ? — îl întrebă omul mascat. — Ce, te-am chemat eu ?

— Te rog să faci bine să nu mă tutuieşti şi să pofteşti imediat afară.

— Uite ce e, drăguţă : îţi dau termen un minut. Dacă eşti delegat şi cu adevărat „cineva", ia-i de guler şi dă-i afară pe toţi „artiştii" ăştia. *Mamzelelor* mele nu le place să fie cu lume străină. Se jeneză şi, pentru banii mei, le vreau în stare naturală.

— Se vede că despotul acesta uită că nu se găseşte într-un grajd ! — strigă Jestiakov. — Chemaţi-l pe Evstrat Spiridonîci.

— Evstrat Spiridonîci ! Unde-i Evstrat Spiridonîci ? — se auzi prin tot clubul.

Evstrat Spiridonîci, un bătrîn în uniformă de poliţai, nu întîrzie nici el să apară.

— Te rog să ieşi de aici ! — spuse dînsul cu o voce răguşită, holbînd nişte ochi înfricoşători şi tremurîndu-şi mustăţile cănite.

— Ei, dar ştii că m-ai speriat ! — exclamă omul cu mască şi se înveseli atît de tare încît izbucni în hohote de rîs. — Zău că m-ai speriat ! Bată-te să te bată, că multe minunăţii mai vezi şi pe lumea asta ! Mustăţi de cotoi, ochi de broscoi, ha, ha, ha !

— Te rog să nu discuţi ! — strigă din toate puterile Evstrat Spiridonîci şi începu să tremure. — Ieşi afară ! Am să dau ordin să te scoată pe sus.

In sala de lectură se produse o zarvă de neînchipuit. Roşu ca racul, Evstrat Spiridonîci vocifera şi bătea din picior. Jestiakov răcnea. Belebuhin urla. Toţi intelectualii ţipau, dar întreg corul lor era acoperit de vocea de bas plină şi puternică a omului cu mască. Din pricina zarvei generale, dansul încetă şi publicul din salon dădu buzna în sala de lectură.

Pentru a-şi întări şi mai mult autoritatea, Evstrat Spiridonîci chemă pe toţi poliţiştii care se aflau în club şi se aşeză la masă să dreseze cuvenitul proces verbal.

— Scrie, scrie ! — spunea mereu omul mascat, bătînd cu arătătorul pe hîrtie, în faţa condeiului poliţaiului. — Ce-am să păţesc acum, nenorocitul de

mine! Vai şi amar de capul meu! De ce mă nenorociţi, biet orfan ce sînt? Ha, ha, ha! Ei, gata procesul verbal? L-aţi iscălit cu toţii? Bine! Acum uitaţi-vă aici... una, două, trei!!!

Necunoscutul se ridică în picioare, îşi îndreptă trupul şi îşi smulse masca. După ce-şi descoperi faţa aprinsă de beţie şi-i învălui pe toţi cu privirea pentru a gusta din plin efectul produs, se trînti într-un fotoliu, hohotind de rîs. Şi trebuie să recunoaştem că într-adevăr efectul întrecu orice aşteptare. Intelectualii se uitară buimăciţi unii la alţii şi se îngălbeniră. Vreo doi din ei începură să se scarpine la ceafă. Evstrat Spiridonîci se înecă de emoţie, ca tot omul care a făcut-o boacănă.

In scandalagiu recunoscuseră cu toţii pe milionarul Piatigorov, mare industriaş, cetăţean de onoare ereditar [1]), renumit prin scandalurile, operele lui de binefacere şi — aşa cum scria ziarul local — prin „interesul ce-l purta vieţii culturale".

— Ei, acum ieşiţi sau nu? — întrebă Piatigorov după un minut de tăcere.

Fără să spună un cuvînt, intelectualii ieşiră unul cîte unul, în vîrful picioarelor, din sala de lectură şi Piatigorov încuie uşa în urma lor.

— Dar tu, ticălosule, — se răsti Evstrat Spiridonîci zgîlţîind de umăr pe lacheul care adusese tava în sala de lectură, — tu ştiai că este Piatigorov. De ce-ai tăcut?

— Mi-a poruncit să nu spun nimic.

— „Mi-a poruncit să nu spun nimic!" Cînd am să te bag o lună la beci, blestematule, atunci ai să te înveţi minte să mai umbli cu „Mi-a poruncit să nu spun nimic". Afară!!! Iar dumneavoastră domnilor, — se adresă el intelectualilor, — aţi provocat o întreagă răzmeriţă. Nu puteaţi să ieşiţi zece minute din sala de lectură? Acum săturaţi-vă! Singuri v-aţi făcut-o! Ei, domnilor, domnilor... nu-mi place, zău aşa!

---

[1]) In Rusia, cetăţenii care nu aveau titluri de noblete primeau în unele cazuri titlul de cetăţeni de onoare, atribuit numai personal sau şi cu dreptul de a fi transmis moştenitorilor. (N. red. rom.)

Intelectualii începură să se plimbe prin club abătuți, îngrijorați, simțindu-se vinovați, șușotind între ei și prevăzînd că nu le e a bună. Soțiile și fiicele lor, aflînd că Piatigorov a fost „jignit" și că este supărat, se făcură mici de tot și începură să plece tiptil acasă. Dansul se întrerupse.

La ora două, Piatigorov ieși din sala de lectură. Era beat turtă și se clătina pe picioare. Intră buimac în salonul cel mare, se așeză lîngă orchestră și începu să moțăie legănat de muzică ; apoi își lăsă melancolic capul pe speteaza jilțului și se porni pe sforăit.

— Nu mai cîntați ! — făcu semne disperate muzicii delegatul comitetului. — Sst, sst ! Egor Nilîci doarme...

— Nu doriți să vă ducem acasă, Egor Nilîci ? — întrebă Belebuhin, aplecîndu-se la urechea milionarului.

Piatigorov mișcă buzele, ca și cum ar fi vrut să sufle o muscă de pe obraz.

— Nu doriți să vă ducem acasă ? — repetă Belebuhin. — Sau să poruncim să tragă trăsura la scară.

— Ai ? Cum ?

— Să vă ducem acasă. E timpul să faceți nani...

— Acasă ? Bine, d-d-duceți-mă...

Fața lui Belebuhin se lumină de plăcere. Încercă să-l ridice singur, dar îi săriră în ajutor și ceilalți intelectuali și, zîmbind măguliți, îl puseră în picioare pe cetățeanul ereditar de onoare și îl duseră cu băgare de seamă la trăsură.

— Ca să-ți rîzi așa de o întreagă societate, trebuie să fii un mare artist ! Un mare talent ! — spunea radios Jestiakov instalînd pe milionar în trăsură. — Sînt literalmente uimit, Egor Nilîci. Imi vine și acum să rîd, ha, ha, ha! Și cînd te gîndești că noi ne pierdusem capul și ne enervam, ha, ha, ha! Te rog să mă crezi că la nici un teatru n-am rîs atîta. A fost de un comic admirabil. Am să-mi aduc aminte toată viața de seara asta minunată.

După ce îl conduseră pe Piatigorov, intelectualilor le mai veni inima la loc și se mai înseninară.

— Mi-a dat mîna la plecare, — spuse Jestiakov foarte satisfăcut. — Înseamnă că nu e supărat.

— Să dea dumnezeu! — oftă Evstrat Spiridonîci. — E un netrebnic, un ticălos, dar un mare filantrop. Așa că... ce să-i faci...

CĂSĂTORIE DIN INTERES

ROMAN IN DOUĂ PĂRȚI

PARTEA INTII

IN casa văduvei Mîmrina, din ulicioara Piatisobaci [1]), e praznic de nuntă. Sînt cu totul douăzeci şi trei de meseni, dintre care opt nu mănîncă nimic, moţăie şi se plîng că li-e greaţă. Lumînările, lămpile şi policandrul cel ciung, luat cu împrumut de la cîrciumă, ard atît de viu încît unul dintre musafiri, un telegrafist, priveşte din cînd în cînd printre gene cu un aer distins şi aduce netam-nesam vorba despre lumina electrică. El prooroceşte luminii electrice, şi electricităţii în general, un viitor strălucit, dar comesenii îl ascultă cu un oarecare dispreţ.

— Electricitate... — mormăie naşul, uitîndu-se în farfurie cu o privire îndobitocită. — După părerea mea, electricitatea nu-i decît o şmecherie. Bagi acolo un cărbune, şi gata, crezi că ai prostit o lume întreagă! Nu, măi frate, dacă vrei să-mi dai lumină, apăi nu-mi da cărbune, ci ceva substanţial, care să ardă, pe care să-l poţi pipăi! Dă-mi foc — înţelegi? — un foc natural, nu unul intelectual.

— Dacă aţi fi văzut vreodată cum arată o baterie electrică, şi din ce se compune, — spune telegrafistul dîndu-şi aere, — aţi gîndi altfel.

— Nici nu vreau să văd. E curată potlogărie... Nu face decît să tragă pe sfoară oamenii cumsecade... Le stoarce şi ultima para. Parcă nu ştim noi cum devine

[1]) *Piati* — cinci, *sobaca* — cîine. (N. red. rom.)

cazul... Iar dumneata, tinere — n-am onoarea să-ţi cunosc numele — dar decît să aperi asemenea tertipuri, ai face mai bine să bei şi să torni şi altora.

— Sînt cu totul de părerea dumitale, naşule, — spune cu un glas de tenor răguşit mirele Aplombov, un tînăr cu gît lung şi părul tuns perie. — De ce să ducem asemenea discuţii savante? Nu zic că nu-mi place să vorbesc de fel de fel de descoperiri ştiinţifice, dar pentru asta se poate găsi şi altă ocazie! Ce părere ai *maşer* [1]) ? — se adresează el miresei, care stă alături.

Daşenka, mireasa, al cărei chip oglindeşte toate virtuţile, afară de una singură — capacitatea de a gîndi — răspunde înroşindu-se:

— Dumnealui vrea să-şi arate cultura, de aceea vorbeşte întotdeauna de lucruri pe care nu le înţelege nimeni.

— Slavă domnului, o viaţă întreagă am trăit fără cultură şi iată că astăzi, cu ajutorul lui dumnezeu, îmi mărit şi a treia fată cu un om cumsecade, — spune de la capătul celălalt al mesei mama Daşenkăi, oftînd şi adresîndu-se telegrafistului. — Iar dacă, după părerea dumitale, sîntem nişte proşti, de ce mai vii pe la noi? Mai bine du-te la ai dumitale, la cei deştepţi.

Se aşterne tăcere. Telegrafistul e ruşinat. Nu se aştepta de fel ca discuţia despre electricitate să ia o asemenea întorsătură. Şi fiindcă tăcerea aceasta plină de ostilitate i se pare a fi un simptom al nemulţumirii generale, tînărul găseşte cu cale să se dezvinovăţească.

— V-am stimat întotdeauna familia, Tatiana Petrovna, — spune el, — şi dacă adineauri am vorbit de lumina electrică, asta nu înseamnă că am făcut-o din înfumurare. Vă rog, vreau să ciocnesc cu dumneavoastră... Întotdeauna i-am dorit Dariei Ivanovna din adîncul sufletului un soţ bun. În timpurile noastre e greu să te măriţi cu un om cumsecade, Tatiana

---

[1]) *Maşer* — (fonetic pentru *ma chère* — scumpa mea) (în limba franceză). (N. red. rom.)

Petrovna. Astăzi oricare caută să se însoare din interes, pentru bani...

— Asta-i un apropou ! — mîrîie mirele, făcîndu-se stacojiu la faţă şi clipind des.

— Nû-i nici un fel de apropou — răspunde telegrafistul, puţin speriat. — Nu vorbesc de cei de faţă. Am spus-o aşa... în general... Se poate ?... Toată lumea ştie că dumneata te însori din dragoste... Zestrea e cu totul neînsemnată...

— Ba pardon, nu-i de loc neînsemnată ! — sare jignită mama Daşenkăi. — Ia ascultă, domnule, nu te opreşte nimeni să vorbeşti, dar te poftesc să nu mai îndrugi atîtea bazaconii ! Afară de o mie de ruble, fata mea mai primeşte trei palloane, aşternut şi toată mobila de aici ! Pas de mai găseşte în altă parte asemenea zestre !

— Vai de mine, am spus eu ceva ?... Mobila e într-adevăr frumoasă... Am vorbit însă aşa pentru dumnealui, fiindcă s-a jignit, crezînd că am făcut un apropou...

— N-ai decît să nu faci apropouri, — spune mama miresei. — Te stimăm pentru părinţii dumitale, de aceea te-am poftit la nuntă ; iar dumneata ne arunci în faţă fel de fel de vorbe !... Şi la urma urmei... dacă ai ştiut că Egor Feodorîci o ia pe Daşenka din interes, de ce ai tăcut atîta vreme ? Trebuia să vii şi să ne spui, ca între rubedenii : uite aşa, şi aşa, s-a lăsat ispitit de interes... Iar din partea ta, băiete, să ştii că e mare păcat ! — se adresează ea deodată mirelui, clipind şi smiorcăind. Mi-am crescut fetiţa, am îngrijit-o... am păzit-o mai ceva decît pe un diamant de smarald, şi tu... tu o iei din interes...

— Cum, dumneata dai crezare acestei clevetiri ? — spune Aplombov, sculîndu-se de pe scaun şi trecîndu-şi nervos degetele prin păr. — Iţi mulţumesc ! Mersi de o asemenea părere ! Cît despre dumneata, domnule Blincikov, — se adresează el telegrafistului, — cu toate că-mi eşti cunoscut bun, n-am să-ţi permit să rosteşti asemenea necuviinţe într-o casă străină ! Te poftesc să ieşi afară !

— Cum aşa ?

— Te poftesc să ieşi afară! Şi îţi doresc să fii un om tot atît de cinstit ca şi mine! Dar ce să mai vorbim, te poftesc să ieşi!

— Lasă! Ajunge! — îl opresc prietenii. — Nu face să te superi. Stai jos! Lasă-l în plata domnului!

— Ba nu, vreau să-i arăt că n-are cîtuşi de puţin dreptate! M-am căsătorit legitim, din dragoste. Nu înţeleg de ce mai şezi cu noi la masă! Te poftesc să ieşi!

— Dar n-am spus nimic... N-am vrut să... — bîlbîie telegrafistul uluit, ridicîndu-se de pe scaun. — Chiar că nu înţeleg... Şi la urma urmei, poftim, plec... Insă mai întîi să-mi înapoiezi cele trei ruble pe care ţi le-am dat cu împrumut cînd ţi-ai luat jiletca de pichet. Mai beau paharul ăsta şi... plec, numai să-mi plăteşti mai întîi datoria.

Mirele se sfătuieşte mult timp în şoaptă cu prietenii lui. In cele din urmă, pun mînă de la mînă şi adună cele trei ruble, pe care Aplombov le aruncă revoltat telegrafistului. Acesta salută asistenţa şi pleacă, nu înainte de a-şi fi căutat îndelung şapca de uniformă.

Vedeţi cum se poate încheia cîteodată o discuţie nevinovată despre electricitate? Dar iată că praznicul ia sfîrşit... Vine noaptea. Autorul, om bine crescut, îşi ţine cu greu fantezia în frîu şi lasă să cadă asupra evenimentelor în curs vălul întunecat al misterului.

Aurora cea cu degete trandafirii îl găseşte încă pe Himeneu în ulicioara Piatisobaci... Dar din fericire soseşte şi dimineaţa cea cenuşie, care va da autorului un bogat material pentru

PARTEA A DOUA ŞI ULTIMA

E o dimineaţă cenuşie de toamnă. Nu-i încă nici ora opt, dar în ulicioara Piatisobaci domneşte o forfotă neobişnuită. Pe trotuare aleargă alarmaţi sergenţi de stradă şi paznici; pe la porţi se îmbulzesc bucătărese zgribulite ale căror chipuri exprimă cul-

mea nedumeririi. Cei rămaşi în case privesc de după ferestre. La fereastra deschisă a unei spălătorii se îmbulzesc capete de femei, cu tîmplele şi cu bărbiile băgate una-ntr-alta.

— Parcă-i zăpadă, şi parcă nu-i... Nici nu poţi să te dumireşti bine ce-i, — spun diferite glasuri.

Prin aer, de la pămînt şi pînă la acoperiş, zboară ceva alb, ce seamănă a ninsoare. Caldarîmul e alb, felinarele, acoperişurile, băncile paznicilor de lîngă porţi, umerii şi şepcile trecătorilor — totul e alb.

— Ce s-a întîmplat? — întreabă spălătoresele pe paznicii care aleargă năuci.

Drept răspuns paznicii dau din umeri şi trec în goană mai departe... Nu ştiu nici ei. Dar iată că în sfîrşit se iveşte unul care pare să ştie ceva; păşeşte încet şi gesticulează vorbind singur. Asta cu siguranţă a fost la faţa locului şi ştie totul.

— Ce s-a întîmplat, drăguţule? — îl întreabă spălătoresele de la fereastră.

— Ia, o neplăcere, — răspunde el. — In casa Mîmrinei, unde a fost aseară nuntă, l-au tras pe sfoară pe mire. In loc de o mie, i-au dat nouă sute.

— Şi el ce-a făcut?

— S-a supărat foc. „Las-că le arăt eu", a spus... Şi de mîniat ce era, a desfăcut o saltea de puf, şi a dat drumul fulgilor pe fereastră... Ia uitaţi-vă ce de fulgi! Parcă-i zăpadă!

— Uite-i că vin! — se aud glasuri. — Ii duc sergenţii!

Dinspre casa văduvei Mîmrina se apropie un alai. In frunte merg doi sergenţi de stradă cu aere importante. In spatele lor păşeşte Aplombov cu un palton din stofă de lînă şi cu cilindru pe cap. Chipul lui parcă vrea să spună: „Sînt un om cinstit, dar nu permit nimănui să mă tragă pe sfoară".

— Justiţia o să vă arate ce om sînt eu! — mormăia el, întorcînd într-una capul.

In urma lui vin plîngînd Tatiana Petrovna şi Daşenka. Alaiul se încheie cu un paznic cu o condică la subţioară, urmat de o droaie de puşti.

— De ce plîngi, fetiţo? — o întreabă spălătoresele pe Daşenka.

— Ne pare rău de saltea! — răspunde mama pentru ea. — Trei puduri, dragele mele! Şi ce puf! Numai fulgi! Nici o pană, cît de mică! M-a pedepsit dumnezeu la bătrîneţe!

Alaiul coteşte după colţ, şi ulicioara Piatisobaci se linişteşte. Puful zboară într-una, pînă seara.

DOMNII CETĂȚENI

PIESA IN DOUA ACTE

ACTUL INTII

Primăria orașului. Ședință

PRIMARUL *(după ce a plescăit din buze și s-a scobit pe îndelete cu degetul în ureche).* — Dacă așa stau lucrurile, domnilor, n-ați vrea să auziți și părerea comandantului de pompieri Semion Vavilîci, care-i specialist în branșa asta? Dumnealui să ne explice și noi să chibzuim.

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Eu așa zic... *(își suflă nasul într-o batistă cu pătrățele).* Cele zece mii de ruble alocate pentru unitatea de pompieri or fi ele o sumă serioasă, dar... *(își șterge chelia)* nu-s decît o iluziune. Nu-s bani, ci vis, atmosferă. Firește, și cu zece mii poți avea un post de pompieri, dar vorba e: ce fel de post? Să rîdă și curcile de tine! Vedeți dumneavoastră... Lucrul cel mai de preț în viața omului e un foișor de foc, asta poate să v-o spună orice savant. Dacă discutăm însă categoric, foișorul nostru de foc nu face doi bani, fiindcă e prea mic. Casele-s înalte *(ridică o mînă în sus),* și-l înghesuie de jur împrejur, așa că să fii mulțumit dacă din vîrful lui zărești cerul, fiindcă de văzut focul nici nu poate fi vorba! Eu le cer pompierilor să facă treabă bună; dar ce-s ei vinovați dacă nu văd? Apoi, în ce privește partea cavalină și considerînd chestiunea sacalelor... *(își descheie jiletca, oftează și continuă cuvîntarea cam în același fel).*

CONSILIERII COMUNALI (în unanimitate). — Să se mai adauge la buget încă două mii!

(Primarul întrerupe şedinţa timp de un minut pentru a evacua din sală un corespondent de ziar.)

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Bine. Prin urmare, dumneavoastră consideraţi ca foişorul să fie înălţat cu doi arşini... Bine. Dar dacă privim lucrurile din punctul de vedere şi în sensul că aci e în joc interesul obştesc, interesul de stat, ca să zic aşa, trebuie să spun, domnilor consilieri, că dacă se va apuca de chestiunea asta vreun antreprenor, mă simt dator să vă pun în vedere că lucrarea va costa municipalitatea de două ori mai mult, fiindcă antreprenorul va urmări interesul lui, şi nu interesul obştesc. Dacă însă vom clădi în regie, pe îndelete, atunci, socotind cărămida cu cincisprezece ruble mia şi executînd transportul cu caii pompieriei... *(ridică privirea în tavan, ca şi cum ar socoti în minte.)* va să zică cincizeci de bîrne de doisprezece arşini lungime şi de cinci verşoci grosime... *(socoteşte.)*

CONSILIERII COMUNALI (cu majoritate zdrobitoare). — Să se încredinţeze reparaţia foişorului de foc lui Semion Vavilîci, în care scop să i se aloce pentru început suma de o mie cinci sute douăzeci şi trei de ruble şi patruzeci şi patru de copeici!

NEVASTA COMANDANTULUI DE POMPIERI (care stă în băncile rezervate publicului, în şoaptă către o vecină). — Nu ştiu de ce îşi ia pe cap Senea al meu atîtea griji! Ce rost are să se ocupe de construcţii, el care are o sănătate atît de şubredă? Parcă-i plăcut să stai de dimineaţă pînă seară cu bîta pe lucrători! O să cîştige cu reparaţia asta o nimica toată, poate cinci sute de ruble, dar o să-şi zdruncine sănătatea preţ de o mie. Mare prost mai e! Şi toate astea i se trag de la sufletul lui cel bun!

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Bine. Acum să considerăm chestiunea personalului. Firește că eu, ca o persoană, ca să zic aşa, interesată în cauză *(se ruşinează)*, nu pot decît să spun că mie... mi-e

totuna... Nu mai sînt om tînăr, sînt şi bolnav ; mîine, poimîine pot să mor. Doctorul mi-a spus că am o umflătură în măruntaie şi că, dacă nu-mi păzesc sănătatea, poate oricînd să-mi plesnească înăuntru o vînă şi atunci mor neîmpărtăşit...

ŞOAPTE ÎN PUBLIC. — Dacă-i cîine să moară ca un cîine.

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Eu nu cer nimic pentru mine. Am trăit şi aşa, slava domnului. Mie nu-mi trebuie nimic... Atît că e de mirare... ba e chiar jignitor... *(face un gest de lehamite cu mîna).* Îţi faci serviciul numai pentru leafă, ţi-l îndeplineşti cinstit, fără prihană... n-ai o clipă de odihnă nici zi, nici noapte, nu-ţi cruţi sănătatea, şi... şi cu ce te alegi din toate astea ? Pentru ce te zbuciumi atîta ? Ce folos ai ? Nu de mine vorbesc, ci în general... Nimeni n-ar sta cu o asemenea leafă... Un beţivan poate că ar mai primi postul meu, dar un om de ispravă, un om serios, mai curînd s-ar lăsa să moară de foame decît să se zbuciume prin coclaurile astea, cu caii şi cu pompierii... *(dă din umeri).* Ce interes poate să aibă cineva ? Dacă lumea din străinătate ne-ar vedea rînduielile, cred că am fi batjocoriţi în toate ziarele străine. În Europa Apuseană, bunăoară la Paris, fiecare stradă îşi are foişorul ei, iar comandanţilor de pompieri li se dă anual o gratificaţie egală cu leafa lor pe tot anul. Acolo da, îţi convine să faci serviciu !

CONSILIERII COMUNALI. — Pentru serviciile aduse vreme îndelungată să se acorde lui Semion Vavilîci o sumă de două sute de ruble sub formă de gratificaţie, plătibilă toată odată.

NEVASTA COMANDANTULUI DE POMPIERI *(în şoaptă către vecina sa).* — Bine a făcut că a cerut... A fost deştept. Deunăzi, la părintele protopop am pierdut o sută de ruble la cărţi şi acum, vezi dumneata, ne pare aşa rău de ele ! *(cască).* Da, foarte rău ! Ei, dar e timpul să mergem acasă şi să bem ceaiul.

ACTUL DOI

Scena se petrece lîngă foișorul de foc. Pompierii străjuiesc.

STRĂJERUL DE PE FOIȘOR (strigă în jos). — Hei! Foc la fabrica de cherestea! Dă alarma!

STRĂJERUL DE LA PICIORUL FOIȘORULUI. — Abia acuma ai băgat de seamă? Halal de tine! Lumea aleargă de o jumătate de ceas și el, caraghiosul, abia acum se trezește! *(cu înțeles adînc).* Sus sau jos, dacă e prost, tot prost rămîne *(dă alarma). (După trei minute, comandantul de pompieri, în cămașă și cu ochii cîrpiți de somn, se arată la fereastra locuinței sale, situată în fața foișorului.)*

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Unde arde, Denis?

STRĂJERUL DE JOS (ia poziție de drepți și salută). — La fabrica de cherestea, înălțimea voastră!

COMANDANTUL DE POMPIERI (clatină din cap). — Doamne, apără-ne! Vîntul bate și uscăciunea e mare... *(face un gest de deznădejde cu mîna).* Ferească dumnezeu! E o adevărată pacoste cu nenorocirile astea!... *(după ce și-a mîngîiat obrajii).* Uite ce-i Denis... Spune-le, frate dragă, să înhame caii și să pornească într-acolo, iar eu am să vin acuși... Trebuie să mă îmbrac, una, alta...

STRĂJERUL DE JOS. — Dar n-are cine să se ducă, înălțimea voastră! Toți îs plecați, numai Andrei e acasă.

COMANDANTUL DE POMPIERI (speriat). — Și unde-s ticăloșii?

STRĂJERUL DE JOS. — Makar a pus niște pingele și acum s-a dus pînă în satul vecin să ducă cizmele diaconului. Pe Mihail chiar înălțimea voastră a binevoit să-l trimită să vîndă ovăz... Egor a plecat cu caii pompieriei s-o ducă dincolo de rîu pe cumnata inspectorului de poliție. Nikita e beat.

COMANDANTUL DE POMPIERI. — Și Alexei?

STRĂJERUL DE JOS — Alexei s-a dus să prindă raci, după cum ați binevoit să-i porunciți ieri; spuneați că mîine o să aveți musafiri la masă.

COMANDANTUL DE POMPIERI (dînd disprețuitor din cap). — Poftim de-ți fă serviciul cu astfel de oameni! Ignoranță, lipsă de cultură... beție... Dacă ne-ar vedea străinătatea, ne-ar face de rîs toate ziarele străine! Să luăm, bunăoară, Parisul: acolo echipa de pompieri fuge într-una pe străzi în goana cailor, fără să-i pese de mulțime; acolo ori că e foc, ori că nu e, pompierii aleargă mereu! Iar aci arde o fabrică de cherestea, e pericol mare, și nici unul dintre ei nu-i acasă, parcă... i-ar fi luat dracu'! Da, mai avem mult pînă să ajungem din urmă Europa! *(întorcîndu-se cu fața spre odaie, dezmierdător).* Mașenka, pregătește-mi uniforma!

STRIDIILE

NU trebuie să-mi pun prea mult memoria la încercare ca să-mi amintesc în toate amănuntele amurgurile acelea ploioase de toamnă, cînd stăteam cu tata pe una din străzile pline de forfotă ale Moscovei. Parcă simt şi azi cum o boală ciudată pune încetul cu încetul stăpînire pe mine... Nu mă doare nimic, dar picioarele mi se moaie, cuvintele mi se opresc în gîtlej, capul îmi cade într-o parte, fără vlagă... Incă puţin şi am să mă prăbuşesc fără cunoştinţă.

Dacă m-aş afla în clipa aceasta într-un spital, doctorii ar trebui să scrie pe tăbliţa de la capătul patului: *Fames* [1]) — boală despre care manualele de medicină nu pomenesc nimic.

Lîngă mine, pe trotoar, stă tata ; poartă un pardesiu jerpelit şi o căciuliţă de postav din care iese un smoc de vatelină albă. In picioare are nişte galoşi mari şi grei. In deşertăciunea lui, fiindu-i ruşine să-l vadă lumea că are galoşii pe piciorul gol, şi-a pus nişte carîmbi vechi de cizmă.

Omul acesta caraghios, amărît şi fără minte — pe care-l iubesc cu atît mai mult cu cît pardesiul lui, cîndva elegant, e mai jerpelit şi mai murdar — a venit acum cinci luni în capitală să-şi caute un loc de copist. In aceste cinci luni a colindat tot oraşul, ce-

[1]) *Fames* — foame (în limba latină). (N. trad.)

rînd să i se dea de lucru, şi abia astăzi s-a hotărît să iasă în stradă să cerşească...

În faţa noastră se află o clădire cu trei etaje şi cu o firmă albastră : „Restaurant". Capul mi s-a lăsat uşor pe spate, într-o parte, şi mă uit fără să vreau în sus, la ferestrele luminate ale restaurantului. Siluete apar şi dispar în dosul geamurilor prin care se zăreşte colţul drept al pianului mecanic, două cromolitografii, lămpi prinse în tavan... Privind mai stăruitor pe una din ferestre, văd în fund pe un perete o pată albicioasă. Pata nu se mişcă şi conturul ei dreptunghiular se desprinde pe fondul cafeniu închis. Incordîndu-mi privirea, îmi dau seama că pata nu este altceva decît un cartonaş alb. Stă scris ceva pe el, dar ce anume nu pot desluşi...

Timp de o jumătate de ceas nu-mi iau ochii de la cartonaş. Albeaţa lui îmi atrage privirea şi parcă mă hipnotizează. Încerc mereu să citesc, dar străduniile mele sînt zadarnice.

În cele din urmă, ciudata boală îşi cere drepturile ei.

Uruitul trăsurilor îmi pare tunet, în mirosul greu al străzii încep să deosebesc mii de miasme, în lămpile restaurantului şi în felinarele de pe stradă ochii mei văd fulgere orbitoare. Toate cele cinci simţuri ale mele sînt încordate peste măsură, şi au o putere de percepţie neobişnuit de mare. Încep să văd ceea ce nu vedeam înainte.

— Stridii... — izbutesc în sfîrşit să citesc pe cartonaş.

Ciudat cuvînt ! Sînt exact opt ani şi trei luni de cînd am venit pe lume şi nu l-am auzit încă. Ce-o fi însemnînd oare ? Să fie numele proprietarului restaurantului ? Cu siguranţă că nu : firma cu numele se atîrnă deasupra uşii de la intrare, nu pe pereţii restaurantului.

— Tată, ce înseamnă stridii ? — întreb cu voce răguşită pe tata, încercînd cu greu să întorc capul înspre el.

Tata nu aude. E atent la forfota mulţimii şi urmăreşte cu privirea pe fiecare om care trece... Ghicesc din ochii lui că ar vrea să spună ceva trecătorilor, dar cuvîntul fatal rămîne aninat ca o greutate de plumb de

buza lui tremurătoare şi nu poate să se desprindă. A făcut chiar un pas după unul din trecători, ba i-a şi atins uşor mîneca, dar cînd necunoscutul s-a întors, tata a bolborosit: „Iertaţi-mă“ şi, ruşinat, s-a tras înapoi.

— Tată, ce înseamnă stridii? — îl întreb iarăşi.

— Sînt nişte vietăţi... Trăiesc în mare...

Imi închipui deodată această vietate marină necunoscută. Trebuie să fie ceva între peşte şi rac. Dat fiind că este de mare, de bunăseamă că din ea se pregăteşte o ciorbă fierbinte foarte gustoasă, cu piper şi foi de dafin, un borş acrişor cu sgîrciuri, un sos de raci sau răcituri cu hrean... Parcă văd cum e adusă această vietate de la piaţă, cum repede e curăţată şi băgată în oală, repede, repede, fiindcă tuturor le e foame... grozav de foame! Din bucătărie vine miros de peşte prăjit şi de ciorbă de raci.

Simt cum acest miros îmi gîdilă cerul gurii, nările, cum pune treptat stăpînire pe întreaga mea făptură... Restaurantul, tata, cartonaşul alb, mînecile mele — totul este îmbibat de acest miros atît de îmbietor, încît mă trezesc mestecînd. Mestec şi înghit, ca şi cum în gura mea s-ar afla cu adevărat o halcă din acest animal de mare...

Picioarele mi se moaie de desfătare şi, ca să nu cad, îl apuc pe tata de mînecă şi mă lipesc de pardesiul lui ud. Tata tremură şi se zgribuleşte. Îi e frig...

— Tată, stridiile sînt de post sau de dulce? — întreb eu.

— Se mănîncă vii... — răspunde tata. — Trăiesc în scoici, ca broaştele ţestoase, dar... au două jumătăţi.

Deodată mirosul îmbietor nu mă mai stăpîneşte şi iluzia se duce şi ea... Acum înţeleg totul!

— Ce scîrboşenie! — mă înfior eu. — Ce scîrboşenie!

Va să zică aşa sînt stridiile! Imi închipui o dihanie asemănătoare cu broasca. Broasca stă în scoică, se uită cu ochi bulbucaţi, strălucitori, şi mişcă din fălcile ei scîrboase. Parcă văd iarăşi cum e adusă de la piaţă această dihanie vîrîtă în scoica ei, cu cleşti de rac, cu ochi strălucitori şi cu piele lunecoasă... Copiii fug şi

se ascund cu toţii, iar bucătăreasa, cutremurîndu-se de silă, o apucă de cleşte, o pune pe o farfurie mare şi o duce în sufragerie. Acolo, oamenii în toată firea o iau şi o mănîncă... O mănîncă de vie, cu ochi, cu dinţi, cu labe cu tot ! Iar ea chiţăe şi încearcă să-i muşte de buze...

Mă cutremur şi eu, dar... de ce dinţii mei încep să mestece ? Dihania e scîrboasă, respingătoare, mi-e frică de ea, dar o mănînc, o mănînc cu lăcomie, temîndu-mă să-i ghicesc gustul şi mirosul. Nici n-am dat-o bine pe gît şi văd strălucind ochii bulbucaţi ai alteia, apoi ai unei a treia... le mănînc şi pe astea... Pînă la urmă mănînc şervetul, farfuria, galoşii tatei, cartonaşul cel alb. Mănînc tot ce văd cu ochii, fiindcă simt că numai mîncînd o să-mi treacă boala. Stridiile holbează ochii înfricoşător, sînt dezgustătoare, tremur la gîndul lor, dar vreau să mănînc ! Să mănînc !

— Stridii ! Daţi-mi stridii ! — izbucneşte un strigăt din pieptul meu şi întind mîinile.

— Ajutaţi-mă, domnilor ! — aud eu în acelaşi timp glasul înăbuşit al tatălui meu. — Mi-e ruşine să cerşesc dar... Doamne ! Nu mai pot !

— Daţi-mi stridii !— urlu iarăşi, trăgîndu-l într-una pe tata de pulpană.

— Cum, tu aşa mic, mănînci stridii ? — aud un glas lîngă mine.

In faţa noastră stau doi domni cu cilindru şi mă cercetează cu privirea rîzînd.

— Cum, băieţaşule, tu mănînci stridii ? Adevărat ? Foarte interesant ! Şi cum le mănînci ?

O mînă vînjoasă mă trage spre restaurantul luminat. Un minut după aceea, în jurul meu se adună o mulţime de oameni şi se uită la mine curioşi, făcînd haz. Stau la o masă şi mănînc ceva lunecos, sărat, cu iz de igrasie şi mucegai. Mănînc cu înverşunare, fără să mestec, fără să mă uit sau să întreb ce mănînc. Mi se pare că dacă voi deslipi pleoapele voi zări numai decît ochii bulbucaţi, cleştii şi dinţii ascuţiţi.

Dintr-odată încep să mestec ceva tare. Se aude o pîrîitură.

— Ha, ha, ha, mănîncă şi scoicile ! — rîde mulţimea... — Prostuţule, astă nu se mănîncă...

După aceea îmi mai aduc aminte de o sete groaznică. Stau întins pe pat şi nu pot dormi de arsuri şi de gustul ciudat pe care-l simt în gura care-mi arde ca focul. Tata se plimbă dintr-un colţ în altul al încăperii, dînd din mîini.

— Mi se pare că am răcit ! — bolboroseşte el. — Simt ceva în cap... Parcă ar şedea cineva în el... Poate că e numai din pricină că... cum să spun... nu am mîncat azi... Zău că sînt un om sucit, un netot... Văd cum domnii aceia plătesc zece ruble pentru stridii şi eu nu mă duc să le cer... să-mi împrumute şi mie ceva. Cu siguranţă că mi-ar fi dat.

Spre dimineaţă adorm şi visez o broască cu cleşti care stă într-o scoică şi roteşte ochii. La amiază mă trezeşte setea şi îl caut din ochi pe tata : el tot se mai plimbă prin odaie dînd din mîini.

O NOAPTE DE GROAZA

IVAN Petrovici Parastasov [1]) se îngălbeni la faţă, coborî fitilul lămpii şi începu cu glas tulburat:

— Era în anul 1883. O pîclă deasă şi întunecoasă învăluia pămîntul în acea noapte de ajun, pe cînd mă întorceam acasă venind de la un prieten, astăzi decedat, cu care zăbovisem împreună cu alţii la o şedinţă de spiritism. Nu ştiu de ce, dar ulicioarele prin care treceam nu erau de loc luminate, astfel că eram nevoit să merg aproape pe dibuite. Locuiam la Moscova, lîngă biserica Adormirea maicii domnului, în casa funcţionarului Cadavrov [2]), şi deci într-unul din colţurile cele mai pustii ale Arbat [3])-ului. Eram frămîntat de gînduri negre, apăsătoare...

„Viaţa ta se apropie de sfîrşit... Căieşte-te..."

Aceasta era fraza pe care mi-o spusese în timpul şedinţei Spinoza, al cărui spirit reuşisem să-l invoc. Il rugasem să repete, şi farfurioara nu numai că repetase, dar adăugase chiar: „In noaptea asta". Nu cred în spiritism, dar gîndul morţii, şi chiar o simplă aluzie la ea, mă umple de jale. Moartea nu poate fi ocolită, domnilor, ea este ceva inerent, şi totuşi perspectiva ei nu poate fi acceptată de mintea omului... Şi

---

[1]) *Parastasov — Panihidin* în textul rus. (N. red. rom.)
[2]) *Cadavrov — Trupov* în textul rus. (N. red. rom.)
[3]) *Arbat* — cartier în Moscova. (N. trad.)

cum mergeam învăluit în întunericul rece, de nepătruns, fără să văd în jur ţipenie sau să aud grai omenesc, biciuit de picăturile de ploaie ce-mi jucau nebuneşte înaintea ochilor şi, împins de vîntul care gemea jalnic deasupra capului meu, simţeam o groază nelămurită şi inexplicabilă ce punea treptat stăpînire pe mine. Eu, omul fără superstiţii, iuţeam pasul, temîndu-mă să întorc capul şi să privesc în lături. Mi se părea că dacă aş fi făcut-o, aş fi zărit cu siguranţă năluca morţii.

Parastasov trase aer în piept, bău un pahar cu apă şi continuă :

— Această groază nelămurită, pe care nu se poate să n-o înţelegeţi, nu m-a slăbit nici în timp ce urcam la etajul trei al casei Cadavrov, nici cînd am intrat în odaia mea. Modesta-mi locuinţă era cufundată în întuneric. Vîntul se tînguia în horn şi bătea din cînd în cînd în portiţa răsuflătoarei, ca şi cum s-ar fi rugat să-l las să intre la căldură.

„Dacă ar fi să-i dau crezare lui Spinoza — am zîmbit eu — ar însemna să mor la noapte în tovărăşia acestor bocete. E cam sinistru, n-am ce zice!“

Am dat să aprind un chibrit... O răbufneală nebună de vînt trecu alergînd pe acoperiş. Plînsul înfundat din sobă se auzi ca un urlet mînios. Undeva, jos bufni un oblon pe jumătate smuls de vînt, iar portiţa răsuflătoarei scînci jalnic, cerînd ajutor...

„E rău de cei fără adăpost pe o noapte ca asta“, mi-a trecut prin gînd.

Dar nu era vreme să mă las furat de asemenea cugetări. In timp ce gămălia de sulf a chibritului meu ardea cu o flacără albăstruie, am aruncat o privire prin odaie şi am fost izbit de o privelişte neaşteptată, înfiorătoare... Păcat că vîntul nu mi-a stins în clipa aceea chibritul ! Poate că atunci n-aş fi zărit acel lucru care a făcut să mi se ridice părul măciucă. Am scos un ţipăt, am făcut un pas spre uşă şi, înspăimîntat, înnebunit, am închis ochii...

In mijlocul odăii se afla un sicriu.

Mica flacără albăstruie nu arsese mult, dar de ajuns ca să-l văd aşa cum arăta... Brocartul trandafiriu, sclipind mărunt, crucea de firet de aur de pe capac... Există lucruri, domnilor, care îţi rămîn întipărite în minte, cu toate că nu le-ai văzut decît în străfulgerarea unei clipe. Aşa a fost şi cu sicriul acesta. L-am zărit doar o secundă, dar îmi aduc aminte de el în cele mai mici amănunte. Era un sicriu pentru un om de statură mijlocie şi, judecînd după culoarea lui trandafirie, destinat unei fete tinere. Brocartul scump, picioarele, mînerul de bronz — totul dovedea că defuncta fusese bogată.

N-am mai stat să chibzuiesc ; m-am năpustit ca un bezmetic afară din odaie şi m-am repezit în jos pe scară. Scara era cufundată în întuneric ; coridorul de asemenea. Picioarele mi se încurcau în poalele şubei şi e de mirare cum de nu mi-am frînt gîtul. Trezindu-mă în stradă, m-am sprijinit de un felinar ud şi am încercat să-mi vin în fire. Inima îmi bătea năucă şi abia îmi mai trăgeam sufletul...

Una dintre ascultătoare coborî şi mai mult fitilul lămpii şi se trase mai aproape de povestitor. Acesta urmă :

— Nu m-aş fi mirat dacă mi-aş fi găsit odaia în flăcări, dacă aş fi dat acolo peste un hoţ sau un cîine turbat... Nu m-aş fi mirat dacă ar fi căzut tavanul, dacă s-ar fi prăbuşit podeaua, dacă s-ar fi surpat pereţii. Toate acestea sînt firești, posibile. Dar un sicriu? Cum ajunsese acolo ? Cine îl adusese ? De unde apăruse ? Ce căuta, în odaia sărăcăcioasă a unui mic funcţionar, sicriul acela scump, de femeie, destinat pesemne unei tinere aristocrate ? Era gol sau adăpostea înăuntrul lui un cadavru ? Şi cine era ea, tînăra bogătaşă care părăsise viaţa înainte de vreme şi care-mi făcea o vizită atît de ciudată, atît de îngrozitoare ? Chinuitor mister !

„Dacă nu-i minune, e cu siguranţă o crimă la mijloc“, mi-a fulgerat prin minte.

Şi am început să mă pierd în presupuneri. Cît lipsisem de acasă uşa fusese încuiată şi locul unde lăsam de obicei cheia nu era cunoscut decît de prietenii mei cei mai apropiaţi. Doar nu ei aduseseră acolo sicriul !

Îmi spuneam de asemenea că acesta fusese poate transportat la adresa mea din greşeala unor antreprenori de pompe funebre. Se putea întîmpla ca ei să se fi înşelat, să fi încurcat etajul sau uşa şi să fi dus sicriul altundeva decît acolo unde trebuia. Cine nu ştie însă că domnii aceştia nu părăsesc odaia înainte de a-şi primi plata muncii lor sau cel puţin un bacşiş ?

„Spiritele mi-au prezis moartea, gîndeam eu. Să fie oare tot ele care şi-au dat osteneala să-mi furnizeze şi sicriul ?“

Nu cred şi nu credeam în spiritism, domnilor, dar o asemenea coincidenţă putea să cufunde într-o criză de misticism chiar şi un filozof.

„Toate acestea sînt prostii, iar eu sînt fricos ca un iepure, mi-am zis. A fost o iluzie optică şi atîta tot ! Cînd am ajuns acasă, eram într-o stare de spirit atît de funebră încît nici nu e de mirare că nervii mei obosiţi au văzut un sicriu... A fost cu siguranţă o iluzie optică ! Fiindcă ce altceva ar fi putut fi ?“

Ploaia îmi biciuia faţa, iar vîntul se juca mînios cu poalele şubei mele, cu căciula... Mă pătrunsese frigul şi umezeala pînă la piele. Trebuia să mă duc undeva, dar... unde ? Înapoi acasă ar fi însemnat să mă supun riscului de a zări încă o dată sicriul, şi aceasta era peste puterile mele. Să rămîn singur, fără ţipenie de om în apropierea mea şi fără să aud grai omenesc, faţă în faţă cu un sicriu în care zăcea poate un cadavru, însemna să înnebunesc. Dar nici în stradă, în frigul şi în ploaia aceea torenţială, nu mai puteam să stau.

M-am hotărît să mă duc să petrec noaptea la prietenul meu Colivov [1]), care, nu mult după aceea, precum ştiţi şi dumneavoastră, s-a împuşcat. Locuia în camerele mobilate ale negustorului Scheletov [2]), din fundătura Morţii [3]).

Parastasov îşi şterse sudoarea rece care-i îmbrobona fruntea palidă şi, după un oftat adînc, continuă :

— Nu mi-am găsit însă prietenul acasă. După înde-

---

[1]) *Colivov* — *Upokoiev* în textul rus. (N. red. rom.)
[2]) *Scheletov* — *Cerepov* în textul rus. (N. red. rom.)
[3]) Fundătura Morţii — Fundătura *Mortvîi*. (N. red. rom.)

lungate bătăi în uşă, înţelegînd că era plecat, am dibuit cheia pe pervaz, am deschis şi am intrat înăuntru. Mi-am aruncat şuba udă pe podea, am bîjbîit prin întuneric pînă la divan şi m-am aşezat să mă odihnesc. Era întuneric... Vîntul şuiera jalnic în rotiţa de ventilaţie a ferestrei. In sobă un greier ţîrîia monoton. La Kremlin începuseră să dangăne clopotele, chemînd credincioşii la utrenia Crăciunului. M-am grăbit să aprind un chibrit. Dar lumina nu m-a izbăvit de starea de spirit întunecată în care mă aflam, ci dimpotrivă; o groază ucigătoare, de nedescris, a pus din nou stăpînire pe mine... Am scos un ţipăt, m-am clătinat şi fără să-mi mai dau seamă ce fac, m-am repezit afară din cameră...

In odaia prietenului meu văzusem acelaşi lucru ca şi la mine — un sicriu!

Sicriul acesta însă era aproape de două ori mai mare ca al meu şi avea o culoare castanie care îi dădea un aer cu totul lugubru. Cum ajunsese aici? Nu mai încăpea nici o îndoială că eram victima unor iluzii optice... Doar nu putea să se afle în fiecare odaie cîte un sicriu! Aveam desigur halucinaţii, nervii îmi erau bolnavi. Oriunde m-aş fi dus în clipa aceea aş fi dat cu ochii de sălaşul înfricoşător al morţii. Imi pierdusem deci minţile, mă îmbolnăvisem de un fel de „sicriomanie“ şi nu era nevoie să caut prea departe ca să aflu cauza acestei scrînteli: era de ajuns să-mi aduc aminte de şedinţa de spiritism şi de cuvintele lui Spinoza...

„Sînt nebun! m-am gîndit eu în culmea deznădejdii, apucîndu-mă cu mîinile de cap. Doamne! Ce să fac?!“

Urechile îmi vîjîiau, picioarele mi se muiaseră... Turna cu găleata, vîntul mă pătrundea pînă la oase şi nu mai aveam nici şubă, nici căciulă. Să mă întorc în cameră după ele, mi-ar fi fost cu neputinţă, peste puteri... Groaza mă cuprinsese în îmbrăţişarea ei de gheaţă. Părul mi se ridicase vîlvoi, de pe frunte mi se prelingea o sudoare rece, şi totuşi eram încredinţat că nu fusese decît o halucinaţie.

— Ce puteam să fac? — continuă Parastasov. —

Înnebuneam şi riscam să răcesc groaznic. Din fericire mi-am adus aminte că în apropiere de fundătura Morţii locuia doctorul Ţintirimov [1]), tînăr absolvent al facultăţii de medicină şi bun prieten al meu, cu care în noaptea aceea fusesem împreună la şedinţa de spiritism. M-am grăbit să mă duc la el... Pe atunci nu era încă însurat cu negustoreasa cea bogată şi locuia cu chirie la etajul patru, în casa consilierului de stat Cimitirin[2]).

Dar nervii mei erau sortiţi să îndure o nouă lovitură. În timp ce urcam spre apartamentul lui Ţintirimov un zgomot de nedescris mi-a izbit auzul. Deasupra mea cineva alerga tropăind apăsat şi trîntind cu putere uşile.

— Ajutor ! — am auzit eu un ţipăt care mi-a pătruns în creier ca un sfredel. — Ajutor ! Paznici !

O clipă mai tîrziu o siluetă neagră, cu şubă şi cilindru, cobora scara val-vîrtej venind spre mine...

— Ţintirimov ! — am exclamat eu, recunoscîndu-mi prietenul. — Dumneata eşti ? Ce-ai păţit ?

Ajuns în dreptul meu, Ţintirimov s-a oprit şi m-a apucat convulsiv de mînă. Era alb ca varul, gîfîia şi tremura din tot trupul. Avea o privire rătăcită, pieptul i se zbuciuma furtunos...

— Parastasov, dumneata eşti ? — m-a întrebat el cu glas sugrumat. — Eşti într-adevăr dumneata ? Te văd atît de palid, parcă ai fi o stafie... Nu cumva eşti o halucinaţie ?... Doamne... e înfricoşător...

— Dar ce-ai păţit ? Eşti descompus !

— Uf, lasă-mă să-mi vin în fire, dragul meu... Sînt bucuros că te văd, dacă eşti într-adevăr dumneata şi nu o iluzie optică. Blestemată şedinţă de spiritism... Mi-a zdruncinat nervii în aşa hal încît închipuieşte-ţi că, întorcîndu-mă adineauri acasă, mi s-a părut că văd în odaia mea... un sicriu !

Nu-mi venea să-mi cred urechilor. L-am rugat să mai spună o dată.

— Un sicriu, un adevărat sicriu ! — a repetat doc-

---

[1]) *Ţintirimov — Pogostov* în textul rus. (N. red. rom.)
[2]) *Cimitirin — Kladbişcenski* în textul rus. (N. red. rom.)

torul, așezîndu-se istovit pe o treaptă. — Nu sînt fricos din fire, dar și dracul s-ar speria dacă după o ședință de spiritism ar da prin întuneric de un sicriu !

I-am povestit atunci, bîlbîindu-mă și încurcîndu-mă în vorbe, de sicriele pe care le văzusem și eu.

Timp de cîteva clipe ne-am uitat unul la altul, cu ochii holbați și gura căscată. Apoi am început să ne ciupim ca să ne convingem că nu avem halucinații.

— Simțim amîndoi durerea, — a conchis doctorul, — prin urmare nu dormim în momentul de față și nu ne vedem unul pe altul în vis. Deci sicriele, al meu și cele două ale dumitale, nu sînt o iluzie optică, ci un fapt real. Ce-i de făcut, taică ?

După ce am înghețat o oră întreagă pe scara rece, pierzîndu-ne în fel de fel de ipoteze, ne-am hotărît să ne biruim lașitatea, să trezim servitorul de la etaj și să ne ducem tustrei în camera doctorului. Așa am și făcut. Intrînd în odaie, am aprins o lumînare și am văzut într-adevăr un sicriu, îmbrăcat în brocart alb, cu franjuri și ciucuri de aur. Servitorul și-a făcut evlavios semnul crucii.

— Acum putem afla, — a spus doctorul, galben la față și tremurînd ca varga, — dacă acest sicriu este gol sau... locuit !

După ce a șovăit cîteva lungi minute între groază și curiozitate, doctorul s-a aplecat cu dinții încleștați și a smuls capacul de pe sicriu. M-am apropiat să privesc și eu înăuntru și...

Sicriul era gol...

Nu se afla în el nici un cadavru ; în schimb am găsit o scrisoare cu următorul conținut :

„Dragă Țintirimov ! Știi desigur că afacerile socrului meu merg cît se poate de prost. S-a înglodat în datorii pînă peste cap. Mîine sau poimîine urmează să i se pună sechestru pe avere, ceea ce, îți dai seama, va nenoroci definitiv familia lui și a mea, pătîndu-ne cinstea, care pentru mine e lucrul cel mai de preț. La consiliul de familie de ieri am hotărît să ascundem tot ce avem mai bun și mai scump. Dat fiind că întreaga avere a socrului meu constă în sicrie (după cum știi, el este cel mai vestit meșter de sicrie din oraș), am

hotărît să ascundem sicriele cele mai bune. Mă adresez ţie ca unui adevărat prieten. Ajută-ne, salvează-ne averea şi onoarea ! În speranţa că ne vei ajuta să ni le păstrăm, îţi trimit, dragul meu, un sicriu, pe care te rog să-l ascunzi la tine şi să-l ţii pînă ce ţi-l voi cere. Fără ajutorul cunoscuţilor şi prietenilor noştri sîntem pierduţi. Sper că nu mă vei refuza, mai ales că sicriul nu va rămîne la tine mai mult de o săptămînă. Am trimis tuturor celor pe care îi socotesc prieteni adevăraţi cîte unul şi îmi pun toată nădejdea în mărinimia şi nobleţea lor sufletească. Cu drag. Ivan Tidvov“ [1]).

După întîmplarea asta m-am căutat timp de vreo trei luni de zile la un doctor de nervi, pe cînd prietenul nostru ginerele meşterului de sicrie, şi-a salvat onoarea şi averea, şi-a deschis o antrepriză de pompe funebre şi face negoţ cu monumente şi lespezi funerare. Afacerile nu prea îi merg bine şi de aceea în fiecare seară, cînd intru în odaie, mă tot tem să nu zăresc lîngă pat vreun monument de marmoră albă sau vreun catafalc.

---

[1]) Tidvov — *Celiustin* în textul rus. (N. red. rom.)

PROST DISPUS

PRETORUL Semion Ilici Pracikin [1]) se plimbă din tr-un colţ într-altul al odăii sale, silindu-se să-şi înăbuşe un simţământ neplăcut. În ajun trecuse într-o chestiune de serviciu pe la comandantul cercului de recrutare şi, aşezîndu-se din întîmplare la o partidă de cărţi, pierduse opt ruble. Era desigur o sumă neînsemnată, un fleac, dar diavolul lăcomiei şi al setei de cîştig se aciuiase în urechea pretorului şi-i imputa în şoaptă că era prea risipitor.

— Opt ruble nu-i mare lucru ! — îşi spune Pracikin căutînd să-i înăbuşe glasul. — Unii pierd sume şi mai mari şi nu se întîmplă nimic. Şi apoi, banii se cîştigă... Mi-e de ajuns să mă duc o dată la fabrică sau la cîrciuma lui Rîlov [2]) şi poftim opt ruble, dacă nu chiar mai mult !

— „E iarnă... Bucuros, săteanul..."[3]) — învaţă pe de rost în odaia de alături Vanea, fiul pretorului. — „Bucuros săteanul spre codru-şi face iarăşi drum..."

— Unde mai pui că pot să mă şi refac la joc... Cum adică, „bucuros săteanul" ?

---

[1]) *Pracica* — spălătoreasă. (N. red. rom.)

[2]) *Rîlo* — mutră, bot. (N. red. rom.)

[3]) Acest vers şi următoarele sînt din „Evgheni Oneghin" de A. S. Puşkin ; Vezi *A. S. Puşkin* — „Evgheni Oneghin", în traducerea lui G. Lesnea, Ed. „Cartea Rusă", 1955. (N. red. rom.)

— „Bucuros, săteanul spre codru-şi face iarăşi drum... iarăşi drum..."

— Auzi „bucuros, săteanul..." — îşi urmează şirul gîndurilor Pracikin. — Dacă i s-ar trage vreo zece beţe zdravene, nu i-ar mai arde să fie bucuros. Decît să fie bucuros, mai bine ar face să-şi plătească regulat impozitele... Ce, e mult opt ruble? Nu-s opt mii, le pot cîştiga oricînd la joc...

— „Căluţul său, simţind troianul... simţind troianul, o ia la trap, el ştie cum..."

— Asta ar mai lipsi s-o ia la galop! Ca şi cum n-ar fi trăpaşul trăpaş şi gloaba gloabă... Dar mujicul, de tîmpit ce e, e în stare la beţie să-şi mîie calul ca nebunul, fără să se gîndească la bătaia de cap pe care ţi-o dă dacă i se întîmplă să cadă într-un ochi de gheaţă sau într-o rîpă... Să prind eu numai pe vreunul că îşi mînă caii nebuneşte; îi trag o chelfăneală de s-o ţină minte cinci ani la rînd!... Dar nu-nţeleg ce mi-a venit să joc cartea cea mai mică? Dacă jucam asul de treflă nu cădeam de două ori...

— „Tăind nămeţi pe calea largă, chibitca sprintenă aleargă..."

— Tăind nămeţi... Tăind nămeţi... Auzi ce prostie! Cum de, doamne iartă-mă, le dă ăstora voie să scrie asemenea năzdrăvănii? Şi cînd te gîndeşti, numai decarul e de vină! Dracu' mi l-a scos în cale.

— „Prin curte-un băieţaş goneşte... un băieţaş goneşte, în săniuţă-i pus Grivei... în săniuţă-i pus Grivei..."

— Prin urmare e cu burta plină, dacă-i arde de zbenguială... Dar pe părinţii lui nu-i duce capul să-l pună la treabă. Decît să-şi plimbe potaia, ar face mai bine să spargă lemne sau să citească sfînta scriptură... Şi ce de javre au mai crescut toţi ăştia... Nici nu mai ai pe unde să te mişti de răul lor! Nu trebuia să mă aşed la masa de joc după cină... Era mai bine dacă plecam îndată...

— „Un degeţel îi amorţeşte, îl doare, dar îl vezi rîzînd; stă mama-n geam ameninţînd..."

— Ameninţă-l, ameninţă-l... Ţi-e lene să ieşi în curte să-l înveţi minte... Ar trebui să-i ridici cojocul şi să-i

tragi vreo cîteva ! E mult mai bine decît să-l amenințI prin geam... Altfel mîine-poimîine te trezești cu el că bea de stinge... Ia spune-mi cine a scris asta ? — întreabă Pracikin cu glas tare.

— Pușkin, tăticule.

— Pușkin ? Hm ! Mare caraghios trebuie să mai fie ! Domnii ăștia scriu, scriu, dar ce, nici ei nu știu ! Numai scris să fie !

— Tăticule, a venit un mujic și a adus niște făină ! — strigă Vanea.

— Să se ia în primire !

Dar nici făina nu are darul să-l înseninеze pe Pracikin. Cu cît caută mai mult să se mîngîie, cu atît mai simțitoare îi pare pierderea suferită. E atît de necăjit de cele opt ruble, atît de necăjit, de parcă ar fi pierdut cu adevărat opt mii. Cînd Vanea își isprăvește lecția și tace, Pracikin se duce la fereastră și, peste fire de amărît, își ațintește privirea întunecată asupra troienelor de zăpadă. Dar priveliștea lor nu face decît să-i zgîndăre și mai rău rana din suflet. Îi aduce prea viu aminte de drumul din ajun, cînd s-a dus la comandantul cercului de recrutare. Deodată simte că i se urcă sîngele la cap ; scrîșnește din dinți... Nevoia de a-și vărsa năduful cu orice chip e acum atît de arzătoare încît nu mai sufere nici o amînare...

— Vanea ! — strigă el. — Vino-ncoa să-ți trag o bătaie pentru gearnul pe care l-ai spart ieri !

LUCRĂRI CARE N-AU FOST INCLUSE DE A.P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE“

TRAVESTIȚII

Eseară. Pe stradă trece o mulțime pestriță, cherchelită, numai sumane și cataveici. Rîsete, vorbă, joc. În frunte se scălămbăie un soldățel pirpiriu cu o manta jerpelită și șapca pe o ureche.

Din partea cealaltă a străzii se apropie un „majur".

— De ce nu saluți? — se răstește el la soldățelul pirpiriu. — Ai? De ce? Ia stai o leacă! Care ești tu, mă, de nu saluți?

— Sîntem travestiți, drăguțule! — răspunse cu glas de femeie soldățelul, și mulțimea împreună cu majurul izbucnește în hohote de rîs...

*

În lojă stă o femeie frumoasă, plinuță; ar fi greu să-i spui vîrsta, dar de tînără, e tînără și va mai fi încă multă vreme... E îmbrăcată luxos. Pe încheieturile albe ale mîinilor are cîte o brățară grea de aur; pe piept, o broșă cu briliante, iar alături, pe un scaun, e aruncată o blană de o mie de ruble. La ușă o așteaptă un lacheu cu galoane, iar în stradă o pereche de cai negri și o sanie cu o blană de urs pentru acoperit picioarele... Chipul ei bine hrănit, frumos, și tot ce o înconjoară pare a spune: „Sînt fericită și bogată". Dar să n-o crezi, cititorule!

„Sînt o travestită, gîndeşte ea. Mîine-poimîine poate, Nadine va fi a baronului şi nimic din toate astea nu va mai fi al meu..."

*

La masa de joc stă un grăsun în frac, cu mîini albe şi trei rînduri de guşi. In faţă are un maldăr de bani. Pierde, dar puţin îi pasă. Dimpotrivă, zîmbeşte. Pentru el e o nimica toată să piardă o mie sau două. In sufragerie, cîţiva servitori îi pregătesc stridii, şampanie şi fazani. Îi place să cineze bine. După cină se va urca în cupeu şi se va duce la *ea*. Il aşteaptă. Nu-i aşa că trăieşte bine ? E fericit ! Dar dac-aţi şti ce gînd îi roade creierul năpădit de grăsime !

„Sînt un travestit. Mîine-poimîine pică inspecţia şi or să afle toţi că nu sînt decît un travestit !..."

*

La tribunal un avocat pledează pentru inculpată... E o femeie drăgălaşă, cu chip cum nu se poate mai trist; e nevinovată ! Dumnezeu e martor că-i nevinovată ! Ochii avocatului ard, obrajii îi sînt aprinşi, în glas i se simt lacrimi... Suferă pentru inculpată, şi ar muri de inimă rea dacă ar fi cumva condamnată ! Lumea din sală îi soarbe cuvintele, e în extaz şi ar vrea ca pledoaria să ţină cît mai mult. „E poet", şoptesc toţi. In realitate însă este doar travestit în poet !

„Dacă reclamantul mi-ar fi dat o sută de ruble mai mult, i-aş fi venit de hac inculpatei ! gîndeşte el. In rolul de acuzator aş fi avut mai mult efect !"

*

Un mujic beat trece pe uliţa satului cîntînd în gura mare şi scheunînd din armonică. Pe chip i se citeşte o înduioşare de om cherchelit. Din cînd în cînd rîde şi joacă. Ce viaţă veselă ! Aşa-i ? Nu, e un travestit !

„Mi-e foame", gîndeşte el.

*

Un tînăr profesor își deschide cursul la facultatea de medicină. El declară că nu există fericire mai mare decît aceea de a sluji știința. „Știința este totul ! spune dînsul, e însăși viața !“ Și toți îl cred... Dar dacă l-ar auzi vorbind cu nevasta, după curs, și-ar da toți seama că e un travestit.

— Acum, draga mea, sînt profesor ,— spune el — și un profesor are o clientelă de zece ori mai numeroasă decît un medic obișnuit. Acum pot să contez pe douăzeci și cinci de mii de ruble anual.

*

Șase intrări, mii de lumini, îmbulzeală, jandarmi, samsari de bilete : un teatru.

Deasupra intrării principale stă scris, ca și la Ermitajul lui Lentovski : „Satiră și morală“. Aci se cheltuiesc bani grei, se scriu recenzii lungi, se aplaudă mult și se fluieră rar. Un templu !

Dar e un templu travestit. Dacă ai da jos „Satiră și morală“, ți-ar fi ușor să citești :

„Bîrfă și intrigi“.

DOUĂ ROMANE

I. ROMANUL UNUI MEDIC

DACĂ ai ajuns om în toată firea şi ţi-ai isprăvit studiile, *recipe: feminam unam* [1]) şi zestre *quantum satis* [2]).

Aşa am şi făcut: mi-am luat *feminam unam* (două nu-i voie să-ţi iei) şi zestrea respectivă. Chiar şi anticii judecau aspru pe cei care, însurîndu-se nu iau zestre (Ihtiosaur XII, 3).

Mi-am prescris un echipaj, o locuinţă la etajul întîi, am început să beau *vinum galicum rubrum* [3]) şi mi-am cumpărat o blană de şapte sute de ruble. Intr-un cuvînt, am început să trăiesc *lege artis.* [4])

Ca *habitus* [5]) nevastă-mea nu-i rău. E de statură mijlocie. Coloraţia tegumentelor şi a mucoaselor este normală. Stratul celular subcutanat e dezvoltat în chip mulţumitor. Plămînii funcţionează bine; nu se aud raluri, respiraţia e alveolară. Ritmul bătăilor inimii e fiziologic.

In sfera fenomenelor psihice nu se observă decît o singură deviaţie: e guralivă şi stridentă. Datorită flecăritului ei, sufăr de hiperestezia nervului acustic drept.

---

[1]) Ia-ţi: o nevastă (în limba latină). (N. trad.)
[2]) Cît e nevoie (în limba latină). (N. trad.)
[3]) Vin roşu franţuzesc (în limba latină). (N. trad.)
[4]) După legile arţei (în limba latină). (N. trad.)
[5]) Infăţişare (în limba latină). (N. trad.)

Cînd mă uit la limba unui bolnav, îmi aduc aminte de nevastă-mea, şi această amintire îmi dă palpitaţii. Avea dreptate filozoful care a spus: *„Lingua est hostis hominum amicusque diaboli et feminarum“* [1]). De acelaşi năravv suferă şi *mater feminae* — soacră-mea (din familia *mammalia* [2]).

Cînd încep să ţipe amîndouă — cîte douăzeci şi trei de ore pe zi — îmi descopăr impulsuri de nebunie şi sinucidere. Potrivit constatărilor stimaţilor mei colegi, nouă zecimi dintre femei suferă de boala pe care Charcot a numit-o hiperestezia centrului vorbirii. Charcot propunea amputarea limbii.

Prin această operaţie el făgăduia să scape omenirea de una din plăgile cele mai groaznice, dar — vai! — Billroth, care a practicat de multe ori această operaţie, scrie în lucrările sale clasice că femeile învaţă după operaţie să vorbească pe muteşte şi că în felul acesta au o acţiune şi mai dăunătoare asupra bărbaţilor: îi hipnotizează. (Memor. Acad. 1878). Eu propun un alt tratament (vezi teza mea de doctorat). Fără să resping amputarea limbii, sugerată de Charcot, şi avînd deplină încredere în spusele unei autorităţi ca Billroth, propun să se combine amputarea limbii cu portul unor mînuşi cu un singur deget. Observaţiile mele au dovedit că surdo-muţii care poartă mînuşi cu un singur deget n-au posibilitate de exprimare chiar şi cînd li-e foame.

II. ROMANUL UNUI REPORTER

Năsuc drept, bust fermecător, păr minunat, ochi fascinanţi — nici o greşeală de tipar! Am făcut corectura şi m-am însurat.

— Va trebui să fii numai a mea, — i-am spus cu la cununie. — Interzic categoric vînzarea cu amănuntul! Ţine minte!

---

[1]) Limba e duşmanul oamenilor şi prietenul diavolului şi al femeilor (în limba latină). (N. trad.)

[2]) Mamifere (în limba latină). (N. trad.)

A doua zi după nuntă, am şi observat la nevastă-mea o oarecare schimbare. Părul era mai rar, obrajii nu mai aveau o paloare atît de interesantă, genele nu erau infernal de negre, ci roşcate. Mişcările nu mai erau atît de line, vorbele mai puţin dezmierdătoare. Vai! Nevasta este o mireasă pe jumătate ştearsă de cenzură!

In prima jumătate de an, am prins-o cu un crai care o săruta (crailor le plac plăcerile gratuite). I-am dat primul avertisment, şi i-am interzis pentru a doua oară, în modul cel mai categoric, vînzarea cu amănuntul.

In a doua jumătate a anului m-a premiat cu un băieţel. M-am privit în oglindă, m-am uitat din nou la el şi i-am spus nevesti-mi:

— Subiectul e furat, draga mea! Se vede după mutră! N-ai să mă prosteşti!

Apoi i-am dat al doilea avertisment, interzicîndu-i totodată să mai dea ochi cu mine vreo trei luni.

Dar nici aceste măsuri nu au avut efect. In al doilea an, nevastă-mea nu mai avea un singur curtezan, ci mai mulţi. Văzînd lipsa ei de pocăinţă şi nedorind s-o împart cu colaboratorii mei, i-am dat al treilea avertisment şi am trimis-o plocon, cu prunc cu tot, la ea acasă, unde se află şi acum sub supravegherea părinţilor ei. Pentru întreţinerea nevestei mele, aceştia primesc un onorariu lunar.

ROMANUL UNUI AVOCAT

(PROCES VERBAL)

Loc pentru un timbru fiscal de 60 copeici

IN anul o mie opt sute şaptezeci şi şapte, luna februarie, ziua zece, în oraşul Sankt Petersburg, cartierul Moscova, circumscripţia a doua, în casa negustorului de rangul doi Jivotov[1]), situată pe Ligovka, eu, subsemnatul, am întîlnit pe Maria Alexeeva Barabanova[2]), fiică de consilier titular, în vîrstă de 18 ani, de religie ortodoxă, ştiutoare de carte. Întîlnind pe susnumita Barabanova, am constatat în mine o înclinaţiune pentru ea. Deoarece, conform cu art. 944 al Codului penal, convieţuirea ilegală atrage după sine, afară de afurisenia bisericii, cheltuielile prevăzute de articolul susmenţionat (vezi procesul negustorului Solodovnikov, anul 1881, Culegerea hotărîrilor Curţii de Casaţie), i-am oferit mîna şi inima. M-am însurat, dar n-am trăit mult cu ea. Am încetat s-o iubesc. După ce am trecut pe numele meu toată zestrea ei, am început să colind cîrciumile, grădinile de vară şi şantanurile şi mi-am făcut de cap timp de cinci ani. Dat fiind că, potrivit art. 54, vol. X al Procedurii civile, o absenţă de cinci ani fără dare de semn de viaţă dă dreptul la divorţ, am onoarea a ruga cu supunere pe excelenţa voastră să dispună despărţenia subsemnatului de soţia mea.

---

1) *Jivot* — burtă. (N. red. rom.)
2) *Baraban* — tobă. (N. red. rom.)

DOI INȘI ÎNTR-UNUL

SĂ nu le mai dați crezare acestor iude, acestor cameleoni! În zilele noastre îți pierzi mai ușor încrederea decît o mînușă veche, și eu unul, am pierdut-o!

Era seară. Mă aflam în tramvai. Eu, ca om suspus, nu prea face să umblu cu tramvaiul, dar de data aceasta purtam o șubă mare cu guler de jder în care puteam să-mi ascund fața. Unde mai pui că e și mai ieftin... Cu toate că era tîrziu și destul de frig, vagonul era ticsit.

Nimeni nu m-a recunoscut. Gulerul de jder îmi asigura un desăvîrșit incognito. Tramvaiul mergea, eu moțăiam și-i priveam pe muritorii de rînd din jurul meu...

„Nu, nu poate să fie el! îmi spuneam, uitîndu-mă la un omuleț cu o blană de iepure. Nu-i el! Ba da, el e! El!“

Nu-mi venea să-mi cred ochilor...

Omulețul cu blană de iepure semăna grozav cu Ivan Kapitonîci, unul dintre contopiștii mei... Ivan Kapitonîci e o biată făptură pirpirie, ștearsă, speriată, care s-ar zice că nu trăiește decît pentru a-ți ridica de jos batista și a-ți face urări de sărbători. E tînăr, dar spinarea lui e ca un arc, genunchii îi sînt veșnic îndoiți și are niște mîini murdare pe care le ține mereu lipite de vipușca pantalonilor... Chipul lui pare

strivit cu uşa sau bătut cu o cîrpă udă. E acru şi jalnic. Privindu-l, îţi vine să cînţi „Opaiţul“ [1]) şi să boceşti.

Cînd mă zăreşte, se fîstîceşte şi face feţe-feţe de parcă s-ar aştepta să-l înghit sau să-l înjunghii, iar cînd îi trag un perdaf, se pierde cu firea şi începe să tremure din toate mădularele.

Nu cunosc om mai tăcut, mai umil şi mai şters ca el. Nu ştiu nici măcar un animal care să fie mai supus...

Omuleţul cu blană de iepure semăna ca două picături de apă cu Ivan Kapitonîci: era leit el! Atît că nu-şi ţinea spinarea atît de încovoiată, nu părea speriat, ba dimpotrivă se arăta dezgheţat şi — ceea ce era mai revoltător ca orice — discuta cu vecinul său despre politică. Tot vagonul îl asculta.

— Gambetta a murit! — spunea el tot sucindu-se pe bancă şi dînd din mîini, — asta îi dă apă la moară lui Bismarck. Gambetta ăsta ştia el ceva! S-ar fi războit cu neamţul pînă i-ar fi venit de hac. Da, Ivan Matveici! Şi asta fiindcă era un geniu. Era francez, dar avea suflet de rus. Mare talent!

Ia te uită, afurisitul naibii!

Cînd taxatorul se apropie de el cu biletele, omuleţul îl lăsă pe Bismarck în pace.

— De ce-i aşa de întuneric în vagonul dumitale? — se răsti el la taxator. — N-aveţi destule lumînări? Ce însemnează neglijenţa asta? N-are cine să vă înveţe minte! În străinătate de mult aţi fi păţit-o! Nu publicul este la cheremul vostru, ci voi sînteţi plătiţi pentru public! Ei, drăcia dracului! Nu înţeleg ce păzesc şefii voştri!

O clipă mai tîrziu ne cerea să-i facem loc.

— Strîngeţi-vă! Cu dumneavoastră vorbesc! Faceţi loc doamnei! Fiţi ceva mai politicoşi! Domnule taxator! Vino-ncoa, domnule taxator! Dacă iei bani, apăi fă-ne şi rost de locuri! Asta-i nerușinare!

— Fumatul interzis! — îi strigă taxatorul.

— Cine l-a interzis? Şi cu ce drept? Asta-i aten-

---

[1]) *„Opaiţul“* — cîntec popular de jale. (N. red. rom.)

tat la libertate! N-am să permit nimănui să atenteze la libertatea mea! Sînt un om liber!

«Ce nemernic! Mă uitam la mutra lui ştearsă şi nu-mi venea să cred. Nu, nu-i el! Nu poate fi el! Kapitonîci nici nu cunoaşte cuvinte ca „libertate", „Gambetta".»

— Frumoasă rînduială, n-am ce zice! — urmă el aruncîndu-şi ţigara. — Poftim de te înţelege cu asemenea oameni! Se omoară după formă, după literă! Sînt formalişti, filistini! Te sugrumă!

Nu mă putui stăpîni şi începui să rîd. Auzindu-mă, îmi aruncă o privire şi glasul i se frînse. Îmi recunoscuse rîsul şi pesemne şi şuba. Spinarea i se încovoie pe loc, mutra lui căpătă o expresie nătîngă, glasul i se stinse, mîinile îi căzură de-a lungul vipuştei pantalonilor, picioarele i se îndoiră. Se schimbase cît ai zice peşte! Nu mai aveam acum nici un fel de îndoială; era Ivan Kapitonîci, contopistul meu. Se aşeză şi îşi ascunse nasul în blana de iepure. Privii cu mai multă luare aminte chipul lui.

«Se poate oare, m-am întrebat eu, ca omuleţul acesta turtit, înspăimîntat, să ştie să rostească cuvinte ca „filistin" şi „libertate"? Se poate? Uite că da. E de necrezut, şi totuşi aşa e... Al naibii ticălos!»

Poftim de mai dă crezare acestor cameleoni cu mutre jalnice!

Eu unul nu mă mai încred. S-a isprăvit. De acum înainte nu mă mai trage nimeni pe sfoară!

GÎNDURILE UNUI CITITOR DE ZIARE ŞI REVISTE

SĂ nu citiţi *Buletinul guberniei Ufa* că n-o să aflaţi din el nimic despre această gubernie.

Presa rusă are la dispoziţia ei o mulţime de izvoare de lumină: *Lumina* lui Komarov, *Aurora, Curcubeul, Lumină şi umbre, Raza, Luminiţa, Zorile* etc. Dar de ce orbecăieşte totuşi în întuneric?

Ea mai are *Observatorul, Invalidul* şi *Siberia.*

Găseşti în ea *Distracţia* şi *Jucărica;* dar asta nu înseamnă că e prea veselă...

Presa îşi are *Glasul* şi *Ecoul* ei propriu... Da?

Ceva ce nu e de prea lungă durată nu se poate mîndri cu *Veacul* său...

Rusia nu are mai nimic comun cu *Moscova.*

Gîndul rus este expediat... într-un înveliş gros.

Există şi *Sănătatea,* şi *Medicul,* şi totuşi — cîte morminte!

I

LUNA privește prin horbota nestatornică a norilor ce plutesc în înălțimi, și lumina ei învăluie perechile de îndrăgostiți care gînguresc sub frunzișul portocalilor și mandarinilor.

Văzduhul încins, voluptuos și greu de mireasma eliotropului, se înfierbîntă și mai tare de vorbe de dragoste și cîntec. Grădinile, crîngurile și apele adorm lin în trilurile privighetorilor... Dragoste! Dragoste!

Sub fereastra unei căsuțe stă un superb hidalgo. Își plimbă degetele pe coarde, tremură, mistuit de patimă, și cîntă. Fereastra e închisă, dar el nu se lasă: doar e spaniol! Cîntecul lui va înflăcăra inima neînduratei, fereastra se va supune mînuței gingașe ce va asculta de pornirea inimii și — gata!

II

Hidalgoul cîntă un ceas, două, trei... La răsărit, cerul pălește și prinde a se rumeni ușor. Strunele ghitarei plesnesc una după alta... Broboane mari de sudoare se ivesc pe fruntea frumosului hidalgo și încep să picure pe pămîntul fierbinte. Dar... el cîntă înainte!

— *Plenus venter non studet libenter!* — începe el

să cînte într-un tîrziu. — *Imperfectum conjuctivi passivi!* [1])

Îndărătul ferestrei se aud paşi. In sfîrşit! Fereastra se deschide cu un scîrţîit şi în cadrul ei apare o donna fermecătoare, minunată, plină de foc... Hidalgoul cade în extaz, se pierde de atîta fericire. O, clipe minunate! Ea se apleacă peste pervaz şi, fulgerîndu-l cu ochii ei negri, îi spune:

— Ai de gînd să încetezi sau nu? Asta-i neobrăzare! Nu mă laşi să dorm! Dacă nu isprăveşti, stimate domn, am să fiu nevoită să dorm cu un vardist.

III

Fereastra se închide la loc. Hidalgoul se înjunghie. Proces verbal.

---

[1]) In traducere aceasta înseamnă: „O, mai bine omoară-mă, dar vino! Dacă nu vii, sîngele meu va stropi fereastra ta! Mor!“ *Nota traducătorului.* Am glumit. Prima frază înseamnă: o burtă plină nu studiază cu plăcere. A doua este o simplă denumire a unei forme gramaticale. (Toată nota e a lui A. P. Cehov.)

SPOVEDANIE

ERA o zi senină, geroasă... Inima îmi era plină de voie bună, şi mă simţeam fericit, ca un birjar căruia i s-a dat din greşeală o monedă de aur în locul uneia de douăzeci de copeici. Îmi venea să plîng, să rîd, să mă rog lui dumnezeu... Eram în al şaptelea cer: eu, om ca toţi oamenii, fusesem numit casier! Nu mă bucuram că mi se oferea prilejul să bag în buzunar. Pe atunci nu eram încă hoţ şi l-aş fi făcut bucăţele pe cel care mi-ar fi prezis că în curînd voi începe şi eu să şterpelesc... Alta mi-era bucuria: fusesem înaintat şi mi se mărise cît de cît salariul — atîta tot.

La drept vorbind mă mai bucura încă ceva. Din clipa în care am aflat că sînt casier, am simţit parcă pe nas nişte ochelari trandafirii. Şi dintr-odată lumea a început să mi se pară schimbată — pe cuvînt de cinste! În primul rînd oamenii îmi apăreau acum mai buni. Sluţii se făcuseră frumoşi, răii blînzi, trufaşii smeriţi, mizantropii filantropi. Parcă mi s-ar fi luat un văl de pe ochi. Începeam să descopăr în om însuşiri minunate pe care nici nu le-aş fi bănuit pînă atunci. „Ciudat lucru! îmi spuneam eu privind în jurul meu şi frecîndu-mă la ochi. Sau s-a întîmplat ceva cu ei, sau eu am fost un nătîng şi nu mi-am dat pînă acum seama de toate însuşirile lor. Ce oameni minunaţi!“

În ziua numirii mele s-a schimbat dintr-odată şi Z. N. Kazusov, unul din membrii consiliului nostru de administraţie, un om mîndru, fudul, care nici nu se uită la cei mărunţi. S-a apropiat de mine şi — ce o fi păţit oare? — a început să mă bată pe umăr, zîmbind prietenește.

— Te ţii prea mare pentru vîrsta dumitale, dragul meu. Nu-i bine! De ce nu vii niciodată pe la noi? Imi pare rău, scumpe domn! La mine se adună deseori tineret, se petrece... Fetele mele mă întreabă mereu: „De ce nu-l pofteşti pe Grigori Kuzmici, tată? E un om atît de drăguţ!“ Dar parcă poţi să-l îndupleci? Am să încerc totuşi, le-am spus, şi am să-l poftesc... Nu te lăsa prea mult rugat, dragul meu, şi vino!

Nu mai pricep nimic! Ce-i cu el? N-o fi înnebunit? Pînă acum era un adevărat căpcăun şi deodată... poftim!

Intorcîndu-mă acasă în ziua aceea, am rămas uimit. Mama pregătise pentru masă nu două feluri ca de obicei, ci patru. Seara ne-a dat la ceai dulceaţă şi cozonac. A doua zi, iarăşi patru feluri şi iarăşi dulceaţă. Au fost şi musafiri, au băut ciocolată. A treia zi la fel.

— Mamă! — i-am spus eu. — Ce-i cu dumneata? De ce te-ai făcut deodată atît de risipitoare, draga mea? Doar nu mi s-a dublat salariul. Sporul e o nimica toată.

Mama m-a privit mirată.

— Şi, mă rog, ce ai de gînd să faci cu banii? Vrei să-i pui la ciorap? Sau ce?

Dracu' să-i înţeleagă! Tata şi-a comandat o blană, şi-a cumpărat o căciulă nouă şi a început să facă o cură de ape minerale şi de struguri (iarna?!?), iar peste vreo cinci zile am primit o scrisoare de la fratele meu. Fratele ăsta al meu nu mă putea suferi. Ne certasem din pricină că aveam vederi cu totul deosebite! Mă socotea un egoist, un trîntor, credea că nu sînt în stare să mă jertfesc pentru alţii, şi de

aceea mă ura. Scrisoarea suna în felul acesta: „Scumpul meu frate! Îmi eşti nespus de drag şi nici nu poţi să-ţi închipui ce groaznice mustrări de cuget îmi pricinuieşte neînţelegerea noastră. Hai să ne împăcăm! Să ne dăm mîna şi — trăiască pacea! Te rog din suflet! În aşteptarea răspunsului, rămîn al tău frate Evlampi, care te iubeşte, te strînge la piept şi te sărută". Dragul de el! I-am răspuns plin de bucurie, că-l sărut şi eu. Peste o săptămînă am primit de la el o telegramă: „Mulţumesc. Fericit. Trimite o sută ruble. Mare nevoie. Te îmbrăţişez E". I-am trimis o sută de ruble.

Pînă şi ea s-a schimbat! Înainte nu mă iubea. Îndrăznind într-o zi să-i dau a înţelege că inima mea nu-şi mai află liniştea din pricina ei, m-a făcut obraznic şi mi-a rîs în nas. Dar la o săptămînă după nunirea mea, întîlnindu-mă, mi-a zîmbit, a făcut gropiţe în obraz şi s-a fîstîcit...

— Ce-i cu dumneata? — m-a întrebat privindu-mă galeş. — Te-ai făcut băiat frumos. Şi asta într-un timp atît de scurt. Hai să dansăm...

Drăguţa de ea! Peste o lună, maică-sa îmi era şi soacră — atît de frumos mă făcusem! Pentru nuntă a fost nevoie de bani, şi am luat din casă trei sute de ruble. De ce să nu iei, dacă ştii că îi pui la loc la prima leafă? Cu acelaşi prilej am mai luat o sută de ruble şi pentru Kazusov... Mă rugase să-l împrumut... Lui nu se poate să nu-i dai. E mare ştab la noi şi poate în orice clipă să-ţi facă vînt... *(Găsind că povestirea este cam lungă, începînd de aci, redactorul a şters, în dauna drepturilor de autor, opt zeci şi trei de rînduri)* . . . . . .

O săptămînă înainte de arestarea mea, la stăruinţele tuturora, am dat o serată. Dracu' să-i ia! N-au decît să înfulece şi să se îndoape, dacă li-e aşa poftă! N-am numărat cîţi inşi au fost la mine în seara aceea, dar îmi aduc aminte că toate cele nouă încăperi erau ticsite. Au fost şi oameni suspuşi, şi alţii mai mărunţei... Au fost chiar şi din cei în faţa cărora pînă şi Kazusov îşi îndoia spinarea. Fetele lui Kazusov (după cea mai mare mi se scurgeau ochii) or-

beau lumea cu toaletele lor... Numai florile, cu care erau împodobite din cap pînă-n picioare mă costaseră peste o mie de ruble! A fost mare bairam. Orchestra cînta necontenit, policandrele sclipeau în mii de focuri, şampania curgea în valuri... S-au rostit cuvîntări lungi şi toasturi scurte... Un ziarist mi-a închinat o odă, altul o baladă...

— La noi în Rusia, lumea nu ştie să preţuiască oamenii de felul lui Grigori Kuzmici! — a strigat Kazusov în timpul cinei. — Păcat! Păcat de Rusia!

Toţi ăştia, care strigau, care mi se închinau, care mă pupau, şuşoteau între ei şi îmi dădeau cu tifla cînd întorceam capul... Vedeam zîmbetele, tiflele, auzeam şuşotelile...

— A furat, ticălosul! — îşi şopteau ei, rînjind răutăcios.

Nici tiflele, nici şuşotelile nu i-au împiedicat însă să mănînce, să bea şi să petreacă.

Nici lupii, nici diabeticii nu mănîncă atît cît au mîncat ei în seara aceea... Nevastă-mea, strălucind de juvaericale, s-a apropiat de mine şi mi-a spus la ureche:

— Unii vorbesc că... ai fi furat. Dacă-i aşa apoi... bagă de seamă! Să ştii că eu nu trăiesc cu un hoţ! Să ştii că plec!

Vorbind astfel, îşi netezea rochia, care costase cinci mii de ruble... Dracu' să-i mai înţeleagă! In aceeaşi seară Kazusov m-a ciupit de cinci mii... Tot atît a luat cu împrumut şi Evlampi...

— Dacă ce se vorbeşte e adevărat, — mi-a spus vîrînd banii în buzunar fratele meu care-i om cu principii, — apoi... bagă de seamă! Nu admit să fiu frate cu un hoţ!

După bal i-am dus pe toţi cu troica afară din oraş...

Trecuse de ora cinci dimineaţa cînd cheful s-a sfîrşit... Istoviţi de vin şi femei au dormit în sănii tot drumul de întoarcere... Cînd troicile au pornit, mi-au strigat:

— Mîine e inspecţie... *Merci!*

Stimaţi domni şi stimate doamne! Am păţit-o... Da, am păţit-o, sau, ca să vorbesc mai pe înţeles: ieri eram om cumsecade, cinştit, pupat de toată lumea, iar astăzi sînt un pungaş, un escroc, un hoţ... Strigaţi, ocărîţi-mă, faceţi tărăboi, miraţi-vă, judecaţi-mă, deportaţi-mă, scrieţi articole de fond, daţi cu pietre în mine dar numai... nu toţi, vă rog, nu toţi !

SINGURUL MIJLOC

À PROPOS DE PROCESUL SOCIETĂȚII DE CREDIT MUTUAL DIN PETERSBURG

A fost o vreme cînd casierii jefuiau şi Societatea noastră. Ţi-e groază să-ţi aduci aminte! Nu furau, ci pur şi simplu secătuiau biata noastră casă. Pe dinăuntru casa era căptuşită cu catifea verde. Au furat pînă şi catifeaua. Iar unul a mers atît de departe încît odată cu banii a şterpelit şi lacătul, şi capacul. In ultimii cinci ani au trecut pe la noi nouă casieri, şi toţi nouă ne trimit acum la zile mari cărţi de vizită din Krasnoiarsk [1]). Toţi nouă!

— E îngrozitor! Ce să ne facem? — oftam noi, cînd l-am dat în judecată pe al nouălea. — Mai mare ruşinea! Am ajuns de pomină! Toţi nouă, nişte nemernici!

Ne-am adunat ca să ne sfătuim: pe cine luăm casier? Care n-o fi nemernic? Care n-o fi hoţ? Alegerea noastră a căzut pe Ivan Petrovici, ajutor contabil: om liniştit, bisericos, care trăia ca vai de lume, fără pic de confort. L-am ales, l-am binecuvîntat ca să poată lupta împotriva ispitei şi ne-am liniştit, dar... nu pentru mult timp!

Chiar a doua zi, Ivan Petrovici s-a prezentat cu o cravată nouă. A treia zi a venit la slujbă cu o birjă, ceea ce nu i se întîmplase niciodată pînă atunci.

— Aţi văzut? — şopteam noi după o săptămînă.

---

[1]) *Krasnoiarsk* — oraş în Siberia. Loc de deportare în timpul ţarismului. (N. red. rom.)

— O cravată nouă... Pince-nez... Ieri a poftit lumea la onomastică. E ceva necurat la mijloc... A început să se roage mai des lui dumnezeu... Se vede că nu-i cu cugetul împăcat...

I-am împărtăşit îndoielile noastre şi excelenţei sale.

— Oare şi al zecelea se va arăta tot un netrebnic? — a oftat directorul nostru. — Nu, nu se poate... Un om atît de cumsecade, atît de cuminte... Dealtfel... Hai să mergem la el!

Ne-am dus la casier şi i-am înconjurat casa de fier.

— Iartă-ne, Ivan Petrovici, — i se adresă directorul cu glas rugător. — Noi nu te bănuim cîtuşi de puţin... Avem toată încrederea în dumneata! M-da... Dar, cum să-ţi spunem, dă-ne voie să facem verificarea banilor din casă! Te rog! Dă-ne voie!

— Poftim! Cu toată plăcerea! — răspunse el vioi. — Verificaţi!

Am început să numărăm. Am numărat ce am numărat şi am găsit o lipsă de patru sute de ruble... Va să zică şi el?... Şi al zecelea?! Groaznic! Asta în primul rînd; iar în al doilea rînd, dacă păpase atîţia bani într-o săptămînă, cîţi avea să pape într-un an-doi! Eram îngroziţi, uluiţi, disperaţi... Ce era de făcut? Ce? Să-l dăm în judecată? Nu, e o măsură răsuflată şi fără nici un folos. Al unsprezecelea avea să fure şi el, al doisprezecelea de asemenea... Şi chiar pe toţi nu-i putem da în judecată! Să-i tragem o bătaie? Nu se poate, se supără... Să-l dăm afară şi să numim în locul lui un altul? Dar şi al unsprezecelea avea să fure! Ce să ne facem? Directorul, roşu la faţă, şi noi, galbeni, ne uitam ţintă la Ivan Petrovici şi ne gîndeam, proptindu-ne de zăbrelele cafenii... Ne gîndeam, ne frămîntam mintea şi sufeream. Iar el şedea locului şi ţăcănea tacticos la abac, ca şi cum habar n-ar fi avut... Multă vreme n-am scos nici o vorbă.

— Ce-ai făcut cu banii ăştia? — i se adresă în cele din urmă directorul nostru cu glasul tremurător şi cu lacrimi în ochi.

— Nevoile, excelenţă !

— Aşa !... Nevoile... Halal ! Gura ! Am să... Am să te...

Directorul începu să se plimbe prin odaie şi urmă :

— Ce-i de făcut ? Cum s-o scoatem la capăt cu capsomanii ăştia ?... De ce nu spuneţi nimic, domnilor ? Ce ne facem cu nemernicul ăsta ? Doar n-o să ne punem cu bătaia pe el. (Directorul căzu pe gînduri.) Ascultă, Ivan Petrovici... O să punem banii la loc. Dracu' să te ia ! Nu putem să ne facem de ruşine în tot oraşul. Dar spune-ne sincer, fără ascunzişuri... Iţi plac femeile, nu-i aşa ?

Ivan Petrovici zîmbi şi roşi.

— Ei da, firește, — urmă directorul. — Cui nu-i plac ? Asta se înţelege de la sine... Sîntem cu toţii oameni. Sîntem cu toţii dornici de dragoste a spus un... filozof. Te înţelegem... Ştii ce ?... Dacă-ţi plac atît de mult, poftim : am să te trimit la una cu o scrisoare de recomandaţie... E foarte drăguţă... Du-te la ea pe socoteala mea. Vrei ? Şi am să-ţi mai dau o scrisoare pentru alta... Şi încă pentru una !... Tustrele vorbesc franţuzeşte, sînt drăguţe... durdulii... Iţi place şi vinul ?

— Sînt fel de fel de vinuri, excelenţă... Vinul de Lisabona, bunăoară, să nu-l văd... Orice băutură, excelenţă, are, ca să zic aşa, rostul ei...

— Lasă vorba... In fiecare săptămînă am să-ţi trimit o duzină de sticle de şampanie. Indoapă-te cît vrei, dar nu cheltui banii Societăţii, nu ne face de rîs ! Nu-ţi poruncesc, ci te rog din suflet ! Nici vorbă că-ţi place şi teatrul ?

Şi aşa mai departe... In cele din urmă am hotărît ca, afară de şampanie, să-i luăm un fotoliu cu abonament la teatru, să-i întreim leafa, să-i cumpărăm un echipaj cu doi cai negri, să-l trimitem în fiecare săptămînă afară din oraş cu troica — toate acestea pe socoteala Societăţii. Croitorul, ţigările de foi, fotografiile, buchetele pentru actriţe, mobila — priveau de asemeni Societatea... Să se bucure omul de viaţă,

numai, ferească sfîntul, să nu se atingă de banii din casă. Să facă ce-o pofti, numai să nu fure!

Rezultatul? A trecut un an de cînd Ivan Petrovici e casier şi nu găsim destule cuvinte de laudă pentru el. Este omul cel mai cinstit, cel mai nobil... Nu fură... E drept că la verificările săptămînale se constată cu regularitate lipsa din casă a 10—15 ruble, dar ăştia nu-s bani! Doar trebuie să acorzi un tribut instinctului de casier. Mărunţiş n-are decît să şterpelească, numai de mii să nu se atingă.

Şi acum prosperăm... Casa noastră e întotdeauna plină. E drept că acest casier ne costă foarte mult, dar în schimb e de zece ori mai ieftin decît oricare din cei nouă predecesori ai lui. Şi pot să vă asigur că nu sînt multe societăţi şi multe bănci cu un casier care le costă atît de puţin! Noi sîntem în cîştig, şi de aceea voi, care aveţi puterea în mînă, aţi fi cei mai mari caraghioşi dacă nu ne-aţi urma pilda.

CAZURI DE MANIA GRANDIOSA [1]) IN ATENȚIA ZIARULUI „MEDICUL"

NIMENI nu se îndoiește că, pe lîngă foloase, civilizația a adus omenirii și cumplite neajunsuri. Asupra acestui lucru stăruiesc mai ales medicii, care pe bună dreptate văd în progres cauza bolilor de nervi, constatate atît de des în ultimele decenii. In America și în Europa întîlnești la fiecare pas tot felul de cazuri de tulburări nervoase, de la cea mai banală nevralgie pînă la psihoza cea mai gravă. Eu însumi am avut prilejul să întîlnesc cazuri grave de psihoză, ale căror pricini nu trebuiesc căutate decît în civilizație.

Cunosc un căpitan în retragere, fost pretor. Omul acesta are o scrînteală: „Adunările sînt oprite". Și numai pentru că adunările sînt oprite și-a tăiat toată pădurea, nu stă la masă cu familia, nu lasă cireada satului să-i treacă pe moșie și așa mai departe. Odată, cînd a fost poftit la alegeri, a strigat:

— Dar dumneavoastră nu știți că adunările sînt oprite?

Un fost uriadnic, dat afară pentru necinste sau pentru prea multă cinste (nu-mi mai aduc bine aminte pentru ce anume), are altă scrînteală: „Ia să stai puțin la răcoare, măi frate!" Inchide într-o ladă cîini, pisici, găini, și le ține sub lacăt un anu-

[1]) *Mania grandiosa* — grandomanie (în limba latină). (N. trad.)

mit număr de zile. In sticle ţine închise libărci, ploşniţe, păianjeni. Cînd are bani, se plimbă prin sat şi tocmeşte oameni care să stea închişi.

— Nu vrei să intri puţin la răcoare, dragul meu? — se roagă el. — Haide, ce te costă? Tot îţi dau drumul pînă la urmă! Fă-mi şi mie pe plac!

Cînd găseşte pe unul care se învoieşte, îl închide la beci, îl păzeşte zi şi noapte şi nu-i dă drumul decît la termenul stabilit.

Unchiul meu, căpitan de intendenţă, mănîncă pesmeţi mucegăiţi şi poartă pingele de carton. Iar pe cei din casă care îi urmează pilda, îi răsplăteşte cu o deosebită dărnicie.

Ginerele meu, accizar, are altă scrîntează:

„Publicitatea e mare lucru!“ Cîndva a fost atacat într-un ziar pentru un şantaj şi asta a fost pricina scrîntelii lui. E abonat la aproape toate ziarele din capitală, dar să nu vă închipuiţi că le citeşte! Nu caută în ele decît lucruri „prejudiciabile“. Cum zăreşte aşa ceva, se înarmează cu un creion colorat şi începe să mîzgălească. După ce a mîzgălit tot ziarul, îl dă vizitiilor să-şi răsucească ţigări şi se potoleşte pînă la primirea numerelor următoare.

O ŞEDINŢĂ DE HIPNOTISM

SALA mare scînteia de lumini şi era ticsită de lume. In mijlocul ei trona hipnotizatorul. Cu toată înfăţişarea lui pirpirie, anemică, era strălucitor, sclipitor, scînteietor. Toţi îi zîmbeau, îl aplaudau, i se supuneau... Toţi păleau în faţa lui.

Şi drept este că înfăptuia adevărate minuni. Pe unul îl adormea, pe altul îl înţepenea, pe al treilea îl aşeza cu ceafa pe un scaun şi cu călcîile pe altul... Pe un ziarist, lung şi subţire, îl răsuci ca pe o spirală. Intr-un cuvînt, făcea fel de fel de drăcovenii. O putere deosebit de mare avea asupra cucoanelor.

Picau sub privirea lui ca muştele. Ah, nervii femeilor ! Fără ei ar fi tare plicticos să trăieşti pe lumea asta !

După ce îşi încercă cu succes măiestria diavolească asupra tuturor, hipnotizatorul se apropie şi de mine.

— Dacă nu mă-nşel, sînteţi o persoană maleabilă, — îmi spuse el. — Sînteţi nervos, impulsiv... Nu doriţi să vă adorm ?

— De ce nu ? Poftim, dragul meu, încearcă.

Mă aşed pe un scaun în mijlocul sălii. Hipnotizatorul se aşează pe un altul în faţa mea, îmi apucă mîinile şi îşi înfige în sărmanii mei ochi privirea lui înspăimîntătoare, ca de şarpe.

Lumea se îngrămădește în jurul nostru.

— Sst... Domnilor! Sst... Mai încet!

Se face liniște... Stăm și ne holbăm unul la altul... Trece un minut, două... Simt cum mă furnică pe șira spinării, cum îmi bate inima din ce în ce mai tare, dar de somn nici pomeneală...

...Trecură cinci minute, șapte minute...

— Nu se lasă! — spune cineva. — Bravo! Tare bărbat!

Stăm nemișcați și ne privim... dar degeaba... nu-mi vine de loc să dorm, nici să moțăi măcar... Dacă s-ar fi citit procesul verbal al unei ședințe de consiliu municipal sau de zemstvă, de mult aș fi adormit... Publicul începe să șușotească, să rîdă... Hipnotizatorul clipește stînjenit... Bietul de el! Cui îi place să dea chix? Salvați-l, spiritelor, trimiteți-l pe Morfeu să-mi coboare pleoapele!

— Nu se lasă! — spune același glas. — Ajunge, nu mai stărui degeaba! Am spus eu că toate astea nu-s decît șmecherii!

Dar în clipa în care, îndemnat de glasul din sală, dau să mă ridic, simt în palmă un obiect străin... Apelînd la simțul pipăitului, recunosc în acel obiect o bancnotă. Tatăl meu era medic și medicii au darul să deosebească bancnotele la pipăit. Potrivit teoriei lui Darwin, moștenisem de la tata, odată cu numeroase alte însușiri, și pe aceasta. Îmi dau așadar seama că hîrtiuța este o bancnotă de cinci ruble și, recunoscînd-o, adorm pe loc.

— Bravo, hipnotizatorule.

Doctorii aflați în sală se apropie de mine, se sucesc, se învîrtesc și în cele din urmă hotărăsc:

— M-da... e adormit...

Mulțumit de succes, hipnotizatorul își flutură mîinile deasupra capului meu, iar eu, adormit fiind, încep să pășesc prin sală.

— Tetanizează-i mîna! — propune cineva.

— Poți? Ia înțepenește-i-o! Să vedem și noi!

Hipnotizatorul (nu era om lipsit de îndrăzneală) îmi ia mîna dreaptă, mi-o întinde și începe manipulațiile de rigoare: o freacă, suflă pe ea, o bate ușor.

Mîna mea nu ascultă însă. Atîrnă moale ca o cîrpă şi nici gînd să înţepenească.

— Nu poţi să-l tetanizezi. Ajunge! Trezeşte-l, altfel te pomeneşti că-i vine rău... E slăbuţ... nervos...

In clipa aceea mîna mea stîngă simte în palmă o altă hîrtie de cinci ruble... Senzaţia se transmise prin reflex de la mîna stîngă la cea dreaptă, care înţepeneşte pe loc.

— Bravo! Priviţi ce tare şi ce rece îi e mîna! Ca a unui cadavru!

— Anestezie totală, scăderea temperaturii şi slăbirea pulsului, — raportează hipnotizatorul.

Doctorii încep să-mi pipăie mîna.

— Da, pulsul e mai slab, — observă unul dintre ei.

— Adevărat tetanizare. Temperatura e mult scăzută...

— Cum se explică asta? — întreabă o doamnă.

Doctorul dă din umeri cu tîlc, oftează şi spune pe un ton sentenţios:

— N-avem decît manifestările! Explicaţii, din păcate, nu există...

Voi aveţi manifestările, iar eu două hîrtii de cinci ruble. Ale mele-s mai de preţ... Îi sînt recunoscător hipnotismului şi pentru atîta, iar de explicaţii n-am nevoie...

Biet hipnotizator! De ce ţi-ai pus mintea cu un şarpe veninos ca mine?

P. S. Ceasul rău! Mare belea pe capul meu!

Abia acum am aflat că cel care-mi strecurase în palmă hîrtiile de cinci ruble nu era hipnotizatorul, ci Piotr Feodorîci, şeful meu...

— Am făcut-o — mi-a spus el, — ca să văd cît eşti de cinstit...

Ptiu, drace!

— Să-ţi fie ruşine, băiete... Nu-i frumos... Nu mă aşteptam...

— Dar am copii, excelenţă... Am nevastă... mamă... Cu scumpetea de astăzi...

— Halal!... Şi mai vrei să scoţi un ziar... Plîngi cînd ţii discursuri la banchete... Ruşine... Te credeam om cinstit şi văd că eşti un cotcar...

Am fost nevoit să-i înapoiez cele două hîrtii de cinci ruble... Ce puteam face? Reputaţia preţuieşte mai mult decît banii.

— Pe tine nu mă supăr! — a adăugat şeful. — Dracu' să te ia, se vede că aşa ţi-e firea... Dar ea! Ea! Să-ţi stea mintea-n loc! Ea! blîndeţea, nevinovăţia, sfiiciunea întruchipată! Cine ar fi crezut? S-a lăsat şi ea ispitită de bani! A adormit şi ea!

Ea era Matriona Nikolaevna, nevastă-sa.

A PLECAT

ABIA se sculaseră de la masă. In regiunea stomacului simţeau o fericire tihnită; gura li se deschidea mereu într-un căscat şi o dulce piroteală le îngreuia pleoapele. Soţul aprinse o ţigară de foi, îşi întinse mădularele şi se lungi pe canapea. Soţia se aşeză la căpătîiul lui şi începu să toarcă ca o pisică... Amîndoi erau fericiţi.

— Spune-mi ceva... — căscă bărbatul.

— Ce să-ţi spun? Mm... Ah, da! Ai auzit? Sofi Okurkova s-a măritat cu... zi-i pe nume... cu von Tramb! E scandalos!

— Şi ce vezi tu scandalos în asta?

— Ce? Dar Tramb ăsta e un ticălos! Un nemernic... Un om fără scrupule! Lipsit de principii! E un monstru cît priveşte moralitatea! A fost administrator la un conte, a făcut avere şi acum a intrat la calea ferată unde fură de stinge... Pînă şi pe soră-sa a jefuit-o... Într-un cuvînt, e un nemernic şi un escroc! Ăsta-i om pe care să-l iei de bărbat? Să trăieşti cu el?! Mă mir! O fată cu un suflet atît de cinstit, şi uite... Pentru nimic în lume n-aş fi luat un individ ca ăsta! Să fi fost milionar, să fi fost frumos ca un zeu, şi tot nu m-aş fi uitat la el! N-aş putea accepta ca bărbatul meu să fie un ticălos!

Soţia sări în picioare şi, roşie de indignare, începu să se plimbe prin odaie... Ochişorii i se aprin-

seră de mînie. Se vedea că era adînc convinsă de cele ce spune.

— Acest Tramb e o canalie! Ce proaste şi josnice sînt femeile care se mărită cu asemenea domni!

— Aşa-i... fireşte... tu nu l-ai fi luat... M-da... Dar dacă, de pildă, ai afla acum că şi eu sînt... un nemernic?... Ce ai face?

— Eu? Te-aş părăsi! N-aş mai rămîne nici o clipă lîngă tine! Nu pot să iubesc decît un om cinstit! Dacă aş afla că ai făcut numai a suta parte din ceea ce a făcut Tramb... aş pleca imediat! *Adieu!* N-aş mai rămîne nici o clipă!

— Aşa-a?... Hm... Nu mai spune! N-aş fi crezut... He-he-he... Minte de îngheaţă apele şi nici nu roşeşte!

— Eu nu mint niciodată! Încearcă numai să faci vreo ticăloşie şi ai să vezi!

— Ce să mai încerc? Parcă tu nu ştii? Eu sînt mai dihai ca von Tramb al tău!... Tramb e un prunc nevinovat pe lîngă mine. Ce te uiţi aşa? Mai e nevoie să-ţi explic?... (Pauză). Ce leafă am eu?

— Trei mii pe an.

— Şi cît costă colierul pe care ţi l-am cumpărat săptămîna trecută? Două mii... Nu-i aşa? Şi rochia de ieri, cinci sute... Vila, două mii... He-he-he. Ieri n-am reuşit să scap de tatăl tău pînă nu i-am dat o mie de ruble...

— Dar, Pierre, veniturile suplimentare...

— Echipajul... Medicul casei... Notele modistelor. Alaltăieri ai pierdut la cărţi o sută de ruble...

Soţul se aşează în capul oaselor, îşi propti bărbia în pumni şi rosti un întreg rechizitoriu. Apoi se duse la biroul său şi-i arătă nevestei cîteva probe materiale...

— Acum vezi bine, draga mea, că von Tramb al tău e un fleac, un biet hoţ de buzunare în comparaţie cu mine. *Adieu!* Du-te şi nu mai judeca pe nimeni de azi înainte!

Asta-i tot. Poate că cititorul mă va întreba:

— Şi a plecat de la bărbatul ei?

— Da, a plecat... în odaia de alături.

CUIUL

UN grup de registratori de colegiu şi de secretari de gubernie mergeau alene pe Nevski Prospect întorcîndu-se de la serviciu. Îi poftise la el acasă Strucikov [1]), care îşi sărbătorea în ziua aceea onomastica.

— Ce-o să mai înfulecăm noi acum, fraţilor! — visa cu glas tare sărbătoritul. — Straşnic o să fie! Nevastă-mea ne-a pregătit o plăcintă pe cinste. Chiar eu i-am adus aseară făina. Avem şi coniac... şi votcă Voronţov... Ne-o fi aşteptînd de mult cu masa!

Strucikov locuia la dracu'-n praznic. Merseră cît merseră şi, în cele din urmă, ajunseră. Un miros plăcut de plăcintă şi de gîscă friptă le gîdilă nările de cum intrară în vestibul.

— Simţiţi? — întrebă Strucikov şi chicoti de plăcere. — Scoteţi-vă şubele, domnilor! Puneţi-le pe cufăr! Dar unde-i Katia? Hei, Katia! A sosit toată trupa! Akulina, ajută-i pe domnii să se dezbrace!

— Dar asta ce-i? — întrebă cineva arătînd spre perete.

In zid era înfipt un cui mare, iar în cui atîrna o şapcă cu cozoroc strălucitor şi cu rozetă. Funcţionarii se priviră unul pe altul şi păliră.

— E şapca lui! — şoptiră ei. — El... aici!?!

---

[1]) *Strucioc* — păstaie, teacă. (N. red. rom.)

— Da, e aici! — bolborosi Strucikov. — A venit la Katia... Hai să ieşim, domnilor! Ne ducem şi noi la un birt, să aşteptăm acolo pînă pleacă.

Prietenii îşi încheiară şubele, ieşiră şi se îndreptară alene spre birt.

— La tine mîroase a gîscă fiindcă ai un gînsac în casă! — îndrăzni să comenteze ajutorul de arhivar. — Dracu' l-a adus! Oare stă mult?

— Aşi! Nu stă niciodată mai mult de două ceasuri. Şi mi-e o foame! Intîi şi întîi bem un păhăruţ de votcă şi luăm cîte o scrumbioară... Apoi mai tragem un rînd de băuturică... După al doilea păhăruţ trecem la plăcintă. Altfel ne piere pofta de mîncare... Nevastă-mea e mare meşteră la plăcinte. Avem şi ciorbă...

— Dar sardele ai cumpărat?

— Două cutii. Patru feluri de salam... Cred că şi nevestei mele trebuie să-i fie foame... Dracu' l-a adus tocmai acum!

Stătură vreun ceas şi jumătate la birt, băură de formă cîte un pahar de ceai, apoi se duseră din nou la Strucikov. Intrară în vestibul. Mirosul plăcut era şi mai pătrunzător ca adineauri. Prin uşa întredeschisă a bucătăriei, zăriră o gîscă şi o oală cu castraveţi. Akulina scotea ceva din cuptor.

— Iar avem ghinion, fraţilor!

— Cum aşa?

Stomacurile conţopiştilor se strînseră de jale. Le era foame de nu vedeau cu ochii, dar în blestematul de cui atîrna acum o căciulă de jder.

— Asta-i căciula lui Prokatilov, — spuse Strucikov. — Hai să ieşim, domnilor! Să aşteptăm undeva... Asta nu stă mult!...

— Şi un prăpădit ca el să aibă o nevastă atît de drăguţă! — se auzi din salon un glas răguşit de bas.

— Prost să fii, noroc să ai, excelenţă! — îi răspunse un glas de femeie.

— Să ieşim! — oftă Strucikov.

Se duseră iarăşi la birt. Cerură bere.

— Prokatilov e cineva! — începură prietenii să-l mîngîie pe Strucikov. — Stă el un ceas la nevastă-ta, în schimb... zece ani de zile nici nu te doare capul. Ai mare noroc, frate! De ce te necăjeşti? Nu trebuie să te necăjeşti.

— Ştiu şi fără voi că nu trebuie. Dar nu-i vorba de asta: mi-e ciudă fiindcă mi-e foame!

Peste un ceas şi jumătate se duseră din nou la Strucikov. Căciula de jder era tot în cui. Se văzură nevoiţi să bată iar în retragere.

Abia pe la ceasurile opt seara cuiul se eliberă şi putură să atace şi ei plăcinta. Dar... plăcinta era uscată, ciorba abia călduţă, gîsca prea friptă. Şi de vină era numai cariera lui Strucikov! Ceea ce nu-i împiedică totuşi să mănînce cu poftă.

CE-I MAI BINE?

CUGETĂRILE DE HUZUR ALE ȘTIC-IUNCHERULUI KROKODILOV

La cîrciumă se pot duce și oameni mari, și copiii, pe cînd la școală, numai copiii. Alcoolul scade metabolismul, contribuie la depunerea grăsimii și înveselește sufletul omului. Școala nu-i în stare să facă nimic din toate acestea. Lomonosov a spus: „Știința pe tineri îi hrănește, iar pe vîrstnici îi veselește". Cneazul Vladimir a repetat de nenumărate ori: „In țara Rusiei băutura veselie este". Pe care din cei doi să-l crezi? Firește, pe cel mai mare în grad.

Școala nu contribuie la venituri prin impozite indirecte.

Folosul învățăturii e încă îndoielnic, pe cînd răul pe care-l face e vădit.

Pentru trezirea poftei de mîncare nu folosești cartea, ci un păhăruț de votcă.

Cîrciumă găsești oriunde, dar școală ba.

Toate acestea sînt de ajuns pentru a trage concluzia că în nici un caz nu trebuiesc desființate cîrciumile, iar în ce privește școlile, mai rămîne de văzut.

Folosul științei de carte nu trebuie tăgăduit cu totul. O asemenea tăgadă ar fi o nebunie. Căci e folositor ca omul să poată citi: „Debit de băuturi".

O FEMEIE FĂRĂ PREJUDECĂȚI

ROMAN

MAXIM Kuzmici Saliutov este un om înalt, lat în umeri, impunător. Statura lui poate fi socotită pe drept cuvînt atletică. E deosebit de puternic: îndoaie o monedă de douăzeci de copeici, smulge din pămînt copaci tineri cu rădăcină cu tot, ridică cu dinții greutăți mari și jură că nu se află om pe lume care să îndrăznească să se măsoare cu el. E curajos și cutezător. Toți se tem de el și schimbă fețe-fețe cînd îl văd mîniindu-se. Nu numai femeile, dar chiar și bărbații țipă de durere și roșesc cînd le strînge mîna. E cu neputință să asculți frumosul lui glas de bariton, deoarece te asurzește. Într-un cuvînt, Maxim Kuzmici este întruchiparea forței. Nu cunosc un altul ca el.

Această forță covîrșitoare, neasemuită, de taur, era strivită ca un guzgan, cînd Maxim Kuzmici începea să-i vorbească de dragoste, Elenei Gavrilovna. În clipa cînd gura lui mare trebuia să rostească „te iubesc" roșea, pălea, tremura, nu se simțea în stare să ridice nici măcar un scaun; își pierdea orice vlagă și trupul lui uriaș nu mai era decît un gogeamite burduf gol.

Declarațiile de dragoste i le făcea de obicei la patinaj. Elena Gavrilovna zbura pe gheață cu ușurința unui fulg, iar el, abia ținîndu-se după ea, tremura, se pierdea cu firea, bîiguia vorbe fără șir. Pe

chip i se citea o adevărată suferință... De cîte ori trebuia să execute vreo figură mai complicată, picioarele lui îndemînatice, iuți, se muiau și se împleticeau... Credeți cumva că se temea de vreun refuz? Cîtuși de puțin. Elena Gavrilovna îl iubea și abia aștepta ca el să-i ofere mîna și inima... Ea — o brunetă micuță, drăgălașă — ardea toată de nerăbdare...

Maxim Kuzmici trecuse de treizeci de ani, nu ocupa cine știe ce post, bani nu prea avea, în schimb era frumos, spiritual, îndemînatic! Dansa minunat, trăgea la țintă fără greș... iar de călărit nimeni nu călărea mai bine ca el. Odată, plimbîndu-se cu ea, sărise un șanț pe care cu greu l-ar fi sărit chiar și un cal englez pur sînge!...

Cum să nu iubești un om ca el?

Știa că e iubit, era convins de aceasta. Dar un gînd nu-i dădea pace... Acest gînd îl înnebunea, îl făcea să plîngă, să turbeze, nu-l lăsa să mănînce, să bea, să doarmă... Îi otrăvea viața. Nu-l slăbea nici cînd îi vorbea de dragoste; chiar și atunci îi sfredelea creierul, îi ciocănea în tîmple.

— Fii soția mea! — îi spunea el Elenei Gavrilovna. — Te iubesc! Te iubesc ca un nebun!

Și în același timp gîndea:

„Am oare dreptul să fiu bărbatul ei? Nu, n-am acest drept! Dacă ar ști de unde mă trag, dacă cineva i-ar povesti trecutul meu, nici nu s-ar mai uita la mine! Rușinos, nenorocit trecut! Ea, o fată distinsă, bogată, cultă, mi-ar întoarce spatele dacă ar ști cine sînt!“

În ziua în care Elena Gavrilovna i se aruncă de gît, jurîndu-i că-l iubește, Maxim Kuzmici în loc să se bucure, se întristă.

Gîndul necruțător otrăvise totul... Întorcîndu-se acasă de la patinaj, își mușca buzele, spunîndu-și:

„Sînt un ticălos! Dacă aș fi fost un om cinstit, i-aș fi mărturisit totul, totul! Trebuia înainte de toate să-i împărtășesc taina mea! De vreme ce n-am făcut-o, sînt un nemernic, un ticălos!

Părinţii Elenei Gavrilovna se învoiră ca fiica lor să se mărite cu Maxim Kuzmici. Atletul le plăcea: era un băiat respectuos şi un funcţionar care îndreptăţea speranţe mari. Elena Gavrilovna se simţea în al nouălea cer. Era fericită. In schimb bietul atlet era departe de a fi fericit. În aşteptarea nunţii, acelaşi gînd chinuitor îi otrăvea zilele.

Ii mai otrăvea zilele şi un prieten, care-i cunoştea trecutul ca şi pe-al său, şi căruia, ca să tacă, îi dădea aproape toată leafa.

— Azi am chef să mănînc la Ermitaj! — spunea prietenul. — Poftеşte-mă! De nu, spun tot ce ştiu... Dă-mi şi douăzeci şi cinci de ruble cu împrumut.

Bietul Maxim Kuzmici slăbi, se sfriji... Obrajii i se traseră, pumnii i se uscară. Gîndul blestemat îl îmbolnăvi. Dacă n-ar fi fost femeia iubită, şi-ar fi zburat creierii...

„Sînt un ticălos, un netrebnic! îşi repeta el. Trebuie să-i mărturisesc totul înainte de nuntă. Fie ce-o fi!“

Dar pînă la urmă nu-i mărturisi nimic; îi lipsea curajul.

Şi gîndul că după spovedanie va fi nevoit să se despartă de femeia iubită era pentru el mai chinuitor ca orice...

Veni şi seara nunţii. Tinerii se cununară, primiră felicitări... Toată lumea era înduioşată de fericirea lor. Bietul Maxim Kuzmici primea felicitările, bea, dansa, rîdea, dar se simţea groaznic de nefericit. „Trebuie neapărat să-i mărturisesc, bestie ce sînt! Deşi ne-am cununat, nu-i prea tîrziu! Mai e timp să ne despărţim!“

Şi mărturisi...

Cînd sosi ceasul mult aşteptat şi tinerii fură conduşi în iatacul lor, conştiinţa şi cinstea biruiră... Galben, tremurînd, nemaiştiind pe ce lume e, Maxim Kuzmici se apropie sfios de soţia sa şi, luîndu-i mîna, îi spuse, cu răsuflarea întretăiată:

— Inainte de a ne dărui unul altuia, trebuie... Trebuie să-ţi mărturisesc ceva...

— Ce-i cu tine, Max? Eşti... palid! In ultima vreme arăţi rău, eşti atît de tăcut... Eşti bolnav?

— Trebuie... să-ţi spun totul, Liolia... Hai să ne aşezăm... Am să te îngrozesc, am să-ţi otrăvesc fericirea... Dar ce să fac? Trebuie! Datoria înainte de toate... Vreau să-ţi povestesc trecutul meu...

Liolia făcu ochii mari şi zîmbi.

— Bine, povesteşte... Dar mai pe scurt, te rog. Şi nu mai tremura aşa.

— M-am... născut la Tam... la Tam... bov... Părinţii mei nu erau de neam mare şi erau foarte săraci... Trebuie să-ţi spun cine sînt. Ai să te îngrozeşti, dar ce să fac? Stai... să vezi... Eram sărac lipit pămîntului... In copilărie, vindeam mere... pere...

— Tu?

— Te-nspăimînt, nu-i aşa? Şi asta încă nu-i nimic, draga mea. De-ai şti cît sînt de nefericit! Ai să mă blestemi cînd ai să afli!

— Dar ce anume?

— La vîrsta de douăzeci de ani... am fost... am fost... iartă-mă. Nu mă alunga! Am fost clovn la circ!

— Tu?!? Clovn?

In aşteptarea palmei, Saliutov îşi acoperi cu mîinile faţa albă ca varul. Era mai-mai să leşine...

— Tu... clovn?

Şi Liolia se rostogoli de pe canapea... sări în picioare şi începu să alerge prin odaie, ţinîndu-se cu mîinile de burtă... Deodată iatacul se cutremură de rîsul ei hohotitor, isteric parcă...

— Ha, ha, ha!... Tu, clovn? Tu, Maximka? Dragul meu! Dă-mi o reprezentaţie! Dovedeşte-mi că într-adevăr ai fost! Ha-ha, ha! Scumpul meu!

Se repezi la Saliutov şi-l îmbrăţişă...

— Dă-mi şi mie o reprezentaţie! Dragul meu! Scumpul meu!

— Rîzi, sărmana de tine? Mă disprețuieşti?

— Arată-mi şi mie! Ştii chiar să umbli pe sîrmă? Haide!

Acoperi obrazul soţului cu sărutări, se lipi de el, începu să se alinte... nu părea cîtuşi de puţin supă-

rată... Fericit, fără să mai înţeleagă nimic, Maxim Kuzmici, se lăsă înduplecat.

Apropiindu-se de pat, numără pînă la trei şi, proptindu-se cu fruntea pe marginea patului... se ridică cu picioarele în sus.

— Bravo, Max ! Bis ! Ha-ha ! Dragul meu ! Inc-odată !

Max se legănă, sări, aşa cum era, pe podea şi începu să umble în mîini.

Dimineaţa părinţii Lioliei se arătară foarte miraţi.

— Cine bocăne acolo sus ? — se întrebară ei. — Tinerii dorm încă... Se vede că servitorii îşi fac de cap... Auzi, ce tărăboi ! Nemernicii !

Tatăl se duse sus, dar nu găsi nici urmă de servitor.

Spre marea lui mirare, zgomotul venea din odaia tinerilor... Stătu un timp lîngă prag, ridică nedumerit din umeri, întredeschise încet uşa... Aruncă o privire în iatac, holbă ochii şi fu cît pe ce să moară de uimire : în mijlocul camerei Maxim Kuzmici descria prin văzduh un teribil *salto mortale,* iar Liolia îl privea fericită şi aplauda. Chipurile amîndurora străluceau de fericire.

UN OM RECUNOSCĂTOR

SCHIȚĂ PSIHOLOGICĂ

NA-ȚI trei sute de ruble! spuse Ivan Petrovici, întinzîndu-i lui Mișa Bobov, secretarul său, care îi era în același timp și rudă îndepărtată, un teanc de bancnote. — Fie, ia-le... Nu voiam să ți le dau, dar... ce să fac? Ia-le... Să știi însă că-i pentru ultima oară... Nevestei mele să-i mulțumești. Dacă n-ar fi fost ea, nu mai vedeai tu bani... Ea m-a înduplecat.

Mișa luă banii și începu să clipească stînjenit. Nu găsea cuvinte pentru a-și exprima recunoștința. Ochii i se înroșiră și i se umeziră. L-ar fi îmbrățișat pe Ivan Petrovici, dar... nu prea se cade să-ți îmbrățișezi șefii!

— Să-i mulțumești nevestei mele, — spuse iar Ivan Petrovici. — Ea m-a înduplecat... Ai mișcat-o cu mutra ta plîngăreață... Da, ei să-i mulțumești.

Mișa ieși de-a-ndaratelea din birou; apoi se duse să-i mulțumească rudei sale îndepărtate, nevestei lui Ivan Petrovici. Ea, o blondă micuță, drăgălașă, ședea în buduar pe o canapeluță și citea un roman. Mișa se opri în fața ei și rosti:

— Nici nu știu cum să-ți mulțumesc!

Ea zîmbi cu îngăduință, lăsă cartea și îi indică binevoitoare un loc lîngă ea. Mișa se așeză.

— Cum să-ți mulțumesc? Cum? În ce fel? Învață-mă, Maria Semionovna! Mi-ai făcut mai mult

decît un bine! Cu banii ăştia am să mă însor cu draga, cu scumpa mea Katia!

Pe obrazul lui Mişa se prelinse o lacrimă. Glasul îi tremura.

— Iţi mulţumesc din tot sufletul!

Se aplecă şi sărută mîna mică şi plinuţă a Mariei Semionovna.

— Eşti atît de bună! Şi ce om bun e şi Ivan Petrovici al dumitale! Ce bun şi ce îngăduitor! Are o inimă de aur! Trebuie să-i fii recunoscătoare cerului că ţi-a trimis un asemenea soţ! Iubeşte-l, draga mea! Te rog din suflet, iubeşte-l!

Mişa se aplecă şi îi sărută amîndouă mînuţele deodată. Lacrimile i se prelinseră şi pe celălalt obraz. Un ochi i se făcu mai mic.

— E bătrîn, e urît, dar în schimb ce suflet are! Un suflet ca al lui nici nu găseşti! Nu găseşti! Iubeşte-l deci! Voi femeile tinere, sînteţi atît de uşuratice! Voi preţuiţi la un bărbat în primul rînd înfăţişarea... impresia pe care o face... Te rog din suflet!

Mişa îi apucă amîndouă braţele şi i le strînse spasmodic. In glas îi tremurau hohote de plîns.

— Să nu-l înşeli! A înşela un om ca el înseamnă a înşela un înger! Preţuieşte-l, iubeşte-l! A iubi un om atît de minunat, a-i aparţine... asta-i adevărata fericire! Sînt multe lucruri pe care nu vreţi să le înţelegeţi voi femeile... multe... Te iubesc cu înflăcărare, la nebunie, pentru faptul că-i aparţii lui! Sărut odorul sfînt, care-i aparţine... Sărutul meu e un sărut sfînt... Nu te teme, sînt logodit... Nu-i nimic...

Tremurînd, înecîndu-se, Mişa ajunse de la urechea ei la obrăjor, de care se atinse cu mustaţa.

— Să nu-l înşeli, scumpa mea! Doar îl iubeşti! Spune! Nu-i aşa, îl iubeşti?

— Da.

— Ce încîntătoare eşti!

Cîteva clipe Mişa, înduioşat şi extaziat, o privi drept în ochi. Şi în aceşti ochi el citi expresia unui suflet nobil...

— Eşti o făptură încîntătoare... — urmă el, întinzînd mîna spre mijlocul ei. — Îl iubeşti... pe acest

înger... Pe acest om minunat... Cu inimă de aur... de aur...

Ea încercă să se desprindă din braţele lui, se răsuci, dar se simţi şi mai încătuşată... Căpşorul ei — ce prost se stă pe aceste canapele! — se lăsă fără voie pe pieptul lui Mişa.

— Sufletul lui... inima lui... Unde poţi să mai găseşti un om ca el? Să-l iubeşti... Să asculţi bătăile inimii lui... Să mergi cu el mînă în mînă... Să suferi... să-i împărtăşeşti bucuriile... Înţelege-mă! Înţelege-mă!...

Din ochii lui Mişa ţîşniră lacrimi... Capul i se mişcă spasmodic şi se lăsă pe pieptul ei. Începu să plîngă cu hohote şi o strînse pe Maria Semionovna şi mai tare în braţe...

Groaznic de prost se mai stă pe canapelele astea! Ea ar fi vrut să se desprindă din îmbrăţişarea lui, să-l mîngîie, să-l liniştească... E un tînăr atît de nervos! Ar fi vrut să-i mulţumească pentru sentimentele pe care le nutrea faţă de bărbatul ei... Dar nu izbuti cu nici un chip să se scoale!

— Iubeşte-l... Nu-l înşela... Te rog din suflet! Voi... femeile... sînteţi atît de uşuratice... nu înţelegeţi...

Mişa nu mai spuse nici un cuvînt... Limba lui încercă zadarnic să rostească ceva şi în cele din urmă amuţi...

Peste cinci minute Ivan Petrovici intră în buduar... Nefericitul! De ce nu venise mai devreme? Cînd văzură faţa stacojie a şefului, pumnii lui strînşi, cînd auziră glasul lui înfundat, parcă sugrumat, săriră în picioare...

— Ce-i cu tine? — întrebă Maria Semionovna, palidă.

Întrebase, fiindcă, oricum, trebuia să spună ceva!

— Dar... am fost bine intenţionat, excelenţă! — bolborosi Mişa. — Pe cuvînt de onoare că am fost bine intenţionat!

SFATUL

UŞA e din cele mai obişnuite, ca la orice odaie. E făcută din lemn, vopsită în culoare albă şi e prinsă în balamale, ca orice altă uşă, dar... de ce e oare atît de impunătoare? Din ea se desprinde o măreţie olimpică. Dincolo de ea se află... Dar asta nu-i treaba noastră.

Dincoace stau doi inşi şi discută:

— Mersi!

— Asta-i pentru dumneata, ca să le cumperi lapte copilaşilor: Pentru osteneala dumitale, Maxim Ivanîci. Că doar sînt trei ani de zile de cînd cu pricina mea! Glumă-i asta? Iartă-mă, e cam puţin... Da' mai dă-ţi şi dumneata osteneală, taică! (Pauză.) Aş vrea, dragul meu, să-i mulţumesc şi lui Porfiri Semionîci... El e ăl mai mare binefăcător al meu şi de dumnealui atîrnă totul... N-ar strica să-i dau şi lui un plocon... vreo doi-trei sutari...

— Lui... sutari? Nu ţi-e bine? Ai căpiat, scumpul meu? Fă-ţi semnul crucii! Porfiri Semionîci nu-i omul care...

— Nu ia? Păcat... I-aş fi dat din tot sufletul, Maxim Ivanîci... Asta nu-i mită... Ăsta-i prinosul unui cuget curat... pentru toată străduania... Doar nu-s nesimţitor, înţeleg munca pe care o depune... Cine îşi ia în ziua de azi o asemenea greutate pe cap numai

pentru leafă? Hm... Aşa-i... Astă nu înseamnă mită, ci a lua legal, ca să zic aşa...

— Nu, nu se poate! Porfiri Semionîci! E un om... un om!

— Il cunosc, Maxim Ivanîci! E un om minunat! Are inimă bună, e un suflet filantropic... umanitar... aşa de blînd... Se uită la tine şi-ţi răscoleşte toată psihologia... Mă rog pentru dumnealui ziua şi noaptea... Numai că, vezi, prea se tărăgănează pricina mea... In sfîrşit! Nu-i nimic... Şi pentru toate virtuţile astea aş vrea să-i mulţumesc... Vreo trei sute de ruble, bunăoară...

— Nu le ia. El e altfel de fire! Cu el nu glumeşti! Nici să nu încerci!... Munceşte, are grijă de toate, nu doarme nopţile, dar cînd e vorba de dovezi de recunoştinţă, sau de altele de felul ăsta, nici nu vrea să audă... Aşa sînt principiile lui. Apoi, ce să facă cu banii dumitale? E şi el milionar!

— Ce păcat... Şi eu care aş fi vrut atît de mult să-i arăt mulţumirea mea! (Incetişor.) Că poate s-o urni şi pricina mea... Că prea tărăgănează! De trei ani de zile, taică! Trei ani! (Tare.) Nici nu ştiu ce să mai fac... Mă apucă deznădejdea, scumpul meu... Ajută-mă, taică! (Pauză.) Vreo trei sute aş putea... Nu glumesc!... Uite, chiar şi acum!...

— Hm... Da... Ce-i de făcut? (Pauză.) Iată ce sfat pot să-ţi dau. Dacă vrei şi vrei să-i mulţumeşti pentru binefacerile şi osteneala sa, poftim, am să-i spun eu... Am să-i raportez. Pot să-l sfătuiesc...

— Te rog, taică! (Pauză îndelungată.)

— Mersi... Cred că mă va asculta... dar să nu-mi vii cu trei sute de ruble... nici să nu încerci cu o sumă atît de nenorocită... pentru el asta-i zero, nimic... ca şi cum n-ar fi... Dă-i o mie...

— Două mii! — rosteşte cineva de partea cealaltă a uşii.

Cortina cade. Să nu care cumva să gîndiţi ceva rău despre toate acestea.

UN OM PLIN DE RÎVNĂ

De douăzeci de ani voia directorul căii ferate Z.-B.-H. să se aşeze într-o bună zi la biroul lui şi să se apuce de scris ; şi iată că, în sfîrşit, de două zile s-a apucat. O jumătate din viaţă aproape, aceeaşi idee obsedantă, chinuitoare, necruţătoare i se rotise prin cap, închegîndu-se treptat într-o formă armonioasă, rotunjindu-se, îmbogăţindu-se cu amănunte, crescînd mereu şi atingînd în cele din urmă proporţiile unui proiect grandios... Directorul se aşează la masa de lucru, puse mîna pe pană şi... păşi pe calea spinoasă a scrisului.

Dimineaţa era liniştită, senină, geroasă... In casă era cald, plăcut... Pe colţul mesei de scris aburea uşor un pahar cu ceai. Nimeni nu bătea în uşă, nu striga, nu-l ţinea de vorbă... Să tot scrii ! Ia pana în mînă şi dă-i drumu' !

Directorul n-avea nevoie să se gîndească mult cum să înceapă... In capul lui totul era de mult şi început, şi încheiat : nu-i mai rămînea decît să transcrie din creier pe hîrtie !

Se încruntă, strînse buzele, trase aer în piept şi scrise titlul : „Cîteva cuvinte în apărarea presei". Directorului îi era dragă presa. Îi era devotat din toată inima, cu toată fiinţa şi cu toate gîndurile sale. Să-i ia apărarea, cu propriile lui cuvinte, să rostească aceste cuvinte sus şi tare, ca să fie auzite de toată

lumea, era visul lui cel mai scump, pe care-l nutrea de douăzeci de ani! Datora presei foarte mult: dezvoltarea lui intelectuală, descoperirea abuzurilor, chiar postul lui... şi cîte altele! Se cădea prin urmare să-şi dovedească recunoştinţa. Şi apoi îl ispitea perspectiva de a fi autor; chiar şi o singură zi... Lumea îi ocărăşte pe scriitori şi totuşi îi stimează... Mai ales femeile... Hm...

După ce scrise titlul, directorul dădu drumul aerului din piept şi dintr-un condei aşternu paisprezece rînduri. Ieşea bine, cursiv... După ce umplu o jumătate de coală cu consideraţii despre presă în general, începu să se ocupe de libertatea ei... Fu necruţător... Proteste, date istorice, citate, maxime, învinuiri, ironii, curgeau de sub pana lui muşcătoare.

„Sîntem liberali, scria el. Puteţi să rîdeţi de acest cuvînt! Puteţi să rînjiţi! Dar noi ne mîndrim şi ne vom mîndri cu el, pînă ce..."

— V-au sosit ziarele! — vesti feciorul.

La ora zece, directorul obişnuia să citească presa. Rămase şi de data aceasta credincios obiceiului său. Oprindu-se din scris, se ridică, îşi întinse mădularele, se lungi pe canapea şi se apucă să citească ziarele. Deschise mai întîi „Novoe vremia" şi, zîmbind dispreţuitor, îşi aruncă într-o doară ochii asupra articolului de fond:

— Asta-i pentru sclivisiţii de la Demidron [1])... — mormăi el. — Vă arăt eu vouă!

Directorul, zvîrli cît colo „Novoe vremia" şi se apucă de „Golos". Ochii i se luminară, obrajii i se rumeniră şi o dulce înduioşare i se răsfrînse pe chip. Îi era drag „Golos"-ul şi pe timpuri scrisese chiar cîte ceva pentru el.

Citi articolul de fond şi ştirile mărunte... Parcurse foiletonul... Cu cît citea mai mult, cu atît mai galeşi se făceau ochii lui. După ce citi şi „spicuiri din ziare şi reviste", trecu la pagina a treia...

---

[1]) *Demidron* — restaurant şi varieteu în Petersburg. (N. red. rom.)

— Da, da. Aşa-i... Şi eu am pomenit de acest lucru... Just, foarte just! Hm! Dar asta ce-i?

Directorul se încruntă uitîndu-se cu luare aminte...

„Pe calea ferată Z.-B.-H., începu el să citească, a început zilele acestea elaborarea unui proiect destul de ciudat... Autorul proiectului este însuşi directorul liniei, fostul..."

O jumătate de oră după citirea „Golos"-ului, directorul, roşu la faţă, asudat şi tremurînd, şedea la biroul său şi scria. Scria o circulară... In această circulară li se recomanda funcţionarilor de pe calea ferată Z.-B.-H. să nu se aboneze la „unele" ziare şi reviste...

La picioarele directorului mîniat zăceau aruncate sute de bucăţele de hîrtie. Aceste bucăţele alcătuiseră cu o jumătate de oră înainte articolul intitulat „Cîteva cuvinte în apărarea presei"...

Sic transit gloria mundi! [1])

---

[1]) Aşa trece faima lumească (în limba latină). (N. red. rom.)

COLECȚIA

ZILELE acestea am trecut pe la prietenul meu, ziaristul Mișa Kovrov. Ședea pe divan, își curăța unghiile și bea ceai. Îmi oferi și mie un pahar.

— Fără pîine nu beau, — i-am spus. — Trimite după pîine!

— Pentru nimic în lume! Unui dușman i-aș oferi pîine, dar unui prieten niciodată.

— Ciudat... Și de ce, mă rog?

— De ce?... Vino să vezi.

Mișa mă duse la o măsuță și trase un sertar:

— Privește!

M-am uitat în sertar și n-am văzut absolut nimic.

— Nu văd nimic... Niște resturi. Cuie, bucățele de cîrpă, capete de sfoară...

— Tocmai la gunoaiele astea îți spun să te uiți! Zece ani am adunat aceste peticuțe, sforicele și cuișoare! E o colecție grozavă!

Și Mișa adună cu mîna toate resturile acelea și le întinse pe o foaie de ziar.

— Vezi chibritul ăsta pe jumătate ars? — spuse el, arătîndu-mi un chibrit obișnuit, ușor carbonizat. — E un chibrit interesant. Anul trecut l-am găsit într-un covrig cumpărat la brutăria lui Sevastianov. Era cît pe-aci să mă înec cu el. Noroc că nevastă-mea era acasă și m-a bătut după ceafă, altfel îmi rămînea chibritul în gît. Vezi unghia asta? Acum trei ani a

fost găsită într-un pesmet cumpărat de la bruțăria lui Filippov. Pesmetul, precum vezi, n-avea nici mîini, nici picioare, dar avea unghii. Un capriciu al naturii! Această peticuță verde sălășluia acum cinci ani într-un cîrnat cumpărat la unul din cele mai bune magazine din Moscova. Libarca asta uscată se îmbăia într-o ciorbă, pe care am mîncat-o la restaurantul unei gări, iar cuiul ăsta zăcea într-o pîrjoală luată în aceeași gară. Această codiță de guzgan și această bucățică de safian au fost găsite într-o singură pîine cumpărată tot de la Filippov. Peștișorul ăsta, din care n-au mai rămas decît oscioarele, l-a găsit nevastă-mea într-un tort primit la onomastică. Acest animal, numit urechelniță, mi-a fost oferit într-o halbă la o berărie germană... Iar această bucățică de guano, eram cît p-aci s-o înghit, mîncînd o plăcintă cu pește la un birt... Și așa mai departe, dragul meu.

— Minunată colecție!

— Da. Cîntărește cam un funt și jumătate fără să mai pun la socoteală tot ce-am înghițit din nebăgare de seamă și am digerat între timp. Cu siguranță că am înghițit vreo cinci-șase funturi...

Mișa ridică cu băgare de seamă foaia de ziar, își admiră cîteva clipe colecția și o răstumnă înapoi în sertar. Am luat paharul cu ceai și am început să beau, fără să-l mai rog pe prietenul meu să trimită după pîine.

VISURI POETICE

(Text pentru următorul desen : un om prost îmbrăcat şade pe pat, într-o odaie sărăcăcios mobilată şi mîngîie o pisicuţă pe care o ţine pe genunchi).

HEI ! Să fie în locul acestei pisicuţe o fată dudulie de negustor... Şi fata de negustor să aibă trei sau patru sute de mii de ruble... Şi cu cele trei-patru sute de mii de ruble să-mi cumpăr o căsuţă... şi nişte cai negri... Să-mi plimb şi eu drăguţele cu troica... S-o scot şi pe Katiuşa mea în rîndul oamenilor...

BOUL ŞI DOMNIŞOARA

MIC EPISOD DIN VIAŢA „PREA ONORABILILOR DOMNI"

PE mutra îmbuibată, lustruită, a prea onorabilului domn se citea un plictis de moarte. Era după masă; abia ieşise din braţele lui Morfeu şi nu ştia ce să facă. N-avea chef nici să gîndească, nici să caşte... De citit nu mai citea din timpuri imemoriale — îi era lehamite — pentru teatru era prea devreme, iar de ieşit la plimbare cu trăsura îi era lene... Ce să facă? Cu ce să-şi omoare timpul?

— A venit o domnişoară! — îl vesti Egor. — Intreabă de dumneavoastră!

— O domnişoară? Hm... Cine o fi? Dar la urma urmei totuna e; poftește-o...

In salonaş intră şi salută sfios o brunetă drăguţă, îmbrăcată simplu... chiar foarte simplu.

— Iertaţi-mă, — începu ea cu glas tremurător de soprano. — Ştiţi... Mi s-a spus că dumneavoastră... nu puteţi fi găsit acasă decît la ora şase... Sînt... sînt... fiica consilierului de curte Palţev...

— Incîntat! Luaţi loc! Cu ce vă pot fi de folos? Staţi jos, nu vă sfiiţi!

— Am venit la dumneavoastră cu o rugăminte... — urmă domnişoara, aşezîndu-se stingherită şi frămîntîndu-şi nasturii cu degete tremurătoare... — Am venit... să vă rog să-mi daţi un bilet gratuit de cale ferată ca să mă duc acasă. Am auzit că dumnea-

voastră daţi uneori astfel de bilete... Vreau să plec şi n-am... nu sînt... bogată... Mi-ar trebui un bilet de la Petersburg la Kursk...

— Hm... Aşa... Şi pentru ce vreţi să plecaţi la Kursk? Nu vă place aici?

— Ba da, îmi place dar... vedeţi, am părinţi. Plec la părinţi. N-am mai fost de mult pe acasă... Am primit scrisoare că mama e bolnavă...

— Hm... Aveţi aici serviciu sau vă faceţi studiile?

Domnişoara îi povesti unde şi la cine fusese în slujbă, ce leafă primise, cît avusese de lucru...

— Aşa-a... Aţi avut serviciu... Ei da, nu se poate spune că aţi avut o leafă mare... Nu se poate spune... Ar fi neomenos să nu vi se dea un bilet gratuit... Hm... Va să zică vă duceţi la părinţi... De bună-seamă că aveţi şi un drăguţ la Kursk, ai? O mică dragoste? He-he-he... Un logodnic? Văd că roşiţi? Nu-i nimic! Foarte bine! Duceţi-vă! E timpul să vă măritaţi... Şi domnul cine-i?

— E funcţionar...

— Foarte frumos... Duceţi-vă la Kursk... Se spune că de la o sută de verste înainte de Kursk miroase a ciorbă de varză şi mişună libărcile... He-he-he... Imi închipui ce plictiseală trebuie să fie la Kursk! Dar de ce nu vă scoateţi pălăria? Aşa, nu vă sfiiţi! Egor, dă-ne ceai! Trebuie să fie grozav de plicticos la... cum îi zice... la Kursk?

Domnişoara, care nu se aşteptase la o primire atît de prietenoasă, se lumină la faţă şi-i vorbi pe larg prea onorabilului domn despre toate distracţiile de la Kursk... Ii povesti apoi că are un frate funcţionar, un unchi învăţător, nişte veri elevi de liceu... Egor servi ceaiul... Domnişoara îşi întinse sfios mîna, luă paharul şi, temîndu-se să nu sorbăie, începu să înghită pe neauzite... Prea onorabilul domn o privea zîmbind... Plictisul îi trecuse...

— Logodnicul dumneavoastră e băiat frumos? — întrebă el. — Cum aţi făcut cunoştinţă?

Domnişoara răspunse, ruşinată, la amîndouă întrebările. Se trase cu încredere mai aproape de prea onorabilul domn şi îi povesti zîmbind cum aici, la

Petersburg, fusese cerută de mai multe ori în căsătorie şi cum refuzase... Vorbi mult timp. In cele din urmă scoase din buzunar scrisoarea părinţilor şi o citi prea stimatului domn. Ceasul sună opt.

— Tatăl dumitale are un scris foarte frumos... Ce de codiţe le mai face literelor ! He-he !... Dar trebuie să plec... La teatru a şi început spectacolul !... La revedere, Maria Efimovna !

— Prin urmare pot să nădăjduiesc ? — întrebă domnişoara, ridicîndu-se.

— Ce anume ?

— Că o să-mi daţi un bilet gratuit...

— Un bilet ?... Eu n-am bilete ! Se vede că aţi greşit adresa domnişoară... He-he-he... Aţi nimerit la altă intrare... Alături de mine stă într-adevăr un funcţionar de la căile ferate, eu însă lucrez la bancă ! Egor, spune să pună caii la trăsură. La revedere, *ma chère* Maria Semionovna ! Mi-a părut bine !... Foarte bine !...

Domnişoara se îmbrăcă şi ieşi... La cealaltă intrare i se spuse că funcţionarul de la căile ferate plecase la ora şapte şi jumătate la Moscova.

MOTOTOALĂ

ACUM cîteva zile am poftit-o la mine în birou pe Iulia Vasilievna, guvernanta copiilor mei. Trebuia să mă socotesc cu ea.

— Ia loc, Iulia Vasilievna! — i-am spus eu. — Hai să facem socoteala. Ai desigur nevoie de bani şi, formalistă cum te ştiu, eşti în stare să nu ceri niciodată singură... Ia să vedem... Ne-am înţeles cu treizeci de ruble pe lună...

— Cu patruzeci...

— Ba nu, cu treizeci... Aşa e însemnat la mine... Dealtfel niciodată nu le-am dat guvernantelor mai mult de treizeci de ruble... Eşti aici de două luni...

— Două luni şi cinci zile...

— Ba de două luni în cap... Aşa e însemnat la mine. Prin urmare, ai de primit şaizeci de ruble... Scăzut nouă duminici... fiindcă duminicile nu i-ai dat lecţii lui Kolea, ci v-aţi plimbat numai... Şi trei sărbători...

Iulia Vasilievna se aprinse la faţă şi începu să-şi frămînte volanul rochiei, dar... nu suflă o vorbă!...

— Trei sărbători... Prin urmare, scădem încă douăsprezece ruble... Patru zile Kolea a fost bolnav şi iar nu i-ai dat lecţii... te-ai ocupat numai de Varia... Trei zile te-a durut măseaua şi nevastă-mea ţi-a dat voie să nu vezi de copii după prînz. Douăsprezece şi cu şapte fac nouăsprezece. Va să zică, dacă fa-

cem scăderea, rămîne... aşaa... patruzeci şi una de ruble... Este ?

Ochiul stîng al Iuliei Vasilievna se înroşi şi se umezi. Bărbia începu să-i tremure. O apucă o tuse nervoasă, îşi suflă nasul, dar... nu spuse o vorbă !

— In ajun de Anul Nou ai spart o ceaşcă de ceai cu farfurioară cu tot. Scădem două ruble... Ceaşca făcea mai mult, era o amintire de familie, dar... dă-o-ncolo ! Treacă de la mine ! Apoi, din pricina neatenţiei dumitale, Kolea s-a urcat în copac şi şi-a rupt hăinuţa... Scădem zece... Tot din neatenţia dumitale, fata din casă a furat Variei nişte pantofiori. Trebuie să ai grijă de toate. Doar de asta primeşti leafă. Prin urmare, mai scădem cinci... In ziua de 10 ianuarie ai luat de la mine zece ruble...

— N-am luat ! — şopti Iulia Vasilievna.

— Dar e scris aici !

— Dacă spuneţi dumneavoastră...

— Din patruzeci şi unu scădem douăzeci şi şapte... rămîn paisprezece...

Ochii Iuliei Vasilievna se umplură de lacrimi... Pe năsucul ei lung, fin, se ivi un strop de sudoare. Biata fată !

— N-am luat decît odată, — îmi explică ea cu glas tremurător... — trei ruble de la soţia dumneavoastră... Altceva n-am mai luat...

— Da ? Ei poftim, şi eu care uitasem să le trec aici ! Va să zică din paisprezece mai scădem trei — rămîn unsprezece... Iată banii dumitale, draga mea ! Trei... trei... trei... una şi încă una... Poftim !

Şi i-am întins unsprezece ruble... Fata le-a luat şi le-a băgat cu degete tremurătoare în buzunar.

— *Merci* — a şoptit ea.

Am sărit în picioare şi am început să mă plimb prin odaie. Eram enervat.

— Pentru ce îmi spui *merci?* — am întrebat-o.

— Pentru bani...

— Dar pentru dumnezeu, ştii bine că te-am înşelat, că te-am jefuit şi îmi mai şi mulţumeşti ?

— In alte case mi s-a întîmplat să nu iau nimic.

— Să nu iei nimic ? Nu-i de mirare ! Am făcut o

glumă şi ţi-am dat o lecţie cruntă... Am să-ţi plătesc toate cele optzeci de ruble ale dumitale! Iată-le, ţi le-am pregătit într-un plic! Dar cum e cu putinţă să fii aşa de moale? De ce nu te împotriveşti? De ce taci? Nu ştii că în viaţă trebuie să-ţi arăţi colţii? Se poate să fii aşa de mototoală?

A zîmbit silit, iar pe chipul ei am citit: „Se poate!"

I-am cerut iertare pentru această lecţie aspră şi i-am dat, spre marea ei mirare, toate cele optzeci de ruble. A îngăimat sfioasă cîteva *merci*-uri şi a ieşit. Privind în urma ei m-am gîndit: „Ce uşor e să fii puternic în lumea asta!"

RIDICHEA

TRADUCERE DIN LIMBA COPIILOR

A fost odată ca niciodată un moşneag şi o babă. Au trăit cît au trăit şi dumnezeu le-a trimis pe Serj. Serj avea urechi lungi şi în loc de cap o ridiche. Şi a crescut Serj de s-a făcut cît un munte... L-a apucat moşneagul de urechi; a tras, a tot tras, dar n-a putut să-l scoată în rîndul oamenilor. Moşneagul a chemat-o pe babă.

Baba s-a apucat de moşneag, moşneagul de ridiche; şi au tras, şi au tot tras, dar n-au putut să-l scoată în rîndul oamenilor. Baba a chemat-o pe mătuşa-prinţesă.

Mătuşa s-a apucat de babă, baba de moşneag, moşneagul de ridiche; şi au tras, şi au tot tras, dar n-au putut să-l scoată. Mătuşa-prinţesă l-a chemat pe cumătrul-general.

Cumătrul s-a apucat de mătuşă, mătuşa de babă, baba de moşneag, moşneagul de ridiche; şi au tras, şi au tot tras, dar n-au putut să-l scoată. Şi-a pierdut moşneagul răbdarea. Şi-a măritat fata cu un negustor bogat. Şi l-a chemat şi pe negustor cu hîrtiile lui de o sută de ruble.

Negustorul s-a apucat de cumătru, cumătrul de mătuşă, mătuşa de babă, baba de moşneag, moşneagul de ridiche; au tras, au tot tras şi au scos capul de ridiche în rîndul oamenilor.

Şi Serj a ajuns consilier de stat.

IN SECOLUL NOSTRU PRACTIC, CIND, Ş.A.M.D.

UN om cu nasul vînăt se apropie de clopot şi îl trage alene. Călătorii, pînă atunci liniştiţi, încep să alerge şi să se frămînte... Pe peron trec huruind cărucioarele cu bagaje. Deasupra vagoanelor se trage frînghia. Locomotiva se apropie şuierînd. O ataşează la vagoane. De prea mult zor, cineva, undeva, sparge o sticlă... Răsună cuvinte de bun rămas, suspine, glasuri de femei...

Lîngă un vagon de clasa a doua stătea un tînăr şi o fată. Îşi luau şi ei rămas bun şi plîngeau.

— Drum bun, îngerul meu! — spunea tînărul, sărutînd căpşorul blond al fetei. — Drum bun! Sînt atît de nefericit! Mă laşi singur o săptămînă întreagă! Pentru o inimă care iubeşte e o veşnicie! Drum bun! Şterge-ţi lacrimile... Nu plînge...

Din ochii fetei se rostogoleau lacrimi; un strop căzu pe buza tînărului.

— Drum bun, Varia! Salută-i pe toţi... Ah, da! Să nu uit... Dacă-l vezi pe Mrakov [1]), dă-i aceste.. aceste... Nu plînge, scumpo... Dă-i aceste douăzeci şi cinci de ruble...

Tînărul scoase din buzunar o hîrtie de douăzeci şi cinci de ruble şi o întinse Variei.

— Fii drăguţă şi dă-i-le... I le datoram... Of, grea e despărţirea!

---

[1]) *Mrac* — întunecime. (N. red. rom.)

— Nu plînge, Petea. Sîmbătă mă întorc... neapărat... Să nu mă uiţi pînă atunci...

Căpşorul blond se lăsă pe pieptul lui Petea.

— Pe tine? Pe tine să te uit? Crezi că ar fi cu putinţă?

Răsună al doilea semnal de clopot. Petea o strînse pe Varia în braţe, începu să clipească din ochi şi izbucni în plîns, ca un băieţaş. Varia i se atîrnă de gît şi începu să suspine. Se urcară amîndoi în vagon.

— La revedere! Scumpa mea! Ingerul meu! Peste o săptămînă!

Tînărul o sărută pe Varia o ultimă dată şi coborî din vagon. Se opri în faţa ferestrei şi scoase o batistă din buzunar, gata s-o fluture... Varia îşi aţinti privirea umedă asupra chipului drag...

— Poftiţi în vagoane! — strigă conductorul. — Al treilea clopot! Vă ro-og!

Răsună al treilea semnal. Petea începu să-şi fluture batista. Dar deodată faţa i se lungi... Se lovi cu palma peste frunte şi sări ca un nebun în vagon.

— Varia! — spuse el gîfîind. — Ţi-am dat douăzeci şi cinci de ruble pentru Mrakov... Draga mea... Dă-mi o chitanţă! Mai repede! O chitanţă, scumpa mea! Cum de-am uitat?

— Prea tîrziu, Petea! A pornit trenul!

Trenul pornise. Tînărul sări din vagon, începu să plîngă amarnic şi să fluture batista.

— Trimite-mi măcar prin poştă o chitanţă! — strigă el căpşorului blond care îi făcea semne.

„Ce dobitoc sînt! gîndi el, cînd trenul nu se mai văzu. Dau bani fără chitanţă! Phii! Ce nesocotinţă, ce copilărie! (Un oftat.) Draga de ea! Nu mai are mult şi ajunge!“

O POVESTIRE CĂREIA E GREU SĂ-I GĂSEȘTI UN TITLU

ÎNTR-O zi de sărbătoare, pe la prînz, şedeam vreo douăzeci de inşi la o masă mare şi ne bucuram de viaţă. Ochii noştri cam tulburi de băutură se desfătau la vederea icrelor moi, straşnice, a homarilor proaspeţi, a somonului minunat şi a nenumăratelor sticle, înşirate aproape pe toată lungimea mesei. In stomacurile noastre domnea o căldură plăcută, sau cum spun arabii: răsărea soarele. Mîncam şi o luam din nou de la capăt. Duceam discuţii liberale... Vorbeam despre... Pot să contez pe discreţia dumitale, cititorule? Nu vorbeam de căpşuni şi nici de cai... nu! Rezolvam probleme. Discutam despre mujic, despre uriadnic, despre rublă... (Vezi să nu mă dai în vileag, dragul meu!) Unul dintre noi scoase din buzunar o mică foaie de hîrtie şi ne citi nişte versuri în care preconiza cu mult haz să se perceapă de la cetăţeni zece ruble, cînd se uită cu amîndoi ochii, şi cinci ruble cînd nu se uită decît cu unul singur, iar de la cei orbi să nu se perceapă nimic. Liubostiajaev [1]) (Feodor Andreici), un om de obicei potolit şi respectuos, se lăsă de data aceasta furat de însufleţirea generală şi începu să strige: „Excelenţa sa Ivan Prohorîci e un lungan... încă ce lungan!“ După fiecare frază noi urlam: *„pereat“* [2])

---

[1]) *Liubosteajatelstvo* — lăcomie de bani, arghirofilie. (N. red. rom).

[2]) *Pereat* — să piară (în limba latină). (N. trad.)

Pînă şi pe chelneri îi abăturăm de pe drumul cel drept, silindu-i să bea pentru *fraternité*...[1]) Toasturile erau şuierătoare, muşcătoare şi chiar revoltătoare. Eu, bunăoară, am ridicat paharul pentru înflorirea ştiin... — pot să contez pe discreţia dumitale?... — ştiinţelor naturale.

Cînd s-a servit şampania, l-am rugat pe secretarul de gubernie, Ottiagaev[2]) — Renan şi Spinoza al nostru — să ţină o cuvîntare. Ottiagaev făcu nazuri, dar în cele din urmă se învoi şi, aruncînd o privire în spate, spre uşă, spuse:

— Prieteni! Pentru noi nu există mari şi mici! Eu, bunăoară, secretar de gubernie, nu simt nici cea mai mică dorinţă de a face caz de puterea pe care o am asupra registratorilor de colegiu care stau la masa aceasta şi totodată trag nădejdea că nici pe mine consilierii titulari şi consilierii de curte, aci prezenţi, nu mă privesc ca pe un terchea-berchea. Prin urmare, daţi-mi voie... Mmm... Da, daţi-mi voie... Dar uitaţi-vă în jurul dumneavoastră! Ce vedeţi?

Ne-am uitat în jurul nostru şi am văzut mutrele chelnerilor, care zîmbeau respectuos.

— Vedem, — urmă oratorul, trăgînd cu ochii la uşă, — atîtea chinuri, atîtea suferinţe... Peste tot furturi, jafuri, hoţii, pungăşii, mituiri... Beţivi cu nemiluita... Asupriţi la fiecare pas... Cîte lacrimi! Cîţi martiri! Să ne fie milă de ei şi... să plîngem... (Oratorul începe să lăcrămeze.) Să plîngem şi să bem pentru...

In clipa aceea uşa scîrţîi şi intră cineva. Am întors capul şi am văzut un omuleţ mărunt cu chelie mare şi cu un zîmbet de mentor pe buze. Îl cunoşteam atît de bine pe acest omuleţ! Intră şi se opri ca să asculte sfîrşitul toastului.

— ...să plîngem şi să bem, — urmă oratorul, ridicînd glasul, — în sănătatea şefului nostru, a ocrotitorului şi binefăcătorului nostru, Ivan Prohorîci Halciadaev! Urraaa!

---

[1]) *Fraternité* — fraternitate (în limba franceză). (N. trad.)
[2]) *Otteaghivati* — a tărăgăna, a amîna. (N. red. rom.)

— Urraaăă! — strigară toate cele douăzeci de gîtlejuri, și prin toate douăzeci șampania se prelinse într-un dulce șuvoi...

Bătrînelul se apropie de masă și ne făcu semne prietenoase cu capul. Se vedea că era încîntat.

FRAŢIORUL

LA fereastră stătea o fată şi privea îngîndurată caldarîmul murdar. In spatele ei sta un tînăr în uniformă de funcţionar. Îşi frămînta mustăcioara şi spunea cu glas tremurat:

— Bagă-ţi minţile în cap, soro, cît nu-i prea tîrziu! Fă-mi şi mie hatîrul ăsta! Nu-l mai lua pe făinarul ăla burtos, pe ţopîrlanul ăla! Dă-l încolo de fălcos afurisit, dar-ar dumnezeu să nu-şi mai găsească odihna nici pe lumea cealaltă!

— Nu pot, frăţioare! Mi-am dat cuvîntul.

— Te rog din suflet! Fie-ţi milă de neamul nostru! Tu eşti nobilă, cultă, iar el e un negustor de cvas, un ţărănoi, un bădăran! Bădăran! Înţelege odată, femeie fără minte ce eşti! Vinde cvas împuţit şi scrumbii mucegăite! E un pungaş ordinar! Ieri i-ai dat cuvîntul şi chiar azi dimineaţă a înşelat-o pe bucătăreasa noastră cu cinci copeici! Scoate şapte piei de pe bieţii oameni! Dar nu te-nţeleg: unde-s visurile tale? Spune! Doamne, dumnezeule! Doar îl iubeşti pe Mişka Triohvostov [1]), de la mine de la minister! La el visezi! Şi el te iubeşte...

Sora se îmbujoră. Bărbia începu să-i tremure, ochii i se umplură de lacrimi. Se vedea cît de colo că frăţiorul nimerise „punctul" cel mai sensibil.

---

[1]) *Tri hvosta* — trei cozi. (N. red. rom.)

— Te nenorocești pe tine și îl nenorocești și pe Mișka... A început să bea, băiatul! Of, surioară, surioară! Te-ai lăsat ispitită de bănetul țopîrlanului, de cercei și de brățări. Te măriți din interes cu o ciumă... cu un porc... Iei un incult... Nici nu știe să-și scrie numele ca lumea! „Mitri Nekolaev". „Ne"... auzi dumneata! Nekolaev... O vită! E bătrîn, bădăran, necioplit... Să nu faci una ca asta!

Glasul i se frînse și se înecă. Începu să tușească și își șterse ochii. Se porni să-i tremure și lui bărbia.

— Mi-am dat cuvîntul, frățioare... Apoi, ca să-ți spun drept, m-am săturat și eu de sărăcia noastră...

— Dacă e așa, atunci am să vorbesc! Nu voiam să mă murdăresc în ochii tăi, surioară, dar am să ți-o spun... Mai bine să-mi pierd *renome* [1])-ul decît să văd cum te nenorocești... Ascultă, Katia, știu ceva despre făinarul tău. Dacă ai să afli despre ce-i vorba, ai să-l părăsești pe loc. Ascultă ce-ți spun: știi tu în ce loc scîrbos l-am întîlnit într-o zi? Știi?

— Unde?

Frățiorul deschise gura să răspundă, dar se opri. In odaie intrase un flăcău în haină lungă rusească cu niște cizme murdare în picioare și cu un sac mare în mînă. Făcu semnul crucii și se opri lîngă ușă.

— Mitri Terentici vă salută, — se adresă el frățiorului, — și mi-a spus să vă felicit cu prilejul zilei de duminică... Iar asta să v-o dau chiar în mînă.

Frățiorul se încruntă, luă sacul, se uită în el și zîmbi disprețuitor.

— Ce-i aici? Fleacuri pesemne... A, da... O căpățînă de zahăr...

Scoase căpățîna din sac, îi smulse învelitoarea și ciocăni cu degetul în zahăr.

— Hm... De la ce fabrică e? De la Bobrinski?

---

[1]) Corect în limba franceză — *renommée* — renume. (N. red. rom.)

Aşa da... Şi ăsta-i ceai? Parcă miroase ceva... A. da, nişte sardele... O pomadă, netam-nesam... nişte stafide cu fel de fel de gunoaie... Vrea să mă cumpere, să-mi intre pe sub piele... N-nu, dragul meu! Nu-s din ăia care se pot cumpăra! Şi pentru ce a mai pus, mă rog, în sac şi cicoare? N-am ce face cu ea. Nu-i sănătos să bei cafea... Îţi distruge nervii... Bine, du-te! Spune-i că-l salut!

Flăcăul ieşi. Sora se repezi la frăţior şi îl apucă de mînă... Vorbele lui o zdruncinaseră. Incă un cuvînt şi... praf se alegea de făinar!

— Spune-mi! Hai, spune odată! Unde l-ai văzut?

— Nicăieri. Am glumit... Fă cum ştii! — mormăi frăţiorul şi mai ciocăni o dată cu degetul în căpăţîna de zahăr.

UN FILANTROP

IN buduarul luxos, mobilat cu rafinament, al uneia dintre cele mai cunoscute cuconiţe din Moscova, şedea un medic. Era pe la amiază. Drăgălaşa gazdă abia îşi părăsise culcuşul şi, tolănită pe o canapea moale, se întindea alene, privind întrebător în ochii medicului. Acesta, un tînăr de vreo douăzeci şi şase de ani, şedea gînditor în faţa ei, cu un aer posomorît. Soarele amiezii juca pe brelocurile lui masive, îi dogorea fruntea mare, albă, şi îl silea să-şi închidă ochii pe jumătate; dar el nu se sinchisea.

Nu-i păsa de ceea ce simţea trupul său, acum cînd altă bubă, mai usturătoare şi mai sfredelitoare nu-i dădea pace; îi era sufletul bolnav.

Se judeca aspru pe el însuşi, se dispreţuia, se ura... Era gata să se sfîşie.

Ştia că ea aşteaptă să-i vorbească... Dar ce putea să-i spună?

„Sînt un nemernic! gîndea el, privind cu coada ochiului căpşorul drăgălaş al femeii din faţa lui. De o mie de ori nemernic! Am alergat două săptămîni după ea, nu i-am dat pace, m-am schimonosit în faţa ei ca ultimul filfizon, am făcut pe cocoşul ca cel din urmă dobitoc... Şi? Am izbutit s-o fac să se îndrăgostească de mine... Nu-i zi în care să nu trimită de vreo patru ori după mine... Am făcut-o să mă iubească, dar oare sînt eu în stare s-o răsplătesc cu

aceeaşi dragoste? Nefericita! Cu cîtă tristeţe se uită la mine! Cu cîtă nerăbdare aşteaptă cuvintele hotărîtoare!"

Intr-adevăr, privirea aţintită pe chipul medicului era plină de dragostea cea mai duioasă, de patima cea mai arzătoare, cea mai năvalnică, cea mai nebună!

„Pentru ce dracu' am ţinut cu tot dinadinsul s-o cuceresc? îşi urma doctorul şirul gîndurilor. Aşa... din vanitate... Voiam să-mi flatez amorul propriu. Filfizonilor şi dobitocilor le place să sucească femeilor capul. Nu se întreabă însă la ce le folosesc aceste victorii. Eu, bunăoară, ce-am să fac cu păpuşa asta? Biata femeie!"

— Şi braţul drept mă doare! — întrerupse drăgălaşa cuconiţă gîndurile medicului. — M-a durut toată noaptea. Am avut şi dureri de cap.

— Hm... Aşa-a... Dar de dormit, aţi dormit bine?

— Nu, prost... Îmi vîjîia capul, nu ştiu de ce...

— Palpitaţii? — întrebă doctorul, ca să spună ceva.

— Da, şi palpitaţii, — minţi cuconiţa. — In general nervii îmi sînt groaznic de zdruncinaţi. Nu mai ştiu ce să fac... In fiecare zi vă deranjez etc.

Trecu o jumătate de ceas cu întrebări şi răspunsuri de felul acesta. In cele din urmă medicului i se făcu silă de el.

Se ridică în picioare şi îşi luă pălăria.

— Trebuie să faceţi mai multă mişcare, — spuse el. — Evitaţi emoţiile... Vara plecaţi în străinătate sau în Caucaz, bunăoară... Mai trec şi mîine pe la dumneavoastră.

Cuconiţa se ridică şi ea şi, fără o vorbă, strecură un plic în mîna pe care i-o întindea doctorul. El luă plicul, fără s-o privească. Dar uitîndu-se din întîmplare în oglindă, văzu că obrăjorul mic, drăgălaş, de copil alintat, sta gata să plîngă. Ochişorii, bieţii ochişori albaştri, clipeau des şi erau umezi. Gura mică se încleşta de mînie şi ciudă.

„Nefericita", gîndi medicul, oftă şi se milostivi...

— Dealtfel... — bolborosi el, — încercaţi să luaţi din hapurile pe care am să vi le prescriu îndată... Incercaţi.

Se aşează din nou, tăie dintr-o coală albă o hîrtiuţă pentru reţetă şi, după ce puse semnul de reţetă (Rp.) scrise :

„Astă seară la ora opt în strada Neglinnaia, colţ cu Kuznetki, lîngă Daziaro. Vă aştept".

Medicul îşi puse mănuşa, salută şi ieşi.

La ora opt seara... Dar voi pune punct. Unul singur. Am preferat întotdeauna un punct mai multor puncte şi îl voi prefera şi acum.

UN CAZ DIN PRACTICA JUDICIARA

LUCRUL s-a petrecut la judecătoria de ocol din oraşul N., la una din ultimele sesiuni.

Pe banca acuzaţilor se afla Sidor Şelmeţov[1]), un tîrgoveţ din N., de vreo treizeci de ani, cu o faţă vioaie de ţigan şi cu ochi şireţi. Era învinuit de furt prin spargere, de înşelăciune şi substituire de persoană. Ultimul delict se mai complica şi cu însuşirea de titluri prin fraudă. Acuzarea era susţinută de către substitutul de procuror. Numele acestuia îl întîlneşti pe toate drumurile. Persoana sa nu are nici una din însuşirile care asigură popularitatea şi un onorar solid: este asemenea semenilor săi. Fonfăie, nu pronunţă litera „k" şi îşi suflă mereu nasul.

In schimb acuzatul era apărat de un avocat dintre cei mai vestiţi şi cu mare faimă. Toată lumea îl cunoaşte. Minunatele lui pledoarii sînt mereu pomenite şi numele lui e rostit cu evlavie.

In romanele ieftine, care se sfîrşesc cu achitarea acuzatului şi cu aplauzele publicului, avocatul joacă un rol însemnat. In aceste romane i se dă un nume din familii de cuvinte ca: tunet, trăsnet şi alte elemente nu mai puţin impunătoare.

După ce substitutul de procuror dovedi cu prisosinţă că Şelmeţov e vinovat şi nu merită nici un fel de îngăduinţă, după ce explică, convinse şi

[1]) *Şelma* — pungaş, ticălos. (N. red. rom.)

anunţă : „am terminat", se ridică apărătorul. Toată lumea ciuli urechile. Se făcu tăcere. Avocatul începu să vorbească şi... nervii publicului din N. începură să vibreze. Apărătorul îşi întinse gîtul smead, îşi lăsă capul într-o parte, fulgeră cu ochii, repezi o mînă în sus, şi un balsam ameţitor se revărsă în urechile încordate ale asistenţei. Glasul lui începu să cînte pe nervi ca pe strunele balalaicii... Chiar după primele două-trei fraze, cineva scoase un geamăt şi o doamnă, galbenă la faţă, fu scoasă pe braţe din sala de şedinţe. După cîteva minute, preşedintele se văzu nevoit să pună mîna pe clopoţel şi să sune de trei ori. Grefierul, cu nas stacojiu, începu să se frămînte pe scaun şi să privească ameninţător spre sala captivată. In aşteptarea pătimaşă a frazelor ce aveau să urmeze, toţi ochii priveau cu pupilele mărite, toate chipurile erau palide, trase... Iar inimile... Ce să mai vorbim ?!

— Sîntem oameni, domnilor juraţi, să judecăm deci omeneşte ! — spunea, între altele, apărătorul. — Inainte de a se prezenta în faţa dumneavoastră, acest om a îndurat un arest preventiv de şase luni. Timp de şase luni, nevastă-sa a fost lipsită de soţul ei, atît de iubit, iar ochii copiilor n-au secat o clipă la gîndul că scumpul lor tată nu se află lîngă ei ! O, dacă i-aţi fi văzut pe aceşti copii ! Sînt flămînzi fiindcă n-are cine să-i hrănească, plîng fiindcă sînt copleşiţi de nenorocire, adînc nenorociţi... Priviţi-i ! Işi întind mînuţele spre dumneavoastră, rugîndu-vă să le redaţi părintele ! Nu sînt aici, dar vi-i puteţi închipui. (Pauză.) In concluzie... Hm... A fost aşezat alături de hoţi şi de ucigaşi... El ! (Pauză.) E de ajuns să ne închipuim chinurile sufleteşti pe care le-a îndurat în închisoare, departe de nevastă şi de copii pentru a... Dar ce să mai vorbim ?!

In public răsunară sughiţuri de plîns... O tînără cu o broşă mare în piept începu şi ea să plîngă. Apoi se porni să scîncească vecina ei, o băbuţă.

Apărătorul vorbea, vorbea... Ocolea faptele, stăruind mai mult asupra psihologiei.

— A cunoaşte sufletul lui înseamnă a cunoaşte

o lume deosebită, o lume în sine, plină de mişcare. Personal am studiat această lume... Studiind-o, am studiat pentru prima oară un om, o mărturisesc fără înconjur. Am înţeles omul... Fiecare mişcare a sufletului său arată că am cinstea să apăr în clientul meu un om ideal...

Grefierul încetă să privească ameninţător şi băgă mîna în buzunar, căutîndu-şi batista. Din sală mai fură scoase pe braţe încă două doamne. Preşedintele uită de clopoţel şi îşi puse ochelarii ca să nu i se vadă lacrima ivită în ochiul drept. Toată lumea îşi căuta batistele. Procurorul, această inimă de piatră, acest sloi de gheaţă, cel mai nesimţitor dintre organisme, începu să se frămînte neliniştit în jilţul lui; roşi şi îşi coborî privirea sub masă... Prin ochelarii lui se zăreau strălucind lacrimi.

„Trebuia să renunţ la acuzare! se gîndea el. Să dau eu un asemenea chix?“

— Uitaţi-vă la ochii lui! — continuă apărătorul (bărbia îi tremura, glasul îi tremura şi ochii lui oglindeau suferinţa). — Oare aceşti ochi blînzi, duioşi, ar putea privi cu nepăsare o crimă? O, nu! Ochii aceştia ştiu să plîngă! Sub aceşti pometi de kalmîc se ascund nervi nespus de gingaşi! În acest piept butucănos şi slut bate o inimă care nu ştie ce-i crima! Şi dumneavoastră, oameni buni, aţi îndrăzni să spuneţi că-i vinovat?!

Aci, nici acuzatul nu mai fu în stare să rabde. Îi veni şi lui rîndul să plîngă. Clipi din ochi, se porni pe plîns şi începu să se frămînte pe scaun...

— Sînt vinovat! — izbucni el, întrerupîndu-l pe apărător. — Sînt vinovat! Îmi recunosc vina! Am jefuit şi am înşelat! Sînt un blestemat! Banii i-am luat din ladă, iar blana furată i-am dat-o cumnatei mele s-o ascundă... Mă căiesc! Îs vinovat de toate!

Şi acuzatul povesti de-a fir-a-păr cum se petrecuseră lucrurile. Şi a fost condamnat.

SPRE ŞTIINŢA TRÎNTORILOR

(Legendă la un eventual desen: un bărbat vorbeşte unor persoane aşezate în jurul unei mese.)

ALBINELE îşi omoară sau îşi alungă bărbaţii şi fraţii. Netrebnici din fire, nefiind în stare să muncească şi plăcîndu-le să trăiască în trîndăvie, pe spinarea altora, trîntorii, scăpaţi cu viaţă, zboară hai-hui în căutare de hrană pe de-a gata. Întorşi la stup, au parte de o primire mai mult decît rece: albinele îi înţeapă şi îi alungă. Iar dacă se aşează şi ei pe cîte o floare, nu ştiu ce trebuie să facă şi de aceea rabdă de foame. Iarna nu le rămîne decît să îngheţe...

— Tare mai sînt tîmpiţi şi trîntorii ăştia! — întrerupe un domn cu vază pe zoolog. Habar n-au că ar avea un mijloc minunat ca să iasă din situaţia asta neplăcută. Eu, bunăoară, ştiţi ce-aş face, dacă aş fi în locul lor?

— Ce anume?

— Aş lua florile în arendă... Şi atunci nu ştiu cine ar fi mai sătul: albinele sau eu... Cred că eu!

CAVALERI FĂRĂ FRICĂ ŞI FĂRĂ PRIHANĂ

LA gara „Deraierea", în locuinţa domnului şef, era mare sindrofie. Se adunaseră să petreacă şefi de gară, şefi de secţie, de magazie, de depou, etc., la pensie şi în activitate, tineri şi bătrîni. Printre uniformele de funcţionari de cale ferată, se zăreau ici-colo culori de *modes et robes* [1]) şi cîte un obrăjor de copil... Musafirii beau ceai, jucau cărţi, făceau muzică şi stăteau la taifas. Se vorbea despre tot felul de întîmplări întîmplate întîmplător pe cutare sau cutare linie. Se povestiră atît de multe încît nici n-aş putea să scriu despre toate. Numai domnul Ukusilov [2]) povesti timp de două ceasuri... Poftim de scrie! Voi fi scurt, ca de obicei.

— Ne-am ales cu trei vagoane sfărîmate! — îşi isprăvi domnul Ukusilov pologhia care ţinuse două ceasuri încheiate. — Doi morţi şi cinci răniţi, iar ce a fost mai mult de asta, trebuie socotit scorneală, nu s-a anunţat oficial... He-he-he! Dintr-o singură echipă mi-au venit şase răniţi... I-am chemat la mine... Dacă cumva... careva... suflă o vorbă!... Mă-nţelegeţi!... spuneţi că v-aţi lovit. La doi soldaţi le-am dat cîte trei ruble ca să le închid gura: „O vorbă să nu suflaţi!" Cu toate măsurile de precauţiune pe

---

[1]) *Modes et robes* — mode şi rochii (în limba franceză). (N. trad.)

[2]) *Ucusiti* — a muşca. (N. red. rom.)

care le-am luat, lucrurile nu s-au isprăvit cu bine. M-au zburat din post şi m-au ameninţat şi cu darea în judecată. Cică am dormit şi n-am dat telegramă. După părerea ăstora un şef de gară nici să doarmă n-are voie. Ce oameni fără ruşine!... Pentru un fleac de nimic au lăsat pe drumuri un tată de familie. Într-unul din vagoane, se transportau pentru directorul mişcării nişte raci de la moşia lui şi s-au pierdut în învălmăşeală. Directorul aştepta cu nerăbdare să mănînce în seara aceea raci *a la bordălez*. Era om subţire de felul lui... Dacă n-ar fi fost racii ăştia blestemaţi nu mă pocnea ancheta şi nu mi-aş fi pierdut postul...

— Şi acum sînteţi tot fără post? — îl întrebă fata preotului din satul vecin. (Venise la gară să ceară „prieteneşte“ un bilet gratuit pentru mamă-sa, ca să se ducă la o mătuşă.)

— Aş! O săptămînă după aceea făceam serviciul pe altă linie, cu toate că fusesem dat în judecată.

— Să vă spun un alt caz... — începu domnul Gartunov[1]) turnîndu-şi un păhăruţ de votcă. — Îl cunoaşteţi desigur pe Ivan Mihailîci, acela care a fost şef de tren... O bestie, ce să zic! Un om foarte cinstit, un suflet nobil, dar ticălos în felul lui, un mare şmecher... Adică, nu-i chiar ticălos, ci cum să zic... un geniu în felul lui, o adevărată pasăre de pradă... A sosit într-o zi la staţia „Hingheri“ cu trenul lui... Cu un mărfar. Nu-l făceau şef de tren de persoane, fiindcă nu putea să se uite la o femeie fără să-l apuce istericalele. Va să zică sosise cu trenul... Tocmai atunci se aflau pe peron vreo treizeci de cosaşi. Era vară, muncile erau în toi...

— „Unde mergeţi, măi cosaşilor? — i-a întrebat el. — Hai că vă duc cu trenul meu de marfă pînă la gara următoare. N-am să vă iau decît zece copeici de căciulă, atît...“

Cosaşilor bineînţeles că le-a convenit. Atîta aşteptau. Ivan Mihailîci a primit de la fiecare cîte zece

---

[1]) *Garţun* — cel care face acrobaţii călare în goana calului. (N. red. rom.)

copeici şi i-a băgat pe toţi în vagonul de serviciu. Cînd a pornit trenul, cosaşii au început să cînte de mulţumiţi ce erau. Mare comedie! Mă aflam şi eu în vagon; voiam să ajung la timp la Ilia Petrovici... O botezau pe Olecika lor...

— „De ce i-ai luat, Ivan Mihailîci? — i-am spus eu. — E un controlor în gară!"

— „Nu, zău?"

— „Să mor eu..."

Ivan Mihailîci a căzut pe gînduri... Firește, n-avea chef să se facă de ruşine. La drept vorbind, nu era cine ştie ce contravenţie, toţi iau călători clandestini, şi toată lumea o ştie, dar oricum, parcă nu-i prea venea la îndemînă... Apoi nici controlorii nu-s toţi la fel... Ţi se poate întîmpla să dai de un împieliţat care să-ţi facă nişte zile fripte... mamă doamne! Da-da, se întîmplă! Te pîrăşte mai mult de al dracului ce e, sau ca să se pună bine cu şefii...

— Trenul nu-l poţi opri, — a spus Ivan Mihailîci, — şi totuşi diavolii ăştia trebuiesc daţi jos... Ce-i de făcut?

Colac peste pupăză am mai întîlnit şi un tren cu trei felinare pe vagonul de serviciu. Şefii de tren au semnalele lor: dacă pe vagonul de serviciu sînt, bunăoară, trei felinare, două fanioane, sau vreun alt semn de-al lor, înseamnă că-i un controlor în gară. Prin urmare spusele mele se adevereau. Ivan Mihailîci s-a gîndit ce s-a gîndit şi a găsit ce avea de făcut. Să te strici de rîs, nu alta! A deschis uşa vagonului, i-a apucat pe domnii cosaşi de gulerul hainei şi din plin mers: Marş! Sări! Au început să sară cosaşii... He-he-he! Cădeau ca nişte snopi.

— „Sări! — le striga Ivan Mihailîci. — Sări cu faţa înainte şi n-ai să păţeşti nimic! Sări, dacă-ţi spun, aşa şi pe dincolo! Drace, diavole!"

Priveam şi ne prăpădeam de rîs... Toţi au sărit şi n-au păţit nimic, afară de unul care şi-a rupt piciorul. Au rămas păgubaşi de cele zece copeici ale lor... He-he-he... Peste o săptămînă s-a aflat nu ştiu cum, de comedia asta; îl găsiseră nu mai ştiu unde pe cosaşul cu piciorul rupt... Se vede că a umblat cu vorba ca-

reva, fie el al naibii... Răutatea omenească !... Cosaşului i s-au dat cinci ruble despăgubire, iar pe Ivan Mihailîci l-au dat afară... He-he-he.

— Şi acum a rămas fără slujbă ?

— Am auzit că intră la operă. Are un glas straşnic de bariton. Cînd mergea cu trenul şi se îmbăta, începea să cînte. Fiarele îl ascultau, păsările plîngeau ! E un mare talent, orice s-ar zice...

SALCIA

CINE dintre dumneavoastră a călătorit vreodată pe şleaul poştei dintre B. şi T. ? Acela îşi mai aduce desigur aminte de moara lui Andreev care stă cocoţată singuratică pe malul rîuleţului Kaziavka[1]). Moara-i mică, cu două perechi de pietre... Are peste o sută de ani, nu mai macină de mult, şi de aceea nu-i de mirare că aduce cu o băbuţă mărunţă, gîrbovită şi zdrenţăroasă, gata în orice clipă să se prăbuşească. Şi s-ar fi prăbuşit demult dacă nu s-ar propti de o salcie uriaşă, din alte vremi, şi atît de groasă încît n-o pot cuprinde nici doi inşi. Frunzişul lucios al salciei se revarsă peste acoperiş şi peste iezătură ; ramurile joase ating pămîntul şi se scaldă în apa rîuleţului. E şi ea bătrînă şi gîrbovită. Trunchiul ei ghebos e sluţit de o scorbură mare, întunecoasă. Dacă bagi mîna în scorbură, degetele ţi se afundă în miere neagră, şi un roi de albine sălbatice încep să-ţi bîzîie pe la urechi şi să te înţepe. Cîţi ani să aibă ? Arhip, prietenul ei, spune că era bătrînă chiar şi pe vremea cînd el slugărea la boier ca „franţuz“, şi apoi la cucoană ca „harap“ ; şi asta s-a petrecut foarte demult.

Salcia mai propteşte şi o altă căzătură — pe bătrînul Arhip care şade la rădăcina ei şi pescuieşte

---

[1]) *Kaziavka* — gîză, gînganie. (N. red. rom.)

din zori și pînă-n amurg cu undița. E bătrîn, gîrbovit, ca și salcia, și gura lui știrbă seamănă cu scorbura. Ziua pescuiește, iar noaptea șade dus pe gînduri la rădăcina salciei. Amîndoi, și salcia cea bătrînă și Arhip, șușotesc zi și noapte... Amîndoi au văzut multe la viața lor. Ascultați-i...

Acum vreo treizeci de ani, în duminica Floriilor, ziua bătrînei sălcii, moșneagul ședea la locul lui obișnuit, privea primăvara și pescuia. În jur era liniște, ca întotdeauna... Nu se auzea decît șoapta celor doi bătrîni și, din cînd în cînd, plescăitul unui pește jucăuș. Moșneagul pescuia și aștepta nămiaza. Atunci începea el să-și fiarbă ciorba de pește. Cînd umbra salciei începea să se desprindă de malul celălalt, se apropia amiaza. Arhip mai afla timpul și după zurgălăii căruței de poștă. Taman la ceasurile douăsprezece, brișca poștei din T. trecea pe iezătură.

Arhip auzi zurgălăii și în duminica aceea. Își lăsă undița și începu să privească. Căruța trasă de trei cai urcă dîmbul, coborî și o luă la pas spre iezătură. Poștașul dormea. După ce urcă pe iezătură, căruța se opri fără veste. Arhip nu se mai mirase de multă vreme, dar în ziua aceea îi fu dat să se mire tare. Se petrecu ceva neobișnuit. Surugiul întoarse capul, începu să se frămînte pe capră, smuci batista de pe fața poștașului și îl lovi puternic cu o măciucă. Poștașul nu făcu nici o mișcare. Pe capul său bălai se ivi o pată purpurie. Surugiul sări din căruță și-i mai trase cu toată puterea încă o lovitură. Cîteva clipe după aceea, Arhip auzi pe aproape niște pași : surugiul cobora de pe mal și venea drept spre el... Chipul lui, ars de soare, era galben ca ceara și privirea îi rătăcea, năucă. Tremurînd din tot trupul, se apropie în fugă de salcie și, fără să-l vadă pe Arhip, ascunse geanta poștașului în scorbură ; apoi se întoarse în fugă la căruță, sări pe capră și se lovi singur în tîmplă, ceea ce-l uimi peste fire pe Arhip. Cu fața însîngerată, dădu bici cailor.

— Ajutor ! Ne căsăpesc ! — începu el să strige.

Depărtările îi răspunseră prelung. Arhip auzi mult timp acest „Ajutor !“ După vreo șase zile, o comisie

de anchetă sosi la moară. Ridicară un plan al morii şi al iezăturii, măsurară adîncimea rîului şi plecară, nu fără a fi prînzit la umbra salciei. In tot timpul anchetei, Arhip stătuse sub roata morii, tremurînd şi uitîndu-se în geantă. In ea se aflau plicuri cu cîte cinci peceţi. Zi şi noapte se uita la aceste peceţi şi se gîndea, iar bătrîna salcie ziua tăcea şi noaptea plîngea. „Proasta!“ îşi zicea Arhip, ascultîndu-i plînsul. O săptămînă după aceea, bătrînul porni cu geanta la oraş.

— Unde-i aici administraţia? — întrebă el, ajungînd la barieră.

I se arătă o casă mare, galbenă, cu gheretă vărgată la poartă. Intră şi văzu în vestibul un boier cu nasturi de metal la haină. Boierul trăgea din lulea şi ocăra pe un paznic. Arhip se apropie de el şi, tremurînd din tot trupul, îi povesti întîmplarea de la moară. Funcţionarul luă în mînă geanta, desfăcu cureluşele, păli, se înroşi...

— Aşteaptă o clipă! — îi spuse el lui Arhip şi dădu buzna în birouri. Funcţionarii se strînseră buluc în jurul lui... Incepură să umble de colo-colo, să se foiască, să se sfătuiască între ei... Peste vreo zece minute, funcţionarul îi aduse lui Arhip geanta înapoi şi îi spuse:

— N-ai nimerit unde trebuie, măi frate! Du-te în strada Nijneia, acolo te vor îndrepta; aici e administraţia financiară, dragul meu! Du-te la poliţie!

Arhip luă geanta şi ieşi.

„E mai uşoară geanta!“ gîndi el. „A scăzut la jumătate!“

In strada Nijneia, i se arătă o altă casă galbenă, cu două gherete. Aici nu era vestibul: birourile începeau chiar de la intrare. Moşneagul se apropie de una dintre mese şi le spuse conţopiştilor povestea genţii. Aceştia îi smulseră geanta din mînă, se răstiră la el şi trimiseră după şeful lor. Nu trecu mult şi se ivi în odaie un bărbat gras, mustăcios. După un scurt interogatoriu, luă geanta şi se zăvorî cu ea într-una din camere.

— Dar banii unde-s ? — se auzi peste cîteva clipe glasul lui. — Geanta-i goală ! Spuneţi-i moşneagului că poate să plece. Sau, mai bine, opriţi-l ! Duceţi-l la Ivan Markovici ! Ba nu, să plece !

Arhip salută şi ieşi. A doua zi, caracudele şi bibanii îi văzură din nou barba albă...

Era toamnă tîrzie. Moşneagul şedea la rădăcina salciei şi pescuia. Chipul îi era tot atît de posomorît, ca şi salcia îngălbenită : nu-i plăcea toamna. Se posomorî însă şi mai mult în dimineaţa cînd îl zări lîngă el pe surugiul cu pricina. Fără să-l vadă pe Arhip, acesta se apropie de salcie şi îşi bagă mîna în scorbură. Albinele, ude şi leneşe, începură să i se caţere pe mînecă. După ce scotoci cîteva clipe, se îngălbeni, iar peste un ceas, şedea pe malul rîului şi privea fără rost în apă.

— Unde e ? — îl întreba el mereu pe moşneag.

La început Arhip tăcea, posac, şi nu voia să-i răspundă ucigaşului, dar în cele din urmă i se făcu milă de el.

— Am dus-o la mărimi ! — spuse el. — Dar să nu-ţi fie frică, măi prostule... Le-am spus că am găsit-o sub salcie...

Surugiul sări în picioare, scoase un urlet şi se năpusti asupra lui Arhip. Nu-l slăbi din mînă multă vreme. Il izbi crunt peste faţă, îl trînti jos, îl călcă în picioare. După ce-l bătu, nu plecă, ci rămase să locuiască la moară împreună cu moşneagul.

Ziua dormea şi tăcea, iar noaptea umbla pe iezătură. Pe iezătură se plimba umbra poştaşului şi surugiul stătea de vorbă cu ea. Veni primăvara, dar surugiul tăcea mereu şi se plimba. Intr-o noapte bătrînul Arhip se apropie de el.

— Destul ai umblat hai-hui ! — îi spuse el, uitîndu-se pieziş la umbra poştaşului. — Pleacă !

Poştaşul îngînă aceleaşi vorbe, iar salcia le îngînă şi ea...

— Nu pot ! — răspunse surugiul. — M-aş duce, dar mă dor picioarele, mă doare sufletul !

Moşneagul îl luă de braţ şi îl duse la oraş. Il duse în strada Nijneia, tot acolo unde lăsase geanta. Su-

rugiul căzu în genunchi în faţa „şefului“ şi îi mărturisi crima. Mustăciosul se miră :

— Ce dai vina pe tine, tîmpitule ? Eşti beat ? Vrei să te bag la răcoare ? Aţi turbat cu toţii, ticăloşilor ? Nu faceţi decît să încurcaţi lucrurile... Criminalul n-a fost descoperit şi basta ! Ce mai vrei ? Hai, şterge-o !

Cînd moşneagul îi aminti de geantă, mustăciosul se porni pe un rîs cu hohote, iar conţopiştii se mirară. Se vede că aveau memoria scurtă... Surugiul nu-şi găsi ispăşirea în strada Nijneia. Fu nevoit să se întoarcă la salcie...

Dar asta nu e tot. Ca să fugă de propria lui conştiinţă, surugiul se aruncă în apă, tulburînd rîuleţul chiar în locul unde pluteau plutele undiţelor lui Arhip. Şi se înecă. Acum moşneagul şi bătrîna salcie văd pe iezătură două umbre... Oare nu cu ele or fi vorbind în şoaptă ?

CULMEA CULMILOR

CULMEA CREDULITAŢII

ACUM cîteva zile, în oraşul T., s-a împuşcat moşierul K. om bogat, cu familie, mare grangur în localitate. Glontele a fost tras în gură şi i s-a oprit în creier.

In buzunarul hainei nefericitului, s-a găsit o scrisoare cu următorul cuprins:

„Am citit chiar acum în calendar că anul acesta nu se vor face bucate. Acest lucru m-ar duce la faliment. Nedorind să trăiesc o asemenea ruşine, îmi curm dinainte zilele şi rog să nu fie nimeni învinuit de moartea mea".

CULMEA DISTRACŢIEI

Ni se transmite, ca demnă de crezare, ştirea cà într-un spital s-a întîmplat următorul caz regretabil: trebuind să amputeze unui acar ambele picioare, cunoscutul chirurg M. şi-a tăiat, din distracţie, un picior al său şi unul al felcerului care-l ajuta. Amîndoi au primit asistenţă medicală.

CULMEA CIVISMULUI

Tatăl meu a fost în garda civică. Eu citesc „Virtutea civică", umblu îmbrăcat civil şi am trecut cu Aniuta mea pe la oficiul stării civile.

CULMEA CONFORMISMULUI

Ni se scrie că acum cîteva zile, unul dintre colaboratorii ziarului „Kievlianin", un oarecare T., fiind apucat de un acces de suspiciune în urma citirii ziarelor din Moscova, şi-a făcut lui însuşi o percheziţie la domiciliu. Cu toate că nu a găsit nimic suspect, s-a înşfăcat singur şi s-a condus la circumscripţia de poliţie.

DELAPIDATORUL

OROLOGIUL bătu ora douăsprezece. Feodor Stepanîci îşi îmbrăcă şuba şi ieşi din casă. Afară îl cuprinse frigul nopţii... Bătea un vînt umed, rece, şi o ploaie măruntă se cernea din văzduhul întunecat. Feodor Stepanîci sări gardul pe jumătate dărîmat şi o luă încet de-a lungul străzii. Strada era largă cît o piaţă — în Rusia Europeană nu prea vezi asemenea străzi — fără felinare, fără trotuare... nici pomeneală de asemenea lux.

Pe lîngă ziduri şi zaplazuri răsăreau şi se topeau în noapte umbrele negre ale orăşenilor care zoreau spre biserică. Două din ele mergeau înaintea lui Feodor Stepanîci, pleoscăind prin noroi. Pe una, măruntă şi gîrbovită, o recunoscu: era doctorul oraşului, singurul „om cult“ din tot judeţul. Bătrînul doctor nu-l ocolea niciodată; ba dimpotrivă, de cîte ori îl întîlnea, ofta prietenos. De data aceasta, moşneagul purta un bicorn de uniformă demodat, şi capul lui semăna cu două capete de raţă, lipite la ceafă. Sub pulpana şubei i se bălăbănea sabia. Alături de el păşea un om deşirat şi uscat, care avea şi el bicorn pe cap.

— Hristos a înviat, Guri Ivanîci! — spuse Feodor Stepanîci doctorului, ajungîndu-l din urmă.

Doctorul îi strînse tăcut mîna şi îşi desfăcu puţin şuba pe piept, pentru ca *deportatul* să-i vadă „Stanislav“-ul prins la butonieră.

— Am de gînd să dau pe la dumneata, doctore, după slujbă! — adăugă Feodor Stepanîci. — Cred că ai să-mi dai voie să ciocnesc primele ouă roşii în casa dumitale... Te rog... *Acolo,* petreceam întotdeauna această noapte de înviere în familie. Mi-ar aduce aminte de casă...

— Nu prea cred să se poată... — răspunse doctorul încurcat. — Ştii... am familie, şi nevastă-mea... E adevărat că dumneata eşti, cum să zic... şi, totuşi, nu eşti... Oricum, sînt anumite prejudecăţi! Eu n-aş avea nimic împotrivă... Hem, hem! Cam tuşesc de cîtva timp...

— Dar Barabaev [1]) ? — întrebă Feodor Stepanîci, strîmbînd gura într-un zîmbet plin de amărăciune. — Barabaev a fost condamnat odată cu mine, am fost deportaţi împreună, şi totuşi el ia în fiecare zi şi prînzul, şi ceaiul, la dumneata. A furat mai mult, asta-i!...

Feodor Stepanîci se opri şi se lipi de gardul ud: n-aveau decît să se ducă fără el. Departe, în faţa lui, licăreau luminiţe. Stingîndu-se şi aprinzîndu-se iarăşi, se mişcau într-o singură direcţie.

«A început „procesiunea“! şopti deportatul. Ca şi *acolo,* la noi...»

Dinspre luminiţe se auzeau dangăte. Clopotele băteau grăbit de parcă nu aveau timp să zăbovească şi îşi împleteau glasurile lor de tenor într-un singur cînt.

„Cel dintîi paşte aici, în gheţăria asta! îşi spuse Feodor Stepanîci. Dar nu cel din urmă! Groaznic! Iar *acolo,* în clipa asta...“

Şi gîndul îl purtă iarăşi *acolo*... Acum acolo nu mergeai prin zloată şi nici nu călcai prin băltoace reci, ci pe iarbă proaspătă, verde; acolo vîntul nu te plesnea peste obraz, ca o cîrpă udă, ci aducea cu el miresmele primăverii... Acolo, cerul era întunecat, ca şi aici, dar plin de stele şi tivit înspre răsărit cu o fîşie albă... În locul gardului murdar, de care se sprijinea acum, vedea o grădiniţă verde şi căsuţa lui

---

[1]) *Barabala* — hoţ, jefuitor. (N. red. rom.)

cu trei ferestre. Îndărătul ferestrelor odăi luminoase, calde. Într-una din ele e o masă, acoperită cu o față albă, încărcată cu cozonaci, gustări, vodcă și fel de fel de băuturi...

„Ce bine ar fi să pot trage acum o duşcă din vodca aceea ! Aici vodca-i proastă, nici nu poți s-o bei..."

Dimineața, un somn adînc, plăcut ; după somn, vizite, băuturică... Bineînțeles că-și aduse aminte și de Olia, cu mutrișoara ei drăgălașă, de pisică, mereu gata să scîncească. Acum doarme desigur și nu-l vede în vis. Femeile uită repede. Dacă n-ar fi fost Olia, nu s-ar afla acum aici. Din cauza ei a intrat, dobitocul de el, în această încurcătură. Îi trebuiau bani, bani, cu orice preț ; era ceva bolnăvicios la ea, ca la orice femeie care nu se gîndește decît la toalete. Fără bani nu putea nici să trăiască, nici să iubească, nici să sufere...

„Dar dacă au să mă trimită în Siberia ? — o întrebase el. — Ai să vii cu mine ?"

„— Bineînțeles ! Și la capătul pămîntului !"

Și el a furat, a fost prins și a ajuns în Siberia ; firește, Oliei i-a lipsit curajul și nu l-a urmat. Acum, căpșorul ei fără minte doarme cufundat într-o pernă moale, cu dantele, iar picioruşele ei sînt ferite de zăpada murdară !

„A venit la tribunal gătită și nici nu s-a uitat la mine... Rîdea cînd apărătorul făcea glume... Nici măcar s-o ucid n-ar merita..."

Gîndurile acestea îl copleșiră pe Feodor Stepanîci. Se simți sleit de puteri, bolnav, ca și cum s-ar fi gîndit cu tot trupul. Picioarele slăbite i se muiară și nu mai avu putere să se ducă la biserică, la slujba de înviere, cea atît de dragă. Se întoarse acasă și, fără să-și scoată șuba și cizmele, se trînti pe pat.

Deasupra patului atîrna o colivie cu o pasăre. Și una, și alta, erau ale gazdei. Ciudată pasăre, cum nu mai văzuse — slabă, cu un cioc cît toate zilele. Avea vîrful aripilor tăiat, capul jumulit de pene. O hrăneau cu un fel de acritură care răspîndea un miros nesuferit în toată odaia. Pasărea se zbuciuma în

colivie, ciocănea în tinicheaua cu apă şi cînta, cînd ca un graur, cînd ca un grangur...

„Nu mă lasă să dorm! gîndi Feodor Stepanîci. S-o ia dracu'...“

Se sculă şi zgîlţîi colivia. Pasărea tăcu. Deportatul se întinse la loc şi, proptindu-şi tocurile de marginea patului, îşi trase cizmele din picioare. După cîteva clipe, pasărea începu iar să ţupăie. O fărîmă de acriturâ îi căzu pe cap şi i se încurcă în păr.

— N-ai de gînd să te potoleşti? N-ai să taci odată? Numai tu îmi mai lipseai!

Feodor Stepanîci sări în picioare, smulse mînios colivia şi o aruncă într-un colţ. Pasărea amuţi.

Dar peste zece minute i se păru că o vede ieşind din cuşcă, venind pînă în mijlocul odăii şi începînd să scormonească cu ciocul lutul de pe jos... Avea un cioc întocmai ca un sfredel... Il învîrtea şi îl tot învîrtea şi nu mai sfîrşea. Deodată bătu din aripi şi deportatului i se păru că-i întins pe jos şi că aripile păsării îl lovesc în tîmple... In cele din urmă ciocul i se frînse şi totul se prefăcu în fulgi... Se cufundă în neant...

— De ce ai omorît o fiinţă a lui dumnezeu? Ucigaşule! — auzi el spre dimineaţă.

Feodor Stepanîci deschise ochii. Inaintea lui stătea gazda, un moşneag din secta rascolnicilor, un fel de nebun întru domnul. Faţa gazdei tremura de mînie şi lacrimile îi şiroiau pe obraji.

— De ce mi-ai omorît păsăruica, blestematule? De ce mi-ai omorît cîntăreaţa, satana dracului? Ai? De ce ai omorît-o? Răspunde! Crăpa-ţi-ar ochii cei fără de ruşine, cîine turbat! Pleacă din casa mea şi să nu-ţi mai calce piciorul pe aici! Pleacă chiar în clipa asta! Marş!

Feodor Stepanîci îşi puse şuba şi ieşi. Dimineaţa era cenuşie, posomorîtă... Privind cerul plumburiu, nu-ţi venea să crezi că sus de tot, deasupra norilor, putea străluci soarele. Ploaia cădea mereu, mărunt şi des...

— *Bonjur!* Sărbători fericite, *monşer!* — îi strigă cineva, în clipa în care ieşea din curte.

Prin faţa porţii trecea, într-o trăsurică nouă, concetăţeanul lui, Barabaev. Concetăţeanul purta cilindru şi avea umbrelă.

„Face vizite! gîndi Feodor Stepanîci. A ştiut şi aici să se bage pe sub pielea oamenilor, bestia... Are şi aici cunoştinţe... Trebuia să fur şi eu mai mult!“

Apropiindu-se de biserică, Feodor Stepanîci auzi un alt glas cunoscut, de data aceasta de femeie. În întîmpinarea lui venea trăsura poştii, tixită cu geamantane. De după geamantane, privea un căpşor de femeie.

— Unde stă... Dumnezeule, uite-l pe Feodor Stepanîci! Dumneata eşti? — strigă cu glas piţigăiat căpşorul.

Deportatul alergă spre căruţă, îşi aţinti privirea asupra căpşorului, îl recunoscu şi o apucă pe femeie de mînă...

— Nu cumva visez? Ce-i cu tine? Ai venit? Ţi-ai schimbat gîndul, Olia?

— Unde stă Barabaev?

— Dar ce-ai cu Barabaev?

— El m-a chemat... Închipuieşte-ţi, mi-a trimis două mii de ruble... şi mi-a făgăduit şi trei sute de ruble pe lună. Pe aici sînt teatre?

Deportatul bătu pînă seara străzile, în căutarea unei locuinţe. Ploaia nu conteni pînă seara şi soarele nu se arătă nici o clipă.

„Cum pot bestiile astea să trăiască fără soare? se întreba Feodor Stepanîci, tîrşindu-şi picioarele prin zăpada noroioasă. Sînt veseli, sînt mulţumiţi... La urma urmei, fiecare cu ce-i place!“

FOAIA DE SEMNĂTURI

POVESTE DE PAŞTI

UN vestibul. In colţ, o masă de joc. Pe măsuţă, o coală cenuşie de hîrtie ministerială, o călimară, o pană de scris şi o nisipelniţă. Portarul se plimbă dintr-un colţ în altul, „flămînd şi însetat". Pe mutra lui sătulă e întipărită lăcomia de bani şi în buzunare îi sună rodul mituirilor. Pe la orele zece, începe să se furişeze sfios din stradă în vestibul cîte un muritor de rînd, sau, cum binevoieşte excelenţa sa să spună, cîte un „individ". Individul intră tiptil, se apropie în vîrful picioarelor de măsuţă, ia sfios, cu o mînă tremurătoare, pana şi aşterne cu grijă pe coala cenuşie modestul său nume. Il scrie încet, pătruns de importanţa momentului, sîrguincios, de parcă ar învăţa caligrafie... Nu ia pe pană decît un pic de cerneală, puţin de tot, şi înmoaie de vreo cinci ori : îi e teamă să nu facă vreo pată. Un strop şi... totul ar fi pierdut ! (A păţit odată unul aşa ceva... dar n-am vreme să povestesc acum...) Nu face nici o parafă, ferească sfîntul... Caligrafiază pînă şi ultima literă. După ce a isprăvit de scris, îşi priveşte îndelung caligrafia, să vadă dacă n-a făcut cumva vreo greşeală şi, negăsind nici una, îşi şterge fruntea de sudoare.

— Hristos a înviat ! — îi spune el apoi portarului.

Mustaţa lui pomădată atinge de trei ori mustaţa ţepoasă... Se aude ţocăitul unui sărut, şi un nou „prinos" cade cu zăngănit plăcut în buzunarul cerberului.

După primul individ se furişează un altul, şi încă un altul... şi aşa pînă la ora unu. Foaia se acoperă pe toate feţele cu iscălituri. După ora trei, cerberul o duce în apartamentele excelenţei sale. Bătrînelul o ia în mînă şi începe să numere.

— Sînt toţi... Dar ce înseamnă asta ? Ţţţ ! Nu văd nici un scris cunoscut ! Hm... Pe toată foaia un singur scris ! A scris-o vreun caligraf. Au tocmit un caligraf, care să iscălească pentru toţi ! Frumos ! N-am ce zice ! Le era greu să vină personal să-mi prezinte felicitări ! O-of ! Ce rău le-am făcut ? De ce oare nu mă respectă ? (Pauză.) Hm... Maxime ! Repede-te pînă la şeful personalului şi...

Ora unsprezece. Un tînăr, cu rozetă de funcţionar civil pe şapcă ; e asudat, roşu la faţă, gîfîie... Urcă pînă la etajul cinci... o scară ce pare să nu se mai sfîrşească... Ajuns sus, trage cu înverşunare de şnurul clopoţelului. O femeie tînără îi deschide.

— Ivan Kapitonîci al dumitale e acasă ? — întreabă tînărul cu răsuflarea tăiată. — Of ! Spune-i să alerge cît mai repede la excelenţa sa, să se iscălească din nou ! Prima foaie a fost furată ! Of... Acum trebuie umplută alta... Hai, mai repede !!

— Cine a furat-o ? Cui îi trebuie aşa ceva ?

— Afurisita aia... de... Ingrijitoarea lui a şterpelit-o ! Adună hîrtie şi o vinde cu cîntarul... Zgîrcită muiere ! N-ar mai avea parte de noroc în viaţă ! Din cauza ei trebuie să mai alerg încă la opt inşi... La revedere !

Un alt vestibul. O măsuţă şi o foaie. In colţ, pe un scăunaş, şade un portar, bătrîn ca „Sîn otecestva“ şi slab ca un ţîr... La ora unsprezece se deschide uşa ce dă în apartamentul şefului. Se iveşte un cap chel.

— Ce s-aude Efimuşka ? N-a fost încă nimeni ?

— Nimeni, excelenţă...

La ora unu se iveşte acelaşi cap.

— Ei ? Tot nimeni, Efimuşka ?

— Nici ţipenie, excelenţă !

— Hm... Ia te uită... Hm...

La ora două — acelaşi lucru, la ora trei — la fel... La ora patru, se arată din apartament tot trupul şefului, cu picioare şi mîini. Bătrînelul se apropie încet de măsuţă şi priveşte îndelung coala virgină. Pe chipul lui e întipărită o mare mîhnire.

— Hm... nu mai e ca în alţi ani, Efimuşka ! — spune el, oftînd. Ce să-i faci... Hm... Parcă mi-ar sta scris şi pe frunte cuvintele fatale : „scos la pensie“ !!! Mi se pare că Nekrasov spune asta undeva... Ei, dar ca să nu rîdă baba mea de mine, hai să iscălim noi pentru ei !... Ia pana...

VORBE, VORBE ŞI IAR VORBE

TELEGRAFISTUL Gruzdev, un tînăr bălai, stătea întins pe divanul lat al unei camere mobilate. Sprijinit în coate, se uita la o fată mărunţică, cu părul roşcat, şi ofta.

— Spune-mi, Katia, cum de-ai ajuns în halul ăsta? — ofta Gruzdev. — Uite ce îngheţată eşti!

Afară era o seară urîtă de martie. Pîlpîirea slabă a felinarelor abia lumina zăpada murdară, fleşcăită. Totul era ud, murdar, cenuşiu... Vîntul cînta încet, sfios, de parcă i-ar fi fost frică să nu-l oprească cineva din cîntat. Se auzea pleoscăitul paşilor prin băltoace. Părea că întreaga fire e cuprinsă de lehamite.

— Cum de-ai ajuns în halul ăsta, Katia? — întrebă iarăşi Gruzdev.

Katia se uită sfios în ochii telegrafistului. Erau ochi cinstiţi, calzi, sinceri. Aşa i se păru. Aceste făpturi decăzute sînt ca vrăjite cînd întîlnesc ochi cinstiţi, sînt atrase de ei ca fluturii de lumină. S-ar lipsi şi de mîncare numai să aibă parte de o privire caldă. Frămîntînd ciucurii feţei de masă, Katia îi istorisi ruşinată lui Gruzdev trista ei poveste. O poveste dintre cele mai banale, mai murdare: *el,* făgăduieli, înşelăciune şi aşa mai departe.

— Ticălosul! — mormăi Gruzdev mîniat. — Şi

cînd te gîndeşti că există astfel de nemernici, dracu' să-i ia! Era bogat?

— Da, bogat...

— Puteam să jur... Nu-i vorbă, nici voi nu sînteţi mai bune. De ce oare, vouă, muierilor, vă plac atît de mult banii? Ce faceţi cu ei?

— Îmi jurase că-mi va asigura traiul pe toată viaţa, — şopti Katia. — Ce, parc-ar fi fost rău? M-am lăsat ispitită... Am o mamă bătrînă.

— Da... Sînteţi nişte nenorocite, nişte nenorocite! Şi toate astea pentru că sînteţi proaste, uşuratice... Voi, muierile, n-aveţi pic de voinţă!... Vai de capul vostru... Ascultă, Katia! Nu mă priveşte, nu-mi place să mă amestec în treburile altora, dar pari atît de nenorocită încît nu pot să tac! De ce nu te-ai îndrepta, Katia? Cum de nu ţi-e ruşine? După cum văd, n-ai decăzut de tot, te-ai mai putea salva... De ce nu te sileşti să păşeşti pe calea cea dreaptă? Ai putea, Katia! Pe faţă ţi se citeşte bunătatea, ochii îţi sînt blînzi, trişti... şi zîmbeşti într-un fel atît de frumos...

Gruzdev îi luă amîndouă mîinile şi, privind-o drept în ochi, îi citi pînă în adîncul sufletului şi începu să-i spună vorbe multe, bune... Le rosti încet, cu glas tremurat de tenor, cu lacrimi în ochi... Fata simţea răsuflarea lui caldă pe obraji şi pe gît...

— Poţi să te îndrepţi, Katia! Eşti încă atît de tînără... Încearcă!

— Am mai încercat, dar... degeaba! Am făcut de toate... Odată m-am băgat chiar fată în casă, cu toate că... sînt şi eu de familie nobilă! Credeam că mă voi îndrepta. Mai bine munca cea mai istovitoare decît îndeletnicirea noastră. M-am angajat la un negustor... Am stat la el o lună; mergea, se putea trăi... Dar pe stăpîna casei a apucat-o gelozia din pricina stăpînului, cu toate că nici nu mă uitam la el; a fost geloasă, m-a dat afară, am rămas fără loc şi... am luat-o iarăşi de la capăt... iarăşi!

Katia deschise ochii mari, se îngălbeni şi scoase un ţipăt ascuţit. În camera vecină cineva scăpă ceva din

mînă : se speriase pe semne. Hohote isterice de plîns răsunară în toată casa, răzbătînd prin pereţii subţiri ai odăiţelor mobilate. Gruzdev alergă după apă. Peste zece minute Katia stătea întinsă pe divan şi plîngea amarnic.

— Sînt o ticăloasă, o zdreanţă ! Nu e om pe lume mai păcătos ca mine ! N-am să mă îndrept niciodată ; niciodată, niciodată n-am să ajung fată de treabă ! Cum aş mai putea ? Mizerabilo, ţi-e ruşine, te doare ? Aşa-ţi trebuie, stricato, desfrînato !

Katia nu vorbi mult ; vorbi mai puţin decît Gruzdev, dar din spusele ei se puteau înţelege multe. Ar fi vrut să înşire o întreagă spovedanie — spovedanie atît de bine cunoscută oricărui „desfrînat cu sufletul cinstit", dar nu izbuti decît să se biciuiască singură cu vorbele ei. Îşi sfîşia sufletul !

— Am mai încercat, dar tot degeaba ! Degeaba ! Aşa am să mor ! — încheie ea oftînd şi începu să-şi netezească părul.

Tînărul se uită la ceas.

— N-o să iasă nimic bun din mine ! Dar dumitale îţi sînt recunoscătoare... Pentru prima dată în viaţa mea am auzit vorbe atît de prietenoase. Dumneata eşti singurul care s-a purtat omeneşte cu mine, cu toate că sînt o destrăbălată, o ticăloasă...

Deodată Katia tăcu. Prin minte îi fulgerase un roman, citit cîndva, undeva... Eroul acestui roman aduce la el acasă o femeie decăzută, îi ţine o predică lungă, o îndreaptă pe calea cea bună şi apoi rămîn împreună... Katia căzu pe gînduri. N-o fi cumva acest tînăr bălaj eroul unui roman asemănător ? Parcă seamănă... Seamănă chiar foarte mult... Cu inima zvîcnind, începu să se uite mai cu luare aminte la el. Şi deodată lacrimile îi şiroiră iar pe obraz.

— Ei lasă, Katia, linişteşte-te ! — oftă Gruzdev, uitîndu-se la ceas. — O să dea dumnezeu şi ai să te îndrepţi, dacă ai să vrei.

Plîngînd, Katia îşi descheie încet trei nasturi de sus ai cojocelului. Romanul cu eroul cel elocvent îi pierise din minte...

Vîntul chelălăia cu deznădejde la fereastră, ca şi cum ar fi văzut pentru întîia dată în viaţă silnicia pe care o poate săvîrşi uneori pîinea cea de toate zilele. De undeva, de sus, deasupra tavanului, răzbătea un zdrăngănit de ghitară. Trivială muzică!

GUSTAREA

O AMINTIRE PLĂCUTĂ

NOAPTEA învierii. Prietenii veniseră să mai ia cu un ceas înainte de slujbă. Erau în frac şi cu cravată albă.

— Aţi picat tocmai la ţanc, domnilor, — le-am spus eu. — O să mă ajutaţi să pun masa... Sînt holtei ; o muieruşcă n-are ce căuta în casa mea... puneţi şi voi mîna, prieteneşte. Plumbov, hai să tragem masa mai la o parte !

Prietenii mi-au dat o mînă de ajutor şi vreo cinci minute după aceea masa mea oferea un tablou din cele mai atrăgătoare. Şuncă, un purcel în aspic, cîrnaţi, votcă, vinuri... Cînd totul fu gata, ne luarăm jobenurile : era timpul să plecăm. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din tîrg... Cineva sună la intrare.

— E acasă ? — auzirăm noi un glas răguşit care adăugă : — Hai, Ilia, nu te teme !

In odaie intră Prekrasnovkusov[1]). In urma lui păşea sfios un omuleţ pipernicit. Amîndoi purtau cîte o geantă subţioară...

— Ssst ! Băgaţi de seamă ! — le-am spus eu prietenilor. — Ţineţi-vă gura !

— Vă prezint pe Ilia Drobiskulov[2]), — rosti Prekrasnovkusov arătînd spre omuleţul pirpiriu.—A intrat

---

[1]) *Precrasnîi vcus* — gust excelent. (N. red. rom.)

[2]) *Drobit skulf* — a sfărîma fălcile. (N. red. rom.)

doar de cîteva zile la noi ; face acum și el parte din tagma noastră... Nu te sfii, Iliușa ! E timpul să te obișnuiești ! Ne făceam rondul pe stradă și ne-am gîndit să trecem și pe la dumneavoastră. „Hai să intrăm, mi-am zis eu, să ne luăm bănișorii de sărbători, ca să nu-l mai tulburăm mîine".

Am strecurat fiecăruia în mînă cîte o hîrtie de cinci ruble. Drobiskulov s-a fîstîcit.

— Așa-a ! — vorbi mai departe Prekrasnovkusov, trăgînd cu coada ochiului la hîrtia din palmă. — Dumneavoastră eraţi pe plecate? Nu-i cam devreme? Hai, să mai stăm oleacă... să ne odihnim. Stai jos, Ilia, nu te sfii, nu fii așa rușinos ! Și ce de gustări, ce de gustări ! Ai ? Ce de gustări ! Șunca îmi aduce aminte de o snoavă...

Și sorbind din ochi gustările mele, Prekrasnovkusov ne povesti o anecdotă piperată. Trecu un sfert de ceas. Pentru a scăpa de musafiri, l-am trimis pe Andriușka al meu în stradă să strige „ajutor". Andriușka ieși și răcni vreo cinci minute, dar musafirii mei tăcură chitic... Nici nu luară în seamă strigătul, ca și cum nu i-ar fi privit pe ei dacă cineva striga : „Ajutor !"

— Nu mai avem mult pînă să ciocnim ouă roșii ! — oftă Prekrasnovkusov. — Acum însă, e păcat ! Altfel, Iliușa și cu mine, am da pe gît cîte un păhăruţ... Și ce-ar fi, domnilor, dacă i-am trage, totuși, cîte unul ? Votca-i doar de post ! Ce ziceţi ? Hai !

Ideea le plăcu prietenilor mei. Se apropiară de masă, umplură păhăruțele și le dădură pe gît. Apoi luară cîte o felie de scrumbie ; la mîncările de frupt se uitară numai. Prekrasnovkusov lăudă votca și, vrînd să se dumirească din ce distilerie era, își mai turnă un păhăruţ. Iliușa se rușină, dar vru și el să se dumirească... Băură, dar nu se dumiriră.

— Bună votcă ! — spuse Prekrasnovkusov. — Unchiul meu a avut o distilerie a lui... Tocmai la el, adică la unchiul meu, s-a întîmplat, ca să zic așa...

Și musafirul se apucă să ne povestească cum avusese cu amica unchiului său o întîlnire la foișorul de observaţie. Prietenii mei se strînseră în jurul lui și îl

rugară să le mai povestească ceva... Mai băură cu toţii cîte un păhăruţ. Drobiskulov apucă cu o îndemînare nemaivăzută o bucăţică de cîrnaţ, o făcu să alunece în batistă şi, prefăcîndu-se că-şi suflă nasul, o bägă pe furiş în gură. Prekrasnovkusov luă o bucată de pască cu brînză de vaci.

— Aoleo, am uitat că-i de frupt! — spuse el, înghiţind cu poftă. — Trebuie să beau ceva după ea...

Lumea pretinde că la miezul nopţii s-ar fi tras clopotele de paşti, dar noi nu le-am auzit, fiindcă în clipa aceea ne plimbam în jurul mesei întrebîndu-ne: „Ce să mai bem... ceva aşa, mai deosebit?“ Drobiskulov şedea într-un colţ şi, sfios nevoie mare, înfuleca din purcelul în aspic. Prekrasnovkusov bătea cu pumnul în masă şi spunea:

— Voi nu mă iubiţi, dar eu vă... i-iubesc! Pe cuvînt de c-cinste şi onoare, vă i-iubesc! Sînt un uliu, un lup, o gaie, o pasăre de pradă, dar am totuşi destulă inimă şi destulă minte ca să-mi dau seama că nu merit să fiu iubit de nimeni. Bunăoară, astăseară mi-am luat banii de sărbătoare... Nu-i aşa că i-am luat? Şi mîine am să viu şi am să spun că nu i-am luat... Poa' să mă mai iubească cineva după asta?

După ce isprăvi cu purcelul, Drobiskulov, biruindu-şi sfiiciunea, spuse:

— Dar pe mine? Pe mine poate să mă iubească!... Sînt un om cult... M-am apucat de o meserie care nu-i de mine. Nu e pentru mine! Nu simt nici un fel de chemare... O fac numai aşa, *pur manjé* [1]) Eu sînt... poet... M-da... Cînd sînt beat, închei procese verbale în versuri. Mi-e dragă şi presa. Singurul lucru care nu-mi place la ziare e că-s prea părtinitoare. Eu nu m-aş uita care-i conservator, care-i liberal. Nepărtinirea — în primul rînd! Conservatorul a făcut una boacănă — dă-i la moacă! Liberalul a scrîntit-o — mută-i fălcile! Croieşte-i pe toţi! Visul meu e să scot un ziar. He-he... Aş sta la mine în redacţie, m-aş

---

[1]) Scris fonetic în original; corect: *pour manger* — ca să mănînc. (N. red. rom.)

umfla în pene şi aş desface plicurile. Iar în plicuri găseşti de toate... de toate... He-he-he... Aş desface plicurile, aş citi şi... haţ ! un colaborator ! Spuneţi, n-ar avea haz ?

La ora trei musafirii îşi luară genţile şi plecară la birt să descopere neorînduieli.

Pe masa mea nu rămăseseră decît cuţitele, furculiţele şi două linguri ; celelalte şase linguri pieriseră...

SOACRA-AVOCAT

LUCRURILE s-au petrecut într-o dimineaţă, exact la o lună după nunta lui Michel Puzîriov [1]) cu Liza Mamunina [2]). Michel îşi băuse cafeaua cu lapte şi, gata să plece la serviciu, îşi căuta cu ochii pălăria, cînd soacră-sa intră la el în birou.

— Michel, am să te reţin cîteva minute, — spuse ea. — Nu te încrunta, dragul meu... Ştiu că ginerilor nu le place să stea de vorbă cu soacrele, dar mi se pare că noi... ne înţelegem destul de bine. Nu sîntem ginere şi soacră, Michel, ci doi oameni inteligenţi... Avem multe lucruri comune... Nu-i aşa ?

Soacra şi ginerele luară loc pe divan.

— Cu ce pot să-ţi fiu de folos, *Mütterchen ?* [3])

— Eşti un om deştept, Michel, foarte deştept ; şi nici eu nu sînt... proastă... Sper că ne vom înţelege. De mult voiam să stau de vorbă cu dumneata, *mon petit...* [4]) Spune-mi sincer, pe conştiinţa ta... ce ai de gînd cu fata mea ?

Ginerele făcu ochi mari.

— Firește că sînt de acord... De ce nu ? Invăţătura e lucru bun, fără literatură nu se poate... Doar e poezie ! Înţeleg ! E plăcut cînd femeia e cultă... Şi eu am

---

[1]) *Puzîr* — balon, băşică. (N. red. rom.)
[2]) *Mamunina* — a mămichii (fata mamei). (N. red. rom.)
[3]) *Mütterchen* — mămică (în limba germană). (N. trad.)
[4]) *Mon petit* — micuţul meu (în limba franceză). (N. trad.)

primit educaţie, înţeleg... Dar de ce să cazi în extreme, *mon ange?* [1])

— Adică cum? Nu prea înţeleg ce vrei să spui...

— Nu pricep purtarea dumitale faţă de Liza mea! Te-ai însurat cu ea, dar parcă îţi este soţie, prietenă? E victima dumitale! De dimineaţă pînă seară numai studiu, cărţi, fel de fel de teorii... Toate astea-s lucruri foarte bune, dar nu uita că-i fiica mea, dragul meu! Nu admit! E carne din carnea mea! O omori! Nici n-a trecut o lună de la nunta voastră, şi a slăbit ca un ţîr! Stă ziua întreagă cu cartea în mînă, citeşte prostiile alea de reviste! Scrie, copiază!... Asta-i treabă de femeie? N-o scoţi în lume, n-o laşi să trăiască! Nu iese în lume, nu dansează! E inadmisibil! In tot timpul ăsta n-a fost nici o singură dată la bal! Nici o sin-gu-ră dată!

— N-a fost la bal fiindcă n-a vrut. Vorbeşte cu ea... Ai să afli ce părere are despre balurile şi dansurile dumitale. Nu, *ma chère.* Trîndăvia voastră o dezgustă! Dacă stă ziua întreagă cu cartea în mînă sau la lucru, crede-mă că o face din propria ei convingere... De aceea o şi iubesc... Acestea fiind zise, am onoarea să te salut şi te rog să nu te mai amesteci de azi înainte în relaţiile noastre. Liza o să-mi spună şi singură dacă are să simtă nevoia să spună ceva...

— Da-a? Asta s-o crezi dumneata! Nu vezi ce supusă şi ce mută e? Dragostea i-a legat limba! Dacă n-aş fi eu, ai pune şaua pe ea, stimate domn! Asta-i! Eşti un tiran, un despot! Binevoieşte să-ţi schimbi chiar de astăzi purtarea!

— Nici nu vreau să aud...

— Nu vrei? N-ai decît! Atîta pagubă! Nici nu m-aş fi gîndit să stau de vorbă cu dumneata dacă n-ar fi fost Liza! Mi-e milă de ea! Ea a stăruit şi m-a înduplecat să-ţi vorbesc!

— Ei, de data asta minţi... Recunoaşte că-i o minciună...

— Minciună! Bine, ai să vezi, suflet grosolan ce eşti!

---

[1]) *Mon ange* — îngerul meu (în limba franceză). (N. trad.)

Soacra sări în picioare şi smuci clanţa uşii. Uşa se deschise şi Michel dădu cu ochii de Liza lui. Stătea în prag, îşi frîngea mîinile şi plîngea. Mutrişoara ei drăgălaşă era scăldată în lacrimi. Michel se repezi la ea...

— Ai auzit? Spune-i tu! Fă-o tu să-şi înţeleagă fiica!

— Mama... mama spune adevărul, — începu să hohotească Liza. — Nu mai pot îndura viaţa asta... Mă chinuiesc...

— A... va să zică aşa! Nemaipomenit!... Dar de ce nu mi-ai spus tu singură toate astea?

— Eu... eu... ca să nu te superi...

— Dar chiar tu criticai mereu trîndăvia! Spuneai că mă iubeşti numai pentru convingerile mele, că te dezgustă felul de viaţă din mediul tău! De aceea te-am şi iubit! Inainte de nuntă dispreţuiai, urai această viaţă deşartă! Cum se explică asemenea schimbare?

— Atunci mi-era teamă că n-ai să te însori cu mine... Dragă Michel! Hai să mergem astăzi la *jour-fixe*-ul Mariei Petrovna!... — Şi Liza căzu la pieptul lui Michel.

— Ei vezi! Te-ai convins acum? — spuse soacra şi, triumfătoare, ieşi din birou...

— Ah, dobitocule! — oftă Michel.

— Cine-i dobitoc? — întrebă Liza.

— Cel care s-a înşelat!...

MOTANUL

VARVARA Petrovna se trezi din somn şi ascultă cu luare aminte. Faţa i se îngălbeni, şi ochii ei negri, mari, se făcură şi mai mari de spaimă cînd îşi dădu seamă că nu fusese vis... Îngrozită, îşi acoperi faţa cu mîinile, apoi se ridică într-un cot şi începu să-şi zgîlţîie bărbatul. Soţul, făcut covrig, sforăia încet cu capul pe umărul ei.

— Alioşa, dragul meu... Trezeşte-te! Scumpule!... Ah... E groaznic!

Alioşa se opri din sforăit şi îşi întinse picioarele. Varvara Petrovna îl ciupi de obraz. El oftă adînc şi se trezi.

— Alioşa, dragul meu... Trezeşte-te. Plînge cineva...

— Cine plînge? Ce ţi se năzare?

— Ascultă şi tu. N-auzi? Geme cineva... O fi vreun copil părăsit la uşa noastră... Vai, nu pot să mai aud!

Alioşa se ridică în capul oaselor şi trase şi el cu urechea. Noaptea cenuşie privea prin geamul larg deschis. Odată cu mireasma liliacului şi şoapta lină a teiului, o uşoară adiere de vînt aducea pînă la pat sunete ciudate... Nu puteai să desluşeşti deîndată ce fel de sunete erau: scîncet, tînguire sau urlet prelung... Un singur lucru era limpede: sunetele veneau de sub fereastră şi nu ieşeau dintr-un singur gîtlej, ci din mai multe... Erau glasuri de soprane, de contralte, de tenori...

— Dar astea-s mîţe, Varia ! — spuse Alioşa. — Prostuţo !

— Mîţe ? Nu se poate ! Dar başii cine-s ?

— E un porc care grohăie. Nu uita că sîntem la ţară... Sigur că da. Sînt mîţe... Hai, linişteşte-te, dormi fără grijă !

Varia şi Alioşa se culcară şi traseră pătura peste cap. Pe fereastră veni o adiere răcoroasă de zori de zi ; soţii se ghemuiră unul într-altul şi închiseră ochii. Nu trecură nici cinci minute şi Alioşa începu să se zvîrcolească şi să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă.

— Nu te lasă să dormi, dracu' să le ia !... Auzi-le cum zbiară...

Între timp concertul pisicesc mergea crescendo. Cîntăreţilor de sub fereastră li se alăturaseră pesemne forţe proaspete, şi forfota se transforma treptat, treptat, în zgomot, larmă, zarvă... De la piano cel mai dulce ajungea la fortissimo şi curînd tot văzduhul se umplu de mîorlăituri sălbatice. Unii motani scoteau sunete sacadate, alţii executau triluri îndrăzneţe, în optimi şi şaisprezecimi, de parcă ar fi cîntat după note, iar alţii ţineau îndelung aceeaşi notă... Unul, pesemne cel mai în vîrstă şi cel mai înfocat, cînta cu un glas straniu, de loc pisicesc, cînd de bas, cînd de tenor.

— Mau... mau... Tu... tu... tu... carriau...

Dacă nu s-ar mai fi şi scuipat din cînd în cînd, nici n-ai fi putut crede că-s motani... Varia se întoarse pe partea cealaltă şi mormăi ceva... Alioşa sări în picioare, aruncă un blestem şi închise fereastra. Dar o fereastră nu-i mare lucru : lasă să treacă şi sunetul, şi lumina, şi electricitatea.

— Trebuie să mă scol la opt, să apuc trenul ca să fiu la serviciu, — înjură Alioşa — şi ei zbiară şi nu mă lasă să dorm, diavolii... Te rog taci tu măcar ! Ce femeie ! Îmi miorlăie şi-mi tot scînceşte la ureche ! Ce sînt eu vinovat ? Doar nu-s ai mei !

— Alungă-i, dragul meu !

Bărbatul trase o înjurătură, sări din pat şi se duse la fereastră... Noaptea era pe sfîrşite.

Uitîndu-se la cer, Alioşa nu mai zări decît o singură steluţă şi aceea abia sclipind, ca prin ceaţă... In tei prinseră a ciripi nişte vrăbii, speriate de zgomotul ferestrei deschise. Alioşa privi în jos şi văzu vreo zece motani. Cu spinările rotunde, cu cozile încordate, şuierînd ca nişte şerpi, se învîrteau, călcînd uşor pe iarbă, în jurul unei pisicuţe drăgălaşe care şedea pe un ciubăr răsturnat cu fundul în sus, şi miorlăiau. Era greu de spus ce era mai tare: dragostea pentru pisicuţă sau sentimentul propriei lor demnităţi? Veniseră pentru dragoste sau numai pentru a-şi arăta demnitatea? In raporturile lor unii faţă de alţii se simţea ura cea mai rafinată... De partea cealaltă a gardului o scroafă cu purcei se freca de uluce, încăpăţînîndu-se să intre în grădiniţă.

— Cîţ! — făcu Alioşa. — Cîţ! Diavolilor! Pşşt!

Dar motanii nici nu-l luară în seamă. Numai pisicuţa îi aruncă o privire, şi aceea în treacăt, în silă. Era fericită şi nu-i păsa acum de Alioşa...

— Cîţ!... Blestemaţilor! Ptiu, dracu' să vă ia! Varia, ia dă-mi carafa, să torn apă peste ei! Draci împieliţaţi!

Varia sări din pat şi îi dădu nu carafa, ci cana de la spălător. Alioşa se culcă cu pieptul pe pervaz şi plecă încet cana.

— Of, domnule, domnule! — auzi el un glas deasupra capului. Ce ţi-e şi cu tineretul ăsta! Se poate să faci una ca asta? Vai-vai-vai... Tineretul!!

Şi urmă alt oftat. Alioşa ridică privirea în sus şi văzu nişte umeri într-un halat de stambă cu flori mari şi nişte degete uscăţive, noduroase. Pe umeri era înfipt un cap mic cu păr alb, în scufă de noapte, iar degetele ameninţau... Bătrînul şedea la fereastră şi nu-şi lua privirea de la motani. Ochii lui mici ardeau de dorinţi nemărturisite şi clipeau pofticios, ca şi cum ar fi urmărit un balet.

Alioşa rămase cu gura căscată, se îngălbeni şi zîmbi...

— Binevoiţi a nu dormi, excelenţă? — întrebă el netam-nesam.

— Nu-i frumos, domnul meu ! Te revolți împotriva naturii, tinere ! Nesocotești... hm... legile naturii, ca să zic așa ! Nu-i frumos ! De ce te amesteci ? Asta-i doar... hm... organismul ! Ce crezi dumneata ? Organismul ! Trebuie să înțelegi ! E regretabil din partea dumitale, domnul meu !

Alioșa o sfeclise ; se întoarse în vîrful picioarelor la pat și se culcă smerit. Varia se ghemui lîngă el ținîndu-și răsuflarea.

— E șeful nostru... — șopti Alioșa. — Chiar el e. Și nu doarme. Se zgîiește la motani. Caraghiosul ! Nu-i de loc plăcut să stai în aceeași casă cu șeful tău.

— Tinere ! — răsună după cîteva clipe glasul bătrînului. — Unde ești ? Ia poftim încoace !

Alioșa se apropie de fereastră și își răsuci capul privind în sus.

— Vezi cotoiul acela alb ? Cum ți se pare ? E al meu! Ce ținută ! Ce ținută ! Ce mers !... Ia-n privește ! Miau, miau... Vaska ! Vasiuška, șmechere ! Și ce mustăți are, pușlamaua ! E din Siberia, coțcarul. Din ținuturi îndepărtate... he-he-he... Pisicuța o s-o pățească cu el... he-he, o s-o pățească... He-he. Cotoiul meu a biruit întotdeauna. Acuși ai să te convingi și dumneata. Ce ținută, domnule, ce ținută !

Alioșa spuse că-i place foarte mult blana pisoiului. Bătrînul începu să-i descrie felul de viață, obiceiurile motanului, și, luîndu-se cu vorba, îl ținu pe Alioșa la fereastră pînă la răsăritul soarelui. Povesti cu toate amănuntele, plescăind din limbă și lingîndu-și degetele uscățive... Nici vorbă nu mai putea fi de dormit.

In noaptea următoare, pe la ceasul unu, motanii își începură iarăși concertul și o treziră din nou pe Varia. Dar Alioșa nu mai îndrăzni să-i alunge. Printre ei se afla și motanul excelenței sale, al șefului său. Alioșa și Varia ascultară deci pînă dimineață concertul pisicesc.

CONCERT IN BENEFICIUL PRIVIGHETORII

RECENZIE

NE-AM ocupat locurile de lîngă rîu. In faţa noastră cobora abrupt malul de lut cafeniu, iar în spatele nostru se întindea un crîng întunecos. Ne-am întins cu burta pe iarba moale şi fragedă, ne-am proptit capul în pumni, iar picioarelor le-am dat toată libertatea : găsiţi-vă loc unde ştiţi. Ne-am scos pardesiurile, dar n-am plătit cîte douăzeci de copeici pentru păstrarea lor, deoarece lîngă noi nu se afla, slavă domnului, nici un garderobier. Crîngul, cerul, şi toată cîmpia, cît vedeai cu ochii, erau scăldate în lumina lunei, iar în depărtare licărea o luminiţă roşie. Văzduhul era liniştit, străveziu, îmbălsămat... totul era prielnic artistei sărbătorite. Rămînea doar să nu abuzeze de răbdarea noastră şi să înceapă mai curînd. Dar a trecut mult pînă s-o auzim... In aşteptarea ei, i-am ascultat, potrivit programului, pe ceilalţi artişti.

Concertul începu cu un cuc. Undeva departe, în crîng, el îşi strigă leneş numele de vreo zece ori, apoi tăcu. In clipa aceea, doi ereţi săgetară văzduhul deasupra noastră, ţipînd ascuţit. Apoi răsună glasul adînc al grangurului, cîntăreţ vestit, cu multă şcoală. Il ascultarăm cu plăcere şi l-am fi ascultat mult timp, de n-ar fi fost ciorile de cîmp, care se îndreptau în zbor spre locul lor de înnoptat... Norul negru, ivit în depărtare, veni spre noi şi se lăsă croncănind peste crîng. Trecu mult pînă să se potolească larma lui.

Broaştele, care aveau domiciliu gratuit în stuf, auzind glasul ciorilor, prinseră şi ele a orăcăi şi, vreme de o jumătate de oră, răsunară în văzduh fel de fel de sunete, care se contopiră curînd într-un singur cînt. O mierlă gata să adoarmă prinse a fluiera. Brumărica de pădure şi presura de stuf îi ţinură isonul. După aceea urmă o pauză ; se aşternu liniştea. Doar cîntecul unui greiere, care-şi găsise loc în iarbă chiar alături de public, o tulbura din cînd în cînd. În pauză răbdarea noastră nu mai cunoscu margini şi începurăm să bombănim împotriva artistei. Cînd însă noaptea se lăsă deplină pe pămînt şi luna se opri în mijlocul cerului, drept deasupra crîngului, îi veni şi ei rîndul. Se arătă pe un arţar tînăr, zbură apoi pe o tufă de mălin, dădu din coadă şi rămase nemişcată. Purta o rochie cenuşie... Aşa îi e felul : puţin îi pasă de public ; la concert apare îmbrăcată simplu ca ţărăncuţa-vrabie. (Să vă fie ruşine, doamnă ! Nu publicul e pentru dumneavoastră, ci dumneavoastră sînteţi pentru public !) Vreo trei minute rămase tăcută, nemişcată... Dar iată că vîrfurile copacilor începură să freamăte, legănate de o adiere uşoară, greierul ţîrîi mai tare, şi cîntăreaţa, acompaniată de această orchestră, îşi execută primul tril. Începu să cînte. Nu mă încumet să descriu acest cîntec ; voi spune numai că pînă şi orchestra, tulburată, tăcu înmărmurită cînd artista, ridicînd uşor ciocul, îşi cîntă aria, revărsînd peste crîng cascade de triluri... Glasul ei era puternic şi totuşi atît de cald... Dar nu vreau să le iau poeţilor pîinea ; las descrierea pe seama lor. Privighetoarea cînta, iar în jur domnea o linişte plină de reculegere. O singură dată numai, cînd bufniţei i se năzări să-şi dea drumul glasului vrînd să acopere vocea artistei, copacii mormăiră supăraţi şi vîntul prinse a şuiera dojenitor...

Cînd cerul începu să se lumineze, cînd stelele se stinseră şi glasul cîntăreţei se făcu mai slab şi mai duios, în marginea crîngului se arătă bucătarul conţelui, al moşierului din partea locului. Aplecat şi cu căciula în mîna stîngă, se furişa tiptil. În mîna dreaptă avea un coşuleţ de trestie cu capac. Un timp îl văzurăm apărînd şi dispărînd printre copaci, dar cu-

rînd se mistui în desiș. Cîntăreața mai cîntă ce mai cîntă și deodată amuți. Ne ridicarăm să plecăm.

— Iat-o, ștrengărița ! — auzirăm un glas, și îndată după aceea îl zărirăm pe bucătar. Venea spre noi și, rîzînd cu gura pînă la urechi, ne arăta pumnul. Din pumnul lui se vedea ieșind căpșorul și coada artistei sărbătorite pe care izbutise să o prindă cu citeva clipe înainte... Biata artistă ! Să te ferească dumnezeu de asemenea răsplată !

— De ce ai prins-o ? — îl întrebarăm noi.

— Ca s-o pun în colivie !

Un cîrstei întîmpină dimineața cu un strigăt jalnic, și crîngul, văduvit de cîntăreață, prinse a fremăta. Bucătarul o vîrî pe îndrăgostita nopților în coșuleț și alergă vesel spre sat. Ne împrăștiarăm și noi.

INSULELE ZBURĂTOARE

de JULES VERNE

PARODIE

Capitolul I

CUVINTAREA

AM isprăvit, gentlemeni ! — spuse mister John Lund, tînăr membru al Societăţii regale de geografie şi se lăsă ostenit în fotoliu. Sala de şedinţe se însufleţi ; pereţii ei se cutremurară de aplauze furtunoase şi de strigăte de „bravo". Gentlemenii se ridicară şi se apropiară pe rînd de John Lund ca să-i strîngă mîna. În semn de entuziasm şaptesprezece gentlemeni rupseră şaptesprezece scaune şi suciră cele opt gîturi lungi ale celor opt gentlemeni, dintre care unul era căpitanul yachtului „Harababura"[1]), yacht de 100.009 tone.

— Gentlemeni ! — spuse mister Lund, mişcat. — Socotesc o datorie sfîntă să vă mulţumesc pentru nemaipomenita răbdare cu care aţi ascultat cuvîntarea mea, care a ţinut patruzeci de ore, treizeci şi două de minute şi paisprezece secunde ! Tom Bekas, — se adresă el bătrînului servitor, — trezeşte-mă peste cinci minute. Voi dormi, în timp ce gentlemenii îmi vor ierta îndrăzneala că dorm în prezenţa lor!!

— Prea bine, sir ! — spuse bătrînul Tom Bekas.

John Lund lăsă capul pe spate şi în aceeaşi clipă adormi.

John Lund era de origină scoţiană. Nu primise nici o educaţie, nu studiase niciodată nimic, dar ştia totul. Făcea parte din acele fericite făpturi care ajung

[1]) *Harababura* — „Katavasi" în textul rus. (N. red. rom.)

să cunoască tot ce este frumos şi măreţ numai datorită minţii lor. Entuziasmul pe care-l stîrnise cuvîntarea sa era pe deplin meritat. Timp de patruzeci de ore supusese aprecierii domnilor gentlemeni un proiect măreţ, a cărui îndeplinire avea să aducă Angliei o glorie mare şi să dovedească încă odată cît de departe poate să ajungă uneori mintea omenească! *„Găurirea lunei cu un sfredel uriaş"* — iată care fusese obiectul cuvîntării lui mister Lund!

Capitolul II

MISTERIOSUL NECUNOSCUT

Sir Lund nu dormi nici trei minute. O mînă grea i se lăsă pe umăr trezindu-l. In faţa lui stătea un gentleman înalt de 48½ verşoci, subţire ca o lancie şi slab ca un şarpe uscat. Era cu desăvîrşire chel. Imbrăcat din cap pînă-n picioare în negru, avea pe nas patru perechi de ochelari, iar pe piept şi pe spinare cîte un termometru.

— Urmaţi-mă! — spuse cu o voce sepulcrală gentlemanul cel chel.

— Unde?

— Urmaţi-mă, John Lund!

— Şi dacă refuz să vă urmez?

— Atunci voi fi nevoit să găuresc luna înaintea dumneavoastră!

— In cazul acesta, sir, vă stau la dispoziţie.

— Să ne urmeze şi sluga dumneavoastră!

Mister Lund, gentlemanul cel chel şi Tom Bekas părăsiră sala de şedinţe şi o luară tustrei pe jos pe străzile puternic luminate ale Londrei. Merseră vreme îndelungată.

— Sir, — se adresă Bekas lui mister Lund, — dacă drumul nostru va fi tot atît de lung ca şi acest gentleman, vom rămîne fără tălpi, potrivit legilor frecării!

Gentlemenii se gîndiră şi, găsind după zece minute că vorbele lui Bekas erau pline de spirit, se porniră pe un rîs zgomotos.

— Cu cine am onoarea să rîd, sir ? — întrebă Lund pe gentlemanul cel chel.

— Aveţi onoarea să mergeţi, să rîdeţi şi să vorbiţi cu William Netotus [1]), membru al tuturor Societăţilor de geografie, de arheologie şi de etnografie, doctor în toate ştiinţele existente şi care au existat vreodată, membru al cercului artistic de la Moscova, curator onorific al şcolii de mamoşi de vaci de la Southampton, abonat la almanahul „Dracul ilustrat", profesor de magie verde-galbenă şi de gastronomie elementară la viitoarea universitate din Noua Zeelandă, directorul Observatorului Anonim. Vă duc, sir, la...

John Lund şi Tom Bekas îşi îndoiră genunchii în faţa marelui om, despre care auziseră atît de multe, şi îşi plecară respectuos fruntea.

— Vă duc, sir, la observatorul meu, care se găseşte la douăzeci de mile de aici. Sir ! Tăcerea e de aur. Imi trebuie un tovarăş în încercarea pe care am pus-o la cale, încercare a cărei importanţă nu o veţi putea pricepe decît cu ajutorul celor două emisfere ale creierului dumneavoastră. Alegerea mea a căzut asupra persoanei dumneavoastră... Presupun că după o cuvîntare de patruzeci de ore n-aveţi nici un chef să intraţi în discuţie cu mine, oricare ar fi tema, iar mie, sir, nimic nu mi-e mai drag pe lume ca telescopul meu şi tăcerea cea mai absolută. Sper că limba slugii dumneavoastră va rămîne încătuşată prin porunca pe care i-o veţi da. Trăiască tăcerea !!! Şi acum — după mine... Sper că n-aveţi nimic împotrivă ?

— Nimic, sir ! Imi rămîne numai să regret că nu sîntem alergători de meserie şi că avem sub călcîi tălpi care costă parale...

— Am să vă cumpăr ghete noi.

— Vă mulţumesc, sir.

Acela dintre cititori care ar arde de dorinţa de a face mai îndeaproape cunoştiinţă cu mister William Netotus, n-are decît să citească remarcabila lui operă

---

[1]) *Netotus* — *Bolvanius* în textul rus. (N. red. rom.)

„A existat oare luna înainte de potop? Dacă a existat de ce nu s-a înecat și ea?“ Acestei opere îi este anexată o broșură interzisă, scrisă de el cu un an înaintea morții sale: *„Mijlocul de a face lumea praf și de a nu pieri cu acest prilej“*. În aceste opere, personalitatea celui mai remarcabil dintre oameni e caracterizată cît se poate de bine.

Autorul lor povestește printre altele cum a trăit doi ani în stufărișurile australiene, hrănindu-se cu raci, cu mîl și cu ouă de crocodil, și cum, în decursul acestor doi ani, nu a văzut niciodată focul. În timp ce se afla în stuf a inventat un microscop, foarte asemănător cu microscopul nostru obișnuit, și a descoperit amplasamentul șirei spinării la peștii din specia „Peștes“. După ce s-a întors din lunga sa călătorie, s-a stabilit la cîteva mile de Londra și s-a consacrat astronomiei. Fiind un misogin convins (fusese însurat de trei ori și de aceea purta trei perechi de coarne minunate, frumos ramificate) și dorind, pînă una alta, să nu se știe nimic de el, trăia ca un pustnic. Inzestrat cu o minte de diplomat subtil, izbutise să facă în așa fel încît observatorul lui și operele sale de astronomie să nu fie cunoscute decît de el. Spre părerea de rău și nenorocirea tuturor englezilor leali, acest mare om n-a trăit pînă-n vremurile noastre. Anul trecut a decedat în pace: îmbăindu-se în Nil, a fost înghițit de trei crocodili.

Capitolul III

PETELE MISTERIOASE

Observatorul la care îl duse pe Lund și pe bătrînul Tom Bekas... *(urmează o descriere nesfîrșită și cît se poate de plicticoasă a observatorului, pe care traducătorul a găsit cu cale să n-o mai traducă, in scopul economisirii de timp și spațiu)*... se afla instalat un telescop, perfecționat chiar de Netotus. Mister Lund se apropie de telescop și începu să privească luna.

— Ce vedeți acolo, sir?

— Luna, sir.

— Şi lîngă lună ce vedeţi, mister Lund?

— Am onoarea să nu văd decît luna.

— Şi nu vedeţi nişte pete slabe, care se mişcă pe lîngă lună?

— Ei drăcie, sir! Măgar să fiu dacă nu le văd! Dar ce sînt oare aceste pete?

— Sînt pete care nu se văd decît cu telescopul meu. Ajunge! Lăsaţi telescopul mister Lund şi Tom Bekas! Trebuie, vreau să ştiu ce-i cu petele astea! Curînd voi fi acolo! Mă duc să văd aceste pete. Urmaţi-mă!

— Ura! Trăiască petele! — strigară John Lund şi Tom Bekas.

Capitolul IV

SCANDAL IN CER

O jumătate de ceas după aceea, mister William Netotus, John Lund şi scoţianul Tom Bekas se şi aflau în zbor — purtaţi de optsprezece aerostate — spre petele misterioase. Şedeau într-un cub astupat ermetic, în care se găsea aer condensat şi felurite substanţe pentru obţinerea oxigenului.[1]) Începutul acestui zbor măreţ, nemaipomenit pînă atunci, a fost executat în noaptea de 13 martie 1870. Bătea un vînt de sud-vest. Acul magnetic arăta N.W.W... *(urmează o descriere plicticoasă la culme a cubului şi a celor 18 aerostate...)* În cub domnea o linişte adîncă. Gentlemenii, înveliţi în mantalele lor fumau ţigări de foi. Tom Bekas, lungit pe duşumea, dormea ca la el acasă. Termometrul[2]) arăta sub 0. În decursul primelor douăzeci de ore nu se rosti nici un cuvînt şi nu se întîmplă nimic deosebit. Baloanele pătrunseră în regiunea norilor. Cîteva fulgere alergară după baloane, dar nu izbutiră să le prindă din urmă, deoarece aparţineau unui englez. A treia

[1]) Un abur născocit de chimişti. Se spune că nu se poate trăi fără el. Prostii! Numai fără bani nu se poate trăi.

[2]) Un fel de instrument.

(Notiţa traducătorului.) (Nota lui A. P. Cehov.)

zi, John Lund se îmbolnăvi de difterie, iar pe Tom Bekas îl apucă *spleenul*. Ciocnindu-se cu un aerolit, cubul primi o izbitură groaznică. Termometrul arăta — 76.

— Cum vă simțiți, sir ? — rupse în sfîrșit tăcerea Netotus, adresîndu-se lui sir Lund în a cincea zi.

— Vă mulțumesc, sir, — răspunse emoționat Lund. — Sînt mișcat de atenția dumneavoastră. Sufăr îngrozitor ! Dar unde-i credinciosul meu Tom ?

— Șade acum într-un colț, mestecă tutun și se silește să semene cu un om care s-ar fi însurat cu zece femei deodată.

— Ha, ha, ha, sir Netotus !

— Vă mulțumesc, sir !

Dar înainte ca mister Netotus să fi avut timp să strîngă mîna tînărului Lund, se petrecu ceva îngrozitor. Se auzi o bubuitură formidabilă, urmată de alte mii de bubuituri, trosnituri și șuierături înspăimîntătoare. Ce se întîmplase ? Nimerind într-un mediu rarefiat, cubul de aramă nu rezistase presiunii lăuntrice și crăpase, iar bucățile lui zburaseră în spațiul fără de sfîrșit.

A fost într-adevăr o clipă îngrozitoare, unică în istoria universului !!

Mister Netotus se agață de picioarele lui Tom Bekas, acesta se agață de picioarele lui John Lund și tustrei zburară ca fulgerul în hăul necunoscut. Baloanele se despărțiră de ei și, slobozite de greutate, se rotiră, iar apoi plesniră cu zgomot.

— Unde sîntem, sir ?

— In eter.

— Hm... Dacă sîntem în eter, cum o să respirăm ?

— Dar unde-i voința dumneavoastră, sir Lund ?

— Misteri ! — strigă Bekas. — Am onoarea să vă înștiințez că, nu știu de ce, nu zburăm în jos, ci în sus !

— Hm... Mii de draci ! Prin urmare nu ne mai găsim în zona de atracție a pămîntului... Ținta noastră ne atrage spre ea ! Uraa ! Cum vă simțiți, sir Lund ?

— Vă mulțumesc, sir ! Văd deasupra noastră pămîntul, sir !

— Nu-i pămîntul, ci una dintre petele noastre! Curînd o să ne lovim de ea!

Trrrrosc !!!!

Capitolul V

INSULA IOHANN HOFF

Cel dintîi îşi veni în fire Tom Bekas. Se frecă la ochi şi începu să cerceteze cu privirea locurile pe care zăceau — el, Netotus şi Lund. Îşi scoase un ciorap şi cu el începu să-i frecţioneze pe gentlemeni. Aceştia se grăbiră să-şi vină în fire.

— Unde ne aflăm? — întrebă Lund.

— Ne aflăm pe o insulă care face parte din grupul insulelor zburătoare! Uraa!

— Uraa! Priviţi în sus, sir! L-am făcut praf pe Columb!

Deasupra insulei mai zburau alte cîteva insule... *(urmează descrierea unei privelişti pe care n-ar putea s-o înţeleagă decît un englez)*... Porniră să cerceteze insula. Era lată de... lungă de... *(cifre şi iar cifre... Dă-le-ncolo!)* Tom Bekas izbuti să găsească un copac, a cărui sevă aducea a votcă rusească. Ciudat era faptul că toţi copacii erau mai mici ca iarba (?) Insula nu era locuită. Nici o fiinţă vie nu pusese pînă atunci piciorul pe ea.

— Ia uitaţi-vă, sir, ce o fi asta? — se adresă mister Lund lui sir Netotus, ridicînd un fel de sul.

— Ciudat... Uimitor... Uluitor... — mormăi Netotus.

Sulul conţinea nişte reclame ale unui oarecare Iohann Hoff, scrise într-o limbă barbară — după toate probabilităţile, cea rusă.

Cum ajunseseră aci aceste reclame?

— Bles-stematul! — strigă mister Netotus. — A fost cineva pe insulă înaintea noastră!!! Cine a putut fi? Bles-stematul! Oooo! Striviţi-mi creierul cel mare, fulgere cereşti! Daţi-mi-l pe omul acesta! Daţi-mi-l! Să-l înghit cu reclamele lui cu tot.

Şi, ridicîndu-şi braţele, mister Netotus se porni pe un rîs înfricoşător. În ochi i se aprinse o flacără suspectă. Înnebunise.

Capitolul VI

INTOARCEREA

— Uraaa !!! — strigau locuitorii portului Le Havre, îmbulzindu-se pe cheiuri. Văzduhul răsuna de strigăte de bucurie, de dangăte şi de muzici. Masa neagră, care ameninţase pe toţi cu pieirea, nu se lăsa pe oraş, ci pe golf... Corăbiile se grăbiră s-o şteargă în larg. In strigătele de triumf ale poporului şi în tunetele muzicilor, masa neagră, care timp de atîtea zile acoperise soarele, se afundă majestuos *(pesamment)* în golf, împroşcînd cu valuri tot cheiul. Apoi începu să se scufunde. Un minut după aceea golful era liber. Valurile îl brăzdau în toate părţile... In mijlocul lui se zbăteau în apă trei inşi : Netotus — nebun, John Lund şi Tom Bekas. Toţi trei fură imediat urcaţi în bărci.

— N-am mîncat nimic de cincizeci şi şapte de zile ! — bolborosi mister Lund, slab ca un artist înfometat, şi povesti ce li se întîmplase.

Insula Iohann Hoff nu mai exista. Primind pe cei trei oameni îndrăzneţi, se îngreunase şi, ieşind din zona neutră, fusese atrasă de pămînt şi se cufundase în golful Le Havre...

INCHEIERE

John Lund îşi închină acum tot timpul problemei găuririi lunei. Nu va mai trece mult şi luna va fi împodobită cu o gaură. Iar gaura va aparţine englezilor. Tom Bekas s-a stabilit în Irlanda şi se ocupă cu agricultura. Creşte găini şi o snopeşte în bătăi pe unica lui fată, căreia îi dă o educaţie spartană. Nu se dă în lături nici de la probleme ştiinţifice: e foarte supărat pe el însuşi, pentru că a uitat să ia de pe Insula zburătoare sămînţă de la copacul a cărui sevă aducea a votcă rusească.

DELEGATUL SAU CUM S-A POMENIT DESDEMONOV FĂRĂ 25 DE RUBLE

dedicată lui L. I. PALMIN

SSST! Hai la portar; aici nu-i bine... Poate să ne audă...

Intrarăm în odăiţa portarului. Pe Makar, portarul, se grăbiră să-l trimită la administraţia financiară, ca să nu tragă cu urechea şi pe urmă să-i pîrască. Makar luă condica de expediţie, îşi puse şapca pe cap, dar nu se duse la administraţia financiară, ci se ascunse sub scară: simţise el că bătea un vînt de răzvrătire... Cel dintîi vorbi Kaşalotov, apoi Desdemonov şi după el Zracikov... Urmă o adevărată deslănţuire de patimi primejdioase! Chipurile stacojii se schimonoseau, pumnii loveau în piepturi...

— Trăim în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi nu dracu' ştie cînd, pe timpuri antediluviene! — începu Kaşalotov. — Astăzi nu li se mai poate îngădui burtoşilor ăstora să-şi facă de cap ca altădată. Ne-am săturat la urma urmei! A trecut vremea cînd... etc... etc...

Desdemonov îi ţinu isonul tunînd şi fulgerînd. Zracikov nu se sfii să tragă şi cîteva înjurături... Se iscă o larmă cumplită. Printre ei se găsi însă şi unul mai cu scaun la cap. Făcînd o mutră îngrijorată, acesta îşi şterse faţa cu o batistă în care îşi suflase nasul şi spuse:

— Fraţilor, n-are rost să facem atîta tărăboi!... Hai să zicem că aveţi dreptate... şi firește că aveţi!

Dar... la ce bun?... O să vi se plătească cu aceeaşi monedă: şi împotriva voastră vor fi răzvrătiri cînd veţi ajunge şefi. Ascultaţi ce vă spun: tot vouă vă faceţi rău...

Dar înţeleptul nu fu ascultat. Nici nu-l lăsară să isprăvească şi-l îmbrînciră spre uşă. Văzînd că nu face nimic cu înţelepciunea, omul cu scaun la cap lăsă de o parte înţelepciunea şi începu şi el să cîrtească.

— La urma urmei e timpul să-l facem să priceapă, că sîntem şi noi oameni! — tună iarăşi Desdemonov. — Repet: nu sîntem nici sclavi, nici plebei! Şi nici gladiatori! N-o să ne lăsăm batjocoriţi de el! Te tutuieşte, nu răspunde la salut, întoarce capul în altă parte cînd îi prezinţi raportul, suduie... În ziua de astăzi nu se cade să tutuieşti nici măcar sluga din casă, dar mite nişte domni ca noi! Aşa să-i şi spunem!

— Deunăzi mă întreabă: „Cu ce te-ai mînjit pe bot? Du-te la Makar să te şteargă cu cîrpa de spălat pe jos!“ Frumoasă glumă! Iar altă dată...

— Intr-o zi eram pe stradă cu nevastă-mea, — îl întrerupse Zracikov, — şi ne-am întîlnit cu el, „Mă buzatule, îmi spune, umbli cu pupeze, chiar şi ziua namiaza mare!“ „Sînt cu nevastă-mea, excelenţă!“... i-am răspuns eu. Iar el nici măcar nu şi-a cerut scuze, a plescăit din limbă şi atîta tot! Din pricina acestei batjocuri, nevastă-mea a bocit trei zile în şir. Ea nu-i pupăză, ci dimpotrivă... doar o ştiţi şi voi...

— Intr-un cuvînt, domnilor, nu se mai poate trăi aşa! Ori noi, ori el; împreună nu mai putem în nici un caz face serviciu! Sau pleacă el, sau plecăm noi! Mai bine rămîi fără post decît să-ţi laşi *renome*-ul batjocorit în halul ăsta! Trăim în secolul al XIX-lea. Orice om îşi are demnitatea sa! Nu sînt un om mare, dar nici un terchea-berchea nu-s, am şi eu genul meu! Nu permit nimănui! Asta să-i intre în cap! Să se ducă unul din noi la el şi să-i spună că aşa nu mai merge! S-o facă în numele nostru! Hai! Cine se duce? Să-i spună de la obraz! Nu vă temeţi, n-are ce să

vi se întîmple! Care se duce? Ptiu... drace... am răguşit de tot...

Se hotărîră să aleagă un delegat. După multă discuţie şi ceartă, Desdemonov fu decretat cel mai deştept, cel mai meşter la vorbă şi cel mai înfipt. E înscris la bibliotecă, scrie foarte frumos, cunoaşte domnişoare culte — prin urmare e om cu cap şi are să ştie ce să spună şi cum să spună. Cît despre îndrăzneală, nici nu mai încape vorbă. Toată lumea ştie cum într-o zi a pretins comisarului de poliţie al cartierului să-i ceară scuze pentru că îl luase la club drept fecior; comisarul nici n-a apucat să se încrunte la auzul acestei pretenţii şi s-a şi dus vestea despre îndrăzneala sa, stîrnind mare vîlvă...

— Du-te, Senea! Nu te teme! Spune-i verde în faţă! Poftim, înghite! Ţi-ai găsit naşul, excelenţă! Crezi că aşa merge? Caută-ţi alte slugi, noi nu sîntem nişte tîmpiţi, excelenţă, ştim şi noi să facem pe grozavii. Degeaba vrei să ne legi la gard! Asta-i... Du-te, Senea, du-te frate... Numai piaptănă-te mai întîi... Aşa să-i spui...

— De! Eu sînt cam iute din fire, domnilor... Te pomeneşti că-i zic prea multe. Mai bine ar fi să meargă Zracikov!

— Nu, Senea, tu să mergi... Zracikov e grozav la el acasă şi asta numai cînd e beat... E un bleg, pe cînd tu, oricum... Hai, du-te, băiatule...

Desdemonov se pieptănă, îşi încheie jiletca, tuşi în pumn şi se duse... Toţi rămaseră să-l aştepte cu răsuflarea tăiată. Intrînd la şef, Desdemonov se cpri lîngă uşă şi îşi trecu mîna tremurătoare peste buze: cum să înceapă? Cînd zări chelia cu negul cel negricios atît de bine cunoscut, simţi că îl ia cu frig şi i se păru că cineva îl strînge parcă într-o chingă... Tremură, înfiorat... Dar aceasta n-avea nici un fel de importanţă; aşa ceva se întîmplă oricui din lipsă de obişnuinţă; numai curajul să nu ţi-l pierzi... Hai, curaj!

— Ei... ce vrei?

Desdemonov făcu un pas înainte, mişcă buzele, dar nu scoase nici un sunet: ceva i se încurcase în

gură: Şi delegatul simţi că încurcătura nu era numai în gură, ci şi în măruntaie... Din inimă curajul îi trecu în stomac, ghiorţăi niţel acolo, coborî de-a-lungul coapselor spre călcîie şi se opri în ghete... Dar ghetele erau cam rupte... Mare bucluc!

— Ei... ce vrei? Eşti surd?

— Hm... Nimic... Am venit doar aşa. Mi s-a spus, excelenţă... am auzit că...

Desdemonov vru să-şi stăpînească limba, dar limba nu-l asculta şi continuă:

— Am auzit că excelenţa sa, soţia dumneavoastră, a organizat o loterie pentru vînzarea unui cupeu... Aş lua şi eu un bilet, excelenţă... Hm... excelenţă...

— Un bilet? Bine... Mi-au mai rămas cinci bilete.... Le vrei pe toate cinci?

— N... n... nu, excelenţă... Un bilet... îmi ajunge.

— Te întreb dacă le vrei pe toate cinci?

— Prea bine, excelenţă!

— E şase ruble unul... Dar ţie ţi le fac cu cinci ruble... Iscăleşte aici... Iţi doresc din suflet să cîştigi...

— Hî... — hî — hî... Mulţumesc, excelenţă... Hm... Sînt foarte bucuros...

— Du-te!

Un minut după aceea, Desdemonov stătea în odăiţa portarului şi, roşu ca racul, cu lacrimi în ochi, se ruga de prieteni să-l împrumute cu douăzeci şi cinci de ruble.

— I-am dat douăzeci şi cinci de ruble, fraţilor, şi banii nu erau ai mei! Mi-i dăduse soacră-mea, să-i plătesc chiria... Daţi-mi, domnilor! Vă rog!

— Dar de ce plîngi? Ai să te plimbi în cupeu...

— In cupeu... Cupeu... Ce să fac cu el, să sperii lumea? Nu sînt faţă bisericească! Şi unde să-l ţin dacă îl cîştig? Unde?

Vorbiră mult timp, şi pe cînd vorbeau, Makar (care ştia carte) însemna pe hîrtie tot ce spuneau pentru ca, după aceea... Dar ce s-o mai lungim, domnilor! In orice caz, morala e limpede: să nu te răzvrăteşti!

CUCONIŢA-EROINĂ

LIDIA Egorovna ieşi pe terasă să-şi ia cafeaua cu lapte de dimineaţă. Era aproape de amiază, o amiază încinsă şi înăbuşitoare. Totuşi asta n-o împiedicase pe eroina mea să se gătească cu o rochie neagră de mătase, încheiată pînă sub bărbie şi care îi strîngea mijlocul ca o menghină. Ştia că-i stă bine în negru, că i se potriveşte de minune cu zulufii aurii şi cu profilul ei sever, şi nu renunţa la el decît noaptea. Dar abia apucă să soarbă din ceşcuţa chinezească şi zări poştaşul apropiindu-se de terasă, cu o scrisoare. Scrisoarea era dela bărbatul ei: „Unchiul nu ne-a dat nici o leţcaie şi moşia ta s-a vîndut. N-am putut face nimic...“ Lidia Egorovna se îngălbeni, se clătină şi citi mai departe: „Plec pentru vreo două luni la Odesa într-o chestiune importantă. Te sărut“.

— Sîntem ruinaţi! Pleacă pentru două luni la Odesa... — gemu Lidia Egorovna. — Inseamnă că s-a dus la amanta lui... Doamne!

Dădu ochii peste cap, se clătină, se apucă cu mîna de balustradă şi fu cît p-aci să cadă, cînd deodată auzi de jos glasuri. Spre terasă urca vărul şi vecinul ei, generalul în retragere Zazubrin[1]), bătrîn ca snoava cu cîinele Kukvas şi fără putere ca un pisoi nou născut. Păşea cu băgare de seamă şi abia urca scările,

[1]) *Zazubrina* — ştirbitură. (N. red. rom.)

ciocănind cu bastonul fiecare treaptă, ca şi cum s-ar fi îndoit de trăinicia ei. In urma lui venea cu paşi mărunţi profesorul universitar la pensie Pavel Ivanovici Knopka [1]), un moşneguţ pirpiriu, cu faţa rasă, cu un joben demodat cu boruri mari, întoarse în sus. Ca deobicei, generalul era plin de scame şi de firimituri de pîine, pe cînd profesorul te uimea cu albeaţa hainelor şi cu obrazul lui neted. Amîndoi erau radioşi.

— Am venit la dumneata, *şarmanocika* [2]) ! — se sclifosi cu glas spart generalul, încîntat că a izbutit să găsească un diminutiv hazliu cuvîntului *charmante.* [3]) — Bună dimineaţa feeo ! Fe-ea bea cafe-ea...

Generalul făcuse o glumă nesărată, dar Knopka şi Lidia Egorovna rîseră cu hohote. Eroina mea îşi luă mîna de pe balustradă şi, dreaptă, cu un zîmbet larg, întinse musafirilor amîndouă mîinile. Aceştia i le sărutară şi luară loc.

— Vesel ca întotdeauna, vere dragă ! — începu verişoara conversaţia de salon. — Ce natură fericită ai !

— Cum am spus adineauri ? Ah, da ! Fe-ea bea cafe-ea... Ha... ha-ha. *Herr* profesor şi cu mine ne-am îmbăiat, am şi luat micul dejun şi acum facem vizite... Mare belea cu profesorul ăsta ! Dumitale pot să mă plîng, feeo ! Curată nenorocire ! Sînt pe cale să-l dau în judecată ! He-he-he... E liberal ! Voltaire, am putea spune !...

— Cum aşa ?! — zîmbi Lidia Egorovna, gîndindu-se în sinea ei : „La Odesa, pe două luni... la cealaltă..."

— Pe cuvînt de onoare ! Propagă nişte idei... nişte idei ! E roşu de tot ! Dar ştii dumneata, Pavel Ivanîci, dragă prietene, cine se bucură de culoarea roşie ? Ştii cine ? Ehei... Ia spune ! Cu asta v-am băgat în cofă, liberalilor !

— Ce ziceţi de general ? — rîse Knopka, strîmbîndu-şi bărbia savantă. — Ei bine, excelenţă, ştim şi noi să vă băgăm în cofă, pe dumneavoastră, conser-

---

[1]) *Cnopca* — buton, piuneză. (N. red. rom.)
[2]) *Şarmanocika* — flaşnetuţă (în lb. rusă). (N. red. rom.)
[3]) *Charmante* — fermecătoare (în limba franceză). (N. trad.)

vatorii! Numai taurii se tem de culoarea roşie! Ha-ha-ha... Ei, ţi-am zis-o!

— De necrezut! Ce văd? La dumneata înfloresc oleandrii! — se auzi sub terasă un glas de femeie, şi peste cîteva clipe prinţesa Dromaderova, o vecină de vilă, venită şi ea în vilegiatură, urca treptele. — Vai! Ai domni în vizită şi eu nu sînt coafată! Iertaţi-mă, vă rog! Despre ce vorbeaţi? Continuă, generale, nu vreau să te întrerup...

— Vorbeam de culoarea roşie! — continuă Zazubrin. — Dar fiindcă veni vorba de tauri... Bine ai spus ce ai spus despre ei, Pavel Ivanîci! Pe vremea cînd comandam un batalion în Gruzia, un taur a zărit într-o zi căptuşeala mea roşie, s-a-nfuriat şi s-a repezit... să mă ia în coarne... Am fost nevoit să-mi trag sabia. Pe cuvînt de onoare! Noroc că s-a găsit prin apropiere un cazac, care a alungat dobitocul de taur... cu lancia... De ce rîdeţi? Nu credeţi? Zău că l-a alungat...

Lidia Egorovna se prefăcu uimită, scoase o exclamaţie de mirare şi se gîndi: „Acum e la Odesa... destrăbălatul!"

Knopka începu să vorbească de tauri şi de bivoli. Prinţesa declară că subiectul acesta e plicticos. Veni vorba de căptuşeală roşie...

— Căptuşeala roşie îmi aduce aminte de o altă întîmplare, — spuse Zazubrin, molfăind un pesmete. — Am avut la batalion un colonelaş, un oarecare Konvertov[1]), Piotr Petrovici... Era un moşneguţ foarte de treabă, fie-i ţărîna uşoară. Era sfătos, ştia să povestească... Din simplu soldat ajunsese ofiţer superior pentru merite excepţionale... Luase parte la lupte. Mi-era drag, răposatul. Avea vreo şaptezeci de ani cînd l-a înaintat la gradul de colonel; nici pe cal nu mai era în stare să se suie, iar podagra îi mînca zilele. Dacă i se întîmpla la manevre să tragă sabia din teacă, nu mai putea s-o bage la loc, trebuia să i-o bage ordonanţa... Sau, iertaţi-mă, cînd se descheia la pantaloni, nu mai izbutea să se încheie...

---

[1]) *Convert* — plic. (N. red. rom.)

Şi acest babalîc visa să ajungă general. Era bătrîn, bolnav, cu un picior în groapă şi totuşi visa... aşa îi era firea... era ostaş! Nu mai vroia să-şi dea demisia, tot cu gîndul să se vadă general... A servit vreo cinci ani cu gradul de colonel şi în cele din urmă a fost propus la înaintare... Şi ce credeţi? Soarta! L-a lovit damblaua tocmai cînd îi ieşise decretul de înaintare... I-a paralizat obrazul stîng şi mîna dreaptă, bietul de el, şi i s-au slăbit picioarele... Vrînd-nevrînd, a trebuit să-şi dea demisia şi nu i-a fost dat ambiţiosului să mai poarte epoleţi de general! I s-a primit demisia şi a plecat cu baba lui la Tiflis, unde voia să se stabilească. In trăsură plîngea şi rîdea cînd îl auzea pe surugiu spunîndu-i „excelenţă". Un obraz plîngea şi rîdea, iar celălalt rămînea nemişcat, ca un monument. O singură mîngîiere îi mai rămăsese — căptuşeala roşie [1]). Se plimba prin Tiflis cu poalele mantalei date în lături ca nişte aripi, ca să vadă toată lumea culoarea roşie. Să ştie toţi cu cine au de-a face! Umbla toată ziulica şontîc-şontîc prin oraş şi se fudulea cu căptuşeala... că atîta mulţumire îi mai rămăsese sărmanul. Cînd se ducea la baia de aburi, îşi lăsa mantaua pe bancă cu căptuşeala în sus... Se bucura, se bucura ca un copil mic, pînă ce, într-o bună zi, a orbit de bătrîneţe. I s-a tocmit atunci un om care să-l plimbe prin oraş, să-i plimbe căptuşeala... Orb, cu părul coliliu, abia se tîra, poticnindu-se la tot pasul, şi totuşi pe chip îi era întipărită o mîndrie nespusă! Iarnă aspră, frig, şi el cu mantaua desfăcută!... Avea şi el trăsneala lui! Curînd după aceea i-a murit băbuţa. La înmormîntare se jelea, se ruga să-l ia şi pe el în groapă, dar căptuşeala nu uita să şi-o arate preoţilor. I-au găsit pe altcineva ca să-i poarte de grijă, o văduvă... Dar văduva, bineînţeles, se îngrijea mai mult de ea decît de el. Punea de o parte ce putea şi de unde putea... Ba zahăr, ba ceai, ba cîteva copeici... L-a jumulit de tot. Şi tot jumulindu-l

---

[1]) In Rusia ţaristă, militarilor la pensie le era permis să-şi poarte mai departe uniforma, însă fără epoleţi. (N. red. rom.)

așa, într-o zi s-a întrecut cu gluma, ticăloasa de muiere, și a ajuns la apoteoză! Ce să vezi: nemernica i-a desfăcut căptușeala roșie, ca să-și facă din ea o scurteică, iar în locul căptușelii i-a cusut niște șiac cenușiu. Și Piotr Petrovici al meu se tot plimba cu mantaua desfăcută și nu vedea, orb cum era, săracul, că în loc de căptușeală de general are șiac cu picățele!...

Dromaderova găsi că și povestea aceasta era grozav de plicticoasă și începu să vorbească de fiul ei, locotenentul. Înainte de masă mai veniră și alte vecine: domnișoarele Kliancin [1]) cu *maman*. Cîntară cîntecul preferat al lui Zazubrin acompaniindu-se la pian. Apoi se servi prînzul.

— Minunate ridichi! — observă profesorul. — De unde le cumperi?

— Acum e la Odesa... cu femeia aceea! — răspunse Lidia Egorovna.

— Cum?

— Ah... pardon!... Mă gîndeam la altceva! Nu știu de unde le ia bucătarul... Ce o fi cu mine?

Și Lidia Egorovna, dîndu-și capul pe spate, începu să rîdă cu hohote de zăpăceala ei... După prînz, veni cu copiii nevasta profesorului, o femeie grasă. Se așezară la cărți. Seara sosiră musafiri și de la oraș.

Abia noaptea tîrziu, după ce-și petrecu ultimul musafir și rămase un timp nemișcată pînă nu i se mai auziră de loc pașii, Lidia Egorovna putu în sfîrșit să se apuce cu mîna de balustradă, să se clatine pe picioare și să izbucnească în hohote de plîns.

— Nu-i ajunge că mi-a irosit averea în chefuri! Nu-i ajunge! Mă mai și înșeală!

Din ochi i se sloboziră lacrimi fierbinți, iar chipul palid i se schimonosi de deznădejde. N-o mai împiedica eticheta, putea să plîngă cu hohote!

Dracu' știe pentru ce se irosește uneori atîta putere de voință!

---

[1]) *Clianciti* — a se milogi; a bîrfi. (N. red. rom.)

CUM M-AM ÎNSURAT

SCURTA POVESTIRE

DUPĂ ce s-a băut punch-ul, părinţii au mai schimbat cîteva vorbe în şoaptă şi ne-au lăsat singuri.

— Dă-i drumul! — mi-a spus la ureche tatăl meu, înainte de a ieşi. — Nu te sfii!

— Dar cum să-i fac declaraţii de dragoste, dacă n-o iubesc?

— Ce-are a face... Eşti un nătărău, nu pricepi nimic...

Tatăl meu mă măsură cu o privire mîniată şi ieşi din pavilion. O mînă de bătrînă se furişă prin deschizătura uşii şi şterpeli lumînarea de pe masă. Am rămas în întuneric.

„De ce ţi-e scris nu scapi!“ m-am gîndit eu şi, după ce mi-am dres glasul, mi-am luat inima în dinţi şi am început:

— Imprejurările îmi sînt prielnice, Zoia Andreevna. Sîntem în sfîrşit singuri şi întunericul mă ajută fiindcă ascunde ruşinea care-mi arde obrazul... Această ruşine e datorită sentimentelor care mă mistuie...

Aci însă m-am oprit. Auzeam cum bătea inima Zoiei Jelvakova şi cum îi clănţăneau dinţişorii. Intregul ei organism era cuprins de un tremur, pe care-l simţeam şi-l auzeam, deoarece şi banca pe care şedeam tremura sub noi. Biata fată nu mă iubea. Mă

ura, cum urăşte cîinele ciomagul, şi mă dispreţuia — numai dacă se poate presupune că cei mărginiţi sînt în stare să dispreţuiască. Astăzi arăt ca un urangutan; sînt urît foc, cu toate că sînt împodobit cu titluri şi cu decoraţii; atunci însă semănam cu toate dihăniile pămîntului; eram fălcos şi plin de coşuri, părul mi-era aspru, ca de porc, nasul stacojiu şi umflat de pe urma unui guturai cronic şi a băuturii. Şi nici măcar un urs n-ar fi putut să mă pizmuiască pentru sprinteneala mea. Cît despre însuşirile sufleteşti, mai bine să nu vorbim de ele. Pînă şi de la Zoia storsesem nişte bani cînd încă nu era vorba să-mi fie logodnică. Şi acum tăceam fiindcă mi se făcuse milă de ea.

— Hai să ieşim în grădină, — i-am spus eu, după o clipă. — Aci e înăbuşitor...

Am ieşit şi am pornit pe o alee. La ivirea noastră, părinţii care trăgeau cu urechea în dosul uşii au zbughit-o prin tufişuri. Lumina lunei juca pe chipul Zoiei. Cît eram de nătărău pe atunci! Totuşi am ştiut să citesc pe acest chip toată gingăşia supunerii! Am oftat şi am continuat:

— Privighetoarea cîntă şi-l desfată pe alesul inimii... Dar eu pe cine aş putea desfăta, singur cum sînt?

Zoia a roşit şi a lăsat ochişorii în pămînt. I se poruncise să joace teatru. Ne-am aşezat pe o bancă, cu faţa la rîu. Dincolo de rîu se vedea biserica albă, iar în spatele bisericii se înălţa casa domnului conte Kuldarov, în care locuia Bolniţîn, secretarul contelui, omul îndrăgit de Zoia. Cum s-a aşezat pe bancă, Zoia şi-a aţintit privirea asupra acelei case... Inima mi s-a strîns şi mi s-a sugrumat de milă. Doamne dumnezeule! Fie-le ţărîna uşoară părinţilor noştri, dar... ar trebui să stea măcar o săptămînă în iad!

— Toată fericirea mea atîrnă de o singură fiinţă, — am urmat eu. — Nutresc pentru această fiinţă sentimente... amor... O iubesc, şi dacă ea nu mă iubeşte, înseamnă că sînt pierdut... mort... Această fiinţă eşti dumneata. Poţi să mă iubeşti? Spune? Mă iubeşti?

— Te iubesc, — a şoptit ea.

Mărturisesc că am înmărmurit auzind aceste cuvinte... Pînă atunci nădăjduisem mereu că se va încăpăţîna şi mă va refuza de vreme ce iubea din toată inima pe un altul. Nădăjduiam mult de tot că aşa avea să fie, şi iată că lucrurile ieşeau altfel... Nu se simţea în stare să-şi înfrunte părinţii.

— Te iubesc! — a repetat ea începînd să plîngă.

— Asta nu se poate! — am izbucnit eu, tremurînd din tot trupul şi fără să-mi dau prea bine seama de ceea ce făceam. — Oare-i cu putinţă? Nu mă crede, Zoia Andreevna, draga mea, zău, nu mă crede. Nu crede aşa ceva! Nu te iubesc! Fire-aş să fiu afurisit, dacă te iubesc! Şi nici dumneata nu mă iubeşti! Toate astea sînt mofturi...

Am sărit în picioare şi am început să alerg în jurul băncii.

— Nu trebuie să faci una ca asta! Toate astea nu-s decît o comedie! Părinţii vor să ne căsătorească cu de-a sila, Zoia Andreevna, din pricina intereselor de avere; nici vorbă de dragoste! Mai uşor mi-ar veni să mi se lege o piatră de gît, ca unui măgar, decît să te iau pe dumneata; asta-i! Ce dracu"! Cu ce drept suveran fac ei aşa ceva? Ce sîntem noi pentru ei? Robi? Cîini? Să nu ne căsătorim! Să le facem în ciudă! Nemernicii! Destul le-am făcut pe plac! Mă duc chiar acum să le spun că nu vreau să te iau de nevastă şi basta!

Zoia se opri deodată din plîns şi lacrimile i se zvîntară într-o clipită.

— Mă duc chiar acum să le spun, — am continuat eu. — Şi dumneata ai să le spui la fel. Ai să le spui că nu mă iubeşti de loc şi că-l iubeşti pe Bolniţîn. Şi eu am să ţin partea lui Bolniţîn... Ştiu cu cîtă patimă îl iubeşti!

Zoia a rîs de bucurie şi am pornit alături pe aleie.

— Dar şi dumneata iubeşti pe alta, — mi-a spus ea, frecîndu-şi mîinile. — O iubeşti pe madmoazel Debe.

— Da, — am răspuns eu, — pe madmoazel Debe. Cu toate că nu-i pravoslavnică şi nu-i bogată, o iu-

besc pentru mintea ei şi pentru însuşirile sufletului ei plin de calităţi... N-au decît să mă blesteme, dar am s-o iau de nevastă. Ţin la ea poate mai mult decît ţin la viaţă! Nu pot să trăiesc fără ea! Dacă nu mă însor cu ea, nici nu mai am poftă de viaţă! Chiar acum mă duc... Hai să mergem să le vorbim de la obraz caraghioşilor ăstora... Iţi mulţumesc, draga mea... Nici nu ştii ce piatră mi-ai luat de pe suflet.

Mă simţeam cuprins de o mare fericire. Eu îi mulţumeam Zoiei, iar Zoia îmi mulţumea mie. Şi, fericiţi, recunoscători, ne-am tot sărutat mîinile unul altuia, fiecare lăudînd noblețea de suflet a celuilalt... Eu îi sărutam mîna, iar ea mă săruta pe părul meu aspru. Mi se pare chiar că am îmbrăţişat-o, uitînd de etichetă. Şi pot să vă spun că ne simţeam mai fericiţi de această mărturisire de neiubire decît de orice declaraţie de dragoste. Veseli, radioşi şi cu inima uşoară, am pornit spre casă, ca să aducem la cunoştinţă părinţilor voinţa noastră. Mergînd, ne tot îndemnam unul pe celălalt.

— N-au decît să ne ocărască, — spuneam eu, — să ne bată, să ne alunge chiar; în schimb o să fim fericiţi!

Cînd am intrat în casă, părinţii stăteau lîngă uşă, aşteptînd. Ne-au privit şi, văzîndu-ne fericiţi, au făcut feciorului un semn cu mîna. Feciorul s-a apropiat cu şampania. Am început să protestez, să dau din mîini, să bat din picior... Zoia plîngea, ţipa... S-a făcut tărăboi, larmă, şi şampania nu s-a mai băut.

Cu toate acestea, ne-au căsătorit.

Astăzi ne serbăm nunta de argint. Am trăit împreună un sfert de veac! La început ne venea greu. O ocăram, o mai şi plesneam, apoi mă apucam s-o iubesc de necaz... Tot de necaz am avut şi copii... După aceea... a mers... ne-am obişnuit... In clipa de faţă, ea, Zoiecika, stă în spatele meu şi, sprijinindu-şi mînuţele pe umerii mei, mă sărută pe chelie.

O DATA PE AN

CĂSUŢA cu trei ferestre a prinţesei are o înfăţişare sărbătorească. Pare întinerită. In jur s-a măturat cu grijă, poarta e larg deschisă, jaluzelele s-au scos de la ferestre. Geamurile proaspăt spălate cochetează sfios cu soarele de primăvară... Lîngă uşa de la intrarea principală stă portarul Mark, un moşneag neputincios, într-o livrea mîncată de molii. Soarele se oglindeşte şi-n barba lui ţepoasă pe care mîinile-i tremurătoare s-au muncit toată dimineaţa să o radă, şi-n ghetele proaspăt văcsuite, şi-n nasturii cu coroana princiară. Nu degeaba a ieşit Mark din cămăruţa lui. Astăzi e ziua onomastică a prinţesei şi el va trebui să deschidă uşa vizitatorilor şi să le strige numele. In vestibul nu miroase a drojdie de cafea, ca de obicei, şi nici a ciorbă de post, ci pluteşte un parfum care aduce cu mirosul săpunului de ouă. Odăile sînt dereticate cu grijă. S-au pus perdele, învelişurile de muselină s-au luat de pe tablouri, podelele vechi, cojite, au fost ceruite. Căţeaua cea rea, Julka, pisica cu pisoii ei şi puişorii de găină vor sta închişi pînă seara în bucătărie.

Prinţesa, stăpîna căsuţei cu trei ferestre, o bătrînică gîrbovită şi zbîrcită, şade într-un jilţ mare, potrivindu-şi mereu cutele rochiei sale albe de muselină. Numai trandafirul prins cu un ac în pieptul ei slab şi uscat spune că în locul acela mai dăinuie un strop

de tinereţe ! Prinţesa aşteaptă musafirii care vor veni să-i prezinte urări : baronul Tramb cu fiul, prinţul Halahadze, şambelanul Burlastov, generalul Bitkov, un văr de al ei, şi mulţi alţii... vreo douăzeci de persoane ! Vor veni şi îi vor umple salonul de larmă. Prinţul Halahadze va cînta ceva, iar generalul Bitkov se va ruga de ea două ceasuri în şir să-i dăruie trandafirul... Prinţesa ştie cum să se poarte în societatea acestor domni ! In toate mişcările ei se va simţi demnitate, măreţie şi educaţie aleasă... Intre alţii vor veni şi negustorii Htulkin şi Pereulkov : pentru ei s-a pus în vestibul o coală de hîrtie şi o peniţă. „Fiecare să-şi cunoască lungul nasului. N-au decît să se iscălească şi să plece..."

E ora douăsprezece. Prinţesa îşi potriveşte rochia şi trandafirul şi ascultă cu luare aminte : nu cumva sună cineva ? O trăsură trece cu zgomot, apoi se opreşte. Se scurg cinci minute.

„Nu vine la noi", gîndeşte prinţesa.

Da, nu vine la dumneavoastră, prinţesă ! Se repetă povestea din ultimii ani. Nemiloasă poveste ! La ora două prinţesa se duce ca şi anul trecut, în iatacul ei, miroase sticluţe cu săruri şi plînge.

— N-a venit nimeni ! Nimeni !

Bătrînul Mark se foieşte pe lîngă prinţesă. E tot atît de mîhnit ca şi ea : s-au stricat oamenii ! Pe timpuri roiau în salon ca muştele, iar acum...

— N-a venit nimeni ! — plînge prinţesa. — Nici baronul, nici prinţul Halahadze, nici Jorj Buviţki... M-au părăsit ! Dar ce ar fi ajuns dacă n-aş fi fost eu ? Mie îmi datoresc fericirea lor, cariera lor — numai mie ! Fără mine nu s-ar fi ales nimic de ei.

— Nimic ! — încuviinţează şi Mark.

— Nu le cer recunoştinţă... N-am nevoie de recunoştinţa lor ! Mie îmi trebuie suflet ! Doamne, ce dureros e ! Ce dureros ! Nici măcar nepotul meu Jean n-a venit ! De ce n-a venit ? Ce rău i-am făcut ? I-am plătit toate poliţele, am măritat-o pe soră-sa Tania cu un om cumsecade. Cît m-a mai costat şi Jean ăsta ! Mi-am ţinut cuvîntul dat fratelui meu, tatăl lui... Am cheltuit cu el o avere... Ştii şi tu...

— Se poate spune că aţi ţinut loc de părinţi chiar părinţilor dumisale, luminăţia voastră!

— Şi iată... iată recunoştinţa! Of, oamenii!

La ora trei, prinţesa face o criză de nervi, ca şi anul trecut. Ingrijorat, Mark îşi pune şapca cu galoane, se tocmeşte îndelung cu un birjar şi pleacă la nepotul Jean. Din fericire, camera mobilată în care stă prinţul Jean nu-i prea departe... Mark îl găseşte pe prinţ tolănit pe pat. Jean abia s-a întors de la cheful din ajun. Chipul său boţit, fălcos, e stacojiu, fruntea îi e îmbrobonată de sudoare. Capul îi vîjîie, în stomac e revoluţie. Ar fi bucuros să doarmă, dar nu poate: îi vine să verse. Privirea lui plictisită e aţintită asupra ligheanului de la spălător, plin ochi cu zoaie şi clăbuc.

Mark intră în camera murdară şi, strîmbîndu-se de scîrbă, se apropie sfios de pat.

— Nu-i frumos, Ivan Mihalîci! — spune el, clătinîndu-şi capul cu un aer de dojană. — Nu-i frumos!

— Ce nu-i frumos?

— De ce n-aţi poftit astăzi s-o felicitaţi pe mătuşa dumneavoastră de ziua onomastică? Frumos e asta?

— Du-te dracului! — spune Jean, fără a-şi lua privirea de la ligheanul cu apă murdară.

— Nu vă gîndiţi că o jigniţi pe mătuşa dumneavoastră? Of, Ivan Mihalîci, luminăţia voastră! N-aveţi pic de suflet! De ce o supăraţi pe înălţimea sa?

— Eu nu fac vizite... Aşa să-i şi spui... Obiceiul s-a învechit... N-avem timp să umblăm de la unul la altul. Umblaţi voi dacă n-aveţi altă treabă, dar pe mine să mă lăsaţi în pace... Hai, şterge-o! Vreau să dorm...

— Vreţi să dormiţi... Dar obrazul de ce vi-l întoarceţi? Vi-i ruşine să mă priviţi în faţă?

— Eeee, ia tacă-ţi gura... Nemernicule! Parşivule!

Mark începe să clipească repede din ochi. Tăcere îndelungată.

— Duceţi-vă, taică, s-o felicitaţi! — îl ia el cu binişorul. — Plînge, se frămîntă... Fiţi atît de bun, arătaţi-i respectul dumneavoastră... Duceţi-vă, taică!

— Nu mă duc. N-am pentru ce şi n-am cînd... Şi apoi ce să caut la fata aia bătrînă ?

— Duceţi-vă, luminăţia voastră ! Faceţi-i plăcerea asta, taică ! Fiţi atît de bun ! Tare-i supărată de lipsa dumneavoastră de recunoştinţă şi de suflet, ca să zic aşa !

Mark îşi trece mîneca peste ochi.

— Vă rog !

— Hm... Dar coniac are ? — întrebă Jean.

— Are, taică, luminăţia voastră !

— Aşa-a !... M-da...

Prinţul face cu ochiul.

— Dar o sută de ruble ? — mai întreabă el.

— Asta nu se poate ! Ştiţi doar prea bine, luminăţia voastră, că nu mai avem capitalurile pe care le-am avut... Ne-au ruinat rudele, Ivan Mihalîci. Cînd aveam bani, veneau cu toţii, iar acum... Facă-se voia lui dumnezeu !

— Cît v-am luat anul trecut... ca să vă fac o vizită ? V-am luat două sute de ruble. Şi acum să n-aveţi nici o sută ? Glumeşti, stimabile ! Ia mai scotoceşte-o pe bătrînă ! Ai să găseşti... Dealtfel, şterge-o. Vreau să dorm.

— Fiţi atît de bun, luminăţia voastră ! E bătrînă, nu mai are putere... Abia îşi mai trage zilele. Fie-vă milă de ea, Ivan Mihalîci, luminăţia voastră !

Jean e de neînduplecat. Mark începe să se tocmească. Pe la orele cinci Jean se învoieşte, îşi pune fracul şi se duce la prinţesă...

— *Ma tante,* — spune el, sărutîndu-i mîna şi întrecîndu-se în amabilităţi.

Şi, aşezîndu-se pe canapea, începe conversaţia de anul trecut.

— Marie Krîskina a primit o scrisoare de la Nissa, *ma tante*... Halal soţ ! Ce zici de aşa ceva ? Descrie cu multă impertinenţă duelul pe care l-a avut cu un englez pentru o cîntăreaţă oarecare... nu-mi aduc aminte numele...

— Nu mai spune !

Prinţesa dă ochii peste cap, plesneşte din palme şi repetă cu o uimire amestecată cu o uşoară groază :

—·Nu mai spune!

— Da... Se bate în duel, aleargă după cîntăreţe... şi are aci o nevastă care se ofileşte şi se prăpădeşte din pricina lui... Nu înţeleg pe oamenii ăştia, *ma tante.*

Prinţesa, fericită, se aşează mai aproape de Jean şi conversaţia lor se prelungeşte...

Se serveşte ceai cu coniac.

Şi, în timp ce fericita prinţesă îl ascultă pe Jean, rîde cu hohote, se îngrozeşte şi se miră, bătrînul Mark scotoceşte prin cuferaşele lui, adunînd bancnote. Prinţul Jean a lăsat mult din preţ. Are să-i dea numai cincizeci de ruble. Dar pentru a plăti aceste cincizeci de ruble, moşneagul trebuie să scotocească prin multe cuferaşe!

LEIT BUNICU-MEU

O noapte de năduf, cu ferestre larg deschise, cu purici și țînțari. Mi-e sete de parc-aș fi mîncat scrumbie sărată. Stau întins pe pat, mă răsucesc de pe o parte pe alta și încerc să adorm. Dincolo de perete, în camera de alături, bunicu-meu, general în retragere, care stă la mine și pe care-l întreținem, se răsucește și el și nu poate dormi. Pe amîndoi ne mănîncă puricii și amîndoi sîntem furioși și bodogănim. Bunicul geme, suflă pe nas și își foșnește tichia lui crohmolită.

— Nebunule! — mormăie el — Ț-ț-ț, țîngăule! N-ai mîncat destulă bătaie, tînăr fără minte.

— Pe cine ocărăști, bunicule?

— Parcă nu știi pe cine... Prea vi se îngăduie toate, prea sînteți răsfățați, nu vi se cere nimic... (Bunicul trage aer în piept și dă drumul tusei lui bătrînești.) Să te fi trecut de vreo trei ori prin șiruri de soldați cu vergi, ți-ar fi venit mințile la cap... De ce n-ai cumpărat praf de pureci? De ce? Te întreb? Din lene? Din nepăsare?

— Nu mă lași să dorm, bunicule! Mai taci odată!

— Gura! Dă-ți seama cu cine vorbești! (Bunicul se scarpină mai tare și ridică glasul.) Te mai întreb odată: de ce n-ai cumpărat praf de purici? Și cum îndrăznești, domnul meu, să-ți permiți fapte atît de revoltătoare încît a ajuns să se plîngă lumea de tine?

Ai ? Ieri colonelul Dubiakin s-a plîns că i-ai furat nevasta ! Cine ţi-a dat voie ? Şi cu ce drept faci una ca asta ?

Bunicul mă ocărăşte mult şi de la ocară trece la morală : porunca a şaptea, temeliile căsătoriei etc.

— Toate astea le înţeleg mai bine ca dumneata, bunicule, — spun eu. — Mă căiesc, mă mustră conştiinţa, dar nu pot să mă stăpînesc. Iţi semăn leit ! Odată cu trupul şi sîngele, am moştenit de la dumneata toate virtuţile dumitale. E greu să lupţi împotriva eredităţii !

— Eu... eu nu m-am atins de femeile altora... Astea-s născociri !

— Oare ? Ia adu-ţi aminte, acum zece ani, cînd împliniseşi şaizeci, ai furat de la aproapele dumitale nu soţia, nu nevasta rămasă singură pentru o vreme, ci logodnica. Ai uitat de Ninocika ?

— Dar m-am... m-am căsătorit cu ea...

— Cred şi eu ! Numai că Ninocika nu fusese de loc crescută, îngrijită şi educată pentru un moşneag de şaizeci de ani. Orice tînăr ar fi luat de nevastă o fată deşteaptă şi frumoasă ca ea ; îşi şi găsise chiar un logodnic potrivit, dar dumneata ai venit cu gradul şi cu banii dumitale, i-ai speriat pe părinţi şi i-ai sucit capul acestei fete de şaptesprezece ani cu fel de fel de momeli. Mi-aduc aminte cît a mai plîns fata la cununie ! Cît s-a mai căit după aceea, sărăcuţa ! Şi a fugit cu un beţiv de locotenent, numai ca să scape de dumneata... Ai fost o poamă bună, bunicule !

— Stai... stai... Asta nu te priveşte... Să te fi trecut prin vergi de vreo cinci ori, n-ai fi... n-ai fi jefuit-o pe soră-ta Daşa... Numai de rele te ţii... De ce i-ai făcut proces şi i-ai luat o sută de deseatine ?

— De la dumneata am luat pilda. Semăn leit cu dumneata, bunicule ! De la dumneata am învăţat să jecmănesc ! Adu-ţi aminte, cînd făceai serviciul la intendenţă şi cînd ai fost trimis după aceea în gubernia Ufa...

Ne ciorovăim mult timp în felul acesta. Bunicul mă acuză de douăzeci de fărădelegi şi eu le pun pe toate douăzeci pe socoteala neamului, a eredităţii. In cele

din urmă bunicul răguşeşte şi începe să zgîrie peretele de mînie.

— Uite ce, bunicule, — îi spun eu. — Aşa n-o să ne vină somnul. Hai să facem o baie şi să bem puţină vodcă. Să vezi ce bine o să dormim pe urmă!

Bunicul se îmbracă bombănind şi mergem amîndoi la rîu. Noaptea e frumoasă, cu lună. Facem o baie şi ne întoarcem acasă. Sticluţa e pe masă. Torn două păhăruţe. Bunicul ia unul, face semnul crucii şi spune:

— Să te fi trecut prin vergi de vreo zece ori... ţi-ar fi venit minţile la cap! Be... beţivule!

După ce mai bombăne un timp, bunicul îşi bea mîniat păhăruţul şi ia o bucată de cîrnat. Şi eu — fiindcă am moştenit dragostea pentru băutură — beau şi mă duc să mă culc.

Şi asta în fiecare noapte.

ADEVĂRUL GOL

ŞASE registratori de colegiu şi un cetăţean fără nici un rang intraseră într-o grădină de vară de la marginea oraşului şi se puseseră pe băutură.

Beţia lor era gălăgioasă, dar tristă şi posomorîtă. Nu vedeai un zîmbet, un gest vioi, nu auzeai nici rîsete, nici glume. Mirosea a înmormîntare.

Cu o săptămînă în urmă, funcţionarul Kanifolev, [1]) venind beat la slujbă, alunecase pe un scuipat şi căzuse peste un dulap cu geamuri pe care-l zobise, zobindu-se şi pe el. Chiar a doua zi după această alunecare în păcat, pierduse două acte din dosarul Nr. 2423. Mai mult... Venea la slujbă cu praf de puşcă şi capse în buzunare. Aproape tot timpul se ţinea de chefuri şi petreceri. Din această pricină fusese luat la ochi, zburase din slujbă şi acum îşi cinstea colegii de bun rămas.

— Veşnică pomenire, Alioşa! — spuneau aceştia la fiecare păhăruţ închinat lui Kanifolev. — Amin!

După fiecare urare, Kanifolev, un omuleţ pirpiriu cu faţa lungă, plînsă, scotea cîte un suspin, izbea cu pumnul în masă şi spunea:

— Un sfîrşit are omul!

Şi mazilitul, înverşunat, da peste cap păhăruţul, scotea cîteva sughiţuri de plîns şi se repezea să-şi sărute prietenii.

---

[1]) *Canifol* — sacîz. (N. red. rom.)

— Am fost dat afară! — se jelea el, apoi clătina deznădăjduit din cap. — Am fost dat afară fiindcă beam! Dar ei nu pricep că de durere, de necaz beam!

— De care durere?

— Nu puteam să îndur nedreptatea lor! Mîrşăvia lor îmi rodea sufletul! Nu puteam să mă uit cu nepăsare la toate murdăriile lor! Dar ei n-au vrut să priceapă asta... Bine! Am să le arăt eu lor! Am să le-o fac! Am să mă duc şi am să-i scuip drept în ochi! Am să le spun adevărul gol! Tot adevărul!

— N-ai să-l spui... Te lauzi... Cînd sîntem beţi, toţi facem pe grozavii, dar cum e vorba de trecut la fapte, băgăm coada între picioare... Şi tu eşti la fel...

— Crezi că n-am să le spun? Crezi? Aha... aşa crezi tu... Bine... Vom vedea... Să nu mai ajung ziua de mîine... să-mi sară ochii... Iţi dau voie să mă faci ticălos, să mă scuipi în faţă dacă n-am să le spun!

Kanifolev dădu cu pumnul în masă şi se făcu stacojiu:

— Odată moare omul! Mă duc să le spun de la obraz! Chiar acum! Uitaţi, şeful e cu nevastă-sa, colo la masa aceea! Dacă-i vorba să mă prăpădesc, apoi să mă prăpădesc, fir-ar al dracului, dar am să le deschid ochii! Am să dau totul în vileag! Să vadă ei cine-i Alioşa Kanifolev!

Şi, smucindu-se de pe scaun, Kanifolev îşi făcu vînt, împleticindu-se... Cînd prietenii întinseră mîinile după el, ca să-l apuce de pulpana hainei, era departe. Iar cînd se dumiriră să alerge după el şi să-l oprească, el se şi înfipsese în faţa mesei la care şedea şeful.

— Am năvălit în casa dumneavoastră, — începu el, — fără să mă anunţ, excelenţă, dar am făcut-o ca un om cinstit şi de aceea mă veţi ierta... Sînt cam băut, excelenţă, asta-i adevărat, dar sînt cu mintea întreagă! Ce-i în inima treazului e în gura băutului, şi am să vă spun tot adevărul gol! Da, excelenţă! Destul am pătimit! De ce, de-o pildă, podelele-s de atîta vreme nevopsite în biroul nostru? De ce îngăduiţi contabilului să doarmă pînă la ora unsprezece? De ce îi daţi voie lui Mitiaev să-şi ia acasă ziarele de la birou şi celorlalţi nu le daţi voie? Oricum, s-a zis

cu mine, așa că m-am hotărît să vă spun adevărul gol-goluț...

Și acest adevăr gol-goluț Kanifolev îl spunea cu glas înfrigurat, cu lacrimi în ochi, bătîndu-se cu pumnul în piept.

Șeful îl privea cu ochii holbați și nu pricepea ce vrea să spună.

ȚAP SAU NEMERNIC

O după-masă înăbușitoare. Pe canapeaua din salon stă trîntită o domnișoară de vreo optsprezece ani. Pe obraz i se plimbă niște muște; la picioarele ei e aruncată o carte, gura îi e întredeschisă, răsuflarea abia i se aude... Doarme.

In salon intră un moșneguț din speța bătrînilor muieratici gogolieni. Zărind-o pe fată, zîmbește și se apropie de ea în vîrful picioarelor.

— Ce... fermecătoare e! — șoptește el, înghițind în sec. — Frumoasa adormită... he-he... Ce păcat că nu-s pictor! Căp-șorul ăsta... mînuța asta!

Bătrînul se apleacă spre mînuța fetei, o mîngîie cu mîna sa uscățivă și... țoc! Fata oftează adînc, deschide ochii și se uită nedumerită la bătrîn.

— Ah... Dumneata ești, prințule? — îngînă ea, căutînd să se dezmeticească. — Pardon, mi se pare că am adormit?

— Da, dormi, — gîngurește prințul. — Dormi și acum. Dormi... mă visezi pe mine. Haide, fă nani... Nu mă vezi aevea, ci în vis...

Fata îl ascultă și închide ochii.

— Ce nenorocită sînt! — șoptește ea, ațipind din nou — de fiecare dată văd în vis fie țapi, fie nemernici!

Prințul aude, se rușinează și spală putina în vîrful picioarelor...

UN CÎRCIUMAR PLIN DE VIRTUŢI

JELANIA BOGATULUI SĂRĂCIT

— „Adu, drăguţule, o gustare
Şi... nişte votcă, fireşte..“

(EPITAF)

STAU copleşit de amărăciune şi cuget.

Pe vremuri, la moşia moştenită de la părinţi aveam găini, gîşte, curci — păsări proaste fără pic de minte, dar tare, tare gustoase. În herghelia mea se înmulţeau „of, caii căişorii mei...“, morile nu stăteau degeaba, minele dădeau cărbune, femeile culegeau smeură. Pe miile de deseatine era belşug de floră şi faună. Vrei — mănînci, vrei — te ocupi cu zoologia... Iţi dădea mîna să-ţi iei un fotoliu de orchestră, să joci cărţi, să te făleşti cu o femeiuşcă...

Acum nu mai e aşa, nu mai e de loc aşa!

Anul trecut, în ziua de sfîntu' Ilie, şedeam mîhnit la mine pe terasă. În faţa mea aveam un ceainic cu ceai de o rublă... Mi-era inima grea, îmi venea să plîng...

Copleşit de jale, nici n-am băgat de seamă cînd s-a apropiat de mine cîrciumarul Efim Ţuţîkov,[1]) fost iobag de-al meu. S-a apropiat şi s-a oprit cuviincios lîngă masă.

— Aţi face bine să daţi ordin să se vopsească acoperişul, conaşule! — mi-a spus el, punînd pe masă o sticlă de votcă. — Acoperişul e de tablă şi, dacă nu-i vopsit, ruginește. Iar rugina, precum se ştie, mănîncă tabla şi... se fac găuri!

---

[1]) *Ţuţu, ţuţca* — căţel. (N. red. rom.)

— Dar cu ce bani să-l vopsesc, Efimuşka ? — i-am spus eu. — Doar ştii şi tu că...

— Împrumutaţi-vă ! Altfel se fac găuri... Apoi ar mai fi bine, conaşule, să daţi ordin să se tocmească un paznic pentru grădină... Mereu se pradă pomii !

— Ei şi pentru asta trebuiesc bani !

— Vă dau eu... Tot o să mi-i daţi înapoi. Doar nu luaţi prima oară.

Ţuţîkov mi-a numărat cinci sute de ruble, a luat o poliţă şi a plecat. După ce s-a dus, mi-am proptit capul în pumni şi am început să cuget la popor şi la însuşirile lui... Voiam chiar să scriu un articol la ziarul „Rusia"...

— Îmi face numai bine, e mărinimos... şi pentru ce ? Pentru că pe timpuri... puneam să-i tragă nuiele la spinare. Ce inimă mare. Nu ştie ce-i răzbunarea ! Învăţaţi de la noi, străinilor !

Peste o săptămînă, la curte a luat foc un şopron. Cel dintîi care a alergat să stingă focul a fost Ţuţîkov ! A desfăcut cu mîinile lui şopronul şi a adus cergi de acasă de la el ca să-mi acopere cu ele, la nevoie, casa. Tremura, era stacojiu la faţă, ud leoarcă, de parcă-şi apăra averea lui.

— Acum trebuie să faceţi unul nou, — mi-a spus el apoi. — Am nişte scînduri, am să vi le trimit... Ar fi bine, conaşule, să daţi ordin să se cureţe şi iazul... Ieri, la prins caraşi, tot volocul s-a rupt din pricina ierburilor din apă. Costă trei sute de ruble... Poftim... Vi le dau eu ! Doar nu-i întîia dată...

Şi aşa mai departe... S-a curăţit iazul, s-au vopsit toate acoperişurile, s-au reparat grajdurile — şi toate astea cu banii lui Ţuţîkov.

Acum o săptămînă, Ţuţîkov vine la mine, se opreşte lîngă uşă şi tuşeşte respectuos în pumn.

— Moşia dumneavoastră — nici n-o mai recunoşti, — spune el. — Şi un conte sau un prinţ ar sta aici... S-au curăţit iazurile, s-au făcut semănăturile de toamnă, s-au cumpărat şi cai...

— Şi toate astea datorită ţie, Efimuşka ! — spun eu, gata să plîng de înduioşare.

Mă scol şi îl strîng călduros în braţe.

— O să dea dumnezeu și o să se îndrepte situația mea, am să-ți dau totul înapoi, Efimuşka... Cu dobîndă. Lasă-mă să te mai îmbrățişez o dată!

— Totul s-a dres şi a fost pus pe roate... A ajutat dumnezeu. Acum a mai rămas un singur lucru de făcut: să alungăm vulpea de aici...

— Care vulpe, Efimuşka?

— Ei, parcă nu ştiți care...

Şi după cîteva clipe de tăcere, Ţuţîkov adăugă:

— A sosit portărelul... Strîngeți sticlele... Să nu le vadă... Ar putea să creadă că la moşia mea lumea se ţine numai de beţii... Ce ordonați să vi se închirieze, o locuință în sat, sau vreți să vă mutați la oraş?

Şi acum stau şi cuget.

PROTECŢIE

PE Nevski Prospekt mergea un bătrînel mărunt, zbîrcit, cu o decoraţie la gît. In urma lui venea cu paşi săltăreţi un tînăr mărunt cu rozetă la şapcă şi cu nas liliachiu. Bătrînelul era încruntat şi adîncit în gînduri, tînărul clipea îngrijorat şi părea gata să plîngă. Amîndoi se duceau la Evlampi Stepanovici.

— Nu-s vinovat, unchiule! — spunea tînărul, ţinîndu-se cu greu după bătrînel. — Am fost dat afară pe degeaba. Driankovski [1]) bea mai mult ca mine şi n-a păţit nimic! Vine în fiecare zi beat la slujbă, pe cînd eu nu-s beat chiar în fiecare zi. Unchiule, e o nedreptate atît de mare din partea excelenţei sale, că n-am cuvinte să...

— Taci din gură... Măgarule!

— Hm... Bine, să zicem că sînt un măgar, cu toate că am şi eu amorul meu propriu. Nu din cauza beţiei am fost dat afară, ci din cauza unei fotografii. Noi, funcţionarii, i-am oferit un album cu fotografiile noastre. Toţi s-au pozat şi m-am pozat şi eu, dar fotografia mea n-a fost bună, unchiule. Am ieşit cu ochii holbaţi şi cu mîinile răşchirate. N-am avut niciodată un nas atît de lung cum mi-a ieşit în poză. Aşa că mi-a fost ruşine să-mi pun fotografia în album. La excelenţa sa mai vin şi doamne, se uită la fotografii, şi eu

[1]) *Drian* — ticălos, om de nimic. (N. red. rom.)

nu vreau să mă compromit în faţa doamnelor. Nu-s frumos, dar sînt atrăgător, iar în fotografie am ieşit ca o sperietoare. Evlampi Stepanîci s-a supărat că fotografia mea lipsea. A crezut că am făcut-o din mîndrie sau că-s liber-cugetător... Ce fel de liber-cugetător oi mai fi şi eu? Şi la biserică mă duc, şi postul îl respect, şi nici nasul nu mi-l ţin pe sus ca Driankovski. Pune o vorbă bună, unchiule! Am să mă rog în veci lui dumnezeu pentru dumneata! Mai bine să zac în mormînt, decît să umblu hai-hui, fără slujbă...

Bătrînelul şi tovarăşul lui de drum cotiră după colţ, străbătură trei ulicioare şi în cele din urmă traseră de clopoţel la uşa lui Evlampi Stepanovici.

— Tu să stai aici, — spuse bătrînelul intrînd cu tînărul în salonul de aşteptare, — iar eu mă duc să-i vorbesc. Numai necazuri am de pe urma ta. Dobitocule... Stai şi aşteaptă aici... Netrebnicule...

Bătrînelul îşi suflă nasul, îşi potrivi decoraţia de la gît şi intră în birou. Tînărul rămase în salonul de aşteptare. Inima începu să-i bată.

„Despre ce or fi vorbind oare? se întreba el auzind din biroul de alături mormăitul celor două glasuri de bătrîni. Il treceau fiori reci şi, neliniştit, se muta de pe un picior pe altul. — L-o fi ascultînd oare pe unchiu-meu?“

Nemaiputînd răbda sentimentul necunoscutului, se apropie de uşă şi îşi lipi de ea urechea sa clăpăugă.

— Nu pot! — auzi el glasul lui Evlampi Stepanovici. — Zău că nu pot! Te stimez, Prohor Mihailîci, îţi sînt prieten, sînt gata să fac orice pentru dumneata, dar... nu pot! Nici nu mă mai ruga!

— Sînt de acord cu dumneavoastră, excelenţă, e un stricat. Nu tăgăduiesc, ba am să vă spun chiar, ca unui prieten şi binefăcător ce-mi sînteţi, că nu-i numai beţiv... Asta n-ar fi încă nimic. E un nemernic! E în stare să şi fure, dacă i se iveşte prilejul, şi la măsluit e meşter, iar de la clevetit nu se dă înapoi... Nici nu pot să vă spun ce ticălos e! Astăzi îţi face un serviciu şi mîine scrie un denunţ împotriva ta. E o canalie... Nu mi-e cîtuşi de puţin milă de el. Dacă

ar fi după mine, l-aş fi trimis de mult la dracu' în praznic... Dar mi-e milă de mamă-sa, excelenţă! Numai pentru mamă-sa mă rog eu. A furat-o şi pe mamă-sa ticălosul, a băut totul...

Tînărul se îndepărtă de uşă şi făcu cîţiva paşi prin salonul de aşteptare. După cinci minute se apropie şi îşi lipi din nou urechea de uşă.

— Induraţi-vă de bătrînă, excelenţă, — spunea unchiul. — Moare de inimă rea că ticălosul ei de fiu umblă acum fără nici un rost.

— Ei bine, fie. Dar cu o condiţie: la cel mai mic lucru, îl zbor!

— Dacă mai face ceva, secătura, afară cu el!

Tînărul plecă de lîngă uşă şi începu să se plimbe iar prin salonul de aşteptare.

— Bravo, unchiule! — şopti el, frecîndu-şi încîntat mîinile. — Ce înduioşător mă descrie! E un om incult, dar se pricepe să le potrivească...

Unchiul ieşi din birou.

— Te-a primit, — spuse el posomorît. — Netrebnicule... Hai să mergem...

— Îţi mulţumesc, unchiule! — oftă tînărul, clipind din ochi, plin de recunoştinţă, şi sărutîndu-i mîna. — Fără protecţia dumitale m-aş fi prăpădit de mult...

Amîndoi ieşiră în stradă şi o luară spre casă. Bătrînelul era încruntat şi cufundat în gînduri, iar tînărul era vesel, în culmea fericirii.

ROB IEŞIT LA PENSIE

PIRIIAŞUL nostru şerpuia cotind mereu... Alerga peste cîmp, răsucindu-se, încolăcindu-se, de parc-ar fi vrut să se frîngă... Cînd te suiai pe o culme şi te uitai în jos, îl vedeai de la un capăt la altul, ca în palmă. Ziua era ca oglinda, iar noaptea părea argint viu. Pe lîngă mal crescuse stuf. Şi stuful se privea în apă... Ce mîndreţe! Ici stuf, colo răchitiş, dincolo sălcii...

Aşa se lăuda Nikifor Filimonîci la berărie, aşezat în faţa unei halbe. Vorbea cu patimă, cu foc... Chipul lui zbîrcit, ras, şi gîtul cafeniu i se încordau şi zvîcneau de cîte ori voia să stăruie asupra unui amănunt deosebit de poetic. Cea care îl asculta era Tania, drăgălaşa chelnăriţă a berăriei, o fată de vreo şaisprezece ani. Aplecată peste tejghea, cu capul proptit în pumni, sorbea cu sete fiecare cuvînt al povestitorului, uimită, palidă, fără să clipească.

Nikifor Filimonîci se ducea în fiecare seară la berărie şi stătea de vorbă cu Tania. O îndrăgise pentru că era orfană şi pentru blîndeţea senină ce se revărsa peste chipul ei palid, cu ochi pătrunzători. Şi cînd cineva îi era drag, Nikifor Filimonîci îi vorbea deschis. şi-i încredinţa toate tainele trecutului său. Povestirile lui începeau întotdeauna cu descrierea naturii. De la descrierea naturii trecea la vînători, şi de la vînători la răposatul său stăpîn, prinţul Svinţov.

— Era un om vestit! — spunea el despre prinţ. — I se dusese vestea nu atît pentru bogăţiile şi moşiile lui întinse, cît pentru felul lui de a fi. Era un Don Juan!

— Ce-i aia un Don Juan?

— Asta înseamnă că se purta cu partea femeiască ca un mare Don Juan. Voi, femeile, îi plăceaţi. Şi-a irosit toată averea pentru sexul femeiesc. Da-a... Cînd stăteam la Moscova, aproape tot etajul de sus al grandotelului unde trăgeam trăia pe socoteala noastră. La Petersburg am avut legături foarte strînse cu baroneasa von Tussich, care ne-a făcut şi un copilaş. Baroneasa asta îşi pierduse într-o noapte toată averea la cărţi şi voia să se omoare, iar prinţul n-a lăsat-o să-şi pună capăt zilelor. Era tînără, frumoasă... A fost încurcată vreun an cu el, apoi a murit... Şi cum îl mai iubeau femeile, Tanecika! Cum îl mai iubeau! Nu puteau să trăiască fără el!

— Era frumos?

— Da' de unde... Era bătrîn, urît... Da-a... Şi dumneata, Tanecika, i-ai fi plăcut... Îi plăceau fetele slăbuţe şi palide ca dumneata... Nu te ruşina. De ce să te ruşinezi? In vecii vecilor n-am minţit şi nici acum nu mint...

După aceea Nikifor Filimonîci se apuca să descrie echipajele, caii, gătelile... Şi se pricepea de minune la toate astea. Apoi începea să înşire vinurile...

— Sînt vinuri care costă douăzeci şi cinci de ruble sticla. Cînd bei un păhăruţ, simţi în pîntec ceva, aşa, de parcă ai muri de plăcere...

Mai mult ca orice îi plăcea Taniei descrierea nopţilor liniştite cu lună... In timpul verii — petreceri gălăgioase pe iarba verde în mijlocul florilor, iar iarna — în sănii cu blănuri călduroase, în sănii care zboară ca vîntul.

— Sania goneşte, iar ţie ţi se pare că luna aleargă... Mare minune!

Nikifor Filimonîci povestea astfel îndelung. Nu isprăvea decît cînd băiatul stingea felinarul de deasupra intrării şi aducea înăuntru firma de pe uşă.

Într-o seară de iarnă, Nikifor Filimonîci, zăcînd beat lîngă un gard, răci. Îl duseră la spital unde rămase o lună de zile. Cînd ieşi n-o mai găsi pe Tania lui la berărie. Nu ştia nimeni ce se întîmplase cu ea.

După un an şi jumătate, Nikifor Filimonîci mergea într-o zi pe strada Tverskaia din Moscova, încercînd să vîndă un pardesiu jerpelit. Şi deodată o văzu pe Tania, slăbiciunea lui. Pudrată, gătită, cu o pălărioară cu boruri îndrăzneţ îndoite, mergea braţ la braţ cu un domn cu joben şi rîdea cu hohote... Moşneagul se uită la ea, o recunoscu, o petrecu cu privirea şi îşi scoase încet căciula. Pe chip îi trecu o undă de înduioşare şi o lacrimă îi luci în ochi.

— Să-i dea dumnezeu noroc... — şopti el. — E fată bună.

Şi punîndu-şi căciula pe cap, rîse încetişor.

PROASTA
SAU CĂPITANUL LA PENSIE
SCENETA DINTR UN VODEVIL INEXISTENT

SEZON de căsătorii. *Căpitanul la pensie Sousov* [1]) (şade pe o canapea de muşama, cu un picior îndoit sub el şi ţinîndu-şi cu amîndouă mîinile pe celălalt. In timp ce vorbeşte, se leagănă). *Peţitoarea Lukinişna* (o bătrînă lăbărţată, cu înfăţişare nătîngă dar blajină, şade mai la o parte pe un scăunaş. Pe faţă îi e întipărit un amestec de groază şi de uimire. De profil seamănă cu un melc, *en face* — cu o libarcă. E slugarnică în vorbă şi sughite după fiecare cuvînt).

Căpitanul. La drept vorbind, dacă priveşti toate astea dintr-un punct de vedere, Ivan Nikolaici a procedat foarte substanţial. A făcut bine că s-a însurat. Orice ai fi, profesor sau geniu, dacă nu eşti însurat se cheamă că nu faci o leţcaie. N-ai nici cenz, nici opinie publică... Omul neînsurat nu poate avea în societate adevărată greutate... Să luăm, bunăoară, exemplul meu... Sînt un om din clasa cultă, sînt proprietar de casă şi am şi gologani... Am şi grad... şi decoraţie. Ei şi? Mare scofală? Cine-s eu, dacă mă consider dintr-un punct de vedere? Un om fără căpătîi... Un fel de sinonim şi atîta tot (cade pe gînduri). Toţi îs însuraţi, toţi au copilaşi, numai eu nu... ca în romanţa aceea... (cîntă cu glas de tenor o romanţă tristă). Aşa-i şi cu mine... Măcar de-aş găsi o logodnică rămasă de căruţă.

---

[1]) *Sous* — sos, zeamă. (N. red. rom).

Lukinişna. De ce să iei una rămasă de căruţă ? Pe tine, taică, te-ar lua şi una cu căutare. Cu sufletul tău nobil şi cu calităţile astea ale tale, oricare te-ar luă, chiar şi una cu bani...

Căpitanul. Nu-mi trebuie una cu bani. N-am să-mi permit să fac o ticăloşie ca asta, să mă însor pentru bani. Bani am şi nu vreau să mănînc eu pîinea nevesti-mele, ci s-o mănînce ea pe a mea. Dacă iau una săracă, ea îşi va da seama ; va înţelege... N-am atîta egoism în mine ca să mă însor din interes...

Lukinişna. Asta cam aşa-i, taică... Sînt fete sărace care-s mai frumoase decît cele bogate...

Căpitanul. Nici frumuseţe nu-mi trebuie. Ce rost are ? Doar nu te-nsori cu frumuseţea. Frumuseţea nu trebuie să fie în trup, ci în suflet... Imi trebuie bunătate, blîndeţe, nevinovăţie... Vreau ca nevastă-mea să mă stimeze, să mă respecte...

Lukinişna. Hm... Cum s-ar putea să nu te respecte dacă ai fi soţul ei legitim? Să n-aibă atîta cultură în ea?

Căpitanul. Stai, nu mă întrerupe. Nici una cultă nu-mi trebuie. Firesţe că în ziua de astăzi fără cultură nu merge, dar vezi că e cultură şi cultură. Firesţe, e mare lucru cînd nevastă-ta o dă pe franţuzeşte şi pe nemţeşte şi mai ştiu eu pe ce alte graiuri ; da, e chiar foarte mare lucru. Dar ce folos dacă nu se pricepe să-ţi coasă, bunăoară, un nasture ? Fac parte din clasa cultă, sînt primit peste tot, pot să spun că stau de vorbă cu prinţul Kanitelin [1]) cum stau de vorbă cu tine acum, dar am un caracter simplu. Imi trebuie o fată simplă. Nu-mi trebuie minte. Bărbatul să aibă minte ; o fiinţă femenină poate să se descurce şi fără minte.

Lukinişna. Bine ziseşi, taică. In ziua de astăzi chiar şi în gazete scrie că deştepţii nu-s buni de nimic.

Căpitanul. Una mai proastă o să mă iubească, o să mă respecte şi o să-şi dea seama ce fel de om sînt. Şi o să-mi ştie şi de frică. Pe cînd una deşteaptă îmi va mînca pîinea, dar nu va simţi a cui e pîinea. Să-mi cauţi o proastă... Da, chiar aşa, să ştii ; o proastă. Ai dibuit vreuna din astea ?

---

[1]) *Kanitel* — tărăgăneală, sîcîială. (N. red. rom.)

Lukinișna. Am dibuit eu mai multe (cade pe gînduri). Pe care din ele să ți-o dau? Fete proaste sînt cîte vrei, dar toate-s proaste deștepte... Orice proastă are și ea mintea ei... Tu vrei una proastă de tot? (Se gîndește.) Am eu una prostuță, dar nu știu dacă o să-ți placă... E fată de negustor și are vreo cinci mii zestre... N-aș putea zice că-i urîtă, ci așa: nici da, nici ba... e slăbuță, subțirică... E alintătoare, gingașă... Inimă bună are berechet! E gata să-și dea și cămașa de pe ea dacă o roagă cineva... E și blîndă... Cînd o păruiește mă-sa nu zice nici pîs, o vorbă nu scoate! A fost crescută cu frică de părinți, se duce la biserică, la nevoie... se pricepe și la gospodărie... Numai că de... e cam așa (își flutură degetele la tîmplă)... Nu mă osîndi, păcătoasa de mine pentru felul cum o judec, dar îți dau cuvîntul meu adevărat, ca în fața lui dumnezeu: nu-i în toate mințile! E neroadă... Tace, tace, tace ca o moartă... Stă jos și tace, și deodată nitam-nisam — hop! Parcă ar fi opărit-o cineva cu apă clocotită. Sare de pe scaun ca nebună și îi dă drumul... Vorbește, vorbește, spune vrute și nevrute... Nu mai isprăvește... Atunci și pe părinți îi găsește proști, și mîncarea fără gust, și vorbele ce i se spun nu-i sînt pe plac. Se plînge că e singură pe lume, că cei din jur i-au mîncat zilele... Și-i dă zor că n-are cine s-o înțeleagă... E neroadă, ce mai! A pețit-o negustorul Kașalotov și ce crezi, l-a repezit! I-a rîs în față... Și doar e un negustor bogat, frumos, aligant de parcă ar fi un ofițeraș. Face ce face și pune mîna pe cîte o nenorocită de carte, se închide în cămară și începe să citească...

Căpitanul. Proasta asta nu se potrivește cu categoria mea... caută-mi alta (se ridică și se uită la ceas)... Și acum bonjur! Trebuie să plec. Am și eu... chestiunile mele de burlac...

Lukinișna. Du-te, taică! Călătorie sprîncenată! (Se scoală.) Sîmbătă seară am să mai trec pe la tine să mai vorbim despre logodnică (se îndreaptă spre ușă)... Dar... pentru chestiunile de burlac nu-ți trebuie nimic?

TALMEŞ-BALMEŞ

ASTRONOMII s-au bucurat mult cînd au descoperit pete în soare. E un caz de răutate fără precedent!

★

Un funcţionar primeşte un bacşiş. Chiar în clipa în care păcătuieşte, intră şeful lui şi îşi aţinteşte bănuitor privirea spre pumnul în care se ascunde prinosul de recunoştinţă. Funcţionarul e din cale afară de încurcat.

— Domnule! — se adresează el cetăţeanului în cauză şi îşi desface pumnul. — Ai uitat ceva la mine în mînă!

★

Cînd e ţapul porc?

— Un ţap — nu ştiu al cui era — luase obiceiul să vină la caprele noastre, — povestea un moşier. — L-am alungat şi i-am dat cîteva picioare. El iar a venit. I-am tras o surchidealâ bună cu nişte nuiele şi i-am legat şi un retevei de coadă. Dar nici asta n-a folosit la nimic. Ticălosul tot dădea tîrcoale caprelor noastre. Las-pe mine! L-am prins, i-am vîrît nişte tutun în nări şi l-am uns cu terebentină.

După această pedeapsă, vreo trei zile nu s-a mai arătat. Pe urmă iar a început să dea tîrcoale. Spuneţi şi dumneavoastră dacă nu e un porc ?

*

Un model de prezenţă de spirit.

Vizitînd expoziţia de manufactură de anul trecut, reporterul N.Z. din Petersburg îşi fixă într-o doară atenţia asupra unuia dintre pavilioane şi începu să noteze ceva într-un carnet.

— Nu v-a căzut cumva o hîrtie de douăzeci şi cinci de ruble ? — îl întrebă fabricantul care expunea în acel pavilion şi îi întinse hîrtia.

— Mi-au căzut două hîrtii de douăzeci şi cinci ! — răspunse prompt reporterul.

Uimit de o asemenea prezenţă de spirit, industriaşul îi mai întinse o hîrtie de douăzeci şi cinci de ruble.

Nu e anecdotă, ci întîmplare adevărată.

IN LANDOU

KITTY şi Zina, fiicele consilierului de stat Brîndin, se plimbau în landou pe Nevski Prospekt. Cu ele se afla şi verişoara lor, Marfuşa, o fată mărunţică, de vreo şaisprezece ani, o provincială-moşieriţă, sosită de cîteva zile la Piter să-şi viziteze rudele simandicoase şi să vadă „minunile oraşului". Alături de ea şedea baronul Dronkel, un domnişor proaspăt ieşit din baie, ferchezuit din cale afară, cu un palton albastru şi pălărie la fel. Legănate de landou, cele două surori se uitau din cînd în cînd pieziş la verişoara lor. Făceau haz de ea, dar se şi temeau să nu le facă de rîs. În naivitatea ei, fetişcana care niciodată în viaţă nu se mai plimbase în landou şi nu auzise larma capitalei, se minuna de căptuşeala trăsurii, de jobenul cu galoane al lacheului, şi scotea cîte un ţipăt de fiecare dată cînd întîlneau tramvaiul cu cai... Întrebările pe care le punea erau şi mai copilăreşti, şi mai caraghioase...

— Ce leafă primeşte Porfiri al vostru? — întrebă ea între altele, arătînd cu capul spre lacheu.

— Patruzeci de ruble pe lună, pare-mi-se...

— Nu mai spune! Fratele meu Serioja, care-i învăţător, nu primeşte decît treizeci! Oare la voi la Petersburg munca e chiar atît de preţuită?

— Nu mai pune astfel de întrebări, Marfuşa, — îi şopti Zina, — şi nu te mai uita aşa în toate părţile. Nu se cade. Ah, ia priviţi — dar numai cu coada ochiului, că nu-i frumos — ce ofiţeraş caraghios! Ha-ha! Ce mutră! Parcă ar fi băut oţet! Dumneata, baroane, arăţi la fel cînd faci curte Amfiladovei.

— Dumneavoastră, *mesdames,* ciripiţi şi puţin vă pasă! Dar pe mine mă mustră conştiinţa, — spuse baronul. — Astăzi, colegii mei de la minister fac un parastas pentru Turgheniev şi, din pricina dumneavoastră, eu nu m-am dus. Oricum, nu se face... E o comedie, firește, totuşi ar fi trebuit să mă duc, să arăt că simpatizez şi eu... cu ideile... *Mesdames,* spuneţi-mi sincer, cu mîna pe inimă, vă place Turgheniev?

— O, da... desigur! Doar e Turgheniev...

— Ei, poftim... Pe cine întreb, îmi răspunde la fel, dar mie... nu înţeleg! Ori nu am destul creier, ori sînt un sceptic fără leac, dar mi se pare exagerată, dacă nu chiar ridicolă, toată această vîlvă stîrnită în jurul lui Turgheniev! Nu tăgăduiesc că-i un scriitor bun... Scrie curgător, pe alocuri stilul lui e chiar viguros, are humor, dar... nu-i nimic deosebit... Scrie ca toţi scriitoraşii ruşi... Ca şi Grigorievici, ca şi Kraevski... Ieri am luat înadins din bibliotecă „Insemnările unui vînător", le-am citit din scoarţă în scoarţă şi n-am găsit absolut nimic deosebit... Nici un fel de proces de conştiinţă, nimic despre libertatea presei... nici o idee! Cît despre vînătoare, zero. Totuşi nu e rău scris!

— Nu e rău de loc! E un scriitor foarte bun! Şi mai ales cum scrie despre dragoste! — oftă Kitty. — Mai bine ca toţi!

— Scrie bine despre dragoste, dar alţii au scris şi mai bine. Jean Richepin, bunăoară. Ce minunăţie! Aţi citit romanul lui „Lipiciul"? Cu totul altceva! Citeşti şi simţi cum tot ce scrie el se întîmplă şi în realitate! Pe cînd Turgheniev... ce a dat? Numai idei... dar ce idei sînt în Rusia? Totul e luat de la străini! Nimic original, nimic al tău!

— Dar cum descria natura!

— Nu-mi place să citesc descrieri de natură. Sînt niște pelțele care nu se mai isprăvesc... „Soarele a apus... Păsările au început să cînte... Pădurea freamătă...“ Eu sar întotdeauna aceste splendori. Turgheniev e un bun scriitor, nu contest, dar nu găsesc că era în stare să facă minuni, așa cum strigă astăzi toată lumea. Se tot dă zor că ar fi contribuit la trezirea conștiinței, că ar fi zgîndărit nu știu ce conștiință politică în poporul rus... Nu văd nimic din toate acestea... Nu înțeleg...

— Dar romanul „Oblomov“ l-ai citit? — întrebă Zina. — In el Turgheniev se ridică împotriva iobăgiei!

— E adevărat... Dar și eu sînt împotriva iobăgiei! Inseamnă oare asta că trebuie să se facă zarvă și în jurul numelui meu?

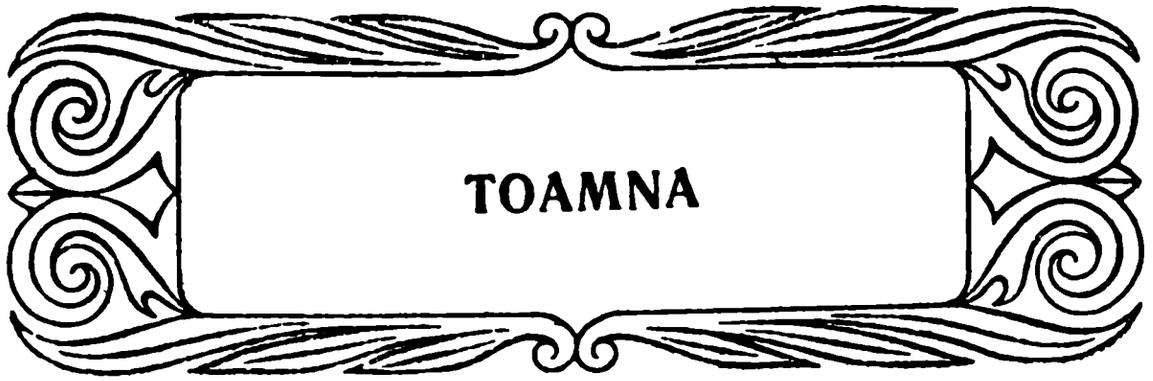
— Pentru dumnezeu! Roagă-l să tacă din gură! — șopti Marfușa Zinei.

Zina se uita mirată la fata cea naivă și sfioasă. Privirea provincialei rătăcea neliniștită de la unul la altul, și ochii ei, în care se aprinsese o lucire dușmănoasă, păreau să caute pe cine să-și verse ura și disprețul. Buzele-i tremurau de mînie.

— Ai lacrimi în ochi, Marfușa, — îi șopti Zina, — Nu-i frumos!

— Se pretinde chiar că Turgheniev ar fi avut o mare înrîurire asupra dezvoltării societății noastre, — continuă baronul. — Dar unde se vede o astfel de înrîurire? Eu, păcătosul de mine, nu o văd nicăieri. In tot cazul asupra mea nu a avut nici una.

Landoul trase la scara casei Brîndinilor.

TOAMNA

SE-NNOPTASE aproape.

Cîrciuma lui moş Tihon era plină de cărăuşi şi de credincioşi care se duceau să se închine la locurile sfinte. Ii adusese în cîrciumă ploaia de toamnă ce cădea cu nemiluita şi vîntul turbat ce plesnea obrajii ca o biciuşcă udă. Trudiţi şi uzi leoarcă, drumeţii şedeau de-a lungul pereţilor pe bănci şi moţăiau trăgînd cu urechea la urletul vîntului. Pe chipuri li se citea urîtul. Unul dintre cărăuşi, un flăcău cu faţa ciupită de vărsat şi zgîriată, ţinea pe genunchi o armonică udă: cîntase o vreme şi apoi, fără să-şi dea seama, se oprise.

Deasupra uşii, în jurul unui felinăraş chior, soios, se vedea cum bate ploaia. Vîntul urla ca un lup, scheuna şi părea că vrea cu orice preţ să scoată uşa cîrciumii din ţîţîni. In curte se auzeau caii sforăind şi pleoscăind prin noroi. Era frig şi te pătrundea umezeala.

La tejghea şedea chiar moş Tihon, un mujic înalt, cu obrazul lat şi cu ochi mici, umflaţi şi somnoroşi. In faţa tejghelii stătea un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu haine murdare, din cele mai ieftine, care trădau totuşi un om mai subţire. Avea pe el un pardesiu boţit şi plin de noroi, pantaloni de dril şi galoşi puşi de-a dreptul pe piciorul gol.

Mîinile înfundate în buzunare, coatele slabe, ascuţite, şi capul, îi tremurau, scuturate de frig. Cînd şi cînd, trupul vlăguit, ros de băutură, i se înfiora din creştet şi pînă în vîrful galoşilor.

— Pentru dumnezeu! — se ruga el de Tihon, cu un glas de tenor, spart, dogit. — Dă-mi măcar un păhăruţ... uite, pe ăsta mic. Nu pe degeaba, pe datorie.

— Ehei... Cîţi derbedei ca tine nu se perindă pe aici!

Derbedeul îl privi pe Tihon cu dispreţ, cu ură. Dac-ar fi putut l-ar fi ucis!

— Dar pricepe odată, nătărăule, necioplitule! Nu eu te rog, ci măruntaiele mele te roagă, ca să vorbesc pe limba ta de ţărănoi! Boala mea se roagă de tine! Înţelege odată!

— N-am ce înţelege... Hai, pleacă de aici...

— Dacă nu beau numaidecît, dacă nu-mi ogoiesc patima, sînt în stare să fac moarte de om, pricepe odată! Sînt în stare de orice! Ascultă, bădărane, în viaţa ta de cîrciumar, mulţi băutori ai văzut; şi nici pînă astăzi n-ai izbutit să-ţi dai seama ce fel de oameni sînt? Sînt nişte bolnavi! Poţi să-i fereci în lanţuri, să-i baţi, să-i tai bucăţi, numai votcă să le dai! Hai, te rog frumos! Fă-mi binele ăsta! Mă înjosesc... Doamne, cum mă înjosesc!

Derbedeul clătină din cap şi scuipă.

— Adă banii încoa' şi îţi dau votcă! — spuse Tihon.

— De unde să iau bani? Am băut tot ce-am avut. Tot! Nu mi-a mai rămas decît pardesiul ăsta. Nu pot să ţi-l dau, fiindcă-l port pe pielea goală... Vrei căciula?

Derbedeul îi întinse lui Tihon căciuliţa sa de postav, din căptuşeala căreia ieşea pe alocuri cîte un smoc de vată. Tihon luă căciula în mînă, o cercetă şi clătină din cap.

— Pe degeaba şi n-o iau... — spuse el. — Gunoi...

— Nu-ţi place? Ei, atunci dă-mi pe datorie dacă nu-ţi place. Cînd mă întorc de la oraş îţi aduc cele cinci copeici, sta-ţi-ar în gît să-ţi stea!

— Ce mai ţi-e şi cu coţcarul ăsta ! Ce vrei, omule? Ce mă baţi la cap ?

— Vreau să beau. Nu eu, ci boala mea vrea ! Înţelege odată !

— Ia mai slăbeşte-mă ! Nebuni ca tine hoinăresc destui pe drumul mare ! Du-te şi roagă-te de creştinii ăştia ; să-ţi dea ei de pomană, dacă vor, că eu de pomană nu dau decît pîine. Nemernicule !

— Destul că-i jecmăneşti tu pe bieţii oameni. Eu... să mă ierţi ! Eu nu pot să-i jecmănesc ! Nu !

Derbedeul îşi curmă însă deodată şirul vorbelor, roşi şi se întoarse spre credincioşi :

— Ştiţi că are dreptate, creştinilor ! Donaţi-mi cinci copeici ! Mi-o cer măruntaiele. Sînt bolnav !

— Bea apă, — spuse în batjocură flăcăul cu faţa ciupită de vărsat.

Derbedeul se ruşină. Începu să tuşească, apoi tăcu. După cîteva clipe se rugă iar de Tihon. In cele din urmă, începu să plîngă şi vru să dea pardesiul său ud pentru un păhăruţ de votcă. Lacrimile nu i se văzură prin întuneric, iar pardesiul nu i-l primiră, deoarece credincioasele din cîrciumă nu voiau să vadă goliciune de bărbat.

— Ce să mă fac ? — întrebă el încet, cu glas deznădăjduit. — Ce să mă fac? Trebuie să beau... Altfel fac moarte de om sau îmi iau zilele... Ce să fac ?

Începu să se plimbe prin cîrciumă.

Căruţa poştei se opri la intrare cu sunet de zurgălăi. Poştaşul, ud leoarcă, intră în cîrciumă, bău un pahar de votcă şi ieşi. Poşta porni mai departe.

— Am să-ţi dau ceva de aur, — îi şopti derbedeul lui Tihon, făcîndu-se deodată alb ca varul. — Uite, ce-ţi dau... Fie... Ia-l, cu toate că ceea ce fac e o ticăloşie, o mîrşăvie... Fac asta în stare de irresponsabilitate... Chiar şi un tribunal m-ar achita... Ţi-l dau, dar numai cu o condiţie : să mi-l înapoiezi cînd mă întorc. Ţi-l dau faţă de martori...

Derbedeul îşi băgă mîna udă în sîn şi scoase un mic medalion de aur. Îl deschise şi aruncă a privire fugară asupra fotografiei.

— Fotografia ar trebui s-o scot dar n-am unde s-o pun: sînt ud leoarcă. Dracu' să te ia, jefuieşte-mă, ia-l cu poză cu tot. Dar cu o singură condiţie... Dragul meu, scumpul meu... te rog... Nu atinge cu degetele tale chipul acesta... Te rog din suflet! Iartă-mă pentru grosolăniile pe care ţi le-am spus, iartă-mă că am fost mojic cu tine... Sînt un dobitoc... Nu atinge cu degetele şi nu privi cu ochii tăi acest chip...

Tihon luă medalionul, se uită la marcă şi îl băgă în buzunar.

— Un cesuleţ de furat, — spuse el, umplînd paharul. — Fie... Hai bea...

Beţivul luă paharul în mînă, se uită la el cu ochi scînteietori, pe cît de scînteietori mai puteau fi ochii lui tulburi de beţiv, şi bău... bău cu reculegere, cu întreruperi înfiorate. După ce bău medalionul cu fotografia, lăsă ruşinat ochii în jos şi se duse într-un colţ. Acolo se aciuie pe bancă lîngă o credincioasă, se ghemui şi închise ochii.

O jumătate de ceas se scurse în linişte şi tăcere. Nu se auzea decît vîntul, care cînta în horn rapsodia lui de toamnă. Pravoslavnicele începură să-şi facă rugăciunea pregătindu-se liniştite să se culce pe jos, sub bănci. Tihon deschise medalionul şi privi îndelung căpuşorul de femeie care, din micuţul său cadru de aur, zîmbea cîrciumei, lui Tihon, sticlelor...

O căruţă scîrţîi în curte. Se auzi un „pîrrr" şi un pleoscăit prin noroi... In cîrciumă năvăli un mujic mărunt, cu cojoc lung şi ţăcălie ascuţită. Era ud şi murdar.

— Hei! — strigă el, bătînd cu un bănuţ de cinci copeici în tejghea. — Un pahar de maderă adevărată! Toamnă!

Şi, răsucindu-se cu multă vioiciune pe un picior, aruncă o privire asupra celor din cîrciumă.

— V-aţi topit parcă aţi fi de zahăr, mama voastră de curci plouate! V-aţi speriat de ploaie, voinicilor!

Plăpînzi mai sînteţi! Dar ăla de colo cine dracu' o mai fi?

Mujicul se apropie de derbedeu şi se uită mai cu luare aminte la el.

— Na-ţi-o bună! Boierul! — spuse el. — Semion Sergheici! Stăpînul nostru! Ai? Cum de-aţi nimerit în cîrciuma asta? Ce căutaţi aici? Of... mucenic nenorocit!

Boierul îl privi ţintă şi îşi acoperi obrazul cu mîneca. Mujicul oftă, clătină din cap, ridică amîndouă mîinile într-un gest de cumplită deznădejde şi se întoarse la tejghea să-şi bea votca.

— E boierul nostru, — îi şopti el lui Tihon, arătînd cu capul spre derbedeu. — Moşierul nostru, Semion Sergheici. Ai văzut în ce hal e? Mai seamănă a om? Ai? Vezi ce face din om beţia...

După ce îşi bău votca, mujicul îşi şterse buzele cu mîneca şi urmă:

— Sînt dintr-un sat de pe moşia lui. Din Ahtilovka, la patru sute de verste de aici... Am fost iobagi la taică-său... Mare jale, măi frate! Mare jale! Bun la suflet mai era... Vezi căluţul meu din curte? El mi-a dat bani să mi-l cumpăr! Măi! Ce ţi-e şi cu soarta asta!

După cîteva minute cărăuşii şi pravoslavnicii se strînseseră în jurul mujicului. Cu glas scăzut, dar vioi, îngînat de freamătul toamnei, el le istorisi de-a fir-a-păr întreaga poveste. Semion Sergheici şedea tot în colţul lui, cu ochii închişi, mormăind ceva. Asculta şi el.

— Toate astea s-au întîmplat numai şi numai fiindcă n-a avut destulă tărie, — povestea mujicul, mişcîndu-se mereu pe scaun şi dînd din mîini. — Din pricina traiului prea bun... A fost un domn mare, bogat, cum nu erau mulţi în gubernie... Nu avea grija zilei de mîine! Trebuie că l-aţi văzut şi voi... De cîte ori nu trecea în trăsură pe dinaintea cîrciumii ăşteia. Era bogat tare... Mi-aduc aminte că acum vreo cinci ani a trecut rîul cu podul plutitor la Mikişkino şi i-a dat podarului o rublă în loc de cinci copeici... Sărăcirea lui a pornit de la o nimica

toată. Intîi şi întîi de la o muiere. S-a îndrăgostit de o orăşeancă, bietul de el... Şi-ar fi dat şi viaţa pentru dînsa. Vorba ceea, îndrăgise omul cioara mai dihai ca pe şoim... Ticăloasa aceea se numea Maria Egorovna şi avea un nume de familie atît de ciudat încît ţi se încurcă şi limba-n gură cînd vrei să-l rosteşti. S-a îndrăgostit de ea şi a peţit-o după cum cere datina creştinească. Iar ea, bineînţeles, n-a zis ba : era boier, şi nu dintre cei mărunţi, nu bea, avea şi bani... Mi-aduc aminte că am trecut odată spre seară prin parcul lui ; şedeau amîndoi pe o bancă şi se pupau. El o pupa o dată, iar ea, şerpoaica îl pupa de două ori. El o apuca de mînuţa ei albă, iar ea se aprindea ca focul ! Fir-ar a naibi să fie... Cum se mai lipea de el... „Te iubesc, Senea", îi dădea ea zor. Iar Senea umbla năuc, de parcă i-ar fi pierit minţile şi se lăuda la toţi cu fericirea lui... Unuia îi dădea o rublă, altuia două... Mi-a dat şi mie să-mi cumpăr un cal... La toţi le-a iertat datoriile de bucuros ce era. A venit şi ziua nunţii... S-au cununat, cum se cuvine... Şi tocmai în clipa în care boierii trebuiau să se aşeze la cină, mireasa, ia-o de unde nu-i. Fugise la oraş, la un avăcat, ibovnicul ei. Şi asta chiar după cununie, nemernica ! Tocmai la ceasul cel mai dulce. Ai ? De atunci a înnebunit boierul, de atunci a început să bea... Îl vedeţi acum... Umblă de colo, colo ca un besmetic, cu gîndul tot la ticăloasa aceea. O iubeşte ! De bunăseamă că acum se duce, pe jos la oraş, să o vadă măcar de departe... Pe urmă, măi fraţilor, i s-a mai tras sărăcirea şi de la cumnat-su, bărbatul sori-si... I-a trecut prin cap să dea un gir pentru cumnat-su la o bancă... pentru vreo treizeci de mii de ruble... Tîlharul de cumnat-su ştia ce vrea, şi firește s-a făcut niznai, cîinele, aşa că toate cele treizeci de mii a trebuit să le dea boierul nostru... Prostu' de el pătimeşte acum pentru prostia lui... Nevastă-sa a făcut copii cu avăcatul ei, cumnat-su a cumpărat o moşie pe lîngă Poltava, şi al nostru hoinăreşte ca un zănatec pe la cîrciumi şi ni se jeluieşte nouă, mujicilor : „Am pierdut încrederea în oameni, mă

fraţilor! Nu mai am în cine să cred acum!" Om fără tărie! Fieştecare îşi are necazurile lui, dar asta înseamnă să se apuce de băutură? Uite, bunăoară, vătaful nostru de plasă. Nevastă-sa îl primeşte ziua nămiază mare pe învăţător şi iroseşte banii bărbatului în chefuri, iar vătaful se plimbă şi zîmbeşte batjocoritor... doar atît. A slăbit ce e drept un pic, dar... asta-i tot.

— Asta-i după cum îţi dă dumnezeu tărie... — oftă Tihon.

— Bine ai zis, tăria unuia nu se potriveşte cu tăria altuia.

Mujicul mai vorbi o vreme... Cînd isprăvi, în cîrciumă se aşternu linişte.

— Hei, tu ăla de colo... cum îţi zice pe nume?... Amărîtule! Vino să mai bei ceva! — îi strigă Tihon, boierului.

Boierul se apropie de tejghea şi bău cu nesaţ pomana...

— Dă-mi o clipă medalionul! — şopti el lui Tihon. — Să mă uit doar la el şi... ţi-l dau înapoi...

Tihon se încruntă şi îi întinse medalionul fără să spună o vorbă. Flăcăul ciupit de vărsat oftă, dădu din cap şi ceru votcă.

— Bea, boierule! Of! E bine fără votcă, dar cu votcă e şi mai bine! Cînd ai votcă, nici durerea nu mai e durere! Bea!

După ce bău cinci pahare, boierul se duse iar în colţul lui, deschise medalionul şi începu să caute cu ochii lui beţi, tulburi, chipul drag... Dar chipul nu mai era... Fusese scos cu unghiile de către generosul Tihon.

Felinarul pîlpîi şi se stinse. Una din pravoslavnice bolborosea ceva prin somn. Flăcăul ciupit de vărsat îşi făcu rugăciunea cu glas tare şi se întinse pe tejghea. Se auzi oprindu-se o căruţă... Afară ploua într-una... Frigul se înteţea şi ai fi zis că toamna cea întunecată, păcătoasă, nu va mai avea sfîrşit. Boierul sfredelea cu ochii medalionul în căutarea chipului drag... Lumînarea se stingea încet.

Primăvară, unde eşti?

NEAMȚUL RECUNOSCĂTOR

Am cunoscut un neamț recunoscător.

L-am întîlnit întîia oară la Frankfurt-pe-Main. Mergea pe Dummstrasse[1]) cu o maimuțică de lanț. Pe chipul lui se citea foamea, dragostea de patrie și supunerea față de soartă. El cînta jalnic și maimuțica juca. Mi s-a făcut milă de ei și le-am dat un taler.

— Oh, vă mulțumesc! — mi-a spus neamțul, strîngînd talerul la piept. — Vă mulțumesc! N-am să uit pînă în mormînt pomana dumneavoastră.

A doua oară l-am întîlnit pe acest neamț la Frankfurt-pe-Oder. Mergea pe Eselstrasse[2]) și vindea cîrnăciori fripți. Zărindu-mă, l-au podidit lacrimile, și-a ridicat privirea spre cer și a spus:

— Oh, vă mulțumesc, *mein Herr!* N-am să uit niciodată talerul cu care m-ați salvat de la foame, pe mine și pe răposata mea maimuță! Talerul dumneavoastră ne-a adus atunci confortul!

A treia oară l-am întîlnit pe neamț în Rusia *(in diesem Russland*[3]). Dădea lecții de limbi moarte,

---

[1]) *Dummstrasse* — strada prostului (în limba germană). (N. trad.)

[2]) *Eselstrasse* — strada măgarului (în limba germană). (N. trad.)

[3]) *In diesem Russland* — în Rusia asta (în limba germană). (N. trad.)

de trigonometrie şi de teorie a muzicii. În timpul liber îşi căuta un post de director la calea ferată.

— Oh, mi-aduc aminte de dumneavoastră ! — îmi spuse el, strîngîndu-mi mîna. — Ruşii sînt oameni răi, dar dumneavoastră sînteţi o excepţie. Nu-mi plac ruşii, dar de dumneavoastră şi de talerul dumneavoastră n-am să uit pînă în mormînt !

Nu l-am mai întîlnit de atunci.

FATA CONSILIERULUI DE COMERȚ

ROMAN

CONSILIERUL de comerț Mehanizmov are trei fiice: Zina, Maşa şi Saşa. Pentru fiecare din ele sînt depuse la bancă cîte o sută de mii de ruble zestre. Dar nu despre asta-i vorba.

Saşa şi Maşa n-au nimic deosebit. Dansează minunat, brodează, ştiu să roşească, să viseze, se dau în vînt după locotenenți şi, pare-mi-se, atîta tot. In schimb Zina, cea mai mare, e dintre acele făpturi rare care ies din comun. Mai degrabă întîlneşti în viață un reporter fără darul beției decît o făptură care să-i semene.

Era ziua onomastică a Saşei. Noi, vecinii de moşie, ne-am gătit cu hainele cele mai bune, am înhămat caii cei mai straşnici şi am plecat la conacul lui Mehanizmov s-o felicităm. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, în locul acestui conac se afla o cîrciumă. Şi cîrciuma a crescut, a crescut mereu, pînă ce s-a prefăcut într-un minunat conac cu livezi, eleştee, havuzuri cu jocuri de apă şi feciori cu mutre de buldogi. După ce-am sosit şi am rostit felicitările de rigoare, ne-am aşezat la masă. S-a servit o supă „julienne". Inainte de „julienne" am băut cîte două păhăruțe şi am luat o gustărică.

— Ce ar fi să bem şi un al treilea? — propuse Mehanizmov. — Lui dumnezeu îi place treimea şi

unde mai pui că... *tres hvaţiunt consîlium...* [1]) Asta-i pe latineşte, mă fraţilor! Măi Iaşka, godac rîtos, ia dă-ne de pe masa cealaltă o scrumbie! Hai, boierilor! Fără mofturi! Mitri Piotrîci, *je vu pri alè maşer!* [2])

— Of, tată! — se amestecă Maşa. — De ce plictiseşti lumea? Parcă ai fi negustorul Vodiankin [3])... cu trataţiile tale.

— Ştiu eu ce spun! Iar tu să-ţi ţii gura! Numai cînd avem mosafiri le dau voie să mă tutuiască! — îmi şopti el peste masă. — De dragul civilizaţiei! Cînd nu-s mosafiri — ioc tutuială!

— Dintr-un bădăran n-ai să faci un pan! — oftă vecinul meu, un general cu lentă. — Porc a fost, porc a rămas...

Puţin cîte puţin, Mehanizmov se chercheli, îşi aduse aminte de trecutul său de cîrciumar şi începu să-şi dea în petic. Sughiţa, încerca să vorbească franţuzeşte şi spunea vorbe urîte...

— Isprăveşte odată! — i se adresă prietenul său, generalul. — Oricît ţi-ai face de cap, trebuie să păstrezi buna-cuviinţă. Fii şi tu mai... frate dragă!

— Imi fac de cap pe banii mei şi nu pe ai tăi! Am şi eu „Leul şi Soarele"! Şi apoi, ia spune, cît mi-aţi luat ca să mă faceţi mijlocitor de pace onorific, domnilor?

La un capăt al mesei scîrţîi şi trosni un scaun. Ne îndreptarăm privirile într-acolo şi văzurăm doi ochi negri, mari, care aruncau scîntei şi fulgere asupra lui Mehanizmov. Aceşti ochi erau ai Zinei, o brunetă înaltă, zveltă, strînsă într-o rochie neagră. Pe chipul ei palid jucau pete trandafirii şi în fiecare pată clocotea mînia.

— Te rog să încetezi, tată! — spuse Zina. — Nu-mi plac măscăricii!

---

[1]) Corect: *tres faciunt consilium* — trei inşi alcătuiesc un sfat (în limba latină). (N. trad.)

[2]) Cuvinte stîlcite, înşirate fără înţeles (în limba franceză). (N. trad.)

[3]) *Vodianca* — hidropizie (popular „dropică"). (N. red. rom.)

Mehanizmov o privi sfios, începu să se foiască pe scaun, dădu peste cap un pahar de coniac şi tăcu.

„Hehei! ne gîndirăm noi. Asta nu-i nici Saşa, nici Maşa... Cu ea nu-i de glumit... E o fiinţă deosebită... Asta-i!...

Priveam cu admiraţie chipul mîniat. Mărturisesc că nici pînă atunci nu fusesem nepăsător faţă de Zina. E minunat de frumoasă, pare o Diană şi tace tot timpul. Şi fecioara care tace tot timpul ascunde, precum ştiţi şi dumneavoastră, atîtea taine! E ca o sticlă care nu ştii ce conţine — ai bea, dar ţi-e teamă: dacă e otravă?

După-masă m-am apropiat de Zina şi, ca să-i arăt că sînt şi oameni care o înţeleg, am început să-i vorbesc de influenţa nefastă a mediului, de adevăr, de muncă, de libertatea femeii. Uşor ameţit de vin, am trecut de la libertatea femeii la sistemul de control cu buletinele de identitate, la cursul valutelor, la cursurile pentru femei... Vorbeam cu foc, cu tremur în glas şi am încercat de vreo zece ori să-i iau mîna... Vorbeam dealtfel sincer şi curgător, ca şi cum aş fi citit cu glas tare un articol de fond. Ea mă asculta, uitîndu-se la mine. Ochii i se făceau din ce în ce mai mari şi mai rotunzi... Obrajii îi păleau vădit la auzul vorbelor mele... In cele din urmă, nu ştiu de ce, spaima îi aprinse o clipă privirea.

— E oare cu putinţă să fi fost sincer în tot ce-ai spus? — întrebă ea, copleşită parcă de groază.

— Eu... să nu fiu sincer?! Faţă de dumneata? Eu... Dar îţi jur că...

Mă apucă de mînă, se aplecă spre obrazul meu şi îmi şopti cu glas înăbuşit:

— Vino diseară la ora zece în pavilionul de marmoră... Te rog din suflet! Am să-ţi spun totul! Totul!

După aceste vorbe, se făcu nevăzută. De emoţie mi s-a tăiat răsuflarea.

„S-a îndrăgostit de mine, mi-am spus, privindu-mă pe furiş în oglindă. N-a rezistat!“

Sînt un bărbat fermecător, de ce aş face exces de modestie? Inalt, chipeş, cu barba neagră ca pana

corbului... În ochii mei albaştri şi pe chipul meu oacheş poţi citi suferinţele îndurate. Fiecare gest trădează o dezamăgire. Şi, pe lîngă toate acestea, sînt bogat. (Averea mi-am făcut-o din literatură.)

Înainte de ora zece, mă aflam în pavilion, perpelindu-mă de nerăbdare. În cap şi în piept mi se dezlănţuise o furtună. Cuprins de o moleşeală dulce, chinuitoare, închideam ochii şi în bezna de sub pleoape o vedeam pe Zina... Alături de ea, prin întuneric, zăream, nu ştiu de ce, o ilustraţie poznaşă, pe care o văzusem cîndva într-o revistă : un lan de secară înaltă, o pălărioară de femeie, o umbreluţă, un baston, un joben... Să nu mă osîndească cititorul pentru această ilustraţie! Nu sînt singurul care are o imaginaţie atît de libertină. Cunosc un poet liric care se linge pe buze şi plescăie din limbă de cîte ori îi apare muza lui, inspiratului... Dacă un poet îşi îngăduie asemenea libertăţi, noi prozatorii sîntem cu atît mai de iertat.

La ora zece fix, Zina se ivi în uşa pavilionului, în bătaia lunei. M-am repezit la ea şi am apucat-o de mînă.

— Draga mea... — am început eu să bolborosesc. — Te iubesc... Te iubesc cu patimă, la nebunie!

— Dă-mi voie, — a spus ea, aşezîndu-se şi întorcînd încet spre mine faţa ei palidă. — Indepărtează-ţi *(sic!)* mîna!

Aceste vorbe fură rostite pe un ton atît de solemn, încît jobenul, bastonul, pălărioara de femeie şi lanul de secară îmi zburară din minte rînd pe rînd...

— Spui că mă iubeşti... Şi dumneata îmi placi. Aş putea să mă mărit cu dumneata, dar înainte de toate trebuie să te salvez, nenorocitule. Eşti pe marginea prăpastiei. Convingerile dumitale te sortesc pieirii! Se poate oare, nefericitule, să nu-ţi dai seama de acest lucru? Îndrăzneşti să crezi că am să-mi leg soarta de un om care are asemenea convingeri? Nu! Îmi placi, dar am să ştiu să-mi birui sentimentul. Salvează-te, cît nu e prea tîrziu! Pentru început,

iată... citeşte măcar asta! Citeşte, şi ai să vezi ce drum greşit ai apucat!

Şi îmi băgă în mînă o hîrtie. Am aprins un chibrit şi în sărmana mea mînă am văzut un număr de anul trecut al ziarului „Grajdanin“ [1]). O clipă am rămas pe bancă uluit, incapabil să scot o vorbă, apoi am sărit în picioare şi m-am luat cu mîinile de cap.

— Dumnezeule! — am strigat eu. — In toi judeţul Lohmotievo e o singură făptură mai aleasă, şi aceea... chiar şi aceea e o proastă! Doamne, dumnezeule!

Peste zece minute mă aflam în brişcă, în drum spre casă.

---

[1]) *„Grajdanin“* („Cetăţeanul“) — ziar reacţionar. (N. red. rom.)

TUTORELE

MI-AM biruit sfiala şi am intrat în biroul generalului Şmîgalov.[1]) Generalul şedea la masa de lucru şi făcea pasienţa *caprice des dames.*[2])

— Ce vrei, dragul meu? — mă întrebă el prietenos, arătîndu-mi cu capul un jilţ.

— Am venit la dumneavoastră într-o chestiune, excelenţă, — am spus eu, aşezîndu-mă şi încheindu-mi, nu ştiu de ce, surtucul. — Am venit la dumneavoastră într-o chestiune cu caracter personal, nu de serviciu. Am venit să cer mîna nepoatei dumneavoastră, Varvara Maximovna.

Generalul întoarse încet capul spre mine, mă cercetă atent cu privirea şi scăpă cărţile jos. Mişcă îndelung din buze şi articulă:

— Dumneata... Ce, nu ţi-e bine? Ai înnebunit? Răspunde-mi: ai înnebunit? Cum de îndrăzneşti? — şuieră el, făcîndu-se stacojiu. — Cum de îndrăzneşti? Mucosule! Ţîngăule! Iţi arde de glume... ai?...

Şi, bătînd din picior, Şmîgalov zbieră atît de tare încît şi geamurile zăngăniră:

— Ridică-te!! Uiţi cu cine vorbeşti! Te poftesc

---

[1]) *Şmîgati* — a se strecura, a se furişa. (N. red. rom.)

[2]) *Caprice des dames* — capriciul doamnelor (în limba franceză). (N. trad.)

să te cari de aici şi să nu te mai arăţi în ochii mei! Marş! Afară!

— Dar vreau să mă însor, excelenţă!

— Poţi să-ţi cauţi nevastă oriunde, dar nu la mine! Nu eşti încă de nasul nepoatei mele, domnule! Nu eşti o pereche pentru ea! Nici averea, nici situaţia dumitale socială nu-ţi dau dreptul să-mi propui o asemenea... propunere! E o obrăznicie din partea dumitale! Te iert, mucosule, dar te rog să nu mă mai plictiseşti!

— Hm... V-aţi descotorosit pînă acum de cinci peţitori în felul acesta... Dar de al şaselea nu veţi izbuti să scăpaţi. Cunosc pricina acestor refuzuri. Iată ce e, excelenţă... Vă dau în modul cel mai solemn cuvîntul meu de onoare că, odată însurat cu Varia, n-am să vă cer nici o copeică din banii pe care i-aţi irosit, în calitate de tutore al Variei. Vă dau cuvîntul meu de onoare!

— Repetă ce ai spus! — rosti generalul cu un glas nefiresc, strident, şi se repezi la mine cu paşi mărunţi, ca un gînsac aţîţat. — Repetă! Repetă, nemernicule!

Am repetat. Generalul s-a făcut stacojiu şi a început să alerge prin odaie.

— Asta mai lipsea! — tună el cu glas dogit, ridicîndu-şi braţele spre cer. — Asta mai lipsea: ca subordonaţii mei să-mi aducă în propria-mi casă insulte grave, prejudicioase! Doamne, ce am ajuns să trăiesc! Mi-e... rău!...

— Dar vă asigur, excelenţă! Nu numai că n-am să vă cer niciodată nimic, dar nici n-am să pomenesc vreodată cuiva că din slăbiciune aţi irosit banii Variei! Am să poruncesc şi Variei să tacă! Pe cuvîntul meu de onoare! De ce vă înfierbîntaţi şi spargeţi scrinul? N-am să vă dau în judecată!

— Un băieţaş de nimic, un ţîngău... un sărăntoc... îndrăzneşte să-mi spună în faţă asemenea ticăloşii! Te rog să ieşi afară, tinere, şi bagă-ţi în cap că asta n-am s-o uit niciodată! M-ai insultat groaznic! Dealtfel... te iert! Ai spus această obrăznicie din uşurinţă, din prostie... Stai, nu te atinge, te rog, de lu-

crurile de pe masă, dracu' să te ia! Nu te atinge de cărți! Du-te, sînt ocupat!

— Nu mă ating de nimic! Vi s-a părut. Vă dau cuvîntul meu de onoare, domnule general! Vă dau cuvîntul că nici n-am să pomenesc! Și pe Varia am s-o opresc să vă ceară banii! Ce mai vreți? Zău dacă vă înțeleg!... Ați irosit cele zece mii de ruble pe care i le lăsase tatăl ei... Ei și? Zece mii nu-i cine știe ce sumă... Se poate ierta...

— N-am irosit nimic... asta-i! Am să ți-o dovedesc îndată! Chiar acum... am să ți-o dovedesc!

Generalul trase cu mîini tremurătoare un sertar, scoase un teanc de hîrtii și, roșu ca racul, începu să le răsfoiască. Le răsfoi îndelung, încet și fără rost. Sărmanul, era groaznic de tulburat și de rușinat. Spre norocul lui, feciorul intră în birou și anunță că prînzul e servit.

— Bine... După prînz am să-ți dovedesc! — începu să bîiguie generalul, strîngînd hîrtiile. — Odată pentru totdeauna... spre a zădărnici orice bîrfeală... Așteaptă să isprăvim cu masa... și ai să vezi! Cînd te gîndești că un țîngău oarecare, iartă-mă doamne... un marțafoi... care mai are caș la gură... Hai la masă! După masă... am să-ți...

Ne-am dus la masă. La primul și la al doilea fel generalul tăcu încruntat. Își sără cu înverșunare supa, mugea ca tunetul în depărtare și se foia zgomotos pe scaun.

— De ce ești așa de înfuriat astăzi? — îi spuse Varia. — Nu-mi placi cînd ești așa... zău...

— Cum îndrăznești să spui că nu-ți plac! — se oțărî și la ea generalul.

La felul al treilea și cel din urmă, Șmîgalov oftă adînc și clipi din ochi. Avea expresia unui om lovit, doborît... Părea tare jignit, tare nenorocit! Pe frunte și pe nas îi luceau broboane mari de sudoare. După-masă mă pofti în biroul lui.

— Dragul meu! — începu el, frămîntînd între degete pulpana surtucului meu. — Ia-o pe Varia, îmi dau consimțămîntul... Ești un om cumsecade, bun la suflet... Mă învoiesc... Vă binecuvîntez... pe ea și pe

tine, îngeraşilor... Să mă ierţi că înainte de masă te-am ocărît... m-am supărat... Am făcut-o doar din dragoste... ca un părinte... Numai că vezi... cum să ţi-o spun... N-am cheltuit zece mii, ci... şaisprezece. Şi banii pe care i-a lăsat mătuşa Natalia i-am prăpădit la cărţi... Dar acum, de bucurie, hai să-i tragem cu nişte şampanie... M-ai iertat ?

Şi generalul aţinti asupra mea ochii săi cenuşii, ochi gata să plîngă, dar totodată plini de bucurie. L-am iertat şi de cele şase mii şi m-am însurat cu Varia.

Povestirile bune se sfîrşesc întotdeauna cu o nuntă!

UN SEMN AL TIMPULUI

ÎNTR-UN salonaş cu tapet azuriu se şopteau vorbe de dragoste.

Un tînăr plăcut la înfăţişare stătea într-un genunchi în faţa unei fete tinere şi îi făcea jurăminte.

— Nu pot să trăiesc fără dumneata, draga mea! Ţi-o jur! — suspina el. — De cînd te-am văzut, sufletul meu şi-a pierdut liniştea. Spune-mi, iubita mea... spune-mi... Da sau nu?

Fata deschise guriţa pentru a-i răspunde, dar în clipa aceea în uşă se ivi capul fratelui ei.

— O clipă, Lili! — spuse acesta.

— Ce vrei? — îl întrebă Lili, după ce ieşi cu el din cameră.

— Iartă-mă, draga mea, că v-am tulburat, dar... îţi sînt frate şi datoria mea sfîntă e să te previn... Fii cît mai prudentă cu acest domn. Ţine-ţi gura... Fereşte-te să scapi o vorbă de prisos.

— Dar... îmi cere mîna!

— Asta-i treaba ta... Răspunde-i ce vrei, ia-l de bărbat, dar, pentru dumnezeu, fii prudentă... Îl cunosc pe individul ăsta... E un mare ticălos!... Te denunţă numaidecît dacă i se năzare ceva...

— *Merci, Max...* Bine că mi-ai spus!

Fata se întoarse în salonaş. Răspunse tînărului „da", se lăsă sărutată, îi făcu jurăminte, dar fu prudentă: nu vorbi decît de dragoste.

ŞEFUL DE GARĂ

PE şeful gării „Zob“[1]) îl cheamă Stepan Stepanîci, iar numele lui de familie e Şeptunov[2]). Vara trecută a avut o păţanie. Neînsemnată la prima vedere, păţania l-a costat foarte scump. De pe urma ei şi-a pierdut şapca nouă-nouţă de şef de gară şi încrederea în omenire.

Vara, trenul nr. 8 trecea prin gara lui noaptea la ora 2 şi 40. E o oră cît se poate de neplăcută. In loc să doarmă, Stepan Stepanîci trebuia să se plimbe pe peron şi să rămînă lîngă telegrafistă aproape pînă dimineaţă.

Ajutorul său, Aleutov, pleca în fiecare vară undeva cu gîndul să se însoare, şi bietul Şeptunov era nevoit să rămînă mereu de serviciu. Mare porcărie din partea soartei! Ca să fim drepţi, trebuie să spunem că nu se plictisea chiar în fiecare noapte. Uneori, noaptea, venea la el la gară, Maria Ilinişna, soţia lui Nazar Kuzmici Kuţapetov[3]), administratorul moşiei unui prinţ din vecinătate. Această doamnă nu era nici prea tînără, nici prea frumoasă, dar prin întuneric, domnilor, poţi lua şi un stîlp de telegraf drept sergent de stradă şi apoi, în treacăt fie zis, plictiseala

[1]) *Zob* — *Drebezghi* în textul rus. (N. red. rom.)
[2]) *Şeptati* — a şuşoti. (N. red. rom.)
[3]) *Cuţii* — scurt de coadă. (N. red. rom.)

ca şi foamea te face să înghiţi orice! Cînd doamna Kuţapetova sosea la gară, Şeptunov o lua de braţ, cobora cu ea de pe peron şi se îndrepta spre vagoanele de marfă. Acolo, lîngă vagoane, în aşteptarea trenului nr. 8, îşi începea el declaraţiile de dragoste şi nu înceta pînă ce nu auzea fluieratul locomotivei.

Şi aşa, într-o noapte, stătea el cu Maria Ilinişna lîngă vagoane şi aştepta trenul. Luna luneca încet, uşor, pe cerul senin. Scălda în lumina ei gara, cîmpia şi depărtările, cît vedeai cu ochii... In jur era linişte, tihnă... Şeptunov o ţinea pe Maria Ilinişna de mijloc şi tăcea. Şi ea tăcea. Amîndoi erau cuprinşi de o uitare dulce, tihnită, ca şi lumina lunei...

— Ce noapte minunată! — ofta din cînd în cînd Şeptunov. — Nu ţi-e frig?

Drept răspuns, ea se lipea şi mai strîns de tunica lui.

La ora 2 şi 20 şeful de gară se uită la ceas şi spuse:

— Trebuie să vină trenul... Hai, Maşa, să ne uităm la linie... Primul dintre noi care va zări luminile trenului îi va fi celuilalt mai multă vreme credincios... Hai să ne uităm...

Işi aţintiră privirea în depărtare... Pe linia, ce părea că n-are sfîrşit, licăreau ici, colo cîteva luminiţe. Trenul nu se vedea încă... Cercetînd depărtarea, Şeptunov zări altceva... Zări două umbre lungi ce păşeau peste traverse... Aceste umbre veneau drept spre el şi se făceau din ce în ce mai mari şi mai late... Una era umbra unui trup omenesc, cealaltă — a unui ciomag lung, pe care-l ţinea omul în mînă.

Umbra se apropia. Curînd o auziră fluierînd ceva din „Madame Angot".

— Care umblă pe şine?! Nu-i voie... — strigă Şeptunov. — Jos de pe şine!

— Ia lasă ordinele, mizerabile! — se auzi răspunsul.

Văzîndu-se astfel insultat, Şeptunov vru să se repeadă spre umbră, dar Maria Ilinişna îl apucă de veston.

— Pentru dumnezeu, Stiopa! — şopti ea. — E bărbatul meu! E Nazarka!

Nici n-avu bine timpul să sfîrşească şi Kuţapetov se şi afla în faţa şefului de gară. Şeptunov cel insultat scoase un ţipăt, se lovi cu capul de ceva metalic şi se aruncă sub un vagon. După ce ieşi de sub vagon tîrîndu-se pe burtă, o luă la fugă de-a lungul liniei. Sărind peste traverse, împiedicîndu-se de şine, alergă spre pompa de apă ca un nebun, ca un cîine cu o tinichea de coadă.

„Ce gogeamite ciomag are!"... gîndea el, gonind de-i sfîrîiau călcîile.

Ajuns la pompa de apă, se opri să mai răsufle, dar auzi în urma lui paşi. Intoarse capul şi văzu umbra omului şi a ciomagului apropiindu-se repede. Ingrozit, o luă din nou la fugă.

— Ei, opreşte! — auzi el în spate glasul lui Kuţapetov. — Stai! Fereşte! Trenul!

Şeptunov privi înainte şi văzu în faţa sa trenul cu o pereche de ochi înspăimîntători, de foc... Părul i se făcu măciucă... Inima începu să-i bată nebuneşte şi deodată se opri... Işi adună toate puterile şi sări la întîmplare... Timp de vreo patru secunde zbură în gol, apoi căzu pe ceva tare, înclinat, şi se rostogoli la vale, încercînd zadarnic să se agaţe de nişte ciulini.

„Terasamentul, gîndi el. N-are a face. Mai bine pentru un om de viţă nobilă ca mine să cadă de-a dura de pe terasament, decît să fie ciomăgit de un ţopîrlan".

Peste cîteva clipe o cizmă mare, grea, călcă într-o băltoacă lîngă urechea lui dreaptă. Nişte mîini începură să se plimbe pe spinarea lui...

— Dumneata eşti? — auzi el glasul lui Kuţapetov. — Dumneata, Stepan Stepanîci?

— Cruţă-mă! — gemu Şeptunov.

— Ce-i cu dumneata, dragul meu? De ce te-ai speriat? Eu sînt Kuţapetov! Nu m-ai recunoscut? Am alergat după dumneata... Te-am strigat... Era cît p-aci să nimereşti sub tren, dragul meu... Cînd a văzut cum ai şters-o la fugă, Maşa s-a speriat şi ea

şi acum zace leşinată pe peron... Poate că te-ai speriat că te-am făcut mizerabil ? Nu te supăra... Te-am luat drept acar...

— Of, nu-ţi mai bate joc de mine... Dacă vrei să te răzbuni, răzbună-te cît mai repede... Sînt în mîinile dumitale... — gemu Şeptunov. — Bate-mă... cotonogeşte-mă...

— Dar ce-i cu dumneata, taică ? Vino-ţi în fire ! Veneam la dumneata cu o treabă, ca să-mi faci un bine ! Am alergat după dumneata ca să-ţi vorbesc de treaba aceea...

Kuţapetov tăcu cîteva clipe şi urmă :

— E o treabă importantă... Maşa mea mi-a spus că din plăcere ai binevoit să te încurci cu ea. In privinţa asta n-am nimic de zis, fiindcă, la drept vorbind, de pe urma Mariei Ilinişna, eu nu mă aleg cu mare lucru. Dar dacă judecăm după bună dreptate, te rog să binevoieşti să faci o învoială cu mine, deoarece, oricum, sînt soţul, capul... după scriptură. Prinţul Mihailo Dmitrici, cînd era încurcat cu ea, îmi dădea două hîrtii de cîte douăzeci şi cinci de ruble pe lună. Dumneata cît ai să-mi dai ? Buna înţelegere face mai mult ca banul. Dar de ce nu te ridici...

Şeptunov se ridică în picioare. Frînt, zdrobit, o luă încetişor spre linie...

— Cît vrei să-mi dai ? — urmă Kuţapetov. — De la dumneata n-am să iau decît o hîrtie de douăzeci şi cinci de ruble... Şi apoi voiam să te mai rog, nu cumva ai o slujbă pentru nepotul meu...

Fără să vadă sau să audă ceva, Şeptunov ajunse cu chiu cu vai pînă la gară şi se trînti pe pat. A doua zi de dimineaţă cînd se trezi, nu-şi găsi şapca de uniformă şi un epolet.

Şi astăzi îi mai este ruşine.

IN SALONAŞ

ÎNTUNERICUL se lăsa din ce în ce mai tare... Focul, care pîlpîia în cămin, lumina uşor parchetul şi un perete cu portretul nu ştiu cărui general cu două stele pe piept. Liniştea nu era tulburată decît de trosnetul butucilor ce ardeau, iar din cînd în cînd prin geamurile duble ale ferestrelor ajungea pînă-n salon un zgomot înfundat de paşi sau zvonul săniilor gonind pe zăpada proaspăt căzută.

In faţa căminului doi îndrăgostiţi şedeau pe o canapea acoperită cu o husă de dantelă. El — un bărbat înalt, chipeş, cu favoriţi lungi, îngrijiţi, şi un nas clasic grecesc — şedea trîntit, picior peste picior, trăgînd alene fumul aromitor dintr-o ţigară scumpă de foi. Ea — o femeie micuţă, drăgălaşă, cu cîrlionţi de culoarea inului şi ochişori vii, şireţi — şedea alături de el şi, lipindu-şi căpşorul de umărul lui, privea visătoare la focul din cămin. Pe chipul amîndorora era revărsată o desfătare tihnită... Mişcările le erau pline de o dulce moleşeală...

— Te iubesc, Vasili Lukici! — şoptea ea. — Te iubesc nespus! Eşti atît de frumos! Nu degeaba te soarbe din ochi baroneasa cînd vine pe la Pavel Ivanîci. Dumneata placi mult femeilor. Vasili Lukici!

— Hm... ţi se pare! Parcă la dumneata, Nastia, nu se uită profesorul cînd faci ceaiul lui Pavel Petro-

vici ! E îndrăgostit de dumneata, asta-i limpede ca lumina zilei...

— Nu mai rîde de mine !

— Şi cum să nu fie îndrăgostit de o fiinţă atît de drăgălaşă ? Eşti minunată ! Nu, nu eşti minunată, eşti plină de graţie ! Cine nu-i îndrăgostit de dumneata ?

Vasili Lukici atrase spre el fiinţa drăgălaşă şi începu s-o sărute pătimaş. In cămin se auzi o trosnitură : se aprinsese încă un butuc. Pe stradă fredona cineva.

— In lumea întreagă nu-i femeie mai frumoasă ca dumneata ! Te iubesc ca un tigru, ca un leu...

Vasili Lukici o cuprinse în braţe pe frumoasa lui... Dar tocmai atunci se auzi tuşind în antreu şi peste cîteva clipe un bătrînel pirpiriu cu ochelari cu ramă de aur intră în salonaş. Vasili Lukici sări în picioare şi, fîstîcindu-se, îşi băgă repede ţigara de foi în buzunar. Tînăra sări şi ea în picioare, se aplecă spre cămin şi începu să scormonească jăraticul cu cleştele... Văzîndu-le mutrele încurcate, bătrînul tuşi supărat şi se încruntă.

— Nu cumva e soţul înşelat ? — se va întreba cititorul.

Moşneguţul făcu cîţiva paşi prin salon şi îşi scoase mănuşile.

— Ce fum e aci ! — spuse el. — Iar mi-ai furat ţigările de foi, Vasili ?

— Nu, să trăiţi, Pavel Ivanîci ! Nu... Nu eu...

— Dacă te mai prind, te dau afară... Pregăteşte-mi fracul şi curăţă-mi ghetele... Iar tu, Nastia, se adresă bătrînul fetei, — aprinde lumînările şi pune samovarul...

— Am înţeles ! — spuse Nastia.

Şi ieşi din salonaş împreună cu Vasili.

A ÎNȚELES!

O dimineață înăbușitoare de iunie. Sub arșița care încinge văzduhul, frunzele se pleacă, iar pămîntul crapă de atîta uscăciune. Firea toată tînjește după furtună. Ai vrea să izbucnească odată în plîns și lacrimile ei de ploaie să-i aline dorul.

La apus, o fîșie îngustă de cer se încruntă și se întunecă. De bunăseamă vine furtuna. Bun venit!

In marginea pădurii se furișează un mujic pirpiriu, gîrbovit, un om de-o șchioapă cu cizme uriașe, roșcate, prăfuite, cu pantaloni albaștri vărgați cu alb. Carîmbii moi ai cizmelor i s-au lăsat aproape pînă la glezne. Nădragii, numai petice, îi atîrnă ca niște saci în jurul genunchilor, fluturînd ca niște pulpane. Cingătoarea soioasă de sfoară i-a alunecat de pe mijloc pe șolduri, iar cămașa i se ridică mereu spre spete.

Omulețul ține în mînă o pușcă. Țeava ruginită, lungă doar de vreo trei palme, cu cătarea ca un cui de cizmar, e prinsă într-un pat alb, cioplit cu multă iscusință dintr-o bucată de lemn de brad și împodobit cu crestături, dungi și floricele. De n-ar fi acest pat, pușca nici n-ar semăna a pușcă; dar și așa pare mai curînd o armă medievală decît una din timpurile noastre... Cocoșul, cafeniu de rugină, e înfășurat în sîrmă și sfoară. Și mai năstrușnică e însă vergeaua

lucioasă, abia tăiată dintr-o salcie. E încă umedă, verde şi mult mai lungă decît ţeava.

Mujicul pirpiriu e galben la faţă. Ochii lui mici, saşii şi înroşiţi, caută speriaţi în toate părţile. Buza de jos îi tremură, şi odată cu ea se mişcă şi barba rară ca de ţap, care îi atîrnă ca o petică. Omul face paşi mari, îşi apleacă trupul înainte şi pare să fie tare grăbit. In urma lui aleargă, cu limba scoasă de un cot, cenuşie de praf, un dulău numai piele şi oase, cu părul zburlit. Pe coaste şi de coadă îi atîrnă smocuri de păr năpîrlit. Una din labele dinapoi e legată cu o cîrpă : de bunăseamă că-l doare. Ţăranul întoarce mereu capul spre tovarăşul său de drum şi se răsteşte speriat la el :

— Marş acasă !

Cîinele se opreşte, aruncă o privire înapoi şi, după ce stă cîteva clipe locului, o porneşte iar pe urmele stăpînului.

Vînătorul ar vrea să se înfunde în pădure dar nu-i chip : în faţa lui se înalţă, ca un zid, un mărăciniş des, spinos, iar după mărăciniş, cucută înaltă, cu miros tare, şi urzici. Dar iată în sfîrşit o cărăruie. Omul ridică încă o dată ameninţător braţul spre cîine şi se avîntă pe cărăruie în desiş. Pămîntul îi musteşte sub picioare : aci încă nu s-a uscat. Pluteşte un miros reavăn şi văzduhul e mai puţin înăbuşitor. In dreapta şi în stînga se înghesuie tufe de ienupăr, iar pînă la adevărata pădure mai e o bucată bună, cam vreo trei sute de paşi.

Dintr-o parte se aude parcă un scîncet ca de roată neunsă. Mujicul tresare şi se uită pieziş spre un arin tînăr. Pe arin zăreşte o mică pată neagră, care se mişcă. Apropiindu-se, vede că pata e un pui de graur. Graurul stă pe o cracă şi îşi caută sub aripa ridicată. Mujicul se mută de pe un picior pe altul, îşi aruncă din cap căciula, îşi lipeşte obrazul pe patul puştii şi ocheşte. După ce a ochit, ridică cocoşul şi îl ţine cu mîna, ca să nu se sloboadă mai devreme decît trebuie. Arcul e stricat, trăgaciul s-a înţepenit, iar cocoşul nu mai ascultă : se mişcă în toate părţile. Graurul îşi lasă aripa şi începe să privească bă-

nuitor la ţintaş. Incă o clipă — şi va zbura. Vînătorul ocheşte încă o dată şi ridică degetul de pe cocoş. Impotriva tuturor aşteptărilor, cocoşul nu se sloboade. Mujicul rupe cu unghia o sforicică, îndoaie o sîrmuliţă şi dă cocoşului un bobîrnac. Se aude o plesnitură, iar după plesnitură focul de puşcă. Puşcaşul simte o puternică smucitură în umăr. Se vede că n-a făcut economie de pulbere. Aruncă puşca la pămînt, aleargă spre arin şi scotoceşte prin iarbă. Lîngă o cracă putredă, acoperită cu mucegai, găseşte o pată de sînge şi nişte fulgi, iar după ce mai caută puţin, dă de victima sa, un ghemotoc care zace cald încă, chiar lîngă trunchi.

— L-am nimerit în cap ! — îi spune el, bucuros, cîinelui.

Cîinele miroase graurul şi vede că stăpînu-său nu l-a nimerit numai în cap. Pe piept are o rană mare, un picior îi e rupt, din cioc îi atîrnă un chiag de sînge... Omuleţul bagă grăbit mîna după o încărcătură nouă în buzunar, de unde îi cad pe iarbă fel de fel de peticuţe, hîrtiuţe şi sforicele. Işi încarcă arma şi o ia din loc gata să vîneze mai departe.

Ca din pămînt răsare, în faţa lui, Krjeveţki, polonezul, vechilul moşierului. Dînd cu ochii de mutra lui fudulă şi aspră şi de chica lui roşcată, înlemneşte de groază. Căciula îi cade de pe cap.

— Ce faci aici ? A ! Tragi cu puşca ? — spune în batjocură polonezul. — Frumos !

Vînătorul se uită cu coada ochiului şi zăreşte ceva mai încolo o căruţă cu vreascuri. Pe lîngă căruţă se foiesc mai mulţi argaţi. Cu gîndul la vînat, nici nu văzuse că a dat peste oameni.

— Cum de îndrăzneşti să vînezi aici ? — îl întreabă Krjeveţki, ridicînd glasul. — Asta-i pădurea dumitale ? Sau, poate, crezi că a trecut de Sîn Petru ? Cine eşti dumneata ?

— Pavel Şchiopul, [1]) — abia-abia izbuteşte să îngîne omuleţul, strîngîndu-şi puşca la piept. — Din Kaşilovka.

---

[1]) *Şchiopul* — Hromoi în textul rus. (N. red. rom.)

— Hei drăcia dracului, din Kaşilovka ! Cine ţi-a dat voie să tragi ? — urmă polonezul, silindu-se să rostească cuvintele fără accent străin. — Dă-mi puşca dumitale !

Şchiopul întinse polonezului puşca, gîndindu-se în sinea sa :

„Mai bine mi-ar trage nişte palme decît să-mi spună dumneata..."

— Dă-mi şi căciula...

Şchiopul îi întinde şi căciula.

— Am să te învăţ eu minte ! Hei, drăcia dracului ! Vino după mine.

Krjeveţki îi întoarce spatele şi se ia după căruţa care a pornit scîrţîind. Pavel Şchiopul îl urmează, pipăindu-şi în buzunar vînatul.

Peste un ceas, Krjeveţki şi Şchiopul intră într-o odaie mare, scundă, cu pereţii spoiţi în albastru spălăcit. E cancelaria moşiei. În cancelarie nu-i nimeni, şi totuşi miroase greu de parcă ar fi înţesată de oameni. În mijloc e o masă mare de stejar. Pe masă — două-trei registre, o călimară cu nisiperniţă şi un ceainic cu gîtul ciuntit. Totu-i acoperit cu un strat cenuşiu de praf. Intr-un colţ e un dulap mare, de pe care vopseaua s-a luat de mult. Pe dulap — un bidon de gaz şi o damigeană cu nu ştiu ce amestec. În celălalt colţ — o iconiţă, acoperită toată cu pînză de păianjen...

— Trebuie să facem proces-verbal, — spune Krjeveţki. — Chiar acum raportez boierului şi trimit după uriadnic. Scoate-ţi cizmele !

Şchiopul se aşează pe podea şi, fără să scoată o vorbă, îşi trage cizmele. Mîinile îi tremură.

— Să nu te mişti de aici, — îi porunceşte vechilul căscînd. — Şi dacă pleci desculţ, o să fie şi mai rău de dumneata. Stai aici şi aşteaptă să vină uriadnicul...

Polonezul încuie în dulap cizmele şi puşca şi iese din cancelarie.

Rămas singur, Şchiopul se scarpină încet şi îndelung la ceafă, ca şi cum ar căuta să dezlege problema : unde se găseşte ? Oftează şi se uită sfios în

jur. Dulapul, masa, ceainicul cu gîtul ciuntit şi iconiţa îl privesc cu dojană şi par mîhnite... Muştele, care roiesc puzderie în orice cancelarie de moşie, îi bîzîie atît de jalnic deasupra capului, încît îl cuprinde un fel de sfîrşeală.

— Bzzz... — bîzîie muştele. — Te-a prins? Te-a prins?

O viespe mare umblă pe geam. Ar vrea să zboare afară, dar nu o lasă geamul. Se mişcă în silă, abătută... Şchiopul se dă înapoi spre uşă, se reazemă de uşor şi rămîne dus pe gînduri, cu braţele atîrnate de-a lungul trupului...

Trece un ceas, trec două, şi el tot stă rezemat de uşor, aşteaptă şi se gîndeşte.

Ochii îi cad pieziş pe viespe.

„De ce nu zboară afară pe uşă, proasta de ea?“ se întreabă el.

Mai trec două ceasuri. In jur e linişte, nici un zgomot, totul pare mort... Şchiopul începe să creadă că l-au uitat şi că n-o să iasă curînd de aici, ca şi viespea, care se tot învîrşunează şi cade mereu de pe geam. La noapte viespea o să adoarmă, dar el ce o să facă?

— Aşa e şi cu omul, — cugetă Şchiopul, uitîndu-se la viespe. — Da, da, aşa-i şi cu el... Ar avea pe unde să iasă, să-şi găsească libertatea, dar din prostie nu ştie să dibuiască locul...

In sfîrşit, undeva se trînteşte o uşă. Se aud paşi grăbiţi şi peste cîteva clipe intră în cancelarie un omuleţ grăsun, cu pantaloni neobişnuit de largi prinşi în bretele. E fără haină şi fără jiletcă. Intre spete are o dungă de sudoare, pe piept una la fel. E chiar boierul, Piotr Egorîci Volcikov,[1]) locotenent-colonel în retragere. Obrazul lui buhăit, roşu, şi chelia asudată arată că ar da mult ca în locul acelei călduri înăbuşitoare să se lase deodată un ger de bobotează. Arşiţa şi zăduful îl chinuie cumplit. După ochii lui umflaţi şi somnoroşi se vede că abia s-a sculat din patul lui de puf, groaznic de moale şi de cald.

---

[1]) *Volc* — lup. (N. red. rom.)

Intră, se plimbă de cîteva ori prin odaie, ca şi cum nu l-ar fi văzut pe Şchiopul, apoi se opreşte în faţa prizonierului şi îşi aţinteşte îndelung privirea asupra lui. Il priveşte drept în faţă, cu un dispreţ care la început i se citeşte doar în ochi, iar apoi i se revarsă treptat pe tot obrazul lui buhăit. Şchiopul nu-i poate înfrunta privirea şi lasă ochii în jos. Ii e ruşine...

— Ia arată-mi ce ai omorît ! — îi spune aproape în şoaptă, Volcikov. — Hai arată-mi, voinicule, Wilhelm Tell ! Arată, nerușinatule !

Şchiopul îşi vîră mîna în buzunar şi scoate nenorocitul de graur. Pasărea nici nu mai seamănă a pasăre. E aproape strivită şi uscată. Volcikov zîmbeşte dispreţuitor şi ridică din umeri.

— Nătărăule ! — spune el, — zevzecule ! Cap sec ! Spune : nu-i păcat ? Nu ţi-e ruşine ?

— Ba mi-e ruşine, Piotr Egorîci, tăicuţule, — bîiguie Şchiopul, căutînd să biruie nodul care i s-a pus în beregată şi nu-l lasă să vorbească.

— Nu numai că vînezi în pădurea mea fără măcar să ceri voie, ca un tîlhar, ca o Iudă, dar mai îndrăzneşti să calci şi legile statului ! N-ai auzit că legea nu te lasă să vînezi decît la o anumită vreme ? Legea spune că nimeni n-are voie să vîneze pînă în ziua de Sîn Petru. Nu ştiai lucrul ăsta ? Ia vino încoace !

Volcikov se apropie de masă ; după el se apropie şi Şchiopul de masă. Boierul deschide o carte, o răsfoieşte pe-ndelete şi în cele din urmă începe să citească tărăgănat, cu glas de tenor, articolul care opreşte vînătoarea înainte de Sîn Petru.

— Ia zi, tu nu ştiai asta ? — îl întreabă boierul, sfîrşind cu cititul.

— Cum să nu ştiu ? Toţi ştiu, înălţimea voastră. Dar cine să înţeleagă ? Parcă noi înţelegem ceva ?

— Ce tot spui ? Dar ce, îţi trebuie multă minte ca să pricepi că nu trebuie să vatămi fără nici un rost o fiinţă de-a lui dumnezeu ? Ai omorît păsărica asta. Pentru ce ai omorît-o ? Poţi s-o învii ? Te întreb, poţi ?

— Nu pot, taică !

— Dar de omorît ai omorît-o... Nu înţeleg ce te poate ispiti la păsărica asta! Un graur! Nici carne, nici pene... Aşa ţi-a venit şi ai omorît-o din prostie...

Volcikov închide ochii pe jumătate şi încearcă să îndrepte piciorușul frînt al graurului. Piciorușul se rupe de tot şi cade pe piciorul desculţ al ţăranului.

— Blestematule, of, blestematule! — urmează Volcikov. — Eşti un căpcăun, un prădător! Fapta asta ai făcut-o din lăcomie! Ai zărit o păsărică şi ţi-a fost ciudă că păsărica zboară în voie, slăvindu-l pe dumnezeu! „Hai s-o omor, ţi-ai zis, şi... s-o mănînc...“ Aşa-i cu lăcomia omenească! Să nu te mai văd! Şi nu te mai holba aşa la mine cu ochii tăi crucişi! Şpanchiu nemernic ce eşti... ai omorît-o, şi ea avea poate puişori... Or fi piuind acum...

Volcikov face o mutră plîngăreaţă şi, lăsînd mîna spre pămînt, arată cît de mici pot fi puişorii...

— N-am făcut-o din lăcomie, Piotr Egorîci, — se dezvinovăţeşte Şchiopul, cu glas tremurat.

— Atunci de ce? Fireşte că din lăcomie!

— Nu, să trăiţi, Piotr Egorîci... Dacă mi-am încărcat sufletul cu un păcat, n-am făcut-o din lăcomie, nici din poftă de cîştig, Piotr Egorîci! Mi-a luat mintile necuratul...

— Nu eşti tu din ăia cărora le ia minţile necuratul! Mai curînd tu ai putea să iei minţile necuratului! Sînteţi cu toţii nişte tîlhari, voi ăştia din Kaşilovka!

Volcikov scoate din piept şuierînd un şuvoi de aer, trage în plămîni o nouă porţie şi urmează, coborînd glasul:

— Ce să fac acum cu tine? Ai? Fiindcă eşti sărac cu duhul, ar trebui să-ţi dau drumul; dar avînd în vedere fapta în sine şi obrăznicia ta, trebuie să fii pedepsit... trebuie neapărat... Destul v-am răsfăţat... Ajunge! Am trimis după uriadnic... O să încheiem un proces verbal... Da, am trimis după el... Corpul delict e de faţă... Singur ţi-ai făcut-o... nu eu te pedepsesc, ci fapta ta te pedepseşte... Ai ştiut să păcătuieşti, acum să ştii să suferi şi pedeapsa... Of, of, of... Doamne, iartă-ne pe noi, păcătoşii! E curată

nenorocire cu ăştia... Dar cum mai arată pe la voi grînele de primăvară ?...

— Binişor... Slavă domnului...

— Şi de ce clipeşti din ochi ?

Şchiopul tuşeşte ruşinat în pumn şi îşi potriveşte cingătoarea.

— De ce clipeşti din ochi ? — repetă Volcikov. — Tu ai omorît graurul şi tot tu plîngi ?

— Înălţimea voastră ! — strigă Şchiopul cu glas piţigăiat şi tremurător, adunîndu-şi parcă toate puterile. — Dumneavoastră, ca iubitor de oameni ce vă aflaţi, vi-e ciudă, cum s-ar spune, că am omorît o pasăre... Şi nu mă mustraţi, care va să zică, fiindcă sînteţi boierul, ci fiindcă vă pare rău... ca iubitor de oameni ce sînteţi... Dar mie nu-mi pare rău ? Sînt eu om prost şi multe lucruri nu le pricep, dar şi mie. îmi pare rău... Să mă bată dumnezeu, dacă nu-i aşa...

— Atunci de ce ai tras, dacă-ţi pare rău ?

— M-a împins necuratul. Daţi-mi voie să vă spun, Piotr Egorîci ! Vă spun adevărul adevărat, ca în faţa lui dumnezeu... N-are decît să vină uriadnicul... Păcatul e al meu şi am să răspund în faţa lui dumnezeu şi a judecăţii, dar dumneavoastră vă spun tot adevărul, ca la spovedanie... Daţi-mi voie, înălţimea voastră !

— Ce să-ţi dau voie ? Ori că ţi-aş da, ori că nu ţi-aş da voie, tot n-ai să spui nimic de doamne ajută. Şi de ce să-mi spui mie ? Nu închei eu procesul verbal !... Dar fie... spune ! De ce taci ? Vorbeşte, Wilhelm Tell !

Şchiopul îşi trece mîneca peste buzele tremurătoare. Ochii i se fac şi mai mici, şi mai saşii...

— N-am avut nici un întires cu graurul ăsta, — spune el. — Să ai şi o mie de grauri, ce alegi din ei ? Nu poţi nici să-i vinzi, nici să-i mănînci, ci-s numai aşa... un fleac. Înţelegeţi şi dumneavoastră...

— Ba nu, să nu spui aşa... Văd că eşti vînător şi nu te pricepi... Graurul fript e bun cu păsat de hrişcă... Şi cu sos merge... Aduce a găinuşă ; are aproape acelaşi gust...

Şi, parcă dîndu-şi seama că vorbeşte pe un ton prea blajin, Volcikov se încruntă şi adaugă :

— Ai să-i afli îndată gustul... Ai să vezi tu...

— Nu ne pricepem noi la gusturi... Pîine să avem, Piotr Egorîci... O ştiţi şi dumneavoastră... Cît despre graur, l-am omorît aşa... din dor... M-a strîns dorul cu uşa...

— Ce dor ?

— O fi ştiind necuratul ce fel de dor e ăsta. Daţi-mi voie să vă dumiresc. Dorul a început să mă chinuie încă din săptămîna mare... Ingăduiţi-mi să vă spun... Am ieşit, care va să zică, din biserică dimineaţa, după ce s-au sfinţit paştile şi ouăle... Muierile noastre au luat-o înainte, iar eu mergeam în urma lor. Tot mergînd aşa, m-am oprit pe iezătură... Stăteam şi mă uitam la lumea lui dumnezeu şi mă gîndeam cum se petrec toate în ea, cum fiecare fiinţă şi fiecare firişor de iarbă îşi cunoaşte locul, ca să zic aşa... S-a făcut dimineaţă şi a răsărit soarele... Vedeam toate astea, mă bucuram şi mă uitam la păsărele, Piotr Egorîci. Deodată simt ca o pişcătură la inimă ! Adicătelea : mi-a zvîcnit inima...

— Şi de ce ?

— Fiindcă zărisem păsărelele. Şi ce mi-a trecut prin minte : „Bine ar fi să mai tragi cîte un foc de puşcă, mi-am zis eu, păcat că nu te lasă legea". Şi tocmai atunci au trecut pe cer şi două răţuşte, şi un şneap a ţipat undeva peste apă. Grozavă poftă de vînătoare mi s-a făcut ! M-am întors acasă cu pofta asta în suflet. Şedeam cu muierile la masa de paşti, dar în faţa ochilor numai păsărele aveam. Auzeam parcă freamătul pădurii şi o păsărică ţipînd într-una : cirip ! cirip ! Of, doamne ! Mi se făcuse de vînătoare şi nimic alta ! Şi cum am mai băut şi votcă la masă, am înnebunit de-a binelea ! Am început să aud glasuri. Auzeam cum un glas subţirel, parcă de înger, îmi ţiuie în ureche, spunînd într-una : hai, Paşka, ia-ţi puşca şi du-te să tragi ! Curată nălucire ! Bănuiesc că era chiar diavolul şi nimeni altul, Piotr Egorîci, înălţimea voastră. Şi vorbea aşa de dulce şi aşa de subţirel, ca un copil. Din dimineaţa aceea

nu m-a mai slăbit dorul ăsta. Toată ziulica şedeam pe prispă ca un smintit, fără să fac nimic, furat de gînduri... Mă gîndeam şi mă tot gîndeam... Şi mereu parcă îl vedeam pe răposatul dumneavoastră frate, adicătelea pe Serghei Egorîci, fie-i ţărîna uşoară. Imi aduceam aminte, prostul de mine, cum mergeam cu dumnealui, cu răposatul, la vînătoare. Eram cel mai bun vînător al înălţimii sale. Ce îi plăcea mai mult şi îl înduioşa era că mă pricepeam straşnic la ţintit, cu toate că-s saşiu de amîndoi ochii ! Voia să mă ducă la oraş, să arăte doftorilor vrednicia de care făceam dovadă în ciuda beteşugului meu. Şi toate astea din partea lui mă bucurau mult şi-mi încălzeau sufletul. Ieşeam cu dumnealui cum se crăpa de zi, strigam cîinii, pe Kara şi pe Ledka şi... haida ! Făceam cîte treizeci de verste într-o zi ! Ce să mai zic ? Piotr Egorîci ! Imi sînteţi ca un tată ! Pot să vă spun că afară de fratele dumneavoastră nu-i şi n-a fost pe lumea asta om adevărat ! Era aspru, cumplit, îndărătnic, dar în toate cîte privesc vînătoarea nimeni nu se putea măsura cu el. Luminăţia sa domnul conte Tirbork s-a căznit toată viaţa să-l ajungă în d-ale vînătorii ; pînă la moarte l-a pizmuit. Da' tot degeaba ! Vînătorile lui nu aduceau nici pe departe cu ale fratelui dumneavoastră : ca de la cer la pămînt ! Domnul conte nici n-a ţinut vreodată în mînă o puşcă ca aceea a fratelui dumneavoastră ! Gîndiţi-vă : o puşcă cu două ţevi, din Marsilia, de la fabrica Lepelie şi companie. Impuşca raţa la două sute de paşi ! Glumă-i asta ?

Şchiopul îşi şterge repede buzele şi urmează clipind din ochii lui saşii :

— De la dumnealui am căpătat boala asta. Cînd nu pot să vînez, e jale ; parcă-mi plînge inima !

— Mofturi !

— Nu, să trăiţi, Piotr Egorîci ! Toată săptămîna mare am umblat ca un smintit, n-am băut, n-am mîncat. In dumineca Tomii mi-am curăţat puşca, am mai dres-o, şi mi s-a uşurat parcă un pic sufletul. După o săptămînă iar m-a apucat. Mă trăgea la vînătoare ; să crăpi, nu altceva. M-am pus pe băutură ; beau

dar degeaba — şi mai rău. Nu-s mofturi ! După sfinţirea apei m-am îmbătat... A doua zi m-a încins dorul mai rău ca înainte... Iţi frămîntă tot trupul şi te scoate parcă din casă... Simţi cum te scoate ! Mare minune e şi asta ! Mi-am luat puşca, m-am dus în grădina de zarzavat şi m-am apucat să trag în stăncuţe ! Am împuşcat vreo zece, dar n-am simţit nici o uşurare : mă trăgea la pădure... la baltă. Unde pui că şi baba mea a început să mă ruşineze : „Se poate să împuşti stăncuţe ? Nici nu-s păsări de soi, şi mai e şi păcat faţă de dumnezeu : dacă împuşti o stăncuţă, nu se fac bucate". M-am apucat şi am spart puşca, Piotr Egorîci... Dracu' s-o ia ! Şi parcă mi s-a mai uşurat sufletul...

— Mofturi !

— Nu-s mofturi ! Adevărat vă spun că nu-i numai o trăsnaie, Piotr Egorîci ! Ingăduiţi-mi să vă lămuresc... Noaptea trecută m-am trezit din somn. Stăteam culcat şi mă gîndeam... Muierea mea dormea şi n-aveam cu cine să schimb o vorbă. Şi m-am gîndit : „Oare s-ar mai putea drege puşca ?" M-am sculat şi m-am apucat s-o dreg.

— Ei şi ?

— Şi a mers, de bine, de rău... Am dres-o şi am plecat cu ea în goana mare, ca un blestemat. Şi iată că m-a prins... Aşa mi se cuvine... Ar trebui să ia cineva pasărea asta şi să mă plesnească cu ea peste obraz, ca să mă învăţ minte...

— Acuşi o să vină uriadnicul... Du-te în tindă !

— Mă duc... Am fost şi la spovedanie... Părintele Petra spunea şi el că-i numai o trăsnaie... Dar după bănuiala mea de om prost, aşa, cît mă pricep şi eu la treaba asta, nu-i trăsnaie, ci o boală... Cum ar fi patima beţiei... Totuna e... Tu nu vrei, dar parcă te trage cineva. Ai fi bucuros să nu bei, faci legămînt în faţa icoanelor, dar ceva te ademeneşte : bea ! bea ! Am băut şi eu pe timpuri, şi ştiu cum e...

Nasul roşu al lui Volcikov se face stacojiu.

— Patima beţiei e altă socoteală, — spune el.

— Ba e la fel ! Să mă bată dumnezeu dacă nu-i la fel ! Vă spun adevărat !

Se așterne tăcere... Vreo cinci minute în șir nu scot o vorbă și se uită unul la altul.

Nasul stacojiu al lui Volcikov se face vînăt.

— Zău că patima beției e la fel... Pricepeți și dumneavoastră, care iubiți oamenii, ce fel de slăbiciune e asta.

Dar nu din iubire de oameni înțelege locotenent-colonelul, ci din experiență.

— Du-te ! — îi spune el mujicului.

Dar mujicul nu pricepe.

— Du-te și vezi să nu te mai prind !

— Dați-mi, vă rog, cizmele ! — spune omulețul care a înțeles și s-a luminat la față.

— Dar unde sînt ?

— În dulap...

Șchiopul își primește încălțămintea, șapca și pușca. Iese cu inima ușoară din cancelarie, își aruncă ochii pe cer și vede un nor negru, greu. Vîntul zburdă prin iarbă și prin copaci. Cei dintîi stropi au și început să ciocănească pe acoperișul înfierbîntat. Încetul cu încetul aerul înăbușitor se răcorește.

Volcikov împinge fereastra. Fereastra se deschide cu zgomot și Șchiopul vede viespea înălțîndu-se în zbor.

Văzduhul, Șchiopul și viespea își sărbătoresc libertatea.

IN NOAPTEA DE AJUN

O femeie tînără, de vreo douăzeci şi trei de ani, albă la faţă ca varul, stătea pe malul mării cu ochii pironiţi în depărtare. De la picioruşele ei, încălţate cu botine de catifea, cobora spre mare o scară îngustă, veche, cu un parmaclîc şubred, ce abia mai ţinea.

Femeia sfredelea cu privirea întinderea nesfîrşită ce se pierdea în depărtare, învăluită în bezna adîncă, de nepătruns. Nu se vedeau nici stele, nici marea acoperită de gheaţă, nici lumini. Ploua cu găleata...

„Oare ce se petrece acolo ?“ se întrebă femeia, scrutînd depărtările şi, ca să se apere de vînt şi de ploaie, se înfăşură mai strîns în şal şi în şuba udă leoarcă.

Undeva acolo, în bezna aceea de nepătruns, la vreo cinci sau zece verste, sau poate chiar mai mult, se afla acum bărbatul ei, moşierul Litvinov, cu artelul lui de pescari. Dacă viscolul nu îi troienise pe mare în ultimele două zile, de bunăseamă că Litvinov şi pescarii lui se grăbeau acum spre mal. Marea se umflase şi toţi spuneau că în curînd se va rupe gheaţa.

Gheaţa nu putea să mai ţină mult timp piept unui vînt atît de năpraznic. Săniile pescarilor, mari şi greoaie, cu pînze ca nişte aripi hîde, vor avea oare vreme să răzbată la mal înainte ca mugetul mării trezite din înoremenire să ajungă la urechile femeii cu obrazul palid ?

O cuprinse o dorinţă nebună să coboare pe ţărm. Parmaclîcul se clătina sub mîna ei şi, ud, vîscos, îi aluneca sub palmă ca un ţipar. Femeia se lăsă pe trepte şi începu să coboare tîrîş, ţinîndu-se strîns cu mîinile de treptele reci, murdare. O răbufnire de vînt îi desfăcu blana şi un val de umezeală o lovi în piept.

— Sfinte Nicolae, făcătorule de minuni, scara asta nu se mai sfîrşeşte! — şopti ea, coborînd treaptă cu treaptă.

Scara avea nouăzeci de trepte. Nu cobora şerpuind, ci în linie dreaptă, făcînd un unghi ascuţit cu surpătura malului înalt. Vîntul o clătina mînios dintr-o parte într-alta şi lemnul pîrîia ca o scîndură gata să se rupă.

Peste zece minute femeia ajunse jos, chiar la marginea apei. Şi aici domnea acelaşi întuneric. Vîntul sufla şi mai mînios decît sus. Turna cu găleata şi potopul părea că nu se va mai sfîrşi niciodată.

— Cine-i? — se auzi un glas de bărbat.

— Eu sînt, Denis...

Denis, un moşneag înalt, spătos, cu barbă mare, căruntă, stătea pe mal cu un ciomag în mînă, scrutînd şi el depărtarea de nepătruns. Sta nemişcat şi căuta pe hainele lui aspre un locşor uscat de care să scapere un chibrit, ca să-şi aprindă luleaua.

— Dumneavoastră sînteţi, Natalia Sergheevna? — întrebă el nedumerit. — Pe urgia asta? Ce căutaţi aici? Cînd eşti lăhuză, cum sînteţi, o răceală te dă numaidecît gata. Duceţi-vă acasă, maică.

Se auzi un plîns de femeie bătrînă. Plîngea mama pescarului Evsei, plecat cu Litvinov. Denis oftă şi făcu un gest de deznădejde cu mîna.

— Ai trăit şaptezeci de ani pe lumea asta, mătuşo, — spuse el, vorbind parcă întunericului din jur, — şi eşti tot ca un copil. Toate se fac numai cu voia lui dumnezeu, femeie fără minte! Bătrînă şi şubredă cum eşti, ar trebui să stai culcată pe cuptor, nu să tremuri aici, în umezeală! Du-te şi vezi-ţi de treabă.

— Dar Evsei, Evsei al meu? Nu-l am decît pe el, Denisuşka!

— Cum e voia lui dumnezeu! Dacă nu i-e scris să

moară pe mare, apoi poate să se rupă gheaţa de o sută de ori şi el tot în viaţă o să rămînă. Iar dacă îi e sorocit să moară de data asta, apoi nu-i treaba noastră să judecăm dacă-i bine sau rău aşa. Nu plînge, mătuşă! Doar nu-i numai Evsei plecat pe mare! E şi boierul Andrei Petrovici, e şi Fedka, şi Kuzma, şi Alioşka Tarasenkov.

— Or mai fi ei în viaţă, Denisuşka? — întrebă Natalia Sergheevna cu glas tremurînd.

— Cine ştie, coconiţă! Dacă n-au fost troieniţi ieri şi alaltăieri de viscol, apoi sigur că sînt în viaţă. Şi dacă marea nu sparge gheaţa, ajung negreşit teferi la mal. Da' rău mai suflă vîntul! Parcă s-ar fi tocmit la asta, bată-l dumnezeu!

— Vine cineva pe gheaţă! — spuse deodată femeia cea tînără cu un glas nefiresc de răguşit şi, speriată parcă, făcu un pas înapoi.

Denis trase cu urechea şi strînse ochii ca să vadă mai bine.

— Nu, coconiţă, nu vine nimeni, — spuse el. — E prostănacul de Petruşa care stă în barcă şi mişcă din vîsle. Hei, Petruşa! — strigă Denis. — Tu eşti?

— Eu sînt, moşule! — se auzi un glas slab, ca de om bolnav.

— Te doare?

— Mă doare, moşule! Nu mai pot!

Pe mal, prinsă în gheaţă, se afla o barcă. Pe fundul ei şedea un flăcău înalt, cu braţe şi picioare nefiresc de lungi. Era Petruşa, nerodul. Încleştînd dinţii şi tremurînd din tot trupul, cerceta şi el depărtarea întunecată, străduindu-se să deslueşească ceva. Aştepta şi el ceva de la mare. Braţele lui lungi se rezemau pe vîsle, iar piciorul stîng îl ţinea îndoit sub el.

— Nerodul nostru e beteag! — spuse Denis, apropiindu-se de barcă. — Îl doare piciorul, bietul de el! Şi-a pierdut şi minţile de atîta durere. Ai face bine să te duci la căldură, Petruşa! Aici ai să răceşti şi mai rău...

Petruşa tăcea. Tremura din tot trupul şi se strîmba de durere. Îl durea coapsa stîngă, spre spate, chiar pe unde trece nervul.

— Du-te, Petruşa ! — îl sfătui Denis cu glas blînd, părintesc. Culcă-te pe sobă şi, pînă la utrenie, dă dumnezeu şi-ţi mai trece durerea !

— Simt ! — bolborosi Petruşa, descleştîndu-şi fălcile.

— Ce simţi, măi prostuţule ?

— Se rupe gheaţa.

— Şi cum simţi tu asta ?

— Aud un vuiet. Vuietul apei nu-i ca· al vîntului, şi apoi vîntul a mai slăbit. La vreo zece verste de aici a început să se rupă gheaţa.

Moşneagul trase cu urechea. Ascultă mult timp, dar în mugetul ce umplea văzduhul nu putu deslusi nimic afară de urletul vîntului şi răpăitul ploii.

Trecu o jumătate de ceas de aşteptare şi tăcere. Vîntul nu se lăsa. Se făcea tot mai mînios şi părea că vrea cu orice preţ să rupă gheaţa şi să-i răpească bătrînei pe fiul ei Evsei, iar femeii cu obrazul palid — bărbatul. Între timp ploaia prinse a se potoli. Curînd se făcu atît de rară încît se puteau deslusi prin întuneric siluetele oamenilor, umbra bărcii şi albul zăpezii. Prin urletul vîntului se auziră dangăte. Sus, în vechea clopotniţă a sătuleţului de pescari, se trăgeau clopotele. Oamenii prinşi pe mare de viscol, apoi de ploaie, trebuiau să se călăuzească după acest dangăt — fir de pai de care se agaţă cel ce se scufundă.

— Moşule, apa e aproape ! O auzi ?

Moşul trase cu urechea. De data aceasta auzi un muget ce nu semăna a urlet de vînt sau a freamăt de copaci... Nerodul avusese dreptate. Nu mai putea fi nici o îndoială : Litvinov cu pescarii lui nu aveau să se mai întoarcă la mal, să sărbătorească crăciunul.

— S-a sfîrşit ! — spuse Denis. — Se rupe gheaţa !

Baba scoase un ţipăt şi se prăbuşi la pămînt. Femeia cea tînără, udă şi tremurînd de frig, se apropie de barcă şi trase cu urechea. Auzi şi ea vuietul înfricoşător.

— Poate că-i vîntul ! — spuse ea. — Eşti sigur că se rupe gheaţa, Denis ?

— Aşa-i voia lui dumnezeu!... E pentru păcatele noastre, coniţă...

Oftă şi adăugă cu glas mîngîietor :

— Duceţi-vă sus, coniţă ! Cruţaţi-vă ! Sînteţi udă leoarcă !

Cei ce stăteau pe mal auziră un rîs uşor, un rîs fericit, ca de copil... Rîdea femeia cu obrazul palid. Denis icni. Icnea întotdeauna cînd îi venea să plîngă.

— I s-au rătăcit minţile ! — şopti el unui mujic ce se apropiase.

Văzduhul se lumină deodată. Se arătase luna. Acum se vedea totul : şi marea cu troienile pe jumătate topite, şi Natalia Sergheevna, şi Denis, şi Petruşa cel nerod, care se schimonosea de durere. Mai la o parte stăteau buluc mujicii, ţinînd fiecare cîte o funie în mînă, dumnezeu ştie de ce.

Apoi se auzi un pîrîit deslușit, nu departe de ţărm. Curînd se auzi al doilea, al treilea, şi văzduhul se umplu de trosnete înspăimîntătoare. Noianul nesfîrşit se clătină şi din alb se făcu cenuşiu. Dihania se trezise şi începuse să-şi trăiască iar viaţa ei clocotitoare.

Urletul vîntului, freamătul copacilor, gemetele lui Petruşa şi dangătul clopotelor — toate se pierdură în urletul mării.

— Trebuie să mergem sus ! — strigă Denis. — Acuşi năvălesc apele şi umplu malul cu sloiuri. Şi acuşi începe utrenia, oameni buni ! Duceţi-vă, coniţă dragă ! Aşa-i voia lui dumnezeu !

Denis se apropie de Natalia Sergheevna şi o luă cu multă grijă de braţ...

— Să mergem, maică ! — spuse el duios, cu un glas plin de milă.

Femeia îl dădu la o parte pe Denis şi, ridicînd vioaie capul, se îndreptă spre scară. Nu mai era atît de palidă ; pe obraji îi înflorise o rumeneală sănătoasă, ca şi cum i s-ar fi turnat sînge proaspăt în vine ; ochii nu-i mai erau plînşi, iar mîinile, cu care îşi strîngea şalul la piept, nu-i mai tremurau, ca înainte...

Simţea că acum va fi în stare să urce singură, fără ajutorul nimănui, scara înaltă...

Dar cînd puse piciorul pe a treia treaptă, se opri, ca trăsnită. În faţa ei stătea un bărbat voinic, arătos, cu cizme înalte şi scurtă îmblănită.

— Eu sînt, Natașa... Nu te teme ! — spuse bărbatul.

Natalia Sergheevna se clătină pe picioare. După căciula înaltă de miel, mustaţa şi ochii negri, îşi recunoscuse soţul, pe moşierul Litvinov. Bărbatul o ridică în braţe şi o sărută pe obraz ; mirosea a Xeres şi a coniac. Era puţin ameţit de băutură.

— Bucură-te, Natașa ! — spuse el. — N-am pierit sub zăpadă şi nu m-am înecat. În timpul viscolului am reuşit să ajung cu băieţii mei la Taganrog şi de acolo, iată-mă, am venit la tine... am venit...

El bolborosea, iar ea, din nou albă ca varul şi tremurînd toată, îl privea cu ochi nedumeriţi, speriaţi. Nu-i venea să creadă...

— Ce udă eşti, cum tremuri ! — şopti bărbatul, strîngînd-o la piept...

Şi peste chipul lui, beat de fericire şi de vin, se revărsă un zîmbet dulce, blînd, ca de copil... Fusese aşteptat, pe frigul acela, în toiul nopţii ! Nu era oare asta o dovadă de dragoste ? Şi începu să rîdă de fericire...

Un ţipăt ascuţit, care îţi sfîşia inima, răspunse acestui rîs tihnit, fericit. Nici răcnetul mării, nici vîntul, nimic nu putu să-l înăbuşe. Tînăra femeie cu chipul desfigurat de desnădejde, nu fusese în stare să şi-l stăpînească ; izbucnise fără voia ei. Ţipătul acela spunea totul : şi măritişul silit — aversiunea de nevins faţă de bărbatul ei, şi tristeţea singurătăţii în care trăise, şi nădejdea, acum spulberată, de a avea parte de o văduvie liberă. Toată viaţa ei, amarul, lacrimile şi durerea, se revărsaseră în acest ţipăt, pe care nu-l putuse acoperi nici trosnetul sloiurilor de gheaţă. Şi bărbatul înţelese acest ţipăt, pe care era cu neputinţă să nu-l înţelegi...

— Eşti nenorocită că n-am fost troienit de viscol sau strivit de gheţuri ? — îngăimă el.

Buza de jos începu să-i tremure şi pe faţă îi apăru un zîmbet amar. Coborî treptele şi-şi lăsă nevasta jos.

— Fie cum vrei tu ! — spuse el.

Şi, întorcîndu-se, se îndreptă spre barcă. Petruşa, nerodul, o împingea spre apă, cu dinţii încleştaţi, tremurînd din tot trupul şi sărind într-un picior.

— Incotro ? — îl întrebă Litvinov.

— Mă doare, înălţimea voastră ! Vreau să mă înec... Pe morţi nu-i mai doare nimic.

Litvinov sări în barcă. Nerodul se căţără după el.

— Rămîi cu bine, Natasa ! — strigă moşierul. — Fie precum ţi-e voia ! Acum vei avea ceea ce ai aşteptat aici, în frig ! Cu bine !

Nerodul apucă vîslele. Barca se izbi de un sloi de gheaţă, apoi porni în întîmpinarea valurilor năpraznice.

— Vîsleşte, Petruşa, vîsleşte ! — spunea Litvinov. — Mai departe, cît mai departe !

Ţinîndu-se de marginile bărcii, Litvinov se legăna şi privea înapoi. Pieri în noapte Natasa lui, pieriră licuricii lulelelor, pieri în cele din urmă şi ţărmul...

— Intoarce-te ! — auzi el strigînd din răsputeri un glas de femeie.

I se păru că acel „întoarce-te" era plin de desnădejde.

— Intoarce-te !

Inima lui Litvinov începu să bată puternic... Il chema nevasta ; şi chiar în clipa aceea clopotele bisericii de pe mal începură să sune utrenia crăciunului.

— Intoarce-te ! — se auzi iarăşi, rugător, acelaşi glas.

Ecoul repetă chemarea. Ea răsuna şi în trosnetul sloiurilor de gheaţă, şi în şuierul vîntului ; pînă şi dangătul clopotelor de crăciun striga : „Intoarce-te".

— Inapoi ! — răcni Litvinov, trăgîndu-l pe nerod de mînecă.

Dar nerodul nu auzea. Incleştîndu-şi fălcile de durere şi privind cu nădejde în depărtare, se opintea trăgînd din vîsle cu braţele lui lungi... Lui nu-i striga nimeni „întoarce-te", iar durerea, care-l rodea din fragedă copilărie, se făcea tot mai chinuitoare, mai cumplită... Litvinov îl apucă de braţe şi îl trase îndărăt. Dar braţele îi erau tari ca piatra şi nu era uşor să-i smulgi mîinile de pe vîsle. Dealtfel era şi prea tîrziu. In întîmpinarea bărcii venea năvalnic un sloi uriaş

de gheață. Sloiul avea să-l izbăvească pentru totdeauna pe Petruşa de durere...

Femeia cu obrazul palid rămase pînă dimineață pe malul mării. Cînd o duseră pe braţe acasă, pe jumătate înghețată, istovită de chinul sufletesc, şi o culcară în pat, buzele ei tot mai şopteau : „Întoarce-te !“

In noaptea de ajun începuse să-şi iubească bărbatul...

LIBERALUL

POVESTIRE DE ANUL NOU

CE minunată şi înduioşătoare privelişte oferea omenirea în prima zi a Anului Nou! Toţi erau veseli, bucuroşi şi se felicitau unul pe altul. Văzduhul răsuna de urările cele mai calde, şi mai sincere. Toţi erau fericiţi şi mulţumiţi...

Numai secretarul de gubernie Ponimaiev [1]) era nemulţumit. La amiază se oprise pe una din străzile capitalei şi cîrtea în gura mare. Strîngînd la piept cu braţul drept stîlpul unui felinar, şi cu cel stîng ferindu-se de un duşman nevăzut, mormăia lucruri grave şi pasibile de pedeapsă...

Nevastă-sa era lîngă el şi-l trăgea de mînecă. Chipul femeii era plîns şi îndurerat.

— Călăule! — spunea ea. — Eşti o pacoste pe capul meu! N-ai pic de ruşine, păgînule! Du-te, cînd îţi spun! Du-te, cît mai e timp şi iscăleşte![2]) Du-te, beţivan nerusinat ce eşti!

— Pentru nimic în lume! Sînt un om cult şi nu vreau să mă supun ignoranţei. Du-te tu şi iscăleşte, dacă vrei, dar pe mine să mă laşi în pace!... Nu vreau să fiu rob.

— Du-te! Dacă nu iscăleşti, ai s-o păţeşti rău de

---

[1]) *Ponimati* — a înţelege. (N. red. rom.)

[2]) In timpul ţarismului, se obişnuia de marile sărbători ca funcţionarii subalterni să prezinte felicitări şefului lor, acasă la el, iscălind pe o foaie de hîrtie anume pregătită. (N. red. rom.)

tot ! Vrei să te dea afară, ticălosule ? Vrei să crăpăm de foame ? Du-te, cîine afurisit !

— Ei, şi ! Sînt gata să mor... pentru dreptate ! Oricînd ! Chiar şi în clipa asta !

Ponimaiev ridică braţul ca să se ferească de nevastă şi descrise cu mîna un semicerc în aer... Un comisar de poliţie, cu o manta nouă, care tocmai trecea pe acolo, se opri o clipă şi-i spuse lui Ponimaiev :

— Să-ţi fie ruşine ! Ar trebui să iei pildă de la ceilalţi !

Lui Ponimaiev i se făcu într-adevăr ruşine. Începu să clipească stînjenit şi îşi trase braţul de pe stîlpul felinarului. Folosindu-se de prilej, nevastă-sa îl tîrî de mînecă de-a lungul străzii, ocolind cu multă grijă orice lucru de care Ponimaiev s-ar fi putut agăţa. Nu trecură nici zece minute şi ajunse astfel cu bărbatul ei pînă la uşa şefului.

— Hai intră, Alioşa ! — îi spuse ea pe un ton dezmierdător, împingîndu-l pe scară. — Du-te Alioşecika ! Iscăleşte şi vino înapoi. Am să-ţi cumpăr coniac să ai la ceai. N-am să te mai ocărăsc cînd te îmbeţi... Nu mă nenoroci, amărîta de mine !

— Aaa... hm... Va să zică asta-i casa lui ? Foarte bine ! Minunat. Am să mă iscăle-e-esc. Fire-ar al dracului ! Dar mă iscălesc aşa ca să mă ţină minte toată viaţa ! Toate am să i le înşir pe coala aia ! Să ştie şi părerea mea ! După aceea n-are decît să mă dea afară. Şi dacă mă dă afară, tu ai să fii vinovată ! Tu !

Ponimaiev se clătină, împinse uşa cu umărul şi intră tropăind în vestibul. Lîngă uşă stătea Egor, portarul, proaspăt bărbierit, cu un aer festiv. Lîngă măsuţa cu coala de hîrtie se aflau Vezuviev şi Cernosvinski, [1]) colegi de serviciu ai lui Ponimaiev. Înalt şi uscăţiv, Vezuviev tocmai se iscălea, iar Cernosvinski, un omuleţ pirpiriu, ciupit de vărsat, îşi aştepta rîndul. Pe chipul amîndorora se citea parcă urarea : „La mulţi ani !“ Se cunoştea că nu se iscăleau numai cu mîna, ci şi cu sufletul. Zărindu-i, Ponimaiev zîmbi dispreţui-

[1]) *Ciornaia svinia* — porc negru. (N. red. rom.)

tor şi se înfăşură mai strîns în şubă cu un aer revoltat.

— Bineînţeles ! — începu el. — Bineînţeles ! Cum să nu-l feliciţi pe excelenţa sa ? Se putea să nu-l felicitaţi ! Ha-ha-ha ! Trebuie să-ţi exprimi sentimentele de rob !

Vezuviev şi Cernosvinski îl priviră nedumeriţi. De cînd erau, nu auziseră asemenea vorbe !

— Asta nu-i ignoranţă, slugărnicie ? — continuă Ponimaiev. — Dă-o dracului de treabă, nu te iscăli ! Exprimă-ţi şi tu protestul !

Bătu cu pumnul peste coală şi mîzgăli iscălitura lui Vezuviev.

— Asta-i răzvrătire, înălţimea voastră ! — spuse Egor repezindu-se şi ridicînd coala deasupra capului. Nu ştiţi, stimate domn, ce păţesc pentru aşa ceva cei de-alde dumneavoastră ?

Uşa se deschise şi în vestibul intră un bărbat înalt, în vîrstă, cu şubă de urs şi bicorn cu galon lat de aur. Era Veleleptov[1]) şeful lui Ponimaiev. La intrarea lui, Egor, Vezuviev şi Cernosvinski încremeniră în poziţie de „drepţi“ de parcă ar fi înghiţit o prăjină. Ponimaiev luă şi el poziţia de drepţi, dar zîmbi ironic şi îşi răsuci un vîrf al mustăţii.

— A ! — spuse Veleleptov, zărind pe funcţionari. — Sînteţi... aici ? M-da... dragii mei... Firește... (era vădit că excelenţa sa era puţin afumat). Firește... Şi eu vă felicit... Mulţumesc că nu m-aţi uitat... Mulţumesc... M-da... Sînt bucuros să vă văd... vă doresc... Iar tu, Ponimaiev, te-ai şi cherchelit ! Nu-i nimic, nu te ruşina... Bea, dar nu-ţi pierde capul... Beţi şi vă veseliţi !

— Orice rod al pămîntului e spre folosul omului excelenţă ! — îndrăzni să adauge Vezuviev...

— Ei da, bineînţeles... cum ai spus ? Care rod ? Acum puteţi să vă duceţi... cu bine... Sau nu... Aţi fost şi la Nikita Prohorîci ? N-aţi fost încă ? Minunat. Am să vă dau nişte cărţi... să i le duceţi... Mi-a dat să citesc colecţia pe doi ani a „Călătorului“... Trebuie să i-o tri-

[1]) *Velelepie* — splendoare, strălucire. (N. red. rom.)

mit înapoi... Veniţi, să vă dau volumele. Scoateţi-vă şubele!

Funcţionarii îşi scoaseră şubele şi îl urmară pe Veleleptov. Intrară mai întîi în camera de aşteptare, apoi într-un salon mare, luxos mobilat, în care soţia excelenţei sale şedea la o masă rotundă. In dreapta şi în stînga ei se aflau două doamne tinere, una cu mănuşi negre, cealaltă cu mănuşi albe. Veleleptov îi lăsă pe cei trei funcţionari în salon şi trecu în camera sa de lucru. Funcţionarii erau foarte încurcaţi.

Aşteptară vreo zece minute fără să scoată o vorbă, fără să se mişte şi neştiind ce să facă cu mîinile. Doamnele vorbeau franţuzeşte şi se uitau într-una la ei... Ce chin! In sfîrşit Veleleptov se ivi în uşa camerei lui de lucru ţinînd în fiecare mînă cîte o legătură mare de cărţi.

— Iată, — spuse el. — Daţi-i-le şi mulţumiţi-i... Ăsta-i „Călătorul". Le citeam cîteodată seara... Iar vouă vă mulţumesc că nu m-aţi uitat... vă mulţumesc pentru atenţie... Vă uitaţi la funcţionarii mei? — se adresă Veleleptov doamnelor. — He-he... Uitaţi-vă, uitaţi-vă... Acesta e Vezuviev, ăsta e Cernosvinski... iar ăsta-i Ponimaiev al meu. Am intrat într-o zi în biroul lor şi acest Ponimaiev făcea ca locomotiva. Ce ziceţi de el? Pşş! pşş! pşş! Şuiera, tropăia... Era foarte reuşit... M-da... Ia fă ca locomotiva! Dă-ne şi nouă o reprezentaţie.

Doamnele îşi aţintiră privirea asupra lui Ponimaiev şi zîmbiră. El începu să tuşească.

— Nu ştiu... Am uitat, excelenţă... — bolborosi el. — Nu pot şi nu vreau.

— Nu vrei? — se miră Veleleptov. — A-a? Păcat... Păcat că nu poţi să faci pe placul unui om bătrîn... La revedere... păcat... Du-te...

Vezuviev şi Cernosvinski îl înghiontiră pe Ponimaiev, care se speriase şi el de propria lui îndrăzneală. I se întunecă înaintea ochilor... Mănuşile negre şi cele albe se învălmăşiră, chipurile se strîmbară, mobila începu să joace, şi Veleleptov se transformă într-un deget mare, ameninţător. Ponimaiev rămase cîteva clipe pironit locului, bolborosind ceva, apoi

strînse „Călătorul“ la piept şi ieşi în stradă. Acolo dădu cu ochii de nevastă-sa, galbenă la faţă, tremurînd de frig şi de groază. Vezuviev şi Cernosvinski se repeziră la ea şi, dînd din mîini, începură să-i povestească, amîndoi odată, grozăvia petrecută. „Ce o să se întîmple acum ? !“ se citea pe chipul şi în mişcările lor. Aruncînd o privire desnădăjduită nevestei, Ponimaiev, cu cărţile în braţe, se luă încet după prietenii lui.

Intors acasă nici nu prînzi şi nici nu-şi bău ceaiul. Noaptea îl trezi un vis urît.

Se ridică în capul oaselor şi privi în întuneric. Mănuşile negre şi cele albe, favoriţii lui Veleleptov — totul începu să-i joace înaintea ochilor, să se învîrtească, şi Ponimaiev îşi aduse aminte de cele petrecute.

— Sînt un dobitoc, un dobitoc ! — mormăi el. — Cîrteşte dacă vrei, măgar ce eşti, dar nu îndrăzni să nesocoteşti pe cei mai mari ca tine ! Ce te costa să faci ca locomotiva ?

Nu mai putu să adoarmă. Mustrările de cuget, jalea şi suspinele nevestei îl chinuiră pînă în zori. Privindu-se dimineaţă în oglindă, nu se recunoscu — văzu un chip străin, gălbejit, istovit, trist...

— Nu mă duc la serviciu ! — hotărî el. — Totuna e. Sfîrşitul e acelaşi !

Petrecu toată ziua a doua a noului an plimbîndu-se dintr-un colţ într-altul al odăii.

Se plimba, ofta şi gîndea :

„Unde aş putea face rost de un revolver ? Decît să duc o viaţă ca asta, zău că-i mai bine... să... Un glonte în cap şi gata...“

A treia zi neastîmpărul îl mînă la birou.

„Ce o să se întîmple cu el ?“ se întrebau toţi funcţionarii, privindu-l de după călimări.

Acelaşi lucru se întreba şi Ponimaiev.

— Ei şi ? — îi şopti el lui Vezuviev. — N-are decît să mă dea afară ! Tot el o să se căiască, dacă mă omor.

La ora unsprezece sosi Veleleptov. Trecînd pe lîngă Ponimaiev şi aruncînd o privire pe chipul lui speriat, galben şi tras, se opri, clătină din cap şi spuse :

— Straşnic te-ai mai cherchelit deunăzi, frate dragă ! Nici astăzi nu ţi-ai venit în fire. Trebuie să fii mai cumpătat, dragul meu... Nu-i bine... Cu sănătatea să nu te joci !

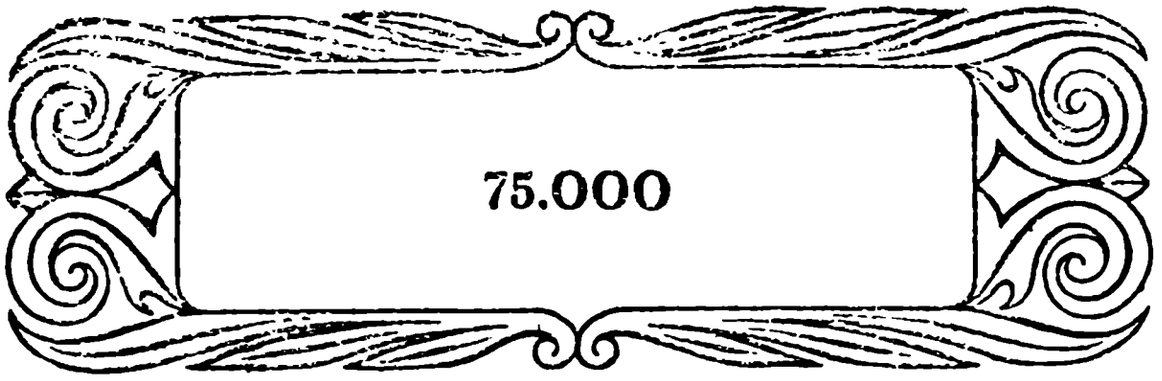
Şi, bătîndu-l pe umăr Veleleptov trecu înainte.

„Asta-i tot ?“ se întrebară cei de faţă.

Ponimaiev începu să rîdă de bucurie. Scoase chiar un piuit ca de pasăre — atît de fericit se simţea ! Curînd însă expresia lui se schimbă... Se încruntă şi zîmbi dispreţuitor.

— Norocul tău că am fost cherchelit atunci !— mormăi el în auzul tuturora la adresa lui Veleleptov. — Norocul tău, că altfel... Iţi aduci aminte, Vezuviev, ce lecţie i-am dat ?

Intorcîndu-se acasă de la slujbă, Ponimaiev mîncă cu multă poftă.

75.000

PE la miezul nopţii, doi prieteni treceau pe bulevardul Tverskoi. Unul din ei era înalt, brunet, frumos, purta o blană de urs cam jerpelită şi joben; celălalt, mărunţel şi roşcovan, era îmbrăcat într-un palton ros cu nasturi albi. Mergeau fără să scoată o vorbă. Brunetul fluiera încetişor o mazurcă, iar roşcovanul îşi ţinea morocănos ochii în pămînt şi scuipa mereu înlături.

— Ce ar fi să ne aşezăm? — propuse în cele din urmă brunetul, cînd zăriră silueta întunecată a lui Puşkin şi candela de deasupra portalului mînăstirii Patimilor.

Roşcovanul se învoi fără să scoată o vorbă şi cei doi prieteni se aşezară.

— Am să-ţi fac o mică rugăminte, Nikolai Borisîci — rupse brunetul tăcerea după o vreme. — N-ai putea, dragul meu, să-mi împrumuţi zece-cincisprezece ruble? Le ai înapoi într-o săptămînă...

Roşcovanul nu răspunse.

— Nu te-aş plictisi, dacă n-aş avea atîta nevoie. Urîtă păcăleală mi-a mai tras astăzi soarta... Azi dimineaţă nevastă-mea mi-a dat brăţara să i-o amanetez... Trebuie să plătească taxa la liceu pentru surioara ei... Am amanetat-o, dar, după cum ai văzut, am pierdut banii la cărţi...

Roşcovanul se răsuci pe bancă şi tuşi.

— Eşti un om de nimic, Vasili Ivanîci ! — zise el, strîmbîndu-şi gura într-un zîmbet răutăcios. — Un om de nimic ! Cum ai putut să te aşezi la cărţi cu cucoanele, cînd ştiai că banii nu erau ai tăi ? Spune şi tu dacă nu eşti un om de nimic, un filfizon ? Stai, nu mă întrerupe... Să ştii odată pentru totdeauna părerea mea... Ce nevoie ai să-ţi faci mereu haine noi, să porţi un astfel de ac la cravată ? Ce, e de nasul unui amărît ca tine ? Ce rost are jobenul ăsta caraghios ? Te ţine nevasta şi tu dai cincisprezece ruble pe un joben, cînd ai putea foarte bine să umbli cu o pălărie de trei ruble, fără să nesocoteşti nici moda, nici estetica ! Şi ce rost are veşnica ta lăudăroşenie cu cunoştinţe pe care nici nu le ai ? Îi cunoşti şi pe Hohlov şi pe Plevako, şi pe toţi directorii de ziare şi reviste ! Cînd minţeai astăzi despre cunoştinţele tale, simţeam cum roşesc de ruşinea ta pînă în vîrful urechilor ! Iar tu minţi fără să roşeşti măcar ! Şi cînd joci cărţi cu cucoanele şi pierzi banii nevestei, zîmbeşti atît de josnic şi de prosteşte, încît, zău, îi e şi silă cuiva să-ţi tragă o palmă !

— Ei, lasă, lasă... Astăzi eşti prost dispus...

— Hai să zicem că toate astea ar fi o copilărie, o uşurinţă de şcolar... Sînt gata să admit şi asta, Vasili Ivanîci... eşti încă tînăr... Dar un lucru nu pot să-l admit... Şi nici nu-l înţeleg... Cum ai putut, cînd ai jucat cu împopoţonatele acelea... să faci o asemenea mîrşăvie ? Te-am văzut cu ochii mei cum ai luat de sub pachet asul de pică în timp ce împărţeai cărţile.

Vasili Ivanîci roşi ca un şcolar şi începu să se dezvinovăţească. Roşcovanul nu se lăsă însă. Se sfădiră multă vreme pe un ton ridicat. În cele din urmă se potoliră încetul cu încetul şi rămaseră pe gînduri.

— E adevărat că m-am înglodat rău, — spuse brunetul după o lungă tăcere. — Ai dreptate... Am risipit tot ce aveam, am făcut o mulţime de datorii, am cheltuit şi din bani străini şi acum nu ştiu pe unde să scot cămaşa. Ştii ce neplăcut, ce nesuferit e, cînd ai o mîncărime pe tot trupul şi nici un leac împotriva ei ? Ceva asemănător simt eu acum... M-am băgat

în mocirlă pînă în gît... Mi-e ruşine şi de lume, şi de mine. Nu ştiu nici eu ce mă împinge să fac o groază de neghiobii şi de mîrşăvii. Şi ce-i mai rău e că nu pot cu nici un chip să mă opresc. Groaznic! Dacă mi-ar pica o moştenire sau dacă aş cîştiga la joc, cred că m-aş lăsa de toate şi aş începe o viaţă nouă... Iar tu, Nikolai Borisîci, să nu mă osîndeşti... să nu arunci piatra... Adu-ţi aminte de Nekliujev al lui Palm...

— Îl ştiu eu pe Nekliujev al tău, — spuse roşcovanul. — Îl ţin minte. A risipit bani străini, a mîncat bine, a băut cît a putut şi, după o masă bună, i s-a făcut şi de petrecere: a început să se sclifosească în faţa unei fetişcane!... Înainte de masă, vezi doamne, nu i-a ars de aşa ceva... E o ruşine ca un scriitor să idealizeze astfel de nemernici! Dacă Nekliujev n-ar fi fost bărbat frumos şi n-ar fi avut maniere galante, fata de negustor nu s-ar fi îndrăgostit de el şi n-ar fi avut mai tîrziu de ce să se căiască... Soarta cam are obiceiul să dea nemernicilor înfăţişare plăcută... Sînteţi cu toţii nişte cupidoni. Femeile mor după voi... Faceţi victime, aveţi noroc la femei!

Roşcovanul se sculă şi începu să se plimbe prin faţa băncii.

— Uită-te bunăoară nevastă-ta... e o femeie cinstită, cu suflet nobil... Cum a putut să se îndrăgostească de tine? Pentru ce? Şi astă seară cînd minţeai şi făceai tot felul de schime, blonda aceea drăguţă nu-şi mai lua ochii de la tine... Femeile se prăpădesc după voi, ăştia, Nekliujevii, vă jertfesc totul, iar unul ca mine munceşte toată viaţa, se zbate ca peştele pe uscat... e cinstea personificată şi nu are o clipă de fericire! Ce mai una, alta... îţi aduci doar aminte. Eram logodnicul nevestei tale, al Olgăi Alexeevna, cînd nu te cunoştea încă. Am fost şi eu o vreme fericit, dar ai răsărit tu, şi... s-a isprăvit cu mine...

— Aha! Invi-i-die? — zîmbi brunetul. — Nu te ştiam atît de invidios.

Pe chipul lui Nikolai Borisîci trecu un val de ciudă şi de scîrbă... Fără să-şi dea nici el bine seama ce

face, ridică mîna şi... lovi. Pocnetul unei palme tulbură liniştea nopţii... Jobenul zbură de pe capul brunetului şi se rostogoli pe zăpada bătătorită. Totul se petrecu într-o clipită, pe negîndite şi într-un chip prostesc, fără rost. Roşcovanul se ruşină pe loc de această palmă. Îşi ascunse obrazul în gulerul ieşit de soare al paltonului şi o porni de-a lungul bulevardului. Ajuns în dreptul statuii lui Puşkin aruncă o privire înapoi spre brunet şi, ca şi cum s-ar fi speriat de ceva, începu să alerge spre strada Tverskaia...

Vasili Ivanîci rămase mult timp nemişcat pe bancă. O femeie care trecea pe acolo îi ridică şi îi întinse rîzînd jobenul. Cu gîndul aiurea, îi mulţumi, se sculă şi plecă.

„Acum începe pisălogeala, îşi spunea el o jumătate de ceas mai tîrziu, urcînd scara lungă ce ducea la locuinţa sa. O să-mi scoată sufletul nevasta pentru banii de pe brăţară! Toată noaptea o să mă bată la cap! Dracu' s-o ia! Am să-i spun că i-am pierdut..."

Ajuns în faţa uşii, sună sfios. Îi deschise bucătăreasa.

— Vă felicit! — îi spuse aceasta zîmbind cu gura pînă la urechi.

— Pentru ce?

— O să vedeţi! S-a îndurat dumnezeu!

Vasili Ivanîci înălţă din umeri şi intră în iatac. Nevastă-sa, Olga Alexeevna, o blondă măruntă cu părul pus pe moaţe, şedea la măsuţa ei şi scria. În faţă avea cîteva scrisori gata puse în plicuri. Zărindu-şi bărbatul sări în picioare şi i se aruncă de gît.

— Ai venit? Ce fericire! Nici nu poţi să-ţi închipui ce fericire! Mai-mai să-mi vină leşin, Vasea, atît de neaşteptată... a fost vestea.

Şi, repezindu-se la masă, luă un ziar şi i-l vîrî sub ochi bărbatului.

— Citeşte! Biletul meu a cîştigat 75.000 de ruble. Ştii că am un bilet! Zău, am un bilet! Îl ascundeam de tine, fiindcă... fiindcă... l-ai fi amanetat. Mi l-a făcut cadou Nikolai Borisîci cînd era logodit cu mine, şi după aceea n-a mai vrut să-l ia înapoi. Ce om cumsecade e Nikolai Borisîci! Acum sîntem grozav

de bogaţi! Acum ai să te îndrepţi şi tu, n-ai să mai duci o viaţă destrăbălată. Te ţineai de chefuri şi mă înşelai numai din pricina lipsurilor, a sărăciei. Înţeleg... Tu, de fapt, eşti un om deştept, cumsecade...

Olga Alexeevna făcu cîţiva paşi prin odaie şi începu să rîdă.

— Ce fericire a dat peste noi! Mă plimbam prin odaie, mă plimbam dintr-un colţ într-altul, te ocăram pentru purtarea ta destrăbălată, te uram. Ca să-mi uit amărăciunea m-am apucat să citesc ziarul... Şi deodată... ce văd?... Le-am scris surorilor... mamei... Îmi închipui ce bucurie pe ele, bietele! Dar unde te duci?

Vasili Ivanîci aruncă o privire pe ziar... Uluit, palid, fără să asculte ce-i spunea nevasta, rămase un timp locului fără a scoate o vorbă, gîndindu-se la ceva; apoi îşi puse jobenul şi ieşi.

— Bolşaia Dmitrovka, la hotelul x cu camere mobilate... — strigă el birjarului.

Dar în strada Bolşaia Dmitrovka nu găsi pe cine căuta. Camera bine cunoscută era încuiată.

„Se vede că-i plecată la teatru, gîndi el, iar de la teatru... trebuie să se fi dus să mănînce undeva... Am să mai aştept...“

Şi aşteptă... Trecu o jumătate de ceas, trecu un ceas... Începu să se plimbe prin coridor, apoi intră în vorbă cu valetul somnoros... Jos un orologiu bătu ceasurile trei... În cele din urmă, pierzînd răbdarea, începu să coboare încet scara... Dar soarta se îndură de el.

La ieşire întîlni o brunetă înaltă, slabă, cu un boa lung pe umeri. În urma ei venea un domn cu ochelari albaştri şi căciulă de astrahan.

— Iertaţi-mă, — se adresă Vasili Ivanîci doamnei... — Pot să vă tulbur o clipă?

Bruneta şi domnul cu ochelari se încruntară.

— Scuză-mă, — spuse ea însoţitorului ei şi se apropie cu Vasili Ivanîci de un felinar...

— Ce vrei?

— Am venit la tine... la dumneata... pentru ceva

important, Nadine — începu Vasili Ivanîci bîlbîindu-se... Păcat că eşti însoţită, ţi-aş fi povestit totul...

— Despre ce-i vorba ? Mă grăbesc !

— Ia te uită ! Şi-a găsit noi adoratori ! E grăbită ! Ştii că-mi placi ! De ce m-ai alungat în ajunul crăciunului ? N-ai vrut să trăieşti cu mine, fiindcă... fiindcă nu puteam să-ţi ofer luxul pe care-l vrei tu. Am să-ţi dovedesc acum că n-ai avut dreptate. Da... Iţi aduci aminte de biletul de loterie pe care ţi l-am dăruit de ziua ta ? Na, citeşte ! A cîştigat 75.000 de ruble !

Doamna luă ziarul în mînă şi, cu o privire lacomă, parcă speriată, începu să caute ştirile de la Petersburg... Şi găsi ce căuta...

In acelaşi timp, alţi ochi, plînşi, îndobitociţi de durere, aproape înnebuniţi, scormoneau într-o casetă în căutarea biletului... Toată noaptea îl căutară şi nu-l găsiră. Biletul fusese furat, şi Olga Alexeevna ştia cine-l furase.

In aceeaşi noapte, Nikolai Borisîci roşcovanul, se răsucea cînd pe o parte cînd pe cealaltă, încercînd să adoarmă, dar nu putu închide ochii pînă dimineaţa. Îi era ruşine de palma dată.

COMICUL

ACTORUL Ivan Akimovici Vorobiov-Sokolov îşi înfundă mîinile în buzunarele pantalonilor lui largi, se opri în faţa geamului şi îşi îndreptă privirea leneşă pe fereastra casei de peste drum. Se scurseră în tăcere vreo cinci minute...

— Ce plictiseală ! — căscă ingenua Maria Andreevna. — De ce taci, Ivan Akimîci ? Spune măcar ceva, dacă tot ai venit şi mă împiedici să-mi învăţ rolul ! Zău că eşti nesuferit...

— Hm... Aş vrea să-ţi spun ceva, dar parcă nu-mi vine... Dacă-ţi spune omul pe şleau, fără delicateţuri, aşa... mai grosolan, îndată îl judeci, îl iei în rîs... Nu, mai bine nu-ţi spun ! Imi feresc limba de ispită...

„Ce-o fi vrînd să-mi spună ? se întreba ingenua. E tulburat, are o căutătură ciudată, se mută mereu de pe un picior pe altul... Nu cumva vrea să-mi facă o declaraţie de dragoste ? Hm... E o adevărată pacoste cu ştrengarii ăştia ! Ieri mi-a făcut o declaraţie prima vioară, astăzi *raisonneur*-ul mi-a oftat la ureche tot timpul repetiţiei... Au turbat cu toţii de plictiseală !“

Comicul plecă de la fereastră şi, apropiindu-se de scrin, începu să cerceteze foarfecii şi borcănaşul cu roşu de buze.

— Da !... Aş vrea să-ţi spun, dar mă tem... mi-e ruşine... Dacă-ţi spune omul aşa, simplu, pe ruseşte,

îl faci pe loc : bădăran, ţărănoi, şi cîte şi mai cîte... Te ştiu eu pe dumneata... Mai bine tac...

„Ce să-i răspund dacă într-adevăr îmi face o declaraţie de dragoste ? îşi continua ingenua şirul gîndurilor. E un om bun, simpatic, are talent, dar... nu-mi place. Prea e urît... E adus de spate şi faţa îi e plină cu tot felul de zgaibe şi bubuliţe... Vorbeşte răguşit... Şi-apoi manierele lui... Nu, niciodată !“

Comicul făcu cîţiva paşi prin odaie, se lăsă greoi într-un fotoliu şi trase zgomotos spre el ziarul de pe masă. Privirea îi alunecă peste rînduri ca şi cum ar fi căutat ceva, apoi se opri pe o literă şi se pierdu în gol.

— Doamne... de ar bîzîi măcar muştele ! — mormăi el. — Tot ar fi mai vesel...

„La drept vorbind, n-are ochi urîţi ! îşi urmă gîndul ingenua. Dar ce-i mai de preţ la el e caracterul ; şi la un bărbat, sufletul, mintea, fac mai mult decît frumuseţea... Să te măriţi cu el, ar mai merge ; dar să trăieşti cu el... pentru nimic în lume ! Şi totuşi, ce privire mi-a aruncat acum... Ca de foc ! Nu înţeleg însă de ce se sfieşte atîta ?...“

Comicul oftă din greu şi tuşi. Se vedea că tăcerea îl costă mult. Se făcu roşu ca racul şi îşi strîmbă gura într-o parte... Pe chip i se citea suferinţa...

„La urma urmei merge să şi trăieşti cu el, îşi depăna mai departe gîndurile ingenua. Are leafă bună... In orice caz e mai bine să fiu cu el decît cu vreun jerpelit de căpitan. Zău, am să-i spun că accept ! De ce să-l jignesc cu un refuz, săracul de el ? Şi aşa are o viaţă destul de amărîtă !“

— Nu ! Nu pot ! — oftă comicul, sculîndu-se şi aruncînd ziarul. — Ce fire blestemată am ! Nu pot să mă stăpînesc ! Bate-mă, ocărăşte-mă, dar am să-ţi spun, Maria Andreevna !

— Da’ hai odată, omule, vorbeşte. Destul te-ai codit !

— Draga mea ! Scumpa mea ! Fii mărinimoasă şi iartă-mă... îţi sărut mînuşiţele, îţi cad în genunchi...

Lacrimi cam cît bobul de mazăre luciră în ochii comicului.

— Spune odată... nesuferitule ! Ce este ?

— Draga mea, nu cumva ai un... păhăruţ de votcă ? Mă arde la inimă ! După beţia de ieri simt în gură atîţia oxizi, protoxizi şi peroxizi, încît nici un chimist nu s-ar descurca ! Mă crezi ? Mi-e sufletul răvăşit ! E peste puterile mele !

Ingenua roşi, se încruntă, dar se stăpîni şi dădu comicului un păhăruţ de votcă...

Acesta îl bău, prinse viaţă şi începu să-i povestească anecdote.

BIRJARUL

Să tot fi fost ceasurile două din noapte. Consilierul comercial Ivan Vasilievici Kotlov ieşi din restaurantul „Slavianski Bazar“ şi o luă încet de-a lungul străzii Nikolskaia spre Kremlin. Era o noapte frumoasă, înstelată. Stelele clipeau vesel de după norii scămoşaţi, zdrenţuiţi, ca şi cum le-ar fi făcut plăcere să privească pe pămînt. Văzduhul era neclintit şi străveziu.

„In preajma restaurantelor birjarii sînt scumpi, gîndi Kotlov. Am să iau unul ceva mai departe... mai în colo, sînt mai ieftini... şi apoi îmi face bine să merg niţel pe jos ; am mîncat prea mult şi sînt şi beat“.

Lîngă Kremlin luă un birjar de noapte.

— La Iakimanka ! — porunci el.

Birjarul, un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, plesni din limbă şi trase alene de hăţuri. Căluţul se opinti şi porni ostenit, în trap mărunt... Kotlov dăduse peste prototipul birjarului. Era de ajuns să-i vezi chipul somnoros cu pielea tăbăcită, plină de bubuliţe, ca să recunoşti în el birjarul.

O luară prin Kremlin.

— Cît o fi ceasul ? — întrebă birjarul.

— Aproape două, — răspunse consilierul comercial.

— Aşa-a... S-a mai muiat vremea! Au fost geruri mari, dar acum s-a mai încălzit... Ai început să şchioapeţi, mîrţoagă afurisită! O-o-of... netrebnico!

Birjarul se ridică niţel şi şfichiui cu biciul spinarea calului.

— Iarnă! — oftă el aşezîndu-se cît mai bine pe capră şi întorcîndu-se către muşteriu. — Nu-mi place! Sînt tare friguros! Stau în ger, îngheţ şi tremur de mă ia dracu'... Cum dă frigul, mi se şi umflă faţa... Aşa mi-e felul! Nu-s obişnuit!

— Obişnuieşte-te... La meseria ta, trebuie să te obişnuieşti cu frigul...

— Omul se poate obişnui cu orice, asta cam aşa-i, boierule... Dar pînă să te obişnuieşti, îngheţi de vreo douăzeci de ori... Sînt un om gingaş, cocoloşit, conaşule... M-a cocoloşit şi tata şi mama. Nu le-ar fi trecut prin cap că am să ajung vreodată birjar. Mă ţineau în puf, fie-le ţărîna uşoară! M-am născut pe cuptor şi nu m-au mai scos de acolo pînă am împlinit zece anişori. Stăteam toată ziua tolănit pe cuptor şi mă îndopam cu plăcinte, ca un porc din ăia netrebnici... Tare le mai eram drag... Mă îmbrăcau cît se putea mai ales, m-au învăţat carte, ca să facă din mine om subţire. Ţin minte că nici desculţ nu mă lăsau să umblu: „Să nu răceşti, puiule". Parcă n-aş fi fost mujic, ci boier. Dacă i se întîmpla tatii să mă bată, mama plîngea... Dacă mă atingea mama, se cătrănea tata. Cînd plecam cu tata la pădure după uscături, mama mă înfofolea cu trei şube, de parcă porneam la Moscova, sau la Kiev...

— O duceau bine?

— Ei, ca toată lumea, ca omul de la ţară... Spuneai bogdaproste cînd trecea ziua cu bine. Nu erau oameni cu dare de mînă, dar nici de foame nu muream, slava domnului! Trăiam în familie, boierule... adicătelea stăteam cu toţii laolaltă... Pe atunci trăia bunicul şi îşi ţinea pe lîngă el pe cei doi feciori ai lui. Unul dintre ei, tatăl meu va să zică, era însurat, celălalt era holtei. Eu eram singurul băieţaş şi tot neamul se bucura de mine, aşa că de, mă cocoloşeau

şi ei cît puteau. Şi bunicul mă cocoloşea. Bunicul avea nişte bani puşi de o parte şi îşi făcea el planul ca eu să nu mai duc viaţă de mujic... „Am să-ţi deschid o dugheană, Petruha, îmi tot spunea el. Fă-te mare!“ Aşa mă tot deprindeau, ca pe un domnişor, şi mă tot răsfăţau. Da' pînă la urmă a dat peste noi o belea atît de mare că s-a dus dracului domnişoria... Unchiul meu, adică feciorul bunicului şi fratele lui taică-meu, s-a apucat şi a furat banii bunicului. Erau vreo două mii de ruble... Cum i-a furat, a început să ne meargă prost... Am vîndut caii, vacile... Tata şi bunicul s-au dus să se tocmească cu ziua... Se ştie doar cum e la noi, la ţărani... Iar pe mine, robul lui dumnezeu, m-au dat să pasc vitele... Şi iac-aşa cu domnişoria!

— Şi unchiul tău? Ce a făcut?

— Lui i-a mers bine... cum era şi de aşteptat... A deschis o cîrciumă la drumul mare şi n-a mai ştiut ce-i grija... Peste vreo cinci ani s-a însurat cu o tîrgoveaţă bogată de la Serpuhov. A luat vreo opt mii de ruble zestre... După nuntă, cîrciuma i-a ars... De se să nu ardă, dacă era asigurată? Aşa se şi cuvenea... Iară după foc a venit aici, la Moscova, şi şi-a deschis o băcănie... Cică acum e putred de bogat şi că nu-i mai ajungi nici cu prăjina la nas... L-au văzut pe aci nişte mujici de-ai noştri, de la Habarovsk... Ei mi-au spus... Eu nu l-am văzut... Îi zice Kotlov, Ivan Vasiliev... N-aţi auzit cumva de el?

— Nu... Hai, mînă mai iute!

— Ne-a făcut mult rău Ivan Vasiliev, of, mare rău ne-a mai făcut! Ne-a sărăcit şi ne-a lăsat pe drumuri... Parcă acum aş îngheţa eu aci plăpînd şi fără putere cum sînt, dacă n-ar fi fost el? Aş trăi ca lumea în sătucul meu... O-o-of! Auziţi, se trag clopotele de utrenie... Îmi vine să mă rog lui dumnezeu să-l pedepsească pentru tot chinul ce-l îndur... Dar îl las în plata domnului! Să-i ierte cel de sus păcatele! Oi răbda eu pînă la capăt!

— La dreapta, şi trage la scară!

— Am înţeles... Iacă am ajuns... Mi s-ar cuveni şi mie cinci copeici pentru că v-am ţinut de urît...

Kotlov scoase din buzunar un bănuţ de cincisprezece copeici şi-l întinse birjarului.

— N-ar strica să mai puneţi ceva ! Că doar v-am dus tare bine ! Şi-apoi, îmi faceţi saftea...

— Las' că-ţi ajunge !

Boierul trase de sonerie şi după o clipă îl înghiţi uşa sculptată, de stejar.

Birjarul sări pe capră şi o luă încet înapoi... Se stîrni un vîntuleţ rece... Birjarul se încruntă şi îşi băgă mîinile cele gingaşe în mînecile rupte ale hainei.

Nu era obişnuit cu frigul... Era un cocoloşit...

LA VÎNĂTOARE

EXPOZIŢIA de cîini, cu ogarii şi copoii ei, mi-a adus aminte de o întîmplare care a jucat un mare rol în viaţa mea.

Primisem într-o dimineaţă o scrisoare de la un unchi al meu, moşier în gubernia Ekaterinoslav. Unchiul îmi scria între altele:

„Dacă nu vii la mine săptămîna viitoare, nici nu te mai socotesc nepotul meu şi-l şterg şi pe tatăl tău din pomelnic... Vino, neapărat să vînăm împreună!“...

N-am avut încotro.

Unchiul m-a primit cu braţele deschise şi, după obiceiul vînătorilor, chiar şi al celor mai primitori, m-a dus deîndată să-mi arate caii şi cîinii, fără să-mi dea măcar răgaz să mă dezmeticesc după atîta drum şi să mă odihnesc şi eu puţin. După părerea mea, cîinii pot fi mari, mici sau potriviţi, albi, negri sau suri, răi sau blînzi, dar unchiul meu deosebea printre ei cîini vărgaţi, stropiţi, bălţaţi, negri-tărcaţi, dereşi, vineţii, alunii — limbaj curat cîinesc. Să juri că de ar şti cîinii să vorbească, limba asta ar vorbi-o. Unchiul mi-i arăta, îi pupa în bot şi mă punea să le pipăi botul şi labele.

A doua zi de dimineaţă, mi-a dat o scurtă îmblănită şi pîslari şi m-a luat cu el la vînătoare.

Şi astăzi îmi aduc aminte de pădurea mare de

arini, încărunţită de chiciură. Domnea o linişte de mormînt. De la marginea ei şi pînă în zare se întindea o cîmpie albă, nesfîrşită. Prin pădure şi pe cîmpie goneau călări sumedenie de scurte îmblănite... Chipurile erau toate îngrijorate, încordate, ca şi cum toate acele scurte îmblănite ar fi fost pe cale să descopere ceva nou, nemaipomenit... Unchiul meu, roşu ca racul, galopa de la o scurtă la alta ; dădea porunci, ocăra... Răsunau chemări de goarnă... Parcă am şi azi în faţa ochilor întreaga privelişte. Imi mai aduc aminte cum unchiul meu s-a apropiat de mine şi m-a dus la marginea pădurii.

— Stai aici... cum vezi că dă dihania buzna spre tine, tragi !

— Ce să trag unchiule cînd abia ştiu să ţin puşca în mînă.

— Fleacuri... Invaţă... Şi ia bine seama !... Cum vezi dihania, tragi ! !

După ce mi-a vorbit astfel, unchiul a plecat şi eu am rămas singur. Scurtele îmblănite s-au mistuit şi ele în pădure. Am aşteptat mult timp dihania. In timp ce-o aşteptam, mă gîndeam la Moscova, visam, moţăiam...

„Ce-ar fi s-o împuşc eu ? — îmi făceam planul. — Eu, şi nu ei ! Să mori de rîs !“

După o îndelungată aşteptare se auzi un lătrat înfundat... Pădurea răsună de chiote... Ridicai cocoşul şi-mi încordai vederea şi auzul... Inima începu să-mi bată şi în mine se trezi instinctul prădalnic al vînătorului. In apropiere trosniră deodată tufele, şi zării o sălbătăciune ciudată, cu picioare lungi, cu botul ţepos, care venea în goană drept spre mine... Apăsai cu degetul pe trăgaci : răsună o împuşcătură şi... gata ! Ura ! Dihania făcu un salt în sus, se prăbuşi şi începu să se zbată la pămînt.

— Hei ! Veniţi încoace ! Aici, la mine ! — începui să strig. — Unchiule !

Arătai spre dihania care trăgea să moară. Unchiul o privi şi se luă cu mîinile de cap.

— E Skaciok al meu ! — strigă el. — Cîinele meu !... Cîinele meu cel mai drag !...

Şi, sărind de pe cal, se repezi şi luă în braţe trupul lui „Skaciok". Iar eu mă urcai cît putui mai repede într-o sanie şi — pe-aici ţi-e drumul!

Omorul nepremeditat al lui „Skaciok" m-a stricat pe viaţă cu unchiul meu. De-atunci nu mi-a mai dat bani. Cînd a murit acum trei ani, mi-a trimis vorbă că nici după moarte nu-mi va ierta asasinarea cîinelui său iubit. Iar în ce priveşte moşia, nu mi-a lăsat-o mie moştenire, ci unei doamne oarecare, care-i fusese cîndva ibovnică.

AH, FEMEILE FEMEILE!...

SERGHEI Kuzmici Pocitaiev,[1]) directorul unui ziar de provincie intitulat „Tifla", se întoarse ostenit şi vlăguit de la redacţie şi, cum ajunse acasă, se trînti greoi pe divan.

— Slavă domnului! Sînt acasă, în sfîrşit... Aici, în căminul meu, lîngă nevastă, am să uit de toate supărările. Maşa mea e singura făptură care mă înţelege, care e aproape de mine.

— De ce eşti atît de tras la faţă astăzi? — îl întrebă nevastă-sa, Maria Denisovna.

— Aşa, nu sînt în apele mele... Ce bine că sînt acasă, lîngă tine; am să uit de toate supărările...

— Ce s-a întîmplat?

— In general totul merge la noi anapoda, dar astăzi parcă a fost şi mai şi, Petrov nu vrea să-mi mai dea hîrtie pe datorie, secretarul de redacţie a început să bea... Dar astea-s fleacuri, care se vor îndrepta într-un fel sau într-altul... Nenorocirea e alta, Manecika... Mă aflam astăzi la redacţie şi făceam corectura articolului meu de fond. Deodată, închipuie-ţi, se deschide uşa şi intră prinţul Prociuhanţev,[2]) vechiul meu prieten, acela care joacă întotdeauna rolurile de prim amorez la reprezentaţiile de amatori şi care i-a dăruit actriţei Zriakina[3]) calul său alb în

---

[1]) *Pocitati* — a citi cîte puţin, a frunzări. (N. red. rom.)
[2]) *Prociuhati* — a se trezi prea tîrziu. (N. red. rom.)
[3]) *Zrea* — fără folos, zadarnic. (N. red. rom.)

schimbul unui singur sărut. „Ce dracu' îl aduce? m-am gîndit eu. Degeaba nu vine el... Vrea pesemne să-i fac reclamă Zriakinei"... Am început să vorbim... Una, alta, c-o fi c-o păţi... Şi ce crezi? Nu pentru reclamă venise. Imi adusese nişte versuri de-ale lui să i le public...

— Am simţit în piept, — zice el, — o flacără mistuitoare şi... o mistuire înflăcărată. Aş vrea să gust voluptatea de a fi autor...

Scoate apoi din buzunar o hîrtiuţă roz, parfumată şi mi-o întinde...

— Sînt versuri, zice. Poate că sînt, zice, cam subiectiv în aceste versuri, dar... Şi Nekrasov a fost subiectiv...

Am luat versurile lui subiective şi m-am apucat să le citesc... Nişte prostii fără pereche! In timp ce citeam simţeam că mă ustură ochii şi că ceva mă apasă pe diafragmă, de parcă aş fi înghiţit o piatră de moară... Versurile erau închinate Zriakinei. Dacă mi le-ar fi închinat mie, l-aş fi reclamat la tribunal! Intr-una din poezii se repeta de cinci ori expresia „val-vîrtej"! D-apoi rima! *Viaţa* era la el *viaţă,* şi *vînt* rima cu *flămînd!*

— Nu, — zic eu, — îmi eşti prieten, dar nu pot să-ţi public versurile...

— De ce, mă rog?

— Iac-aşa... Din motive independente de redacţie... Nu se integrează în programul ziarului...

Eram roşu ca racul; am început să-mi frec ochii şi l-am minţit că mă doare capul... Cum puteam să-i spun că versurile lui nu făceau doi bani? Prociuhanţev a simţit însă că nu-i spun adevărul şi s-a înfoiat ca un curcan.

— Ai ceva împotriva Zriakinei, — mi-a spus el, — şi de aceea nu vrei să-mi publici versurile. Inţeleg totul... Inţele-e-eg, domnul meu!

M-a acuzat de părtinire, m-a făcut burtă verde, clerical şi mai ştiu eu ce... M-a bătut la cap două ceasuri încheiate. In cele din urmă mi-a făgăduit că o să pornească o campanie împotriva mea... A plecat fără să-şi ia rămas bun... Aşa că, vezi, draga mea!

La 4 decembrie, de sfînta Varvara, e onomastica Zriakinei şi versurile trebuie să apară cu orice preţ... Poţi, nu poţi, publică-le! Să le public e peste putinţă: mi-aş face ziarul de rîs în toată Rusia. Să nu le public, iarăşi nu se poate. Prociuhanţev ar scorni o intrigă şi m-aş duce pe copcă. Poftim de găseşte un mijloc să ieşi din această situaţie tîmpită!

— Şi ce fel de versuri sînt? Despre ce? — întrebă Maria Denisovna.

— Despre nimic... Nişte tîmpenii... Vrei să ţi le citesc? Incep aşa:

In fumul leneş de ţigară
Vedeam cum treci în sprinten joc
Cu buze moi ce înfioară
Ucigătoare de noroc...

Apoi deodată hodoron-tronc:

O iartă-mă, fiinţă-ntraripată,
O înger drag, să nu fii supărată,
Că eu, uitînd de-amor, m-azvîrl aşa-n neştire
In gura morţii... O, ce pătimire!

Şi aşa mai departe... Nişte idioţii. O aiureală...

— Dar de ce? Versurile astea sînt foarte drăguţe! — bătu din palme Maria Denisovna. — Chiar foarte drăguţe! Ce cusur le găseşti? Ii cauţi pur şi simplu nod în papură, Serghei! „În fumul... cu buze moi"... Inseamnă că nu pricepi de loc! Nu te pricepi, Serghei!

— Tu nu te pricepi, nu eu!

— A, ba să mă ierţi... La proză nu mă pricep, dar la versuri mă pricep foarte bine! Prinţul le-a compus cît se poate de frumos. Minunat chiar! Ii porţi pică şi de asta nu vrei să le publici!

Directorul oftă şi ciocăni cu degetul, mai întîi în masă, apoi în frunte...

— Deştepţii! — mormăi el, zîmbind dispreţuitor.

Işi luă jobenul, clătină cu amărăciune din cap şi ieşi...

«„Voi căuta în lumea aceasta largă un colţişor mai fericit... să pot trăi“ [1]) Ah, femeile, femeile! Toate sînt la fel!» gîndea el, îndreptîndu-se cu paşi mari spre restaurantul „Londra“.

Simţea nevoia să bea...

---

[1]) Citat din comedia „Prea multă minte strică“ de A. S. Griboedov, în traducerea lui Z. Stancu şi S. Gurian, 1945. (N. red. rom.)

DOUA SCRISORI

I. O INTREBARE SERIOASA

DRAGUL şi scumpul meu unchi, Anisim Petrovici! Chiar acum a fost la mine consăteanul dumitale Kuroşeev şi mi-a spus, între altele, că de curînd vecinul dumitale Murdaşevici s-a întors cu familia din străinătate. Această ştire m-a mirat cu atît mai mult cu cît umbla zvonul că Murdaşevicii vor rămîne pentru totdeauna în străinătate. Scumpul şi dragul meu unchi! Dacă ţii cît de puţin la nepotul dumitale, du-te, te rog, la Murdaşevici şi află ce mai face Maşenka, fiica lui adoptivă. Îţi dezvălui o taină pe care o păstrez adînc în suflet. Numai dumitale pot să ţi-o încredinţez. O iubesc pe Maşenka! O iubesc la nebunie, mi-aş da şi viaţa pentru ea! Şase ani de despărţire n-au micşorat nici cu o iotă dragostea mea pentru ea. Ce face, cum o duce? Scrie-mi cum ai găsit-o, dacă îşi mai aduce aminte de mine, dacă mă iubeşte ca pe timpuri? Pot să-i trimit o scrisoare? Află toate acestea, dragul meu unchi, şi scrie-mi cît mai amănunţit.

Spune Maşenkăi că nu mai sînt studentul sfios, sărac, de altădată... Am ajuns avocat, am clientelă, bani... Într-un cuvînt, nu-mi mai lipseşte decît ea ca să fiu pe deplin fericit... Numai ea!

În aşteptarea unui răspuns cît mai grabnic, te îmbrăţişez. Vladimir Greciniov.

II. UN RASPUNS AMANUNŢIT

Scumpul meu nepot Volodea ! Chiar a doua zi după ce am primit scrisoarea ta, m-am dus la Murdaşevici. Ce om cumsecade ! A îmbătrînit el şi a încărunţit cît a stat în străinătate, dar nu a uitat de vechiul său prieten : cum am intrat, m-a cuprins în braţe, s-a uitat lung la mine şi mi-a spus cam sfios, cu duioşie : „Nu vă recunosc !“ Cînd însă i-am spus cum mă cheamă, m-a îmbrăţişat încă odată şi a exclamat : „Acum mi-aduc aminte !“ Ce om cumsecade ! M-a poftit să şed, am băut şi am mîncat, apoi i-am tras şi un mic preferans la o zecime de copeică punctul. Mi-a povestit cîte-n lună şi-n stele despre cele văzute în străinătate. Ce să-ţi spun, mi-a mers la inimă ! Mai ales m-a făcut să rîd cu descrierea hazlie a caraghioaselor moravuri nemţeşti. Spune însă că ştiinţa lor a ajuns foarte departe. Mi-a arătat şi un tablou, cumpărat în trecerea lui prin Italia şi care reprezintă o persoană de sex feminin într-o îmbrăcăminte fistichie şi deşuchiată. Am văzut-o şi pe Maşenka ta. Era într-o rochie bogată de culoare trandafirie, cu podoabe, din cele de preţ. Îşi aduce aminte de tine şi i-au dat chiar lacrimile cînd m-a întrebat ce mai faci. Aşteaptă o scrisoare de la tine şi îţi mulţumeşte că nu ai uitat-o şi că mai nutreşti sentimente pentru ea. Îmi scrii că ai clientelă şi bani ! Păstrează-ţi cu grijă banii, drăguţule, şi fii cumpătat şi stăpînit. Cînd eram tînăr m-am lăsat şi eu pradă unor excese voluptoase, dar numai scurtă vreme şi cu destulă măsură ; totuşi acum mă căiesc. Acestea fiind zise, îţi trimit binecuvîntarea mea şi îţi doresc toate cele bune.

Binevoitorul tău unchi Anisim Greciniov.

P. S. Scrii cam încîlcit, dar foarte atrăgător şi cu multă elocvenţă.

Am arătat scrisoarea ta tuturor vecinilor. După ce au citit-o, te-au socotit mare scriitor, şi Vladimir, fiul părintelui Grigori, a copiat-o chiar ca s-o trimită la ziar. Am arătat-o Maşenkăi şi bărbatului ei, neam-

ţul Uhrmacher, cu care Maşenka s-a măritat anul trecut. Neamţul ţi-a citit scrisoarea şi a lăudat-o şi el. Acum le-o arăt şi le-o citesc tuturor. Mai scrie-mi! Icrele negre pe care le-am mîncat la Murdaşevici au fost straşnice!

MARIA IVANOVNA

ÎNTR-UN salon luxos mobilat, pe o canapea de catifea violet închis şedea o femeie tînără de vreo douăzeci şi trei de ani. O chema Maria Ivanovna Odnoşciokina [1]).

— Ce început şablon, stereotip! — va exclama cititorul. — Domnii aceştia încep veşnic cu saloane luxos mobilate! Îţi şi taie pofta să mai citeşti!

Cer iertare cititorului şi merg mai departe. În faţa doamnei stătea un tînăr de vreo douăzeci şi şase de ani, cu faţa palidă, tristă.

— Ei, poftim, poftim... Eram sigur! — se va încrunta iarăşi cititorul. — Un tînăr, şi neapărat de douăzeci şi şase de ani! Şi mai departe? Parcă nu ştim dinainte? El aşteaptă dela ea poezie, dragoste, iar ea îi va cere, prozaic, să-i cumpere o brăţară. Sau, dimpotrivă, ea o să vrea poezie, iar el... Hotărît, n-am să-ţi citesc povestirea!

Totuşi, eu îmi urmez povestirea. Tînărul nu-şi lua ochii de la tînăra femeie şi şoptea:

— Te iubesc, făptură minunată! Te iubesc chiar şi acum, cînd se simte în preajma ta o răceală de mormînt!

Aici, cititorul îşi va pierde răbdarea şi va începe să mă ocărască:

— Dracu' să-i ia! Bagă pe gît publicului tot felul

[1]) *Odna şceca* — un singur obraz. (N. red. rom.)

de tîmpenii : saloane luxos mobilate, Marii Ivanovne, răceli de mormînt...

Cine ştie, cititorule ! Poate că ai dreptate să te superi, şi poate că nu ai. Ceea ce-i plăcut în secolul nostru este tocmai faptul că nu poţi să-ţi mai dai seama cine are dreptate şi cine nu. Pînă şi juraţii care judecă pe un biet om pentru furt, nu mai ştiu cine-i vinovatul : omul, banii — fiindcă nu erau destul de bine ascunşi — sau ei, juraţii, fiindcă au venit pe lume. Toate-s încîlcite în lumea asta !

Oricum ar fi, chiar dacă dumneata ai dreptate, apoi nici eu nu sînt vinovat. Găseşti că această povestire a mea nu-i interesantă, n-are nici un rost ? Să admitem că aşa e şi că eu aş fi de vină... Dar atunci acordă-mi cel puţin circumstanţe atenuante.

Cum să scriu lucruri interesante şi neapărat cu haz, dacă mă plictisesc de moarte şi, de două săptămîni, am şi febră recurentă ?

— Nu scrie dacă ai febră recurentă !

Asta cam aşa-i... Dar, ca să nu lungim prea mult discuţia, închipuieşte-ţi că eu am febră recurentă şi sînt prost dispus, că în acelaşi timp un alt scriitor are şi el febră recurentă, un al treilea are o nevastă pisăloagă şi îl dor măselele, iar unui al patrulea i s-au înecat corăbiile. Toţi patru nu mai scriem nimic. Şi atunci cu ce-ai vrea să se umple paginile ziarelor şi revistelor ? Nu cumva cu operele pe care dumneavoastră, cititorii, le trimiteţi zilnic cu sutele de kilograme redacţiilor ? Sute de kilograme din care abia se pot alege cîteva grame, şi aceasta cu multă trudă şi bunăvoinţă.

Noi ăştia, scriitorii de meserie — nu amatorii, ci adevăraţii salahori ai condeiului — sîntem oameni, fiinţe, ca şi dumneata şi ca toţi semenii dumitale ; avem nervi la fel, măruntaie la fel, ne chinuiesc aceleaşi lucruri care te chinuiesc şi pe dumneata, avem mult mai multe necazuri decît bucurii şi dacă am vrea am găsi în fiecare zi un motiv să nu scriem. In fiecare zi, te asigur ! Dar dacă am da ascultare acestui „să nu scrii“ al dumitale, dacă ne-am lăsa la che-

remul oboselii, plictiselii sau febrei, literatura de astăzi ar trebui să tragă obloanele...

Dar ea nu poate s-o facă, cititorule, nici măcar pentru o singură zi. Cu toate că-ţi pare măruntă şi stearsă, lipsită de interes, cu toate că nu trezeşte în dumneata nici veselie, nici mînie, nici bucurie, ea există totuşi şi îşi îndeplineşte menirea. Fără ea, nu se poate... Dacă am pleca şi ne-am părăsi ogorul, fie chiar pentru cîteva clipe, am fi pe dată înlocuiţi de nişte măscărici cu tichii şi clopoţei ; în locul nostru ar tăbărî profesori mediocri, avocaţi fără procese şi elevi de şcoală militară, care ar descrie sarbedele lor aventuri sentimentale după comanda : „Stîngul ! Dreptul !“

Da, trebuie să scriu, în ciuda plictiselii şi a febrei recurente. Trebuie să scriu fără încetare, cum pot şi cum mă pricep. Sîntem puţini, ne numeri pe degete. Iar unde-s slujbaşi puţini, nu poţi să ceri un concediu, cît de scurt ar fi. Nu poţi şi nici nu se cade.

— Ai fi putut totuşi să alegi un subiect mai serios ! Zău, ce rost are această Maria Ivanovna ? Nu-s destule întîmplări, nu-s destule probleme în jurul nostru, care...

Ai dreptate, sînt multe situaţii şi multe probleme, dar arată-mi dumneata ce anume îţi trebuie ? Dacă eşti atît de indignat, spune-mi ce vrei, convinge-mă odată pentru totdeauna că ai dreptate, că eşti într-adevăr un om foarte serios, că viaţa dumitale e foarte serioasă. Arată-mi, fii deslușit ! Altfel aş putea crede că problemele şi situaţiile de care vorbeşti nici nu există, că eşti pur şi simplu un băiat simpatic şi uneori, cînd n-ai ce face, îţi vine pofta să discuţi despre lucruri serioase.

Dar e timpul să-mi isprăvesc povestirea !

Tînărul stătu mult timp în faţa încîntătoarei femei. In cele din urmă, îşi scoase haina, ghetele şi şopti :

— Noapte bună, pe mîine !

Apoi se lungi pe divan şi se acoperi cu o cuvertură de pluş.

— In faţa unei doamne !? — se va mira cititorul.

— Ce bazaconii, ce prostii! E revoltător! Vardist! Cenzură!

Stai niţel, nu te grăbi, cititorule serios, profund, sever! Doamna din salonul luxos mobilat era pictată în ulei pe o pînză şi atîrna deasupra divanului. Acum poţi să te revolţi cît îţi pofteşte inima.

Cum de îndură hîrtia aşa ceva? Dacă se publică prostii ca „Maria Ivanovna", înseamnă că revistele nu au un material mai de preţ. E limpede. Aşează-te deci, cititorule, cît mai repede la masa de scris, expune-ţi gîndurile tale adînci, valoroase, înnegreşte vreo cincizeci de kilograme de hîrtie şi trimite-le unei redacţii oarecare. Da, aşează-te cît mai repede şi scrie! Scrie şi trimite cît mai curînd manuscrisul!

Şi îl vei primi înapoi!

CÎTEVA CUGETĂRI DESPRE SUFLET

DUPĂ părerea guvernantelor instruite şi a nevestelor savante de guvernator, sufletul este o obiectivare nedeterminată a substanţei psihice. Personal n-am nici un motiv să nu fiu de acord.

Un mare savant a scris odată: „Pentru a găsi sufletul, luaţi un om căruia şefii i-au tras cu cîteva clipe înainte o săpuneală straşnică şi strînge-ţi-i zdravăn piciorul cu o curea. Faceţi apoi o incizie în călcîi şi veţi găsi ceea ce căutaţi".

Cred în metempsihoză... Această credinţă am căpătat-o din experienţă proprie. În timpul vegetării mele pe pămînt, sufletul meu s-a întrupat în multe animale şi plante şi a cunoscut toate stadiile şi treptele animale, despre care vorbeşte Buddha...

Am fost *mormoloc* cînd m-am născut, şi *poamă bună* cînd am păşit în viaţă. Intrînd într-o slujbă la stat, am ajuns *vulpoi;* şeful mă făcea *bou,* prietenii — *măgar,* liber-cugetătorii — *dobitoc.* În tren, fugeam de controlor ca un *iepure.* La ţară, în mijlocul mujicilor, mă simţeam *lipitoare.* Cînd au fost delapidaţi nişte bani, am fost un timp *ţap ispăşitor.* Insurîndu-mă, am ajuns *vită cornută.* Răzbătînd în cele din urmă pînă la drumul cel bun, am făcut burtă şi am devenit *porc.*

UN OM MÎNDRU

POVESTIRE

LUCRURILE s-au petrecut la nunta negustorului Sinerîlov. [1])

Cavalerul de onoare Nedorezov, [2]) un tînăr înalt cu ochi bulbucaţi şi părul tuns perie, perora într-un grup numeros de domnişoare, fluturîndu-şi pulpanele fracului :

— Frumoasă trebuie să fie femeia, căci bărbatul se poate descurca şi fără frumuseţe. La bărbat, totul e mintea, cultura ; frumuseţea nu face doi bani ! Dacă n-ai sub ţeastă cultură şi facultăţi intelectuale, eşti un fleac de nimic, oricît de frumos ai fi... Da... Nu-mi plac bărbaţii frumoşi ! *Fi donc !* [3])

— Spui aşa fiindcă dumneata eşti urît. Dar ia uită-te puţin la bărbatul care stă colo, în jilţ, în odaia de alături ! Ăsta da, e un om într-adevăr frumos ! Ce ochi ! O splendoare ! Priveşte numai ! Cine o fi ?

Cavalerul de onoare aruncă o privire în odaia de alături şi zîmbi dispreţuitor. Un brunet chipeş, cu ochi negri, şedea tolănit într-un jilţ. Picior peste picior şi jucîndu-se cu lanţul de la ceas, se uita la oaspeţi cam de sus, printre gene. Un zîmbet trufaş îi flutura pe buze.

---

[1]) *Sineie rîlo* — mutră vînătă. (N. red. rom.)

[2]) *Nedorezanîi* — neisprăvit. (N. red. rom.)

[3]) *Fi donc* — expresie de dezgust în limba franceză. (N. red. rom.)

— Nu găsesc nimic deosebit! — spuse cavalerul de onoare. — Un om ca atîţia alţii... aş zice chiar urît. Are o mutră nesărată... şi mărul lui Adam ieşit de doi coţi!

— Cu toate acestea e fermecător!

— Voi îl găsiţi frumos, eu însă nu. Iar dacă totuşi e frumos, înseamnă că e prost şi lipsit de cultură. Cine-o fi?

— Nu ştim... Nu pare să fie negustor...

— Hm... Sînt gata să pun rămăşag că-i un dobitoc... Uite-l cum îşi bîţîie picioarele... Ţi-e şi silă să-l vezi! Staţi că aflu eu acuşica ce-i de capul lui... şi cîtă minte are. Acuşica...

Cavalerul de onoare tuşi şi se îndreptă cu paşi hotărîţi spre odaia de alături... Oprindu-se în faţa brunetului, îşi drese glasul, se gîndi o clipă şi îl întrebă:

— Ce mai faci?

Brunetul ridică ochii la el, zîmbi şi răspunse plictisit:

— Aşa şi aşa!

— Cum aşa şi aşa? Trebuie să mergi întotdeauna numai înainte!

— Şi de ce mă rog numai înainte?

— Iac-aşa... Acu' toate merg înainte. Şi lectricitatea, fiindcă veni vorba de ea, şi telegrafele, şi fel de fel de filifoane şi telefoane. Da! Să luăm progresul, bunăoară... Ce înseamnă cuvîntul ăsta? Inseamnă că oricine trebuie să meargă înainte... Prin urmare şi dumneata trebuie să mergi înainte...

— Şi unde ar trebui să merg acum, bunăoară? — îl luă peste picior, zîmbind, brunetul.

— Unde? Să vrei numai, că de găsit găseşti... Locuri îs multe... Uite, la bufet, de pildă... Ce zici? Să bem cîte un coniac, aşa, fiindcă am făcut cunoştinţă... Ce părere ai? Pentru idee...

— De ce nu? — se învoi brunetul.

Cavalerul de onoare şi brunetul se îndreptară spre bufet. Chelnerul, cu capul ras, în frac şi cravată albă mînjită, le turnă două păhăruţe de coniac. Cavalerul de onoare şi brunetul le dădură peste cap.

— Bun coniac! — spuse cavalerul de onoare. —

Dar sînt lucruri mai substanţiale... Hai să bem cîte un păhăruţ de vin negru, tot pentru cunoştinţă...

Goliră şi cîte un pahar de vin negru.

— Acuşica dacă am făcut cunoştinţă, — spuse cavalerul de onoare, ştergîndu-şi buzele, — şi am şi băut, cum s-ar zice...

— Nu „acuşica", ci „acum"... — îl îndreptă brunetul. — Nu ştii nici să vorbeşti şi mai discuţi despre telefoane. Cu o asemenea lipsă de cultură, în locul dumitale, eu aş tace chitic şi nu m-aş mai face de ruşine... Acuşica... acuşica... Ha-ha !

— De ce rîzi ? — răspunse jignit cavalerul de onoare. — Spuneam „acuşica" de haz, în glumă... Ia, te rog, nu te mai hlizi atîta ! Asta le-o fi plăcînd domnişoarelor, dar mie nu-mi face nici o plăcere să te văd rînjind... Şi, la urma urmei, cine eşti ? De unde ai răsărit ?

— Nu te priveşte...

— Ce-nvîrteşti ? Cum te cheamă ?

— Nu-i treaba dumitale... Nu-s chiar atît de prost să spun primului venit cine sînt şi ce sînt ! Dealtfel nu prea obişnuiesc să stau de vorbă cu oameni de teapa dumitale. Sînt prea mîndru, nu mă cobor pînă la ei...

— Ia te uită... Hm... Va să zică, nu vrei să spui cum te cheamă ?

— Nu... Dacă ar trebui să-mi rostesc numele şi să mă recomand în faţa fiecărei găgăuţe, nu mi-ar mai dovedi limba... Şi apoi sînt atît de mîndru încît ori dumneata, ori chelnerul ăsta, pentru mine, tot una e... Neciopliţilor !

— Ia te uită... face pe boieru'... Las' că aflăm noi îndată ce fel de şmecher eşti dumneata.

Cavalerul de onoare înălţă bărbia şi se îndreptă spre mire, care şedea alături de mireasă şi, roşu ca un rac, clipea mulţumit.

— Nikişa ! Cum îl cheamă pe şmecherul ăsta ? — îl întrebă cavalerul de onoare, arătînd cu capul spre brunet.

Mirele dădu din cap, nedumerit :

— Nu ştiu ! — răspunse el. — Nu-i dintre cunos-

cuţii mei. Se vede că l-o fi poftit tata. Întreabă-l pe el!

— Tatăl tău zace în biroul lui în stare de nedumerire alcoolică... şi sforăie ca o sălbăticiune. Nici dumneata nu-l cunoşti? — întrebă cavalerul de onoare pe mireasă.

Mireasa îi răspunse că nici ea nu-l cunoaşte. Cavalerul de onoare dădu din umeri şi începu să-i întrebe pe musafiri, care declarară că-l văd pentru întîia oară în viaţa lor.

— Cu siguranţă că-i un escroc, — hotărî cavalerul de onoare. — A intrat aici fără invitaţie şi se plimbă ca vodă prin lobodă. Bine! O să-i arătăm noi „acuşica"!

Se apropie de brunet şi îşi propti mîna în şold.

— Invitaţie ai? — îl întrebă el. — Te rog să-mi arăţi invitaţia!

— Sînt prea mîndru ca să arăt invitaţia oricărui terchea-berchea... Te rog să mă slăbeşti!... Prea te ţii scai de mine!

— Va să zică, nu ai invitaţie? Dacă nu ai invitaţie, înseamnă că eşti un pungaş. Acum ştiu cine-mi eşti şi de unde ai răsărit! Acuşica... adică acum, ştiu ce fel de spion eşti dumneata... Eşti un escroc şi atîta tot.

— Dacă această mojicie mi-ar fi spus-o un om deştept, l-aş fi cîrpit, dar ţie, dobitocule, nu face să-ţi cer socoteală!

Cavalerul de onoare porni val-vîrtej prin odăi, adună vreo şase prieteni şi se înfăţişă cu ei brunetului:

— Dă-mi voie, stimate domn, să-ţi văd invitaţia!

— Nu vreau! Dă-mi pace, pînă nu...

— Nu vrei să arăţi invitaţia? Va să zică ai intrat fără invitaţie? Cu ce drept? Prin urmare eşti un escroc! Binevoieşte să părăseşti casa! Te poftim! Te rugăm!... De nu... acuşica te aruncăm pe scară...

Cavalerul de onoare şi prietenii lui îl apucară pe brunet de subţiori şi îl tîrîră spre ieşire. Se produse larmă mare printre musafiri. Brunetul începu şi el

să vocifereze, dînd zor cu mîndria lui şi cu bădărănia celorlalţi.

— Te poftim, te rugăm, frumosule ! — bombănea cavalerul de onoare, îmbrîncindu-l triumfător spre uşă. — Vă ştiu eu pe voi ăştia, frumoşii !

Il îndesară în palton, îi puseră şapca şi îi dădură un brînci în spate. Cavalerul de onoare chicoti de mulţumire şi îi dădu şi un bobîrnac în ceafă... Brunetul se clătină, căzu pe spate şi se rostogoli pe scară.

— Adio ! Transmite celor de acasă salutările noastre ! — triumfa cavalerul de onoare.

Brunetul se ridică, îşi scutură paltonul şi spuse, înălţînd capul :

— Tîmpiţii se poartă ca tîmpiţii ! Sînt prea mîndru ca să mă înjosesc faţă de voi, dar o să vă spună vizitiul meu cine sînt. Veniţi mai aproape. Grigori ! — strigă el.

Musafirii coborîră. Peste cîteva clipe, vizitiul intră în vestibul.

— Grigori ! Cine sînt eu ?

— Stăpînul meu, Semion Panteleici...

— Ce titlu am şi cum l-am dobîndit ?

— Cetăţean de onoare, şi l-aţi dobîndit prin învăţătură...

— Unde fac slujbă şi în ce calitate ?

— Vă ocupaţi cu partea tehnică la fabrica negustorului Podşciokin şi aveţi o leafă de trei mii de ruble...

— Aţi înţeles acum ? Iată şi invitaţia mea ! Am fost poftit la nuntă de către tatăl mirelui, negustorul Sinerîlov, care acum e în stare de ebrietate.

— Dragul meu ! Scumpul meu ! — începu să strige cavalerul de onoare. — De ce n-ai spus asta pînă acum ?

— Fiindcă sînt om mîndru... Am amor propriu... Adio !

— Ei, da' stai, frate, nu pleca !... Ar fi păcat ! Fă-te-ncoa ! Semion Panteleici ! Acum văd ce fel de om eşti... Hai să bem pentru cultura ta... pentru idee...

Omul mîndru se încruntă şi urcă scara. Două minute după aceea, stătea la bufet şi bea coniac.

— Fără mîndrie nu se poate trăi pe lumea asta! — lămurea el. — Niciodată n-am să mă las călcat pe coadă. De nimeni! Îmi cunosc valoarea! Dealtfel, nişte neciopliţi ca voi nici nu pot pricepe aşa ceva!

GINDURI NĂSTRUȘNICE

UN profesor de limbi moarte, în aparență om dintr-o bucată, acru și sever, dar care nutrea în taină idei îndrăznețe și-și făcea tot felul de visuri fanteziste, mi se plîngea că de fiecare dată cînd elevii lui dau extemporal sau cînd ia parte la consilii pedagogice, îl chinuiesc fel de fel de întrebări năstrușnice și fără răspuns. Bunăoară spunea că i se îmbulzesc în minte întrebări de felul acesta: „Ce-ar fi dacă în locul dușumelei s-ar afla tavanul, iar în locul tavanului, dușumeaua? Ce aduce studiul limbilor moarte: folos sau pagubă? Cum ar face profesorii ca să-l viziteze pe director, dacă acesta ar locui în lună?“ etc. In psihiatrie, aceste preocupări și altele asemănătoare, de care creierul nu izbutește să se dezbare, se numesc „obsesii“. E o boală grea, fără leac, dar interesantă pentru observator. Acum cîteva zile, profesorul a venit la mine și mi-a spus că a început să-l chinuiască o altă întrebare: „Ce ar fi dacă bărbații ar purta straie femeiești?“ E o întrebare absurdă, năstrușnică și chiar necuviincioasă, dar nu se poate spune că ar fi cu neputință să-i găsești un răspuns. Respectivul profesor și-a dat următorul răspuns: dacă bărbații s-ar îmbrăca femeiește atunci —

registratorii de colegiu ar purta rochii de stambă, iar la zile mari, de bunăseamă — de mătăsică; ar

purta corsete de o rublă şi ciorapi de aţă ; decolteurile ar fi admise numai în cerc restrîns...

factorii poştali şi reporterii, nevoiţi să sară peste şanţuri pline cu apă şi peste băltoace, ar fi acuzaţi de atentat la bunele moravuri ;

scriitorul Iuriev, de la revista „Moscova", s-ar plimba în malacov şi capot vătuit ;

Mihei şi Makar, oamenii de serviciu ai şcolii, s-ar duce în fiecare dimineaţă la director să-i strîngă corsetul ;

funcţionarii cu însărcinări speciale şi secretarii societăţilor de binefacere s-ar îmbrăca mai bine decît le-ar permite mijloacele ;

poetul Maikov ar purta bucle, rochie verde cu panglici roşii şi o scufiţă ;

trupul lui I. S. Aksakov s-ar odihni în sarafan şi bundiţă ;

şefii căii-ferate Lozovaia-Sevastopol, de săraci ce sînt, s-ar plimba în cămăşuţă etc.

Şi iată ce conversaţii s-ar auzi :

— Jupa e mai presus de orice critică, excelenţă ! Turnura e minunată! Decolteul este însă puţin prea mare !

— Ba e după regulament, dragul meu ! E decolteul de rangul IV. Ia netezeşte-mi niţel volanul etc.

LAUDA DE SINE

BASM

UN comisar, şef de circumscripţie, om deştept şi stimat de toată lumea, avea un obicei prost şi anume: cînd se afla în societate, îi plăcea să se fudulească cu talentele sale, care, trebuie s-o recunoaştem, erau foarte numeroase. Se fălea cu deşteptăciunea, cu energia, cu puterea, cu ideile lui etc.

— Sînt puternic! — spunea el. — Dacă vreau, pot să îndoi o potcoavă, dacă vreau, fac pilaf pe oricine... Pot să dărîm Cartagina, pot să tai noduri gordiene cu spada. Ăsta-mi sînt!

Se fălea, şi toţi erau în admiraţie în faţa lui. Din nefericire, comisarul nu făcuse nici un fel de studii şi nici măcar proverbele din caietele de caligrafie nu le citise. Nu ştia că lauda de sine şi înfumurarea sînt năravuri nedemne de un suflet nobil. O întîmplare îl învăţă însă minte. Intr-o zi, trecînd pe la un vechi prieten, bătrîn comandant de pompieri, şi găsind acolo o societate numeroasă, începu iar să se laude. După ce bău trei păhăruţe de votcă, holbă ochii şi spuse:

— Priviţi, nevolnicilor! Priviţi şi luaţi aminte! Soarele pe care îl vedeţi pe cer, împreună cu ceilalţi aştri şi cu norii, merg de la răsărit la apus, şi nimeni nu poate să le schimbe calea! Eu însă pot! Pot!

Bătrînul comandant de pompieri îi dădu al patrulea păhăruţ şi îi spuse prietenește:

— Cred! Pentru mintea omenească nimic nu-i cu

neputință. Mintea este mai tare decît orice pe lume. Poate să îndoaie potcoave, poate să înalțe un foișor de foc pînă la cer, poate să ia mită de la un mort... poate orice! Îndrăznesc însă să adaug, Piotr Evtropîci, că există un lucru pe care nu-l poate birui nici mintea omenească și nici chiar puterea dumitale.

— Și care-i acest lucru? — zîmbi disprețuitor încrezutul, plin de sine.

— Poți să birui orice, dar nu poți să te birui pe tine însuți! Da! *„Gnoti se avton"* spuneau cei vechi... Cunoaște-te pe tine însuți... Iar dumneata nu poți nici să te cunoști, nici să te birui. Nu poți să mergi împotriva firii dumitale. Da!

— Ba pot! Pot să mă birui și pe mine!

— Ei, n-ai să te birui! Crede moșului: n-ai să-ți birui firea!

Se iscă o discuție. În cele din urmă, bătrînul comandant de pompieri îl duse pe trufaș într-o dugheană de mărunțișuri și îi spuse:

— Acum am să-ți dovedesc că am dreptate... Negustorul acesta are în caseta de colo o hîrtie de zece ruble. Dacă poți să te birui pe tine însuți, să n-o iei...

— N-o iau! Am să mă birui!

Trufașul încrucișă brațele pe piept și, în mijlocul atenției generale, începu să-și biruie firea. Se luptă și suferi mult timp. Vreme de o jumătate de ceas rămase cu ochii holbați, roșu la față și strîngînd din pumni, dar în cele din urmă, nemaiputînd răbda, întinse fără să vrea mîna spre casetă, apucă hîrtia de zece ruble și o băgă în buzunar cu o mișcare spasmodică:

— Da! — spuse el. — Acum, înțeleg!

Din ziua aceea nu se mai fuduli niciodată cu puterea lui.

VILEGIATURISTA

LIOLIA N. N., o blondă drăgălaşă de vreo douăzeci de ani, stă lîngă gardul vilei şi, sprijinindu-şi bărbia de o ulucă, priveşte în depărtare. Cîmpia întinsă, norii scămoşaţi de pe cer, gara ce abia se zăreşte şi rîuleţul şopotind la cîţiva paşi de gard — totul e scăldat în lumina lunei, care s-a ivit, purpurie, de după un gorgan. Adierea uşoară a nopţii îşi face de lucru încreţind ghiduşă rîuleţul şi, furişîndu-se prin iarba tînără, o face să foşnească... In jur e linişte... Liolia stă îngîndurată... Chipul ei drăgălaş e atît de trist, ochii îi sînt plini de atîta alean, încît zău că ar fi nedelicat şi crud din partea noastră să nu-i împărtăşim mîhnirea.

Liolia compară prezentul cu trecutul. Acum un an, în aceeaşi înmiresmată şi poetică lună mai, era încă la pension şi îşi trecea examenele de absolvire. Îşi aduce aminte cum pedagoga clasei, *mademoiselle* Morceau [1]) — o fiinţă timorată, bolnăvicioasă şi din cale afară de mărginită, cu chipul ei veşnic speriat şi cu un nas mare, mereu asudat — le dusese pe absolvente la fotograf, pentru a le poza în grup.

— Te rog din suflet, — se rugase ea de casieriţa atelierului, — să nu le arăţi fotografii de bărbaţi!

Se ruga cu lacrimi în ochi. Această sărmană şopîrlă, care nu cunoscuse în viaţa ei nici un bărbat,

[1]) *Morceau* (în limba franceză) — bucată. (N. red. rom.)

era cuprinsă de o sfîntă groază cînd zărea un chip bărbătesc. În mustaţa şi în barba fiecărui „demon", citea o fericire paradisiacă, ce ducea fără doar şi poate la o prăpastie înfricoşătoare, necunoscută, din care nu puteai scăpa. Elevele rîdeau de prostia domnişoarei Morceau, dar, pătrunse pînă-n măduva oaselor de „idealuri", nu puteau să nu împărtăşească sfînta ei groază. Fiecare din ele era adînc încredinţată că dincolo de zidurile pensionului, abstracţie făcînd de tata — bolnav de stomac — şi de fraţi — tineri cu termen redus, mişunau numai poeţi pletoşi, cîntăreţi palizi, satirici veninoşi, patrioţi înflăcăraţi, milionari cu averi fabuloase, avocaţi grozav de interesanţi şi care storc lacrimi cu elocinţa lor... Priveşte acest furnicar şi alege !... Liolia era încredinţată că, ieşind din pension, va întîlni fără doar şi poate eroi de-ai lui Turgheniev şi alţii asemenea lor, luptători neînfricaţi pentru adevăr şi progres, despre care au povestit toate romanele şi chiar toate manualele de istorie — antică, medievală şi modernă...

Şi iată că luna mai a anului acesta a găsit-o pe Liolia măritată. Are un bărbat frumos, bogat, tînăr, cult, stimat de toată lumea, dar, cu toate acestea (e cam ruşinos s-o mărturisim faţă de poetica lună mai), e mojic, necioplit şi din cale afară de nesărat.

Se trezeşte din somn la ora zece dimineaţa fix şi, după ce îşi pune halatul, începe să se radă. Se rade cu un aer preocupat, recules şi cu metodă, de parcă ar inventa în clipa aceea telefonul. După ce se rade, îşi bea apa minerală, cu acelaşi aer concentrat. Apoi se îmbracă cu haine meticulos periate şi călcate, sărută mîna nevestei şi pleacă cu trăsura lui la „Societatea de asigurare" unde îşi are serviciul. Liolia habar n-are ce anume face el acolo. Transcrie doar nişte adrese, născoceşte proiecte iscusite sau poate ţine în mînă chiar frînele „societăţii" ? Se întoarce de la serviciu după ceasurile trei şi, plîngîndu-se că-i obosit şi năduşit, îşi schimbă rufăria. Apoi se aşează la masă. Mănîncă mult şi perorează tot timpul. Îşi alege de obicei teme înalte. Dezleagă problema feminină şi cea financiară, ocărăşte Anglia, îl laudă pe Bismarck,

loveşte în ziare, în medicină, în actori, în studenţi... „E îngr-r-rozitor cît de înapoiat e astăzi tineretul". La un singur prînz reuşeşte să rezolve probleme nenumărate. Dar lucrul cel mai nesuferit este că musafirii poftiţi la masă îl ascultă pe acest pisălog şi-l aprobă mereu. Pînă la urmă, el, care nu spune decît neghiobii şi lucruri banale, pare mai deştept decît toţi ceilalţi şi trece în ochii lor drept o autoritate.

— Astăzi nu mai avem scriitori buni ! — suspină el la fiecare prînz. Dar nu din citit a dobîndit această convingere. Nu citeşte niciodată nimic : nici cărţi, nici ziare. Pe Turgheniev îl confundă cu Dostoievski, caricaturile nu le înţelege, glumele la fel, iar într-o zi, după ce, sfătuit de Liolia, l-a citit pe Şcedrin, a găsit că scrie „nebulos" :

— Puşkin e mai bun, *ma chère*... La Puşkin găseşti lucruri foarte hazlii ! L-am citit... îmi aduc aminte...

După prînz se duce pe terasă, se aşează într-un fotoliu moale şi cade pe gînduri, cu pleoapele pe jumătate lăsate. Se gîndeşte mult timp şi foarte concentrat, încruntîndu-se şi încreţindu-şi fruntea... Liolia nu ştie la ce se gîndeşte. Ştie numai că, după două ceasuri de meditaţie, nu se arată de loc mai deştept şi continuă să îndruge aceleaşi prostii. Seara se joacă mai întotdeauna cărţi. E un jucător tipicar. De cîte ori are de dat o carte, stă mult pe gînduri, iar dacă partenerul face o greşeală, începe să expună regulile jocului cu glas calm şi răspicat. După joc şi după ce pleacă musafirii, îşi bea iarăşi apa minerală şi se duce la culcare cu un aer preocupat. Doarme toată noaptea buştean. Foarte rar i se întîmplă să vorbească în somn, dar şi atunci nu spune decît neghiobii.

— Birjar ! Birjar ! — l-a auzit Liolia bolborosind a doua noapte după nuntă.

Hîrîie toată noaptea. Îi hîrîie nasul, pieptul, burta...

Altceva nu poate spune Liolia despre el. Acum stă lîngă gard şi se gîndeşte la el ; îl asemuieşte cu bărbaţii pe care-i cunoaşte şi găseşte că tot el este mai bine decît toţi ceilalţi. Dar asta n-o mîngîie. Sfînta groază a domnişoarei Morceau o făcuse să nădăjduiască mai mult.

S-A CERTAT CU NEVASTA

FAPT DIVERS

DRACU' să vă ia! Te întorci acasă de la slujbă flămînd ca un lup şi-ţi dă să mănînci naiba ştie ce... Incearcă numai să spui ceva! Nici n-ai deschis bine gura şi-au şi început bocetele, lacrimile! Fire-aş de trei ori blestemat că m-am însurat!

Bărbatul azvîrli lingura în farfurie, sări în picioare şi plecă din odaie trîntind mînios uşa. Nevasta se porni pe un plîns cu hohote, îşi ascunse obrazul în şervet şi plecă şi ea. Prînzul se sfîrşise.

Bărbatul intră în biroul său, se aruncă pe divan şi îşi înfundă capul în pernă.

«Dracu'-te-a pus să te-nsori! gîndi el. Plăcută-i viaţa „de familie", n-am ce zice! Abia te-ai însurat şi îţi şi vine să te împuşti!»

După un sfert de ceas, se auziră dincolo de uşă paşi uşori...

„Bineînţeles, nici nu se putea altfel... Mă jigneşte, mă face cu ou şi cu oţet şi pe urmă îmi dă tîrcoale; vrea să ne împăcăm... Pe dracu'! Aşteaptă tu mult şi bine! Mai bine mă spînzur decît să mă împac!"

Uşa se deschise cu un scîrţîit uşor şi nu se mai închise. Cineva intră şi se îndreptă cu paşi sfioşi spre divan.

„N-ai decît! Poţi să-ţi ceri iertare, să te rogi, să plîngi... Ai s-aştepţi mult şi bine! Te-ai lins pe bot!

S-a isprăvit ! Poţi să mori şi nu scoţi un cuvînt de la mine... Iac-aşa ! Dorm şi n-am chef de vorbă !“

Bărbatul îşi afundă şi mai adînc capul în pernă şi începu să sforăie uşor. Dar bărbaţii sînt toţ atît de slabi ca şi femeile. E uşor să-i moi şi să-i îmbunezi. Simţind în spatele lui un trup cald, se lipi îndărătnic de spateaza divanului şi-şi trase piciorul.

„Sigur !... Acum te bagi în mine, te alinţi, vrei să-mi intri pe sub piele... Parcă văd că începi să mă săruţi, să cazi în genunchi. Nu pot să sufăr giugiulelile astea ! Şi, totuşi... trebuie s-o iert. In starea ei, nu-i bine să se frămînte... Am s-o las să se perpelească un pic, ca s-o pedepsesc, şi pe urmă o iert...“

Chiar deasupra urechii lui, trecu încet, un oftat adînc. După el, altul, şi încă unul... Bărbatul simţi pe umăr atingerea unei mînuţe.

„Ei hai, fie ! O iert, pentru ultima oară. Destul am chinuit-o, sărăcuţa de ea ! Cu atît mai mult că vinovatul sînt eu ! Am făcut scandal din cauza unui fleac...“

— Hai, ajunge, puiule !

Bărbatul întinse mîna şi cuprinse trupul cald de lîngă dînsul.

— Ptiu !

Alături de el se cuibărise căţeluşa Dianka.

SCRISOARE CĂTRE UN REPORTER

STIMATE domn! Ştiu totul! Săptămîna aceasta au fost şase incendii mari şi patru mici. Un tînăr s-a împuşcat din dragoste înflăcărată pentru o fată, iar aceasta, aflînd de moartea lui, şi-a pierdut minţile. Portarul Guskin [1]) s-a spînzurat din cauza abuzului de spirtoase. Ieri s-a scufundat o barcă cu doi pasageri şi un copil mic... Bietul copil! La „Arkadia", i-au ars unui negustor haina la spate, i-au făcut o gaură şi mai-mai să-i frîngă gîtul. Au fost prinşi patru pungaşi bine îmbrăcaţi, şi a avut loc naufragiul unui tren de marfă. Toate le ştiu, stimate domn! Atîtea întîmplări plăcute, atîţia bani în punga dumitale şi mie nu-mi dai nici o leţcaie!... Un domn cumsecade nu procedează astfel!

Croitorul dumitale *Zmirlov*

Corespondent: Omul fără splină.

[1]) *Guskin* — al gîştei. (N. red. rom.)

VODEVILUL

PRINZUL se sfîrşise. Bucătăreasa primi poruncă să strîngă cît mai încetişor masa, să nu facă zgomot cu farfuriile şi să nu tropăie... Copiii fură trimişi, în mare grabă la pădure... Toate acestea, fiindcă Osip Feodorîci Klocikov, [1]) stăpînul vilei, un om uscăţiv, tuberculos, cu ochii duşi în fundul capului şi nasul ascuţit, scosese din buzunar un caiet şi, dregîndu-şi ruşinat glasul, începuse să le citească musafirilor un vodevil scris de el. Vodevilul avea un subiect simplu, era scurt şi pe placul cenzurii. Iată-l ! Funcţionarul Iasnoserdţev [2]) dă buzna în scenă şi-şi anunţă nevasta că dintr-o clipă într-alta vor primi vizita şefului său, consilierul de stat Kleşciov [3]) care o simpatizează pe fiica lor Liza. Urmează un lung monolog al lui Iasnoserdţev pe tema : ce plăcut e să fii socrul unei excelenţe ! „Are pieptul plin de decoraţii... lampas roşu la pantalon... iar tu stai lîngă el şi pare foarte firesc ! Ca şi cum n-ai fi doar un firicel de praf în vîltoarea universului !“ Cufundat în visare, viitorul socru îşi dă deodată seama că prin odăi se simte un miros puternic de gîscă friptă. E neplăcut să primeşti un musafir de seamă cînd miroase urît în odăi, şi Iasnoserdţev începe să-şi

[1]) *Klociok* — smoc, petic. (N. red. rom.)
[2]) *Iasnoe serdţe* — inimă curată. (N. red. rom.)
[3]) *Kleşci* — căpuşă. (N. red. rom.)

mustre nevasta. „Niciodată nu poate omul să-ţi facă pe plac!“ îi răspunde nevasta izbucnind în plîns. Viitorul socru se ia cu mîinile de cap şi-i porunceşte să isprăvească odată cu bocetele, căci nu se cade să primeşti un şef cu ochii plînşi: „Toanto! Şterge-ţi obrazul... Mumio, irodiadă necioplită ce eşti!“ Pe nevastă o apucă istericalele. Fiica declară că numai poate răbda nişte părinţi atît de nevricoşi şi se îmbracă să plece. Dar o nenorocire nu vine niciodată singură. Pînă la urmă, distinsul oaspe găseşte pe scenă un doctor, care-i pune soţului comprese cu apă de plumb la cap, şi un comisar care încheie un proces-verbal de tulburare a liniştei publice. Atîta tot! In acţiune îl amestecă şi pe logodnicul Lizei, Granski, licenţiat în drept, un om dintre „cei noi“, care face teorii şi reprezintă pare-se, în vodevil, principiul binelui.

Citind, Klocikov trăgea mereu cu coada ochiului la ascultători să vadă dacă rîd. Spre bucuria lui, musafirii îşi puneau mîna la gură şi se uitau unul la altul.

— Ei? Ce ziceţi? — îşi ridică Klocikov privirea asupra lor cînd isprăvi de citit. — Cum vi se pare?

Drept răspuns, cel mai în vîrstă dintre musafiri, Mitrofan Nikolaievici Zamazurin, [1]) cărunt şi chel ca o lună, se sculă în picioare şi, îmbrăţişîndu-l cu lacrimi în ochi, îi spuse:

— Mulţumesc, dragul meu! — A fost o adevărată desfătare... Ai scris aşa de bine chestia asta, că m-au podidit lacrimile... Vino să te mai strîng odată în braţe!...

— Minunat! Remarcabil! — se amestecă în vorbă Polumrakov [2]). — Ai talent, mare talent! Ştii ce, frate dragă? Lasă-te de serviciu şi apucă-te de scris! Zău, neapărat! Ar fi o crimă să-ţi îngropi talentul!

Incepură felicitările, izbucnirile entuziaste, îmbrăţişările... Se trimise după şampanie rusească.

Klocikov, roşu, emoţionat, beat de fericire, începu să se plimbe în jurul mesei.

---

[1]) *Zamazura* — nespălatul. (N. red. rom.)
[2]) *Polumrak* — semiobscuritate, penumbră. (N. red. rom.)

— Simt de mult în mine această chemare! — începu el, tușind și gesticulînd. — Incă din copilărie... Mă exprim literar, sînt spiritual... Scena o cunosc — ce vreți — zece ani și mai bine, am fost artist amator... Ce-mi mai lipsește? Să lucrez nițel pe acest tărîm, să mai învăț cîte ceva... Și nu voi fi cu nimic mai prejos ca alții...

— Așa-i, să mai înveți! — își dădu cu părerea Zamazurin. — Bine ai zis... Numai că vezi, scumpul meu... Iartă-mă, dacă îți spun, dar mie-mi place să spun adevărul, adevărul mai presus de orice... Iată: înfățișez în piesă pe un oarecare Kleșciov, consilier de stat... Cred că nu faci bine, dragul meu... In fond, n-are nici o importanță, dar... cum să-ți spun... e totuși o chestiune delicată... E o excelență, vezi tu... Las-o dracului, frate dragă! Te pomenești că *al nostru* se mai supără, crezînd că l-ai vizat pe el... O să se simtă jignit, moșul... Și el nu ne-a făcut decît bine... Dă-o-ncolo!

— Să știi că bine zici, — se sperie Klocikov. — Trebuie să mai schimb pe ici pe colo... Am să pun peste tot „înălțimea voastră"... Sau nu! N-am să pun nici un rang sau titlu..." Pur și simplu Kleșciov...

— Și mai e ceva, — adăugă Polumrakov. — Nu-i decît un fleac, dar, oricum, e neplăcut... bate la ochi... Logodnicul ăla al tău, Granski, îi spune Lizei că, dacă părinții nu se învoiesc la căsătoria lor, el o va lua împotriva voinței lor. Poate că nu-i mare lucru... poate că, de multe ori, părinții sînt într-adevăr niște porci în tirania lor, dar, în timpurile noastre, cum să zic... mă tem să n-o pățești!

— Da, prea le spui pe șleau! — fu de părere și Zamazurin. — Mai schimbă și tu nițel pasajul ăsta... Și ai face bine să scoți și considerațiunile privitoare la plăcerea de a fi socrul șefului. Spui că e plăcut, și totuși ironizezi... Cu lucrurile astea nu trebuie să glumești frate dragă... *Al nostru* a luat și el o fată săracă; înseamnă, deci, că a făcut rău? Asta vrei să spui? Crezi că asta nu l-ar putea jigni? Să admitem că se duce la teatru și vede piesa ta... Crezi că o să-i facă plăcere? Doar te-a sprijinit atunci cînd, odată

cu Salaleev, ai cerut un ajutor în bani. „E un om bolnav, a spus el, are mai multă nevoie de bani decît Salaleev...“ Ei, vezi ?

— Mărturisește că ai făcut aici o aluzie la el ! — făcu cu ochiul Buliaghin.

— Nici prin cap nu mi-a trecut ! — protestă Klocikov. — Să mă bată dumnezeu dacă am vrut să fac aluzie la cineva !

— Lasă-lasă... Adevărul e că-i cam place să alerge după fuste... Asta ai prins-o bine la el... Și-apoi mai e ceva... dă-l încolo de comisar... Ce nevoie ai de el?... Și pe Granski să-l scoți... Face pe eroul, dracu' știe cu ce se ocupă, vorbește fel de fel de bazaconii... Dacă l-ai dezaproba, ar mai merge, dar tu, dimpotrivă, îl simpatizezi... Poate că-i om de treabă, dar... dracu' să-l mai descurce ! Se poate crede orice...

— Și știți cine-i Iasnoserdțev ? E Eniakin al nostru... La el face aluzie Klocikov... E consilier titular, se ciorovăiește veșnic cu nevastă-sa, are o fiică... Chiar el e... Bine-mi pare, dragul meu ! Așa-i trebuie, nemernicul ! Prea face pe grozavul !

— Să-l luăm, bunăoară, pe acest Eniakin... — oftă Zamazurin. — E un om de nimic, un ticălos, dar te poftește mereu pe la el pe acasă, ți-a botezat-o pe Nastia... Nu-i frumos, Osip ! Scoate-l ! Și, dacă vrei să știi părerea mea... ar fi mai bine să te lași !... Să te lași de treaba asta... Gîndește-te și tu... Or să înceapă îndată vorbe : „Cine, cum, ce fel ?...“ N-ai să știi nici tu cum să te mai descurci !

— Așa-i... — îl susținu Polumrakov. — Joacă-joacă, dar te pomenești că iese vreo istorie că n-o mai dregi nici în zece ani... Nu faci bine, Osip... Asta nu-i treabă pentru tine... Vrei cu tot dinadinsul să ajungi un Gogol sau un Krîlov ?... Ăștia au fost cu adevărat oameni învățați. Pe cînd tu, ce școală ai ? Ești un biet vierme, un nimic ! Orice muscă poate să te strivească... Lasă-te, frate ! Dacă află *al nostru,* e jale... Lasă-te !

— Rupe-l ! — șopti Buliaghin. — Noi o să tăcem chitic... Dacă ne întreabă cineva, spunem și noi... nimic...

— De ce să spunem ? Nu-i nevoie să spunem, — încuviinţă Zamazurin. — Dacă te întreabă ei, atunci... nu poţi să minţi... De altul îţi pare rău, da' de tine ţi se rupe inima... Aşa sînteţi voi, faceţi fel de fel de bazaconii, iar după aceea, alţii să scoată tăciunii din foc în locul vostru ! Pentru mine, asta-i mai rău ca orice ! Pe tine, un biet bolnav, n-o să te tragă la răspundere, dar de noi o să se agaţe... Şi zău, nu-mi convine !

— Mai încet, domnilor !... Vine cineva... Ascunde-l, Klocikov !

Klocikov păli, ascunse repede caietul, se scărpină în cap şi căzu pe gînduri.

— Da, aşa-i... — oftă el. — O să înceapă vorbe... O să se interpreteze în fel şi chip... Poate chiar că sînt în vodevilul meu lucruri pe care noi nu le vedem, dar pe care alţii o să le vadă... Am să-l distrug! Iar voi, fraţilor... să nu spuneţi nimănui... vă rog...

Se aduse şampanie rusească... Musafirii băură şi plecară pe la casele lor...

DURERI NEŞTIUTE

POVESTIRE

ACUM, stimabililor, n-ar fi rău să putem cina! — spuse Rebrotiosov,[1]) comandantul cercului de recrutare, un locotenent-colonel înalt şi subţire ca un stîlp de telegraf, ieşind cu un grup de prieteni de la club, într-o noapte întunecoasă de august. — In oraşele mai răsărite, la Saratov, bunăoară, ţi se serveşte oricînd supeul la club, dar în nenorocitul nostru Cerviansk nu capeţi, afară de vodcă şi de ceai cu muşte, nici pe dracu'! Şi nu e nimic mai rău decît să nu poţi lua o gustare, cînd eşti băut!

— Da, n-ar fi rău să îmbucăm ceva! — îşi dădu cu părerea şi Ivan Ivanîci Dvoetociev,[2]) inspectorul şcolii consistoriale, înfăşurîndu-se mai strîns în paltonul său cam jerpelit. — Dar s-a făcut ora două, birturile-s închise... Şi cînd te gîndeşti ce-ar mai merge acum o scrumbioară... sau nişte hribişori... sau ceva aşa... ştiţi voi...

Inspectorul făcu un gest sugestiv cu mîna şi mimica lui aminti de un fel de mîncare, pesemne tare gustoasă, fiindcă toţi îşi linseră buzele, privindu-l. Rămaseră locului, pe gînduri. Dar degeaba îşi puseră cu toţii mintea la încercare: din frămîntarea lor nu ieşi nimic de înfulecat. Astfel că fură nevoiţi să se mulţumească cu închipuirea.

---

[1]) *Tesati riobra* — a rupe coastele. (N. red. rom.)

[2]) *Dvoetocie* — două puncte. (N. red. rom.)

— Strașnic curcan am mai mîncat ieri la Golopiosov [1]) ! — oftă Prujina [2])-Prujinski, ajutorul șefului de poliție. — Dar ia spuneți-mi... ați fost vreodată la Varșovia, domnilor ? Acolo se face așa... se iau niște carași obișnuiți, încă vii... dar, cu adevărat vii... și se bagă în lapte... Îi lași, afurisiții, să înoate o zi întreagă în laptele acela și apoi îi frigi cu smîntînă într-o tigaie încinsă. După aceea, frate dragă, fie și ananas și nu-ți mai trebuie ! Zău așa... Mai ales dacă mai bei un păhăruț — două. Uiți că mănînci... te unge la inimă, nu altă... mori de plăcere numai mirosindu-i...

— Și dacă mai pui și un castravecior murat... — adăugă Rebrotiosov, plin de înțelegere. — Cînd eram în garnizoană, în Polonia, țin minte că la o singură masă dădeam gata vreo două sute de coltunași de ai lor, cu carne... Îți umpleai cu ei farfuria vîrf, puneai piper, îi presărai cu mărar și cu pătrunjel și... n-am cuvinte să vă spun ce era !

Rebrotiosov se opri deodată și rămase pe gînduri. Îi venise în minte o ciorbă de cegă, pe care o mîncase la mînăstirea Troițkaia, în 1856. Amintirea acelei ciorbe era atît de vie, încît comandantul cercului de recrutare simți deodată în nări mirosul de pește, începu să mestece în neștire și nici nu băgă de seamă că intrase pînă peste galoși într-o băltoacă.

— Nu, nu pot ! — spuse el. — Nu pot să mai rabd ! Mă duc acasă să-mi astîmpăr pofta ! Știți ce, domnilor, veniți și voi la mine ! Zău ! Bem cîte un păhăruț și îmbucăm ce-om găsi. Niște castraveți, niște cîrnați... punem samovarul... ai ? Luăm o gustărică, mai discutăm despre holeră, ne aducem aminte de altădată... Nevastă-mea doarme, dar nici nu-i nevoie s-o trezim... umblăm încetișor... Hai să mergem !

E de prisos să descriu entuziasmul cu care fu primită această invitație. Voi spune numai că niciodată Rebrotiosov nu avu prieteni mai buni ca în noaptea aceea.

---

[1]) *Golii pios* — cîine golaș. (N. red. rom.)
[2]) *Prujina* — arc, tel. (N. red. rom.)

— Am să-ţi mut fălcile! — se răsti comandantul cercului de recrutare la ordonanţă, introducîndu-i pe musafiri în vestibulul cufundat în întuneric. — De o mie de ori ţi-am spus, nemernicule, cînd dormi în vestibul, să aprinzi hîrtie aromată! Hai, pregăteşte samovarul, dobitocule, şi spune Irinei să... să aducă din pivniţă castraveţi şi ridichi... Şi curăţă nişte scrumbii... Pune-le ceapă verde, tăiată mărunt, presară-le cu mărar... Ştii tu, mai taie şi cartofi, aşa în rondele... Şi sfecla, la fel... Apoi pune oţet şi untdelemn, ştii tu cum; pune şi muştar... Presară pe deasupra piper... Intr-un cuvînt, fă o garnitură... Ai înţeles?

Rebrotiosov arătă cu degetul cum să amestece salata şi adăugă, prin pantomimă, la garnitură, ceea ce nu izbutise să adauge prin viu grai... Musafirii îşi lepădară galoşii şi intrară, prin întuneric, în salon. Gazda aprinse un chibrit, care răspîndi miros de pucioasă şi lumină pereţii împodobiţi cu reproduceri oferite ca premii de revista „Niva", cu vederi din Veneţia, cu portretul scriitorului Lajecinikov, şi cel al unui general cu ochi parcă speriaţi.

— Acuşica! — şopti gazda, ridicînd încetişor aripile mesei pentru a o prelungi. — Pun totul pe masă şi ne aşezăm... Maşa mea nu se simte tocmai bine astăzi. O s-o iertaţi... O chestie femeiască. Doctorul Gusin [1]) spune că-i din pricina mîncării de post... Se prea poate! Eu îi spun mereu: „Sufleţelule, nu-i de vină mîncarea! Nu contează ceea ce intră, ci ceea ce iese pe gură... Mănînci de post, dar te superi, ca şi înainte... Decît să-ţi chinuieşti trupul, ar fi mai bine să nu te superi, să nu rosteşti fel de fel de vorbe..." Nici nu vrea să mă audă! Cică „aşa-s deprinsă din copilărie."

Ordonanţa intră şi, întinzînd gîtul, şopti ceva la urechea gazdei. Rebrotiosov încruntă sprîncenele.

— M-da... — mormăi el înfundat. — Hm... nu face nimic... Domnilor, mă iertaţi... în cîteva clipe sînt înapoi... Ştiţi, Maşa a încuiat pivniţa şi dulapurile

[1]) *Gus* — gînsac. (N. red. rom.)

din pricina servitorilor şi a luat cheile la ea. Trebuie să mă duc să le iau...

Rebrotiosov se ridică, deschise încetişor uşa şi se duse în vîrful picioarelor la nevastă... Nevastă-sa dormea.

— Maşenka! — îi şopti el, apropiindu-se cu băgare de seamă de pat. — Trezeşte-te, Maţunia, numai o clipă!

— Cine-i? Tu eşti? Ce vrei?

— Uite de ce am venit, Maşenka... Dă-mi cheile, îngeraşule, şi nu-ţi strica somnul... Dormi înainte... Mă descurc eu şi singur... Am să le dau cîte un castravecior, nimic mai mult... Să mă bată dumnezeu... Sînt cu Dvoetociev, ştii tu, Prujina-Prujinski şi alţi cîţiva... Nişte oameni minunaţi... stimaţi de toată lumea... Prujinski are chiar ordinul „Sfîntul Vladimir", clasa a IV-a... Te stimează aşa de mult...

— Unde te-ai îmbătat?

— Ei, poftim, de ce te superi?... Vezi cum eşti?... Am să le dau cîte un castravecior şi atîta tot... Acuşi pleacă... Mă descurc eu şi singur; pe tine n-o să te supărăm deloc... Stai culcată, păpuşico... Cum te mai simţi? A venit Gusin în lipsa mea? Hai, dă-mi mînuţa să ţi-o sărut... Musafirii te respectă atît... Ştii că Dvoetociev e un om cu frica lui dumnezeu... Prujina şi administratorul financiar, la fel. Toţi au pentru tine... Imi spun mereu: „Maria Petrovna nu-i o femeie, e ceva... de neînţeles... E steaua judeţului nostru!"

— Hai, culcă-te şi lasă tîmpeniile! Te îmbeţi la club cu scandalagiii tăi şi după aceea nu-ţi mai tace gura toată noaptea! Ar trebui să-ţi fie ruşine! Ai copii!

— Copii am eu... dar nu te iuţi, Manecika... nu te supăra... Te preţuiesc şi te iubesc... Am să-i căpătuiesc şi pe copii, cu voia lui dumnezeu... Pe Mitea am să-l dau la liceu... Dar gîndeşte-te! Nu pot să-i dau afară... Oricum, e greu... Au venit să mă vadă şi mi-au cerut de mîncare. Mi-au spus: „Dă-ne să gustăm ceva..." Dvoetociev, Prujina-Prujinski... sînt toţi oameni aşa de cumsecade... Te simpatizează şi te preţuiesc mult. Am să le dau cîte un castravecior, cîte un păhăruţ şi... n-au decît să plece... Mă descurc eu şi singur...

— Doamne, ce pacoste pe capul meu! Ai înnebunit sau ce-i cu tine? Oaspeţi la ora asta? Să le fie ruşine, golanii dracului, să tulbure oamenii în toiul nopţii! Unde s-a mai pomenit să faci vizite noaptea?... Ce-i aici, cîrciumă? Aş fi o tîmpită dacă ţi-aş da cheile! N-au decît să se dezmeticească şi să vină mîine!

— Hm... De ce n-o spuseşi din capul locului... N-aş fi apucat să mă mai înjosesc în faţa ta... Inseamnă că nu eşti o adevărată tovarăşă de viaţă, că nu eşti mîngîierea bărbatului tău, după cum spune scriptura, ci... mi-e ruşine s-o spun... Scorpie ai fost, scorpie ai rămas...

— A-a-a... va să zică mă şi insulţi, ciumă ce eşti?

Soţia se ridică în capul oaselor şi... comandantul cercului de recrutare îşi frecă obrazul, apoi urmă:

— *Merci*... Inseamnă că-i adevărat ce am citit odată despre neveste într-o revistă: „...In lume înger neîntinat, acasă drac împielitat!" Asta e!... Satană ai fost, satană ai rămas...

— Na, ţine!

— Dă-i, dă-i... Bine că ai bărbat, ca să-l baţi! Te rog în genunchi... Te rog din suflet... Manecika!... Iartă-mă!... Dă-mi cheile! Manecika! Ingeraşule! Fiinţă fără suflet, nu mă face de rîs în faţa lumii! Pînă cînd ai să mă chinuieşti, barbaro? Dă-i... Bate-mă... *Merci*... Dar te rog din suflet...

Soţii mai discutară încă mult timp în felul acesta... Rebrotiosov se puse în genunchi, plînse de două ori, înjură, frecîndu-şi într-una obrazul... Pînă la urmă, nevastă-sa se sculă furioasă şi spuse:

— Văd eu că n-o să se isprăvească niciodată chinul meu! Dă-mi rochia de pe scaun, faraonule!

Rebrotiosov îi întinse cu grijă rochia, îşi netezi părul ciufulit şi se întoarse la musafiri. Musafirii stăteau în faţa generalului din portret, se uitau la privirea lui speriată şi căutau să rezolve problema: cine e mai de seamă: generalul sau scriitorul Lajecinikov? Dvoetociev spunea că Lajecinikov, dîndu-i zor cu nemurirea. Prujinski îl contrazicea:

— E scriitor bun, nimic de zis... are şi haz, şi duioşie, dar ia trimite-l la război, n-o scoate la capăt nici cu

comanda unei companii, pe cînd generalului poţi să-i încredinţezi şi un corp de armată şi se descurcă...

— Maşa mea vine îndată... — le întrerupse discuţia gazda intrînd în salon. — Acuşica !

— Zău, vă deranjăm... Dar ce-i cu obrazul dumitale, Feodor Akimîci ? Doamne, ai şi o vînătaie sub ochi ! Ce-ai păţit ?

— Obrazul ? Care obraz ? — se ruşină gazda. — A, da ! Adineauri mă furişam tiptil la Manecika, voiam s-o sperii şi, deodată, prin întuneric m-am lovit de pat ! Ha-ha... Uite-o şi pe Manecika... Ce ciufulită eşti, Maniunia ! Curat Louise Michel !

Maria Petrovna intră în salon, ciufulită, somnoroasă, dar numai zîmbet şi voie bună :

— Ce drăguţ din partea voastră că aţi trecut pe la noi ! — începu ea. — Dacă nu veniţi ziua, îi sînt recunoscătoare bărbatului meu că măcar noaptea izbuteşte să vă aducă. Dormeam, cînd am auzit glasuri... Cine să fie, m-am gîndit eu... Fedea mi-a spus să-mi văd de somn, să nu mă scol, dar nu m-a răbdat inima...

Maria Petrovna se duse în fugă la bucătărie şi cina începu...

— Bine-i să fii însurat ! — oftă Prujina-Prujinski, ieşind, după un ceas, cu tot grupul de prieteni din casa comandantului cercului de recrutare. — Mănînci cînd vrei, bei cînd îţi vine pofta... Ştii că există o fiinţă care te iubeşte... Îţi mai cîntă şi ceva la pian... Fericit e Rebrotiosov !

Dvoetociev tăcea. Ofta şi se gîndea. Ajuns acasă, în timp ce se dezbrăca oftă deodată atît de zgomotos încît îşi trezi nevasta.

— Nu tropăi aşa cu ciubotele, nesimţitule ! — se răsti ea. — Nu mă laşi să dorm ! Te îmbeţi la club şi după aceea mai faci şi tărăboi, neruşinatule !

— Nu ştii decît să ocărăşti ! — oftă inspectorul. — Să fi văzut cum trăiesc Rebrotiosovii ! Doamne, ce bine trăiesc ! Cînd îi vezi, îţi vine să plîngi de înduioşare. Numai eu am avut ghinionul să iau o zgripţoroaică. Hai, fă-mi loc !

Inspectorul se acoperi cu plapuma şi, blestemîndu-şi în gînd soarta, adormi.

ECLIPSA DE LUNĂ

DIN VIAŢA DE PROVINCIE

Circulară.

IN ziua de 22 septembrie, la ora zece seara, urmează să aibă loc o eclipsă a planetei luna. Dat fiind că un asemenea fenomen al naturii nu numai că nu este dăunător ordinei publice, ci chiar folositor, avînd în vedere că dovedeşte că pînă şi planetele se supun adesea legilor naturii, vă recomand, cu scop de stimulare, să daţi dispoziţii ca în seara aceea să se aprindă în sectorul dumneavoastră toate felinarele de pe străzi, pentru ca întunericul serii să nu împiedice autorităţile şi pe locuitori să observe eclipsa susmenţionată şi de asemenea, vă rog, stimate domn, să vegheaţi cu asprime să nu se producă cu această ocazie pe străzi, adunări, strigăte de bucurie şi alte perturbaţiuni. Vă rog să-mi raportaţi despre persoanele care vor interpreta tendenţios susmenţionatul fenomen al naturii şi dacă s-au găsit astfel de persoane (ceea ce dealtfel mă tem că nu va fi cazul, cunoscînd înţelepciunea locuitorilor oraşului nostru).

Gniloduşin [1])

pentru conformitate: Secretarul *Triasunov* [2]).

Drept răspuns la adresa înălţimii voastre cu Nr. 1032, am onoarea a vă declara că în sectorul meu

---

[1]) *Gnilaia duşa* — suflet putred. (N. red. rom.)

[2]) *Treastisi* — a tremura, a dîrdîi. (N. red. rom.)

nu există felinare de stradă, din care cauză eclipsa planetei luna a avut loc într-o întunecime completă, dar că, cu toate acestea, a fost urmărită de multă lume cu claritatea cuvenită. Nu au fost tulburări ale ordinei publice, interpretări tendenţioase sau manifestări de nemulţumire, cu excepţia meditatorului Amfilohi Babelmandebski, fiul diaconului, care, răspunzînd întrebării unui locuitor în ce constă cauza acestei întunecări a planetei luna, a început să dea o interpretare lungă, ce tindea vădit la dărîmarea noţiunilor bunului simţ. Nu am înţeles însă în ce consta interpretarea lui, deoarece domnia-sa, dînd explicaţii în materie de ştiinţă, folosea, în vorbele sale, numeroase expresii străine.

Ukusi-Kalancevski [1]).

Drept răspuns la adresa înălţimii voastre cu Nr. 1032, am onoarea a vă raporta că în sectorul ce îmi este încredinţat nu a fost eclipsă de lună, cu toate că pe cer s-a petrecut de fapt un oarecare fenomen al naturii constînd în întunecarea luminii lunei, dar nu pot să afirm cu certitudine dacă aceasta a fost eclipsa. După cercetări minuţioase, s-au dovedit a fi în sectorul meu numai trei felinare de stradă, care au fost aprinse după spălarea geamurilor şi curăţirea lor pe dinăuntru, dar toate aceste măsuri nu au adus folosul cuvenit, deoarece întunecarea susmenţionată a avut loc cînd felinarele se stinseseră în urma bătăii vîntului şi a pătrunderii lui prin geamurile sparte şi, prin urmare, n-au putut lumina întunericul menţionat în adresa înălţimii voastre. Adunări nu au fost, deoarece toţi locuitorii dormeau, cu singura excepţie a pisarului zemstvei, Ivan Avelev, care şedea pe gard şi, privind prin pumn la întunecare, zîmbea suspect şi spunea : „Despre mine ar putea să nu fie lună deloc... Puţin îmi pasă !“ Cînd i-am făcut însă observaţia că aceste vorbe sînt uşuratice, mi-a declarat obraznic : „Dar tu, mormolocule, de ce ţii partea lunei ? Te po-

[1]) *Ucusit* — a muşca, *kalancea* — foişor de foc. (N. red. rom.)

meneşti că de sărbători te-ai dus şi la ea cu plocon ?“ Cu acest prilej a adăugat o expresie imorală, în sensul unei înjurături populare, despre ceea ce am onoarea a vă raporta.

Glotalov.

Conform cu originalul : *Omul fără splină*

TAIFAS DE GÎNSACI

PORNIND în obişnuita lor călătorie spre ţările calde, un cîrd lung de gîşte sălbatice zbura în albastrul cerului. In frunte erau gînsacii cei bătrîni, consilierii de stat ai împărăţiei gîştelor; în urma lor veneau familiile, statul major şi secretariatul. Moşnegii rezolvau gîngăvind chestiunile curente, gîştele vorbeau de mode, iar gînsacii tineri, care se aflau mai la coadă, cîrteau şi îşi povesteau unul altuia anecdote piperate. Tinerilor li se părea că moşnegii din capul alaiului nu zboară atît de repede pe cît ar fi cerut-o legile naturii...

— Nu se poate! — spuneau ei cînd nu le mai veneau în minte anecdotele piperate. — Dă-o-ncolo de treabă! Zburăm, zburăm şi nici măcar la Marea Neagră n-am ajuns încă! Hei, excelenţelor! Aveţi de gînd să zburaţi ca lumea sau nu?

Bătrînii cu scaun la cap judecau însă altfel:

— De fapt nici nu ştim de ce zburăm, Gînsak Gînsakovici! — spunea un moşneag altuia care trecea în carnet numele nemulţumiţilor. — Zburăm spre apus, spre un abis necunoscut, spre ţara operetelor! Opereta e un lucru bun, nu zic nu, e chiar necesară, dar trebuie să pricepi că nu sîntem încă copţi pentru ea! Pentru dumneata şi pentru mine, un cuplet ca faimosul: „Nevinovaţi sîntem cu toţii în prima noastră zi de viaţă“ n-ar avea poate nimic rău, dar pentru o minte necoaptă e foarte dăunător.

— Mă bucur din suflet, excelenţă, că găsesc în dumneata un părtaş la mîhnirea mea. Natura ne sileşte să zburăm, dar bunul sînţ ne pune întrebarea: ce rost are să zburăm? Să fi stat şi iarna aici, unde-i şi loc mult, şi belşug, şi morala neamului gîscăresc e încă neîntinată. Priviţi pe pămînt la gîştele băştinaşe! Ce soartă de invidiat! Îşi au lăcaşul lor stabil... Au hrană pe de-a gata, şi apă, şi bălegarul în care se află ascunse atîtea bogăţii, şi gînsacii se bucură de o poligamie consfinţită de veacuri... Şi cîte fapte de seamă nu ilustrează hronicele lor! Dacă n-ar fi salvat Roma, această pepinieră de idei romane dăunătoare, gîştele nu şi-ar avea pereche în istorie! Priviţi ce sătui şi ce mulţumiţi sînt gînsacii, ce virtuoase sînt soţiile lor!

— Dar, excelenţă, — se amestecă în discuţie un gînsac din cei tineri şi precoci, — plătesc prea scump această fericire înşelătoare, o plătesc cu libertatea lor. Neamul lor dă, excelenţă, gîsca pe varză, untura de gîscă şi penele de gîscă!

— Dacă ai avea în cap mai puţine idei de felul ăsta, — se supără bătrînul, — n-ai vorbi aşa cu superiorii tăi! Cum te cheamă?

Şi aşa mai departe. Cîrdul de gîşte ajunse cu bine în zbor, pînă la locul de destinaţie. Pe drum nu se întîmplase nimic deosebit. Numai o dată, bătrînii, zărind jos pe pămînt o tînără gîscă băştinaşă, îşi făcură unul altuia cu ochiul, plescăiră din limbă şi, luînd banii de ierbărit ai cîrdului, se lăsară jos, unde însă nu zăboviră mult. Gîsca le luă banii, dar le respinse declaraţiile, invocînd ca pretext nevinovăţia sa.

CINE ARE LIMBA LUNGĂ ORIUNDE POA' S-AJUNGĂ!

Unde eşti, iubite?
Unde să te caut?
CÎNTEC POPULAR

1-ul. — Scoate căciula! Aici nu-i voie!

Al 2-lea. — Nu-i căciulă, e joben!

1-ul. — Tot aia e!

Al 2-lea. — Nu-i de loc tot aia... O căciulă o cumperi şi cu cincizeci de copeici, dar pofteşte de cumpără un joben!

1-ul. — Căciulă sau pălărie... trebuie s-o scoţi!

Al 2-lea. — *(scoţîndu-şi pălăria).* — Vorbeşte şi dumneata mai limpede... *(Îl maimuţăreşte.)* Căciula, căciula...

1-ul. — Lasă vorba! Nu poate lumea să asculte!

Al 2-lea. — Dumneata vorbeşti şi tulburi liniştea, nu eu! Eu tac... Şi nici n-aş fi deschis gura, dacă nu te legai de mine.

1-ul. — Sssst!

Al 2-lea. — Degeaba sîsîi... *(După un timp de tăcere.)* Ştiu şi eu să sîsîi... Şi nu mai holba ochii la mine... Ce, crezi că mă sperii?... Am văzut şi pe alţii, mai grozavi ca dumneata...

Nevasta celui de-al 2-lea. — Încetează odată! Ajunge!

Al 2-lea. — De ce s-a legat de mine? Nu i-am făcut nimic! Spune, nu-i aşa? Atunci de ce se bagă? Sau, poate, vrei să mă plîng la comisariat?

1-ul. — La urmă, la urmă... Taci odată...

Al 2-lea. — Aha, te-ai speriat! De!... Voi ăştia faceţi pe grozavii, dar la o adică, tremuraţi de frică!

Glasuri din public. — Sssst...

Al 2-lea. — Uite, şi publicul te-a luat la ochi... Eşti pus să faci ordine şi stîrneşti singur dezordinea... *(Zîmbeşte sarcastic.)* Mai ai şi medalii pe piept... o sabie... Ce oameni!

(1-ul iese pentru cîteva clipe)

Al 2-lea. — I-a fost ruşine şi a plecat... Care va să zică, mai are un pic de conştiinţă, dacă se ruşinează de vorbă... Dacă ar mai fi lungit-o, i-aş mai fi spus eu şi altele. Ştiu eu cum să mă port cu de-alde ei!

Nevasta celui de-al 2-lea. — Taci! Se uită lumea la noi!

Al 2-lea. — N-are decît să se uite... Am plătit biletul cu banii mei, nu cu ai altuia... Şi dacă vezi că mă apăr, nu mă mai scoate şi tu din răbdări... Acum că a plecat ăla... ăla cu pricina, tac şi eu... La ce să mai vorbesc, dacă nu se leagă nimeni de mine? N-am de ce să vorbesc... Înţeleg prea bine... *(Aplaudă.)* Bis! Bis!

1-ul, al 3-lea, al 4-lea, al 5-lea şi al 6-lea (răsărind parcă din pămînt). — Poftiţi afară! Urmaţi-ne!

Al 2-lea. — Unde? *(Pălind.)* Pentru ce?

1-ul, al 3-lea, al 4-lea, al 5-lea şi al 6-lea. — Poftiţi! *(Îl apucă pe cel de-al 2-lea de subţiori.)* Nu daţi din picioare... Poftiţi! *(Îl tîrăsc.)*

Al 2-lea. — Cum, am plătit cu banii mei şi îndrăzniţi aşa, din senin... *(Îl tîrăsc afară.)*

Glasuri din public. — Au scos din sală un pungaş!

LA AZILUL DE BĂTRÎNI ŞI BOLNAVI FĂRĂ LEAC

IN fiecare sîmbătă seară, eleva de liceu Saşa Eneakina, o fetiţă pipernicită, scrofuloasă, cu pantofi scîlciaţi, se duce cu mama ei la „Azilul de bătrîni şi bolnavi fără leac“ din N. Acolo e internat bunicul ei după tată, Parfeni Savvici, locotenent din garda imperială, în retragere. In odaia bunicului e zăpuşeală şi miroase a untdelemn. Pe pereţi atîrnă tablouri necuviincioase: o femeie la baie, tăiată din revista „Niva“, nişte nimfe care se încălzesc la soare, un bărbat cu jobenul dat pe ceafă, care se uită prin gaura cheii la o femeie goală etc. Prin unghere numai pînze de păianjeni, pe masă fărîmituri de pîine şi solzi de peşte... Şi nici bunicul nu-i prea plăcut la înfăţişare! E bătrîn, gîrbovit, şi trage tutun pe nas, de ţi-e mai mare sila. Ochii îi lăcrămează, gura ştirbă îi e veşnic deschisă. Cînd intră Saşa cu mamă-sa, bunicul zîmbeşte, şi zîmbetul lui pare o zbîrcitură adîncă.

— Ei, cum merge? — o întreabă bunicul pe Saşa care se apropie să-i sărute mîna. — Ce face tată-tău?

Saşa nu răspunde. Mama începe să plîngă fără o vorbă.

— Tot mai cîntă la pian prin birturi? Ei, ce să-i faci!... Toate astea-s din neascultare, din trufie... S-a însurat cu mama ta şi... s-a tîmpit. Da... un boier,

fiu de tată nobil şi să se însoare cu... „ptiu", uite, cu cine... cu o actriţă, cu fiica lui Seriojka... Seriojka era clarinetist la mine şi rînea grajdurile... Plîngi, plîngi, fato! Spun adevărul... Slugă ai fost, slugă ai rămas!...

Saşa se uită la maică-sa — fiica lui Seriojka şi actriţă — şi începe să plîngă şi ea. Se aşterne o tăcere grea, apăsătoare... Un bătrînel cu picior de lemn aduce un samovăraş de aramă. Parfeni Savvici ia cu trei degete puţin ceai — un ceai ciudat, cu firul foarte mare, de culoare cenuşie, şi îl opăreşte.

— Beţi! — spune el, turnînd trei cesti mari. — Bea, actriţo!

Musafirele iau ceştile în mînă... Ceaiul e cum nu se poate mai prost, miroase a mucegai, dar trebuie să-l bea — altfel bunicul s-ar supăra!... După ceai, Parfeni Savvici îşi ia nepoţica pe genunchi şi începe s-o dezmierde, privind-o cu o duioşie înlăcrămată.

— Tu, nepoţică, eşti de neam mare... Să nu uiţi asta... Sîngele nostru nu-i un sînge de actor oarecare... Nu te uita că trăiesc în calicie şi că tat-tu zdrăngăne la pian prin birturi. Nu tatăl tău e de vină, ci firea lui îndărătnică şi trufaşă... Iar eu am ajuns aşa din pricina sărăciei, dar sîntem oameni de seamă... Ia întreabă-mă ce am fost! Nici n-ai să crezi!

Şi bunicul povesteşte, mîngîind cu mîna lui uscăţivă căpşorul Saşei:

— La noi în toată gubernia nu erau decît trei oameni de vază: contele Egor Grigorici, guvernatorul şi cu mine. Eram cei dintîi şi cei mai de seamă... Bogat n-am fost, nepoţico... Nu aveam cu totul decît vreo cinci mii de deseatine de pămînt prost şi vreo şase sute de suflete, şi nimic mai mult. N-aveam nici legături cu marii conducători de oşti, nici rude de neam mare. N-am fost nici scriitor, nici vreun Rafael, nici filozof... Intr-un cuvînt, eram un om ca toţi oamenii... Şi totuşi — ascultă bine, nepoţico! — nu mă plecam în faţa nimănui, guvernatorului îi spuneam Vasea, preasfinţitului îi strîngeam mîna, iar cu contele Egor Grigorici eram prieten la cataramă. Şi

toate astea fiindcă mă pricepeam să trăiesc ca un om luminat, cu mentalitate europeană...

După o lungă introducere, bunicul începe să povestească cum şi-a trăit el traiul pe vremuri... Vorbeşte mult, cu înflăcărare.

— Pe muierile de la moşie le puneam în genunchi pe boabe de mazăre, ca să se strîmbe, — bolborosea el între altele. — Muierile se strîmbau şi ţăranii se prăpădeau de rîs... Văzîndu-i pe ei rîzînd, rîdeam şi eu şi mă mai veseleam o leacă... Pentru cele cu carte aveam altă pedeapsă, mai blîndă : sau le puneam să înveţe pe de rost condica cu socoteli, sau le porunceam să se caţere pe acoperiş şi să citească de acolo cu glas tare pe „Iuri Miloslavski", dar să citească în aşa fel încît să aud din odăi... Cînd pedepsele morale nu dădeau rezultat, le foloseam pe cele corporale, care aveau mai mult efect...

Vorbind despre disciplină, fără de care, după părerea lui, „omul seamănă cu o teorie fără practică", bunicul spune că pedepsele trebuie să fie compensate cu răsplătiri.

— Pentru acte foarte curajoase, bunăoară pentru prinderea unui hoţ, răsplăteam bine : pe cei mai în vîrstă îi însuram cu fete tinere, pe cei tineri îi scuteam de armată şi aşa mai departe.

Bunicul petrecea pe timpuri, cum „nu mai petrece nimeni astăzi".

— Cu toată lipsa mea de mijloace, aveam şaizeci de muzicanţi şi de cîntăreţi. Orchestra mi-o conducea un jidov, iar de cor se ocupa un diacon răspopit... Jidovul era mare muzicant... Nici dracu' nu s-ar fi priceput să cînte cum cînta blestematul ăla. Iţi scotea, şmecherul, nişte echivocuri la contrabas, cum Rubinstein sau Beethoven, bunăoară, nu le-ar fi putut scoate nici la vioară... Învăţase notele în străinătate, îi zicea din toate instrumentele şi era meşter să dea şi din mîini. N-avea decît un neajuns : mirosea a peşte stricat de te trăsnea şi strica decorul cu sluţenia lui. Din cauza asta, la sărbători eram nevoit să-l ascund după un mic paravan... Nici răspopitul nu era prost. Se pricepea la note, ştia să şi porun-

cească. Pusese atît de bine la punct disciplina, încît mă miram chiar eu. Izbutea să facă orice cu oamenii din cor. Cîteodată un bas de-al lui cînta cu glas de tenor, iar o muiere îi zicea cu başii, atît de gros cînta... Mare meşter mai era, diavolul... Avea o înfăţişare plină de ifos, de parcă ar fi fost cine ştie ce om cu vază... Atît că bea de stingea, dar asta, nepoţico, e după cum e omul... Unuia îi face rău, altuia îi e chiar de folos. Un cîntăreţ trebuie să bea, deoarece glasul se face mai adînc de pe urma votcăi... Plăteam jidovului o sută de ruble pe an în bilete de bancă, iar răspopitului nu-i plăteam nimic... Stătea la mine numai pe mîncare şi îşi primea leafa în natură: în hrişcă, în carne, în sare, în fete, în lemne şi aşa mai departe. Trăia la mine ca în sînul lui Avram, cu toate că de multe ori puneam să-l spînzure de încheieturile mîinilor şi să-i tragă cîte o mamă de bătaie... Îmi aduc aminte cum într-o zi am pus să-l întindă la pămînt pe el şi pe Seriojka, tatăl ăşteia, tatăl mamei tale, şi...

Saşa sare dintr-odată în picioare şi se lipeşte de mama ei, care e albă ca varul şi tremură din tot trupul...

— Hai acasă, mamă... Mi-e frică!

— De ce ţi-e frică, nepoţico?

Bunicul se apropie de nepoţică, dar ea întoarce capul, tremură şi se lipeşte mai tare de maică-sa.

— Se vede că o doare căpşorul, — spune mama cu un glas ce parcă cere iertare. — De obicei la ora asta doarme... La revedere...

Înainte de plecare, mama Saşei se apropie de bunic şi îi şopteşte, roşind, ceva la ureche.

— Nu dau! — mîrîie bunicul, încruntîndu-se şi molfăind din gură. — Nu dau nici un ban! N-are decît să cîştige tatăl ei bani pentru pantofi, pe la birturile lui; eu nu dau nici o leţcaie... Destul v-am răsfăţat! Vă face omul numai bine, iar de la voi nu se alege decît cu scrisori obraznice. Ştii doar ce scrisoare mi-a trimis deunăzi bărbăţelul tău... „Mai bine colind birturile şi adun fărîmituri căzute de la masa

altuia decît să mă înjosesc faţă de un Pliuşkin..." Îţi place ? Şi asta mi-o scrie mie, tatăl lui !

— Iartă-l, — se roagă mama Saşei. — E atît de nenorocit, atît de nervos...

Se roagă mult timp. In cele din urmă, bunicul scuipă mîniat, deschide un cufăraş şi, acoperindu-l cu tot trupul, scoate din el o hîrtie de o rublă, mototolită... Femeia ia hîrtia cu două degete şi, ca şi cum i-ar fi frică să se mînjească, o bagă repede în buzunar... Peste cîteva clipe ea şi fetiţa ies cu paşi grăbiţi pe poarta întunecată a azilului.

— Să nu mă mai duci la bunic, mamă ! — se roagă Saşa tremurînd. — Mi-e frică de el.

— Nu se poate, Saşa... Trebuie să mergem la el... Dacă nu mai mergem, nu vom avea ce mînca... Tatăl tău n-are de unde să facă rost. E bolnav şi... bea.

— De ce bea, mamă ?

— E nenorocit, de aceea bea... Vezi Saşa, să nu-i spui că am fost la bunic... O să se supere şi iar o să tuşească... E mîndru şi nu-i place să cerşim... Nu-i aşa că n-ai să-i spui ?

DESPRE DRAMĂ

SCENETĂ

DOI prieteni, judecătorul de pace Poluehtov şi colonelul de stat major Fintifleev, [1]) şedeau la o gustare şi discutau despre artă.

— Am citit pe Taine, pe Lessing... cîte n-am citit? — spune Poluehtov, turnînd prietenului său vin de Kahetia. — Mi-am petrecut tinereţea printre artişti, am scris şi eu cîte ceva şi înţeleg multe... Ştii? Nu sînt artist, dar simt, am nas! Am suflet! Numaidecît văd dacă ceva e fals sau nefiresc. Pe mine nu mă poţi înşela, chiar dacă ai fi Sarah Bernhardt sau Salvini! Prind îndată dacă e ceva... cumva... un truc... ca să zic aşa. Dar de ce nu mănînci? Să ştii că n-am altceva să-ţi ofer...

— M-am săturat, dragul meu, îţi mulţumesc... E adevărat că drama noastră a decăzut, cum spui tu... A decăzut mult!

— Firește! Judecă şi tu, Filea! Atît dramaturgul cît şi actorul de astăzi se silesc... cum să spun ca să mă înţelegi mai bine... se silesc să fie cît mai aproape de realitate, cît mai firești... Pe scenă vezi ceea ce vezi şi în viaţă... Dar oare de asta avem noi nevoie? Ne trebuie expresie, efect! De viaţă şi aşa eşti sătul, o cunoşti prea bine, te-ai obişnuit cu ea; îţi trebuie ceva... cum să spun... ceva care să facă să-ţi zbîrnîie nervii, să-ţi răscolească măruntaiele. Altă-

[1]) *Fintifliuşca* — fleac. (N. red. rom.)

dată actorul vorbea cu un glas cavernos, nefiresc, se bătea cu pumnul în piept, zbiera, se înălța în slăvi, se prăbușea în adîncuri, dar era expresiv! Pînă și vorbele lui aveau expresie! Vorbea de datorie, de omenie, de libertate... In fiecare acțiune vedeai jertfă, iubire de oameni, suferință, patimă nebună! Dar astăzi? Astăzi, trebuie să recunoști că ne trebuie apropiere de viață... Te uiți pe scenă și ce vezi?... Ptiu!... Vezi cîte un neisprăvit... cîte un pungaș, un amărît în pantaloni rupți, care îndrugă la prostii... Un Șpajinski, sau un Nevejin, l-or fi socotind ei pe un netrebnic ca ăsta erou, dar eu — zău că mi-e și ciudă! — dacă l-aș prinde la mine în sala de ședințe, i-aș trînti acestei pușlamale, conform articolului 119 și din convingere personală, vreo trei-patru luni...

Se auzi sunînd la ușă... Poluehtov, care tocmai se ridicase cu gîndul să se plimbe nervos dintr-un colț într-altul, se așeză din nou... In odaie intră un elev de liceu cu obrajii rumeni, în manta de școlar și cu ghiozdanul pe spate... Se apropie sfios de masă, făcu o plecăciune și îi întinse lui Poluehtov o scrisoare.

— Mama îți trimite salutări, unchiule, — zise el, — și mi-a spus să-ți dau această scrisoare.

Poluehtov desfăcu plicul, își puse ochelarii, pufni pe nas și începu să citească.

— Numaidecît, drăguțule! — spuse el, isprăvind de citit scrisoarea și ridicîndu-se. — Hai cu mine... Iartă-mă, Filea, te las singur cîteva clipe.

Poluehtov luă băiatul de mînă și, strîngîndu-și pulpanele halatului, îl duse în odaia de alături. Peste cîteva clipe, colonelul auzi niște sunete ciudate. Un glas de copil se ruga fierbinte... Curînd, rugăminții se preschimbară în țipete ascuțite, apoi în urlete sfîșietoare.

— N-am să mai fac, unchiule! — auzi colonelul. — Nu mai fac!... Ai-ai-a-a-a-i! Zău că nu mai fac!

Sunetele ciudate mai țînură vreo două minute... După aceea totul amuți, ușa se deschise și Poluehtov intră în odaie. In urma lui venea elevul de liceu cu fața plînsă. Își încheia paltonul și căuta să-și stă-

pînească suspinele. După ce şi-l încheie, băiatul făcu iarăşi o plecăciune, îşi şterse cu mîneca ochii şi ieşi. Se auzi uşa închizîndu-se...

— Ce s-a întîmplat ? — îl întrebă Fintifleev.

— Soră-mea m-a rugat în scrisoare să-i trag o bătaie băiatului... A luat un doi la limba greacă...

— Şi cu ce îl baţi ?

— Cu o curea... E cel mai bun sistem... Dar unde... rămăsesem ?... A, da ! Pe timpuri şedeai în fotoliu, priveai pe scenă şi trăiai intens ! Inima îţi vibra, îţi clocotea ! Auzeai vorbe inimoase, vedeai fapte de omenie... într-un cuvînt, frumosul şi... ai să mă crezi ? Plîngeam ! De cîte ori nu mi s-a întîmplat să plîng la teatru ca un tîmpit. „De ce plîngi, Petea ?“ mă întreba cîteodată nevasta. Dar nici eu nu ştiam de ce plîng... In general, scena are asupra mea o acţiune educativă... Şi, sincer vorbind, cine nu se simte înduioşat de artă ? Pe cine nu-l înnobilează arta ? Cui, dacă nu, artei, îi datorăm noi prezenţa în inima noastră a unor sentimente înalte, pe care sălbaticii nu le cunosc, cum nu le cunoşteau nici strămoşii noştri ! Simt şi acum lacrimi în ochi... Sînt lacrimi nobile şi nu mi-e ruşine de ele ! Hai să bem, frate dragă ! Să înflorească arta şi omenia !

— Să bem... Dee domnul ca şi copiii noştri să poată simţi aşa cum... simţim noi.

Prietenii îşi goliră paharele şi începură să vorbească despre Shakespeare.

ŞI BINELE TREBUIE SĂ AIBĂ MARGINI

IN carnetul unui registrator de colegiu filozof, mort de spaimă anul trecut, s-au găsit următoarele însemnări :

Firea lucrurilor cere cu nu numai răul, dar chiar şi binele să aibă margini. Voi lămuri aceasta prin exemple :

Hrana cea mai bună, dacă nu-i luată cu destulă cumpătare, produce în stomac dureri, sughiţuri şi ventrilogie.

Cea mai frumoasă podoabă a copului omenesc este părul. Dar cine nu ştie că dacă-i lung, acest păr (nu vorbim de femei) constituie semnul după care se recunosc minţile superficiale, dăunătoare societăţii.

Un funcţionar, fiul unor oameni evlavioşi şi aşezaţi, simţea o deosebită plăcere să se descopere în faţa superiorilor. Această minunată însuşire a sufletului său era deosebit de vădită atunci cînd se plimba înadins prin oraş ca să-i întîlnească pe mai marii lui şi numai pentru a avea încă o dată prilejul să se descopere în faţa lor, arătîndu-le astfel că îi cinsteşte precum se cuvine. Era atît de respectuos din fire încît se descoperea nu numai în faţa şefilor lui direcţi şi indirecţi, dar pînă şi în faţa oamenilor mai în vîrstă. Rezultatul acestei rare nobleţi sufleteşti era că trebuia mereu să-şi descopere scăfîrlia. Intr-o dimineaţă rece de iarnă, întîlnind pe nepotul comisarului, îşi

scoase căciula, răci la cap şi muri fără împărtăşanie. Ceea ce dovedeşte că trebuie să fii respectuos, dar fără a depăşi marginile moderaţiunii.

Nu pot să trec cu vederea nici ştiinţa. Ştiinţa are multe însuşiri minunate şi folositoare, dar aduceţi-vă aminte cît rău pricinuieşte ea dacă omul care i se dedică întrece marginile stabilite de morală, de legile naturii şi aşa mai departe... Vai de cel, care... Dar mai bine tac...

Felcerului Egor Nikitîci, care îngrijea de mătuşa mea, îi plăcea exactitatea, acurateţea şi ordinea în toate — însuşiri demne de un suflet ales. Avea pentru fiecare acţiune, pentru fiecare pas, reguli anume stabilite pe bază de experienţă şi strălucea printr-o constanţă exemplară în respectarea acestor reguli. Intr-o zi am dat fuga la el la ora cinci dimineaţă, l-am trezit din somn şi, cu o mare mîhnire întipărită pe faţă, i-am spus :

— Egor Nikitîci, vino cît poţi mai iute la noi ! Mătuşa mea are o hemoragie groaznică !

Egor Nikitîci s-a sculat, şi-a pus ghetele şi s-a dus în bucătărie să se spele. După ce s-a spălat pe faţă şi pe dinţi, s-a pieptănat în faţa oglinzii şi a început să-şi tragă pantalonii, după ce mai întîi i-a scuturat şi i-a netezit cu mîna. Şi-a periat apoi surtucul şi jiletca, şi-a întors ceasul şi şi-a făcut cu multă grijă patul. După ce a isprăvit cu patul, a început să-şi coase un nasture la palton, dîndu-mi parcă o lecţie de acurateţă.

— Are o hemoragie groaznică ! — am stăruit eu, cu sufletul la gură.

— Acuşi... Să-mi fac mai întîi rugăciunea.

Egor Nikitîci s-a aşezat în faţa icoanelor şi a început să se roage.

— Sînt gata... Să ies numai puţin în stradă să mă uit ce galoşi să-mi pun : cei înalţi sau cei mici ?

Cînd am ieşit în sfîrşit din casă, a încuiat uşa, s-a închinat cu multă evlavie spre răsărit şi tot drumul a păşit cu grijă, dîndu-şi silinţa să calce numai pe pietre netede, ca să nu-şi strice încălţămintea. Cînd am ajuns la noi, n-am mai găsit-o pe mătuşă-mea în

viață. Prin urmare și meticulozitatea trebuie să aibă margini.

Scrisul este de bunăseamă o îndeletnicire minunată. Imbogățește mintea, deprinde mîna și înnobilează sufletul. Dar nu-i bine să scrii mult. Și literatura trebuie să aibă margini, deoarece prea mult scris poate să trezească suspiciuni. Iată, bunăoară, în timp ce scriu aceste rînduri, paznicul Evsevi se tot apropie de fereastră și se uită bănuitor la mine. Am trezit bănuieli în sufletul lui. Mă grăbesc să sting lampa.

CUVÎNTAREA ŞI CURELUŞA

NE adună la el în birou şi, cu glasul plin de lacrimi, un glas mişcător, duios şi prietenesc, dar care nu îngăduia nici o împotrivire, ne ţinu o cuvîntare.

— Ştiu totul, — ne spuse el. — Totul ! Da ! Vă citesc gîndurile. De mult am observat... cum să spun... o anumită atmosferă... o stare de spirit... un curent. Tu, Ţiţiulski, îl citeşti pe Şcedrin, tu Spicikin, citeşti şi tu ceva, aşa... Ştiu totul. Tu, Tuponosov, [1]) scrii... da, scrii fel de fel de articole... şi ai o atitudine prea liberă. Domnilor ! Vă rog ! Vă rog, nu ca şef, ci ca om... In zilele noastre nu merge aşa ceva. Liberalismul ăsta trebuie să dispară.

Vorbi mult timp astfel. Ne ocărî pe toţi, ocărî tendinţele de azi, lăudă ştiinţa şi arta, amintind însă că există margini şi un anumit cadru din care ştiinţa nu trebuie să iasă ; ne mai vorbi de dragostea mamelor pentru copiii lor... Noi păleam, roşeam şi ascultam. Sufletul nostru se purifica la auzul vorbelor lui. Ne venea să murim de pocăinţă. Ne venea să-l sărutăm, să ne prosternăm... să izbucnim în hohote de plîns... Mă uitam la spinarea arhivarului şi mi se părea că dacă această spinare nu plînge, este de teamă să nu tulbure liniştea.

---

[1]) *Tupoi nos* — nas teşit. (N. red. rom.)

— Acum duceţi-vă ! — sfîrşi el. — Am uitat totul ! Nu sînt răzbunător din fire... Sînt... Sînt... Domnilor ! Istoria ne învaţă că... Nu vă cer să mă credeţi pe mine, credeţi ce spune istoria... Istoria ne învaţă că...

Dar vai ! Nu aflarăm ce ne învaţă istoria. Glasul lui începu să tremure, în ochi îi luciră lacrimi, ochelarii i se aburiră. In aceeaşi clipă se auziră hohote înăbuşite : Ţiţiulski izbucnise în plîns. Spicikin se făcu roşu ca un rac. Noi umblam cu mîinile prin buzunare în căutarea batistelor. Incepu şi el să clipească şi îşi căută şi el batista.

— Duceţi-vă ! — îngînă el cu glas înecat. — Lăsaţi-mă ! Lăsa... ţi... mă... Mda...

Dar vai ! Scoateţi dintr-un ceasornic un şurubaş, sau aruncaţi în el un grăunte de nisip, cît de mic — şi ceasornicul se va opri. Impresia produsă de cuvîntare se spulberă ca un fum, chiar în pragul apogeului ei. Apoteoza nu se săvîrşi... Şi din ce pricină ? Dintr-un fleac !

El îşi băgă mîna în buzunarul de la spate şi odată cu batista scoase de acolo nu ştiu ce cureluşă. Fără să vrea, bineînţeles. Cureluşa — mică, murdară, scorojită, se legănă o clipă în aer ca un şarpe şi căzu la picioarele arhivarului. Arhivarul o ridică cu amîndouă mîinile şi o puse pe masă, tremurînd respectuos din tot trupul.

— Cureluşa, — şopti el.

Ţiţiulski zîmbi. Prinzînd zîmbetul lui, pufnii şi eu în rîs, cu mîna la gură... ca un tîmpit, ca un ştrengar ! După mine începu să rîdă Spicikin, apoi Triohkapitanski — şi totul se duse dracului ! Monumentul se prăbuşi.

— De ce rîzi ? — răsună un glas tunător.

Doamne dumnezeule ! Ridicai privirea : ochii *lui* mă priveau ţintă numai pe mine...

— Unde crezi că te găseşti ? Ai ? La berărie ? Ai ? Unde e respectul ? Să-ţi dai demisia ! N-am nevoie de liberali.

LA CAPĂTÎIUL UNUI BOLNAV

DOCTORII Popov şi Miller discută la căpătîiul unui bolnav.

POPOV. — Mărturisesc că nu sînt un adept al metodei conservatoare.

MILLER. — Eu nu-ţi vorbesc despre conservatism, colega... Te priveşte dacă crezi sau nu în el, dacă îl admiţi sau nu... Îţi spun că regimul ar trebui schimbat *in concreto* [1])...

BOLNAVUL. — Doamne sfinte! (Se scoală cu greu din pat, se duce la uşă şi aruncă o privire sfioasă în odaia de alături.) În ziua de astăzi şi pereţii au urechi.

POPOV. — Bolnavul se plînge de opresiuni, se sufocă, parcă îl strînge ceva... îl sugrumă... Trebuie neapărat un stimulent care să producă o revoluţie...

BOLNAVUL geme şi aruncă o privire speriată spre fereastră.

MILLER. — Înainte de a i se administra stimulentul, te-aş ruga să iei în considerare constituţia lui...

BOLNAVUL (pălind). — Of, domnilor, domnilor, nu vorbiţi aşa tare! Am familie... sînt şi eu slujbaş... Pe sub fereastră trece lume... am servitori... Nu mă nenorociţi. Of! (Face un gest de cumplită deznădejde cu mîna.)

---

[1]) In cazul dat... (în limba latină). (N. trad.)

CEA MAI NOUĂ CĂLĂUZĂ DE STIL EPISTOLAR

CE este o scrisoare? Unul din mijloacele de a împărtăşi gînduri şi sentimente. Dat fiind însă că scrisorile sînt foarte adesea scrise de oameni lipsiţi atît de gînduri cît şi de sentimente, această definiţie nu-i tocmai potrivită. Ne vedem deci nevoiţi să înclinăm spre definiţia dată de un funcţionar instruit de la poştă: „Scrisoarea este un substantiv fără de care funcţionarii poştali ar rămîne fără slujbă, iar mărcile nu s-ar mai vinde". Scrisorile se împart în scrisori deschise şi închise. Acestea din urmă trebuiesc deschise cu cea mai mare băgare de seamă şi închise din nou cu grijă după citire, astfel ca destinatarul să nu poată avea vreo bănuială. In principiu nu se cade să citeşti scrisorile altora dar, pe de altă parte, binele pe care trebuie să-l faci aproapelui impune această citire. Părinţii, nevestele şi şefii, care sînt răspunzători de moralitatea şi mentalitatea noastră, de puritatea convingerilor noastre, trebuie să citească orice scrisoare. Scrisorile trebuiesc scrise citeţ şi cu chibzuială. Politeţea, respectul şi modestia, oglindite în felul de a se exprima, constituie o podoabă a oricărei scrisori, iar în scrisorile către superiori trebuie să ţii seamă în afară de aceste reguli şi de tabelul rangurilor, punînd înaintea numelui destinatarului titlul lui complet; de pildă: „Excelenţa voastră, părintele şi binefăcătorul meu,

Ivan Ivanovici! Spiritul Dumneavoastră luminat şi... aşa mai departe..."

Literaţii, artiştii şi pictorii nu au titluri; de aceea scrisorile adresate lor încep cu un simplu: stimate domn!

MODELE DE SCRISORI

Către un şef. Excelenţa voastră, milostiv şi binefăcător părinte! Îndrăznesc să raportez cu cel mai adînc respect Excelenţei voastre că ajutorul contabil Peresekin, aflîndu-se ieri la un botez în casa lui Ciortobolotov, [1]) şi-a exprimat de mai multe ori părerea că ar trebui vopsite din nou podelele instituţiei, cumpărat postav nou pentru mese şi aşa mai departe. Cu toate că această părere n-ar avea în sine nimic dăunător, se simte totuşi în ea un iz de nemulţumire faţă de starea de lucruri existentă. Păcat că printre noi se mai găsesc oameni care din pricina spiritului lor uşuratic nu pot să aprecieze binefacerile Excelenţei Voastre! Ce vor şi ce caută?! Sînt nedumerit şi întristat... Excelenţă! Binefacerile domniei voastre, întru care sînteţi neobosit, sînt nenumărate, dar aveţi bunătatea şi desăvîrşiţi milostivirea Dumneavoastră, Excelenţă, smulgînd din mijlocul nostru pe cei ce au apucat calea pieirii, tîrînd şi pe alţii după ei... Primiţi, Excelenţă, etc... Cel ce se roagă pentru dumneavoastră. Semion Gnusnov. [2])

P.S. Îndrăznesc să reamintesc Excelenţei Voastre de postul de ajutor contabil, pe care aţi binevoit să-l făgăduiţi nepotului meu Kapiton. Cu toate că-i om incult, îşi cunoaşte lungul nasului şi nu bea.

---

[1]) *Ciortovo boloto* — maşina dracului. (N. red. rom.)

[2]) *Gusnîi* — mişel, josnic, respingător. (N. red. rom.)

Către un suballern. Alaltăieri, ţinindu-mi mie şi nevestei mele galoşii, ai stat în curent şi, după cum mi se spune, ai răcit, din care cauză nu vii la serviciu. Pentru o asemenea nepăsare faţă de sănătatea ta, îţi fac o mustrare aspră...

Scrisoare de dragoste. Stimată Doamnă Maria Eremeevna! Avînd mare nevoie de bani, am onoarea să vă ofer mîna şi inima. Pentru cazul că aţi avea vreo îndoială, vă anexez aici alăturat un certificat de bună purtare, eliberat de poliţie. M. Tprunov, care vă iubeşte.

Scrisoare prietenească. Dragul meu Vasea! N-ai putea, scumpule, să-mi împrumuţi pînă mîine cinci ruble? Al tău, Ipohondrikov. (Trebuie răspuns în felul următor: „Nu pot.")

Scrisoare de afaceri. Luminăţia Voastră, princesă Miliktrisa Kirbitievna! Îndrăznesc să reamintesc cu tot respectul Luminăţiei Voastre de mica datorie la cărţi, în mărime de 1 rublă 12 copeici, pe care am avut onoarea s-o cîştig de la Luminăţia Voastră acum trei ani la Beloedov şi pe care pînă acum nu am avut onoarea s-o primesc. În aşteptarea etc... Zelionopupov [1]).

Scrisoare dăunătoare şi funestă. Excelenţă! Ieri am aflat din întîmplare că gratificaţiile pe care le-am primit de Anul Nou nu le datoresc meritelor mele personale, ci nevestei mele. Bineînţeles că este cu neputinţă să mai continui să fac serviciu la dumneavoastră şi rog să fiu mutat. Primiţi asigurarea dispreţului meu pentru dumneavoastră etc. Cutare.

Scrisoare de insultă. St. d! [2]) Eşti un critic!

Scrisoare către un literat. St. d.! Cu toate că nu te cunosc personal, dintr-un sentiment de iubire a aproapelui şi de compătimire sinceră pentru dumneata (după toate aparenţele eşti un om capabil), nu mă

---

[1]) *Zelionîi pup* — buric verde. (N. red. rom.)

[2]) Prescurtare pentru: stimate domn. (N. trad.)

pot opri să-ţi dau un sfat prietenesc: lasă-te de îndeletnicirea dumitale dăunătoare! Unul dintre cei care îţi doreşte binele. (Trebuie să te fereşti să iscăleşti, fiindcă s-ar putea să te compromiţi.)

NUNTA CU GENERAL

POVESTIRE

CONTRAAMIRALUL în retragere Revunov-Karaulov [1]), un bătrînel mărunt şi ruginit, se întorcea într-o zi de la piaţă, ţinînd de urechi o ştiucă vie. In urma lui venea bucătăreasa Uliana, care ducea la subţioară o legătură de morcovi şi un pachet de foi de tutun, pe care respectabilul amiral le folosea „împotriva moliilor, a ploşniţelor (adică a păduchilor de lemn), a libărcilor şi a celorlalte infuzorii ce trăiesc pe trupul omului şi în locuinţa acestuia".

— Unchiule! Filipp Ermilîci! — auzi el tocmai cînd cotea spre străduţa lui. — Chiar de la dumneata viu. Am bătut un ceas la uşă! Ce bine că ne-am întîlnit!

Contraamiralul ridică ochii şi văzu în faţa lui pe nepotul său, tînărul Andriuşa Niunin [2]), funcţionar la societatea de asigurare „Moftul".

— Am o mare rugăminte, — urmă nepotul, strîngînd mîna bătrînelului şi prinzînd şi el un puternic miros de peşte... — Hai să ne aşezăm pe o bancă, unchiule... Aşa-a... Uite despre ce e vorba... Astăzi se cunună un bun prieten de-al meu, un oarecare Liubimski... un băiat minunat, între noi, fie zis... Dar

---

[1]) *Reveti* — a urla, *revun* — cel care urlă, *caraul* — strigăt de ajutor. (N. red. rom.)

[2]) *Niunea* — om miorlăit. (N. red. rom.)

mai lasă jos ştiuca, unchiule! Ai să-ţi murdăreşti mantaua!

— Nu-i nimica... E o spurcăciune de peşte, nu face doi bani, dar are nişte icre... o grozăvie! Îi spinteci burta, scoţi icrele, le amesteci, ştii, cu pesmet, cu ceapă, cu piper, şi — să-ţi lingi buzele nu altceva!

— Cum îţi spuneam, e o bomboană de băiat. Lucrează la muntele de pietate, evaluează obiectele... Dar să nu crezi cumva că-i un coate-goale sau un terchea-berchea... In ziua de azi chiar cucoanele din lumea bună fac serviciu la muntele de pietate... Te asigur că familia lui... tatăl, mama şi toţi ceilalţi... sînt oameni minunaţi, cumsecade, cu frica lui dumnezeu... Intr-un cuvînt, e o adevărată familie de ruşi, patriarhală, de care ai să rămîi încîntat... Liubimski se însoară din dragoste, cu o orfană... Oameni tare de treabă!... N-ai putea, dragă unchiule, să le faci cinstea să poftească şi dumneata diseară la ei la masa de nuntă?

— Bine, dar... nici... nu-i cunosc! Cum să mă duc aşa?

— N-are a face! Doar nu te duci la nişte baroni sau la nişte conţi! Sînt oameni simpli, nu ţin la etichetă... Adevărat suflet rusesc: totdeauna bucuroşi de oaspeţi, fie cunoscuţi, fie necunoscuţi. Şi apoi vezi... ce mai una alta... îţi spun deschis: e o familie patriarhală, cu fel de fel de prejudecăţi, de ciudăţenii... O să ţi se pară caraghios... Dar... grozav ar vrea ca la nuntă să aibă şi un general! Să aibă la masa lor un general face pentru ei mai mult decît o mie de ruble. Recunosc că e o vanitate ieftină, o prejudecată, dar... dar de ce să nu le faci această plăcere nevinovată? Cu atît mai mult că nici dumneata n-ai să te plictiseşti la ei... Au făcut anume rost de o sticlă cu vin de Ţimliansk şi de o cutiuţă cu homari... Şi apoi, fie vorba între noi, mai ai şi dumneata prilejul să străluceşti. Acum gradul ţi se iroseşte de pomană, e ca şi cum n-ar fi, şi nimeni nu simte că ai un asemenea rang, pe cînd acolo ai să-l poţi pune în valoare! Zău, aşa!

— Dar o fi oare de demnitatea mea să mă duc, Andriuşa? — întrebă contraamiralul, privind îngîndurat la o birjă. — Să mă mai gîndesc...

— Ce să te mai gîndeşti atîta? Vino, şi gata! Cît despre teama dumitale că nu s-ar cădea să mergi, drept să-ţi spun, mă şi jigneşti... Crezi oare că aş fi în stare să-mi duc unchiul undeva unde nu s-ar cuveni să se ducă?

— Poate... Cum crezi...

— Prin urmare, am să trec diseară să te iau... Cam pe la unsprezece; cît mai tîrziu, ca să nimerim tocmai la cină... să fie aristocratic...

La ora unsprezece, Niunin veni să-l ia pe unchiusău. Revunov-Karaulov îşi îmbrăcă uniforma şi pantalonii cu lampas de aur, îşi puse decoraţiile — şi plecară. Cina de nuntă începuse cînd lacheul, tocmit de la un birt, îi scotea amiralului mantaua lui cu glugă, iar doamna Liubimskaia, mama mirelui, venită să-l întîmpine în vestibul, îl cerceta atent printre gene.

— E chiar general? — şopti ea salutînd şi privind întrebător la Andriuşa care-şi scotea paltonul...

— Imi pare foarte bine excelenţă... „Dar ce puţin arătos e... ce trecut... Hm... Nici tu semeţie în înfăţişare, nici tu epoleţi... Hm... Dar nu-i nimic, acum nu mai putem face cale întoarsă; să ne mulţumim cu el şi gata!“ — Poftim, excelenţă! „Slavă domnului că cel puţin are decoraţii multe...“

Contraamiralul îşi înălţă bărbia proaspăt rasă, tuşi impunător şi intră în salonul cel mare... Aici i se înfăţişă un tablou în stare să moaie şi să prefacă în cenuşă chiar şi un pietroi. In mijlocul salonului era o masă mare, încărcată cu gustări şi sticle... La loc de cinste şedea mirele, Liubimski [1]), în frac şi mănuşi albe. Pe chipul lui asudat plutea un zîmbet. Era vădit că nu-l încîntau atît bunătăţile ce se aflau în faţa lui, cît gîndul desfătărilor nupţiale care-l aşteptau. Lîngă el şedea mireasa, cu ochii plînşi şi cu o expresie de mare nevinovăţie. Contra-

[1]) *Liubiti* — a iubi. (N. red. rom.)

amiralul înţelese îndată că-i fată cuminte. Toate celelalte locuri erau ocupate de musafiri de ambele sexe.

— Contraamiralul Revunov-Karaulov! — strigă Andriuşa.

Musafirii priviră pe sub sprîncene la noii veniţi, îşi şterseră respectuos buzele şi se ridicară de pe scaune.

— Daţi-mi voie să fac prezentările, excelenţă! Tînărul căsătorit Epaminond Savvici Liubimski cu soţia... Ivan Ivanovici Iat, funcţionar la telegraf... Harlampi Spiridonîci Dîmba, cofetar, de naţionalitate greacă... Feodor Iakovlevici Napoleonov şi... ceilalţi... Luaţi loc, excelenţă!

Contraamiralul se înclină uşor, se aşeză şi trase numaidecît spre el farfuria cu scrumbii.

— Cum l-ai prezentat? — întrebă gazda în şoaptă pe Andriuşa, aruncînd priviri bănuitoare şi îngrijorate spre musafirul cu vază... — Te-am rugat să-mi aduci un general, şi nu pe acest... cum îi zice... cotra... cotra...

— Contraamiral... Văd că nu te pricepi, Nastasia Timofeevna. După cum în ierarhia civilă un consilier de stat titular corespunde după tabelul rangurilor cu un general-maior, tot astfel contraamiralul corespunde cu un consilier de stat titular... Numai resorturile diferă, în fond însă — e tot un drac... Ce mi-i unul, ce mi-i altul.

— Da, da... — întări Napoleonov. — Aşa-i...

Gazdei îi mai veni inima la loc; puse în faţa contraamiralului sticla de Ţimliansk.

— Serviţi-vă, excelenţă! Dar scuzaţi-ne, vă rog... La dumneavoastră sînteţi obişnuit cu fineţuri, pe cînd la noi e mai semplu!

— Da-a... — începu contraamiralul după o tăcere prelungă. — Pe timpuri lumea trăia modest şi era mulţumită... Chiar şi eu, cu rangul meu, duc un trai modest...

— Sînteţi de mult la pensie, excelenţă?

— Din 1865... Pe timpuri totul era modest... Dar...

Spunînd „dar", amiralul se opri o clipă ca să

tragă aer în piept şi zări un tînăr aspirant de marină, aşezat chiar în faţa lui.

— Va să zică dumneata eşti în... marina militară ? — îl întrebă el.

— Da, să trăiţi, excelenţă !...

— Aha... Aşa... Imi închipui că acum totul s-a schimbat, e altfel decît pe vremea mea... Toţi sînteţi răsfăţaţi, crescuţi în puf... Dar oricum, a fi marinar a fost întotdeauna greu... Nu poţi compara marina cu o prăpădită de infanterie, sau chiar cu cavaleria... Infanteria n-are nimic intelectual. Orice ţăran se descurcă în ea... Pe cînd la noi, tinere, nu-i acelaşi lucru ! La noi e bătaie de cap, nu glumă ! Orice cuvînt, chiar cel mai neînsemnat, are, ca să zic aşa, tîlcul său... hm... tainic... Bunăoară : „Sus gabierii ! Desfăşuraţi trinca şi vela mare !“ Ce înseamnă asta ? Inseamnă că în clipa aceea oamenii orînduiţi la manevra zburătorului trebuie să se găsească neapărat la posturi. Altfel, ar trebui dată comanda : „Sus gabierii zburătorului !“ Tîlcul acestei comenzi e altul... He-he... E subtil de parcă ar fi matematică ! Iar dacă navighezi cu vînt puternic, dai comanda — stai să-mi aduc aminte : „Desfăşuraţi zburătorii şi rîndunicile !“ Atunci oamenii de zburători şi rîndunici aleargă cît îi ţin picioarele de la gabii pe vergile zburătorilor şi rîndunicilor, apoi — stai să-mi aduc aminte — se împrăştie pe ţapapi şi desfac velele. In acelaşi timp — înţelegi ? — cei de pe punţi trec la şcotele, fungile şi braţele zburătorilor şi rîndunicilor...

— In sănătatea onorabililor musafiri ! — rosti cu glas tare mirele.

— Da-a, — se întrerupse contraamiralul, ridicîndu-se în picioare şi ciocnind paharul. — Multe comenzi mai sînt... S-o luăm, bunăoară, pe asta... — stai să-mi aduc aminte... „Trageţi fungile zburătorilor şi rîndunicilor, întindeţi şcotele !!!“ Bine-e... Dar ce înseamnă această comandă şi care îi e rostul ? Foarte simplu ! Vezi dumneata, cotele zburătorilor şi rîndunicilor se întind în timp ce încă se trag fungile... Totul se face deodată ! In felul acesta,

cînd s-a terminat trasul fungilor, sînt şi şcotele întinse. În acelaşi timp se filează după nevoie braţele acestor vele, iar cînd fungile sînt trase şi întinse cît trebuie, se întind iarăşi braţele rîndunicilor şi zburătorilor braţîndu-se vergile în raport cu direcţia vîntului...

— Unchiule! — îi şopti Andriuşa. — Gazda te roagă să mai vorbeşti şi de altceva. Musafirii nu pricep nimic din ceea ce spui şi... se plictisesc.

— Stai un pic... sînt bucuros că l-am întîlnit pe tînărul acesta... Tinere! Am dorit întotdeauna şi... doresc... Doresc din suflet! Să dea dumnezeu... Mă bucur... Da... Dar dacă nava merge cu vînt strîns, cu murele în tribord, cu toate velele, afară de vela mare, ce comandă trebuie dată? E foarte simplu... — stai să-mi aduc aminte... — „Tot echipajul pe punte, gata pentru a face volta sub vînt!“ Nu-i aşa? He-he...

— Ajunge, unchiule! — îi şopti iarăşi Andriuşa.

Dar unchiul nu se lăsa. Striga o comandă după alta şi lămurea fiecare strigăt al său răguşit cu un lung comentariu. Cina era pe sfîrşite, dar din pricina lui nu se rostise încă nici un toast ca lumea, nici o cuvîntare. Ivan Ivanovici Iat, căruia de mult îi stătea pe limbă un discurs înflorit, începu să se frămînte neliniştit pe scaun, să se încrunte şi să vorbească în şoaptă cu vecinii. Într-un rînd, cînd amiralul se înecă la desert cu vin de Ţimliansk şi fu apucat de un acces de tuse, Ivan Ivanovici profită de pauză, sări în picioare şi începu:

— Ziua de azi, ca să zic aşa... Hm... cînd ne-am adunat pentru a-l sărbători pe iubitul nostru...

— Da-a... — îl întrerupse amiralul. — Şi toate astea trebuie să le ţii minte! Bunăoară — stai să-mi aduc aminte — „Slăbeşte vergile şi balansinele; întindeţi în tribord!“

— Sîntem nişte bieţi oameni neştiutori, excelenţă, — spuse gazda, — şi nu pricepem o boabă din toate astea. Spuneţi-ne mai bine ceva despre...

— Nu înţelegeţi fiindcă-s... termeni tehnici! Desigur! Dar tînărul acesta mă înţelege... Da. M-a fă-

cut să-mi aduc aminte de tinereţe... Şi e plăcut, tinere! Navighezi pe mare, uiţi de toate grijile şi...

Ochii amiralului se umeziră şi urmă cu glas tremurător:

— De pildă — stai să-mi aduc aminte. — „Sus focul! Treceţi la braţarea trincii şi velei mari şi legaţi murele!“

Amiralul îşi şterse ochii, scoase un sughiţ de plîns şi continuă:

— Imediat se trage funga focului, gabierul mare şi celelalte vele ce se găsesc deasupra lui se braţează complet, apoi murele trincii şi velei mari se leagă la locul lor şi se întind şcotele potrivit cu direcţia vîntului... Plî-î-îng... Dar sînt fericit...

— Sînteţi general şi nu ştiţi să vă purtaţi! — se aprinse gazda. — La vîrsta dumneavoastră ar trebui să vă fie ruşine! Nu v-am dat bani ca să vă faceţi de cap!

— Ce bani? — holbă ochii contraamiralul.

— Las' că ştiţi dumneavoastră... De bunăseamă că aţi şi primit de la Andrei Ilici cele douăzeci şi cinci de ruble! Iar dumneata, Andrei Ilici, nu te-ai purtat frumos! Nu te-am rugat să tocmeşti unul ca ăsta...

Moşneagul se uită la Andriuşa, care se făcuse roşu ca racul, apoi la gazdă — şi înţelese totul. „Prejudecata“ familiei patriarhale, despre care îi vorbise nepotul, i se înfăţişă în toată josnicia ei... Cît ai clipi din ochi se trezi din ameţeala băuturii... Se ridică de la masă, se duse în vestibul cu paşii lui mărunţi, se îmbrăcă şi plecă...

De atunci nu s-a mai dus la nici o nuntă.

O BOMBOANĂ DE LIBERAL

IN ficcare an soţiile notabilităţilor din gubernia Ciornopupsk [1]) şi funcţionarii administraţiei guberniale organizează între crăciun şi bobotează, o reprezentaţie de amatori în scop de binefacere. Reprezentaţia de anul trecut n-a prea izbutit, fiindcă pregătirea a fost încredinţată consilierului superior Ciuşkin [2]), un „încuiat“ care a tăiat jumătate din piesă şi le-a impus interpreţilor vederile lui. Anul acesta însă trupa de amatori a protestat. Doamnele au hotărît să aleagă ele piesa, iar organizarea propriu-zisă şi alegerea actorilor, cîntăreţilor şi conducătorilor de dansuri a fost încredinţată funcţionarului cu însărcinări speciale Kaskadov, tînăr cu studii universitare şi cu vederi liberale.

— Pe cine să alegem, domnilor? — întrebă într-o dimineaţă de decembrie Kaskadov, stînd cu mîna în şold, în mijlocul biroului. — Dansurile vor fi conduse de locotenentul de jandarmi Podligailov, şi... bineînţeles de mine. De cîntat voi cînta... tot eu şi, poate, şi locotenentul de jandarmi, Podligailov... Are un glas de bariton minunat, dar, între noi fie zis, cam prea aspru... Cine va recita şi va întreţine publicul în timpul pauzelor?

— Ar fi bun şi Tletvorski [3])... — spuse şeful de

---

[1]) *Ciornîi pup* — buric negru. (N. red. rom.)
[2]) *Ciuşka* — rît, bot. (N. red. rom.)
[3]) *Tletvornîi* — pestilenţial, vătămător. (N. red. rom.)

birou Kisliaev [1]), curăţîndu-şi unghiile cu un chibrit. — Anul trecut a fost foarte reuşit, hoţomanul... Numai mutra lui face toate paralele! Bea, afurisitul, dar... toţi oamenii talentaţi beau! Se zice că şi Rafael trăgea la măsea!

— Tletvorski? A, da, îmi aduc aminte de el. Se pricepe el, dar are o manieră... o manieră... In sfîrşit! Nikifor, cheamă-l încoace pe Tletvorski!

Un brunet înalt, puţin adus de spate, cu părul vîlvoi, cu mîini mari, roşii, şi pantaloni cu lustru, intră în birou.

— Ia loc, Tletvorski! — îi spuse Kaskadov, suflîndu-şi nasul într-o batistă parfumată. — Uite ce-i: pregătim iarăşi o reprezentaţie... Dar stai jos! Lasăte de respectul ăsta chinezesc, exagerat faţă de superiori; n-are nici un rost. Să fim oameni! Aşadar am prevăzut, ca şi anul trecut, în pauze şi după reprezentaţie, nişte recitări... Şi, vezi dumneata... aici la Ciornopupsk n-avem de loc oameni pentru treaba asta... Eu unul cred că m-aş descurca... ei... şi locotenentul de jandarmi Podligailov declamă binişor, dar n-avem de loc timp! Sîntem nevoiţi să apelăm iarăşi la dumneata... Ce zici, ai putea, dragul meu?

— Cred că da, — spuse Tletvorski, plecînd ochii. — Dar vedeţi, Ivan Matveici, dacă vom fi încătuşaţi ca şi anul trecut, ne facem iar de rîs!

— Nu, nu... Dăm deplină libertate! Cea mai deplină libertate, dragul meu! Recită ce vrei şi cum vrei! De aceea am şi luat asupra mea organizarea spectacolului, pentru a lăsa tuturor toată libertatea! Altfel n-aş fi primit... Să nu te simţi stingherit nici în alegerea bucăţilor, nici în nimic altceva. Declami ceva... spui o anecdotă... o poezioară... ce vrei.

— Asta se poate... S-ar putea alege nişte anecdote cu evrei...

— Cu evrei? Minunat! Foarte bine, dragul meu! Atît că... nu ştiu dacă ar fi tocmai nimerit. Vezi, frate dragă, la reprezentaţie va veni şi Mädcher cu fiicele lui... E drept că-i botezat, totuşi ar fi oare-

[1]) *Kislîi* — acru. (N. red. rom.)

cum neplăcut... Ar putea să se simtă jignit... Alege mai bine altceva...

— Tu spui cu mare haz anecdotele cu nemţi, — bîigui Kisliaev.

— Da, ar merge... — se învoi Kaskadov. — Găseşte ceva cu nemţi... Atît că... nici asta nu cred să fie prea nimerit... Soţia excelenţei sale e nemţoaică, e născută baroneasă von Ritkart... Nu se poate, dragul meu! Bineînţeles că asta nu trebuie să te stinghereascâ, dar nu strică să fii prudent. Aşa sînt vremurile... Fie zis între noi, oricine se simte îndată vizat... Anul trecut, bunăoară, ai povestit între altele, o anecdotă cu armeni în care — îţi aduci aminte? — locuitorii din Nahicevan spun: „Daţi la noi maţul de la voi, şi dacă vrea dumnezeu să fie foc la voi, dăm noi 'napoi doi maţi". Ce poate fi jignitor în asta? Şi totuşi s-au supărat!

— Şi încă cum! — întări Kisliaev.

— „Ştim noi, ziceau ei, de care Nahicevna e vorba"! Iar domnişoarele au roşit la cuvîntul „maţ". Poftim, dacă mai poţi şti ce-i cuviincios şi ce nu! Prudenţă şi iar prudenţă! Am putea alege o snoavă populară rusă... din repertoriul lui Gorbunov de pildă... Sînt lucruri minunate! O adevărată încîntare! Dar nici astea nu merg: excelenţa sa găseşte că sînt o „batjocorire a poporului"! Intrucîtva are dreptate... Ah, ce groaznice vremuri trăim, fie zis între noi! Blestemate timpuri!

— Poate să recite ceva din Nekrasov... «Şi drept pe frunte poartă aceste vorbe: „la mezat se vinde!" înscrise de-o necruţătoare soartă» [1]) Minunat!

— Nu, nu... nu! — strigă Kaskadov dînd din mîini. — Va fi o serată familială... cu doamne, cu domnişoare, şi dumneata vii cu „necruţătoare soartă". Se poate, dragul meu? Nici să nu te gîndeşti! Nu ne trebuie extreme! Alege ceva lipsit de tendinţă, ceva neutru... ceva uşor...

— Ceva uşor... dar ce? Poate „Păcătoasa" lui Tolstoi?

---

[1]) Citat din poezia „Jalnică, da'gătilă" în traducerea lui Miron Radu Paraschivescu: vezi N. A. Nekrasov „Opere alese" vol. I, Edit. „Cartea Rusă", 1955. (N. red. rom.)

— E cam greoi, dragul meu! — se strîmbă Kaskadov. — „Păcătoasa", ultimul monolog din „Prea multă minte strică"... toate acestea sînt prea după tipic, s-au banalizat şi... au întrucîtva şi un iz polemic... Alege altceva... Şi nu te sfii, te rog! Alege ce vrei... tot ce vrei!

Tletvorski ridică ochii în tavan şi rămase pe gînduri. Kisliaev se uită la el, oftă şi dădu dispreţuitor din cap:

— Se vede treaba că eşti un om imoral, dacă nu poţi să găseşti ceva moral!...

— Aci nu e vorba de moralitate, Zahar Ilici! — îi luă apărarea Kaskadov. — Tletvorski e cam unilateral, asta-i adevărat!

Tletvorski roşi şi îşi frecă un ochi.

— Atunci de ce mă chemaţi dacă sînt imoral şi unilateral? — întrebă el ridicîndu-se şi îndreptîndu-se spre uşă. — Ce, v-am rugat eu?

După plecarea lui Tletvorski, Kaskadov începu să se plimbe prin odaie.

— Nu-i pot pricepe pe oamenii aceştia, Zahar Ilici, — spuse el zburlindu-şi părul cu mîna. — Pe cinstea mea că nu-i pricep. Nu-s tipicar, n-am vederi înapoiate... sînt chiar liberal şi am neplăceri de pe urma felului meu de a gîndi, dar nu admit să cazi în extreme, ca acest domn! Eu, şi... locotenentul de jandarmi Podligailov trecem drept liber-cugetători... Societatea se uită chiorîş la noi... Excelenţa sa mă bănuieşte că aş fi partizan al „ideilor"... Bineînţeles, eu nu mă dezic de convingerile mele! Sînt liberal! Dar... pe oameni ca acest Tletvorski... nu-i înţeleg! Aştia cad în extreme şi, păcatele mele, nu-i pot suferi pe extremişti! Nu sînt un conservator, dar nu-i pot suferi! Judecă-mă prost, socoteşte-mă un tipicar... tot ce vrei, dar nu pot să întind mîna domnilor à la Tletvorski!

Kaskadov se lăsă istovit pe un fotoliu şi căzu pe gînduri...

— Trebuie dat afară şi atîta tot! — mormăi Kisliaev, care, neavînd ce face, îşi tot punea o ştampilă pe manşetă... — Dat aff-fară şi... gata!

ORDIN SCRIS

DIN VIAȚA TIRGURILOR UITATE DE LUME

AVIND în vedere că se apropie sărbătoarea solemnă a Naşterii domnului nostru Isus Hristos şi luînd în considerare că la sărbătorile mari se produce în sala de aşteptare o mare aglomeraţie de oameni veniţi să prezinte urări, vă reamintesc că aveţi îndatorirea să vegheaţi în chipul cel mai strict ca, în timp ce aşteaptă să le vină rîndul, cei veniţi cu urări să nu se îmbulzească, să nu fumeze şi să nu producă zgomote de natură să tulbure ordinea cuvenită, şi de asemenea să nu verse arpacaş, mazăre, făină şi alte produse alimentare nici pe scară, nici în sala de aşteptare; de asemenea vă mai reamintesc îndatorirea dumneavoastră de a pune în vedere celor veniţi cu urări — pe cît posibil în mod politicos şi amabil — ca vieţuitoarele domestice aflate cu ei să se prezinte în stare neînsufleţită, pentru ca vizitatorii să nu tulbure cu ţipete de porci, gîşte şi alte animale cuvenita linişte şi tăcere. Contravenienţii vor fi traşi la o aspră răspundere, în conformitate cu legile în vigoare.

Consilier ministerial şi cavaler : *M. Paukov* [1].)

Secretar : *Ehidov* [2]).

Conf. cu origin : *Omul fără splină.*

---

[1]) *Pauk* — păianjen. (N. red. rom.)

[2]) *Ehidnîi* — veninos, perfid. (N. red. rom.)

NOTE

LUCRĂRI INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE“

„DECORAȚIA“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“ [1]), 1884, Nr. 2, 14 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără modificări în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886. Numai cu cîteva fraze eliminate a intrat în ediţiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri (1892—1899). A fost inclusă în culegerea de „Opere“ din anul 1900, vol. II, cu mici corectări de stil şi abrevieri de text. Publicăm textul din 1900.

„MEDITATORUL“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 6, 11 februarie, cu subtitlul: *(Scenetă)*. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886. Numai cu unele fraze eliminate şi cu o serie de cuvinte modificate, a fost inclusă în culegerea de „Opere“ din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

„CINTĂREȚII“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 8, 25 februarie. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără modificări în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886, şi a intrat în toate ediţiile următoare ale culegerii (de la a 2-a pînă la a 14-a, Sankt Petersburg 1891—1899). Inclusă cu mici corectări în culegerea de „Opere“ din anul 1901, vol. III. Publicăm textul din 1901.

---

[1]) *„Oskolki“* — „Cioburi“. (N. red. rom.)

„CONDICA DE RECLAMAȚII"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 10, 10 martie, cu subtitlul: *(Copie)*. Semnată: A. Cehonte. Revăzută și fără subtitlu, a intrat în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cînd a ales-o pentru culegerea de „Opere", Cehov a eliminat din ea unele vulgarisme, a modificat unele nume, a introdus o frază și a mutat la sfîrșit notița făcută de șeful de gară și răspunsul la această notiță, ceea ce a dat povestirii o încheiere mai izbutită.

„PERPETUUM MOBILE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 11, 17 martie, cu subtitlul: *(Povestire)*. Semnată: A. Cehonte. Revăzută și fără subtitlu, a intrat în culegerea de „Opere" din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Cînd a fost aleasă pentru culegerea de „Opere", povestirea a suferit o însemnată revizuire stilistică, iar unele scene au fost refăcute. Au fost modificate numele personajelor, și caracterizarea tinerei văduve a fost întrucîtva schimbată.

Referatul unui membru al Comitetului științific de pe lîngă Ministerul Instrucțiunii Publice asupra volumului II al culegerii de „Opere" ale lui Cehov, discutat în ședința din 1 ianuarie 1905 a Comitetului științific, socotește povestirea nepotrivită pentru bibliotecile și sălile de lectură populare cît și pentru bibliotecile școlare, „deoarece prezintă într-o lumină foarte defavorabilă pe un judecător de instrucție și pe un medic, care, în drum spre o autopsie, se lasă de mai multe ori pradă patimei jocului de cărți și își uită de îndatoririle lor". (Jurnalul de ședințe al Comitetului științific de pe lîngă Ministerul Instrucțiunii Publice pe anul 1905. Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură și moravuri, Leningrad.)

„CITITUL"

POVESTIREA UNUI VULPOI BĂTRÎN

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 12, 24 martie, cu titlul: *Mai încet cu focul! (Povestirea unui „vulpoi bătrîn")*. Semnată: A. Cehonte. Cu unele modificări stilistice și schimbări de nume a intrat în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

„ALBUMUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 18, 5 mai. Semnată: A. Cehonte. Revăzută, a intrat în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cu prilejul alegerii ei pentru culegerea de „Opere", Cehov a revizuit-o stilistic, a adăugat cîteva fraze şi a eliminat o lungă caracterizare a funcţionarilor, făcută de şef.

„SPIRITELE SÎNT IN MARE FIERBERE"

DIN LETOPISEŢUL UNUI ORAŞ

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 24, 16 iunie, cu subtitlul: *(Frîntură din letopiseţul oraşului Nişcegladsk)*. Semnată: A. Cehonte. Cu eliminarea a două fraze, a intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. A intrat în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I, cu subtitlul modificat şi cu modificări de stil. Publicăm textul din 1899.

Povestirea fusese mai întîi intitulată *„Spiritele sînt în mare agitaţie"*, dar cenzura nu fusese de acord cu acest titlu. N. Leikin scria lui Cehov (18 iunie 1884): «In povestirea „Spiritele sînt în mare agitaţie", cenzorul a şters peste tot cuvîntul „agitaţie", şi de aceea am introdus într-un loc „spiritele sînt în mare fierbere" ca povestirea să aibă totuşi un sens. Am făcut acest lucru pe propriul meu risc după primirea corecturii definitive şi nu s-a întîmplat nimic; modificarea a mers, şi numărul a apărut».

Leikin a mai introdus în povestire şi o frază finală. In această privinţă el scria lui Cehov (22 iunie 1884): „Acest lucru era neapărat necesar. Numai datorită lui povestirea a fost admisă de cenzură. Trebuia lămurit că totul s-a întîmplat din pricina graurilor. Altfel nu se înţelegea. Apoi şi titlul „Spiritele sînt în mare fierbere" inducea în eroare. S-ar fi putut crede că graurii sînt una, şi fierberea spiritelor alta, şi că mulţimea nu s-a adunat de loc din pricina graurilor, ci din altă cauză. Am căutat un loc în afară de scrisoare, unde să se poată intercala această frază, dar cu toată obişnuinţa mea în această privinţă, n-am dat de nici unul mai potrivit; altfel ar fi trebuit modificată toată discuţia mulţimii".

Fraza introdusă de Leikin a fost ştearsă de Cehov cînd povestirea a fost aleasă pentru culegere.

„EXAMEN DE INAINTARE IN GRAD"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 28, 14 iulie, cu subtitlul: *(Povestire)*. Semnată: A. Cehonte. A intrat, fără subtitlu, în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Pe-

tersburg, 1886. A fost inclusă, după modificări de stil, în culegerea de „Opere“ din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cehov, care a petrecut vara anului 1884 la Voskresensk (gubernia Moscova), scria de acolo lui N. Leikin (25 iunie 1884) : «Mi se pare că am călcat cu piciorul stîng în vilegiatură. In primul rînd povestirea nu prea a reuşit. „Examen de înaintare în grad“ e o temă nostimă, ca temă din viaţa de toate zilele a poporului, şi pe care o cunosc foarte bine, dar tratarea ei cerea nu o muncă de un ceas şi numai şaptezeci-optzeci de rînduri, ci ceva mai mult... In timp ce scriam, ştergeam într-una, temîndu-mă să nu fie prea lungă. Am şters întrebările puse de examinatorii provinciali şi răspunsurile funcţionarului de poştă, adică însuşi miezul examenului». Vorbind apoi de originea temei povestirii spune : «...Seara mă duc la poştă, la Andrei Egorîci (dirigintele poştei din Voskresensk) pentru a-mi lua ziarele şi scrisorile... Andrei Egorîci mi-a dat tema pentru povestirea „Examen de înaintare în grad“».

„CHIRURGIA“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 32, 11 august, cu subtitlul : *(Scenetă)*. Semnată : A. Cehonte. A intrat fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886, şi a fost inclusă în toate ediţiile ulterioare (de la a 2-a la a 14-a, Sankt Petersburg, 1891—1899). Eliminîndu-se din ea numai două cuvinte, a intrat în culegerea de „Opere“ din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

M. P. Cehov, fratele scriitorului, aminteşte de originea subiectului. Cehov văzuse la spitalul zemstvei din Voskresensk un caz analog celui redat de el în „Chirurgia“ : un student practicant n-a izbutit să scoată unui bolnav o măsea şi n-a făcut decît să-i sfărîme coroana. (M. P. Cehov — Anton Cehov şi subiectele lui. Moscova, 1923.)

„CAMELEONUL“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 36, 8 septembrie, cu subtitlul : *(Scenetă)*. Semnată : A. Cehonte. A intrat fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886, şi în ediţiile ei următoare (de la a 2-a la a 14-a, Sankt Petersburg, 1891—1899). Cu modificarea unei fraze, a fost inclusă în culegerea de „Opere“ din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

„DIN LAC IN PUŢ"

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlecenie", 1884, Nr. 37, 20 septembrie. Semnată : A. Cehonte. Aducîndu-i-se unele modificări de stil, a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Pacea de la San Ştefano — pace încheiată în anul 1878 între Rusia şi Turcia la San Ştefano.

„MĂSURILE DE RIGOARE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 38, 22 septembrie, cu subtitlul : *(Scenetă).* Semnată : A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. A fost inclusă cu oarecare modificări de stil în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

„VINTUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 39, 29 septembrie, cu titlul : *„O noutate". (In atenţia domnilor jucători de vint.)* Semnată : A. Cehonte. A intrat, aproape fără schimbări, în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou şi cu cîteva modificări neînsemnate a fost inclusă în ediţia a 2-a a culegerii, Sankt Petersburg, 1891 şi a intrat şi în ediţiile ei următoare (de la a 3-a pînă la a 14-a, Sankt Petersburg, 1892—1899). A fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1900, vol. II, fără să i se aducă modificări. Publicăm textul din 1900.

S-a păstrat referatul cenzorului operelor dramatice (1890) care găsea sceneta lui Cehov : „O noutate" „cu totul nepotrivită pentru a fi reprezentată". Pe raportul cenzorului e pusă rezoluţia : „Se interzice". (Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură şi moravuri, Leningrad.)

„LA CIMITIR"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 40, 6 octombrie. Semnată : A. Cehonte. Cu numeroase modificări de stil şi schimbarea sfîrşitului a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

„MASCA"

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlecenie", 1884, în numărul jubiliar (la aniversarea a 25 de ani de existenţă a revistei), 27 octombrie, cu titlul: *Noli me tangere*[1]) *(Din viaţa cameniler cu vază din provincie).* Semnată: A. Cehonte. Refăcută, a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1900. Vol. II. Publicăm textul din 1900.

Alegînd-o pentru culegere, autorul a revăzut-o stilistic cu multă atenţie şi a scurtat-o considerabil.

In ianuarie 1905, Comitetul ştiinţific de pe lîngă Ministerul Instrucţiunii Publice a socotit-o nepotrivită pentru bibliotecile şi sălile de lectură populare cît şi pentru bibliotecile şcolare, fiind „o povestire în care se vorbeşte de atitudinea neruşinată a unui bogătaş, de care nimeni nu îndrăzneşte să se atingă din pricina averii lui". (Jurnalul de şedinţe al Comitetului ştiinţific de pe lîngă Ministerul Instrucţiunii Publice pe anul 1905. Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură şi moravuri, Leningrad).

„CĂSĂTORIE DIN INTERES"

ROMAN IN DOUA PARŢI

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlecenie", 1884, Nr. 43, 8 noiembrie, cu titlul: *Căsătorie din interes, sau te îngrozeşti de ce e în stare omul. (Roman în două părţi, la fel de triste.)* Semnată: Omul fără splină. Fără modificări, a intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou şi cu modificări de stil, a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Fără corectura autorului, a apărut în ediţie separată la Odesa, în anul 1903. Publicăm textul din 1899.

N. Leikin a fost nemulţumit că povestirea a apărut într-o altă revistă. La 16 noiembrie 1884, el îi scria lui Cehov: «Povestirea e foarte bună. Ar fi putut apare în suplimentul revistei „Oskolki". Dacă aveai nevoie de bani, puteai să ne scrii două rînduri şi ţi-am fi trimis dinainte banii pentru ea.» Cehov a răspuns (în noiembrie 1884): «Nu credeam că povestirea mea, apărută în „Razvlecenie", e demnă de „Oskolki"... N-am trimis-o fiindcă-i lungă şi proastă. Aşa cel puţin mi se părea. Iar dumneata să nu te superi cînd vezi că dezertez de la „Oskolki". Sînt un om cu familie, fără avere... Am nevoie de bani, şi „Razvlecenie" îmi plăteşte zece copeici rîndul. Nu-mi pot permite să cîştig mai puţin de o sută cincizeci — o sută optzeci de ruble pe lună; altfel dau faliment.»

Unele motive din povestire au fost folosite de Cehov în vodevilul lui, „Nunta".

---

[1]) Nu mă atinge (în limba latină). (N. trad.)

„DOMNII CETĂȚENI"

PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 45, 10 noiembrie, cu titlul: *Domnii tîrgoveți. (Mister în două acte.)* Semnată: A. Cehonte. Fără modificări a intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou și cu însemnate modificări de stil a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

„STRIDIILE"

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik"[1]), 1884, Nr. 48, autoriz. cenz. din 6 decembrie, cu subtitlul: *(Schiță).* Semnată: A. Cehonte. Fără modificări a intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Eliminîndu-se cîteva fraze a fost inclusă în edițiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri, 1891—1899. Fără modificări a intrat în culegerea „Sclipiri", Edit. „Posrednik"[2]), Moscova, 1895. Cu o serie de abrevieri a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1901, vol. III. Dăm textul din 1901.

Cehov a scris despre povestirea „Stridiile" lui V. Bilibin, secretarul și colaboratorul revistei „Oskolki" (18 ianuarie 1884): „În această povestire m-am pus la încercare ca *medicus*".

„O NOAPTE DE GROAZĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlecenie", 1884, Nr. 50, 27 decembrie, cu subtitlul: *Povestire de ajun de bobotează. Dedicată groparului M.P.P.* Semnată: A. Cehonte. Fără subtitlu și cu mici modificări a intrat în culegerea „Vorbe nevinovate", Moscova, 1887. După ce a fost revăzută, a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Această povestire parodiază povestirile „înfricoșătoare" de ajun de bobotează, larg răspîndite în presa umoristică.

Cu ocazia alegerii povestirii pentru culegerea de „Opere", autorul i-a făcut o scrioasă revizuire stilistică, mai ales în partea finală.

„PROST DISPUS"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 52, 29 decembrie, cu subtitlul: *(Mică povestire).* Semnat: A.

---

[1]) *„Budilnik"* — „Deșteptătorul". (N. trad.)

[2]) *„Posrednik"* — „Mijlocitorul". (N. trad.)

Cehonte. Revăzută, a fost inclusă în culegerea de „Opere" din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cu ocazia alegerii pentru culegerea de „Opere", autorul a revăzut-o stilistic şi a scurtat-o.

K. D. MURATOVA

LUCRĂRI CARE N-AU FOST INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE"

„TRAVESTIŢII"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel" [1]), 1883, Nr. 2, autoriz. cenz. din 5 ianuarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

M. V. Lentovski — antreprenor de teatru şi regizor din Moscova, arendaşul grădinii „Ermitaj".

Cehov a publicat în „Petersburgskaia gazeta" [2]), 1886, Nr. 1, pag. 2, o povestire-foileton pe aceeaşi temă şi cu acelaşi titlu, semnată: Ruver.

„DOUĂ ROMANE"

I. ROMANUL UNUI MEDIC II. ROMANUL UNUI REPORTER

Apărute pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 2, 8 ianuarie. Semnate: Omul fără splină.

S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (în Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul din revistă.

Apropiată ca gen e povestirea „Romanul unui avocat".

„Ihtiozaur XII, 3" — parodiere a referirilor la biblie (ihtiozaur — reptilă fosilă, sopârlă de mare).

Charcot — neuropatolog francez.

Billroth (1829—1894) — chirurg german.

„Memor. Acad. 1878" (*„Memoriae Academiae"* — „Memoriile Academiei") — parodiere a referirilor la publicaţiile de specialitate.

Părerea atribuită lui Charcot şi Billroth e o glumă.

ROMANUL UNUI AVOCAT

PROCES VERBAL

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 6, 5 februarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text. Dat fiind că povestirea e apropiată ca gen de „Romanul unui

---

[1]) *„Zritel"* — „Spectatorul" (N. trad.)

[2]) *„Petersburgskaia gazeta"* — „Gazeta Petersburgului". (N. trad.).

doctor“ şi „Romanul unui reporter“, o plasăm lîngă ele, călcînd, în cazul de faţă, ordinea cronologică.

Procesul negustorului Solodovnikov. Solodovnikov — milionar din Moscova, căruia i s-a intentat un proces de convieţuire ilegală cu Kukolevskaia, în urma refuzului lui de a-i plăti pentru întreţinerea copiilor mai mult de trei sute de ruble anual. Cehov a scris despre acest proces în „Cioburi din viaţa Moscovei“ („Oskolki“, 1883, Nr. 49, 3 decembrie).

•

„DOI INŞI ÎNTR-UNUL“

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel“, 1883, Nr. 3, autoriz. cenz. din 8 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (La arhiva literară centrală). Dăm textul din revistă, care prezintă deosebiri neînsemnate faţă de ciornă.

Gambetta (1838—1882) — om politic francez. Republican moderat. In timpul războiului franco-prusac (1870—1871) a fost pentru continuarea luptei cu nemţii pînă la eliberarea teritoriului francez.

„GINDURILE UNUI CITITOR DE ZIARE ŞI REVISTE“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 3, 15 ianuarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„Ufimiskie gubernskie vedomosti“ („Buletinul guberniei Ufa“) — începînd din anul 1865, apărea la Ufa.

„Svet“ („Lumina“) — ziar reacţionar bulevardier, editat la Petersburg de V. V. Komarov, începînd din anul 1882.

„Zaria“ („Aurora“) — ziar editat la Kiev de la 1880 la 1886.

„Raduga“ („Curcubeul“) — „revistă cu ilustraţii“ săptămînală, editată la Moscova de N. Ghiliarov-Platonov de la 1883 la 1888.

„Svet i teni“ („Lumină şi umbre“) — revistă săptămînală, editată la Moscova de la 1878 la 1884 de N. L. Puşkariov.

„Luci“ („Raza“) — revistă săptămînală, editată la Petersburg de la 1880 la 1890. Cu începere din anul 1881 şi pînă în 1890 redactor al „Razei“ a fost ultrareacţionarul S. S. Okreiţ, foarte cunoscut pe atunci.

„Ogoniok“ („Luminiţa“) — revistă ilustrată săptămînală, editată la Petersburg de la 1879 la 1883.

„Rassvet“ („Zorile“) — „Organul evreilor ruşi“, săptămînal, editat la Petersburg de la 1879 la 1884.

„Nabliudatel“ („Observatorul“) — revistă lunară „literară, politică şi ştiinţifică“, editată la Petersburg, începînd din anul 1882 de A. P. Piatkovski.

„Invalid" („Invalidul") — „Invalidul rus" („Russki invalid"), ziar militar, apărut la Petersburg începînd din anul 1813.

„Sibir" („Siberia") — ziar săptămînal, editat la Irkutsk de la 1873 la 1887.

„Razvlecenie" („Distracţia") — revistă „literară şi umoristică", editată la Moscova începînd din anul 1859.

„Igruşecika" („Jucărica") — revistă săptămînală pentru copii, editată la Petersburg începînd din anul 1880.

„Golos" („Glasul") —„ziar politic şi literar" cu culoare politică liberală, editat la Petersburg de la 1863 la 1884 de A. A. Kraevski.

„Eho" („Ecoul") — cotidian, editat la Petersburg de la 1882 la 1885.

„Vek" („Veacul") — revistă lunară „literară, ştiinţifică şi politică," editată la Petersburg de la 1882 la 1884, de M. Filippov.

„Rus" („Rusia") — ziar slavofil, editat la Moscova de la 1881 la 1886 de I. S. Aksakov.

„Moskva" („Moscova") — revistă săptămînală literară şi artistică, editată la Moscova de la 1882 la 1883.

„Russkaia mîsl" („Gîndul rus") — revistă lunară, apărută la Moscova cu începere din anul 1880.

„Zdorovie" („Sănătatea") — ziar ştiinţifico-popular de igienă, editat la Petersburg din anul 1883. Pînă în acel an (începînd din 1874) se edita sub acelaşi titlu o revistă.

„Vraci" („Medicul") — gazetă săptămînală medicală, editată la Petersburg cu începere din anul 1880 de K. L. Rikker, redactor fiind V. A. Manassein.

„DRAGOSTE NEIMPĂRTAŞITĂ"

TRADUCERE DIN LIMBA SPANIOLĂ

Apărută pentru prima oară în revista „Mirskoi tolk" [1]), 1883, Nr. 2, 16 ianuarie, la rubrica: „Şurubul. Nr. 1, 1883, 16 ianuarie". Semnată: Piuliţa Nr. 6. S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (la Biblioteca de stat a U.R.S.S. „Lenin"). Publicăm textul apărut în revistă.

„SPOVEDANIE"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 5, 19 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

---

[1]) *„Mirskoi tolk"* — „Ce vorbeşte lumea". (N. trad.)

„ŞINGURUL MIJLOC"

A PROPOS DE PROCESUL SOCIETĂŢII DE CREDIT MUTUAL DIN PETERSBURG

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 4, 22 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea e scrisă pe tema furturilor la bănci, foarte actuală la începutul deceniului 1880—1890. Procesul unor furturi însemnate la Societatea de Credit Mutual din Petersburg a început în ianuarie 1883.

„CAZURI DE MANIA GRANDIOSA"

IN ATENŢIA ZIARULUI „MEDICUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki" 1883, 4, 22 ianuarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„LA ŞEDINŢA DE HIPNOTISM"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 7, 24 ianuarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„A PLECAT"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 5, 29 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„CUIUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 6, 5 februarie. Semnată: A. Cehonte. Reeditată fără modificări în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

In ziua de 3 februarie 1883, Leikin scria despre această povestire lui Cehov: «Mica dumitale poveste „Cuiul" e minunată. E o adevărată satiră. Aduce a Saltîkov. Am citit-o cu entuziasm de două ori. Am citit-o şi altora — place tuturora.»

„CE-I MAI BINE?"

CUGETĂRILE DE HUZUR ALE ŞTIC-IUNCHERULUI KROKODILOV

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 6, 5 februarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Ştîc-iuncher — pe timpuri, cel mai mic grad ofiţeresc în artilerie, în secolul al XVIII-lea.

„O FEMEIE FĂRĂ PREJUDECĂŢI"

ROMAN

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 11, 10 februarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„UN OM RECUNOSCĂTOR"

SCHIŢĂ PSIHOLOGICĂ

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 7, 12 februarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„SFATUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 7, 12 februarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„UN OM PLIN DE RIVNĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 12, 15 februarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„Novoe vremia" („Timpuri noi") — ziar reacţionar, editat de A. S. Suvorin la Petersburg, începînd din anul 1876.

„COLECŢIA"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 13, 18 februarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Sevastianov, Filippov — mari proprietari de brutării la Moscova.

„VISURI POETICE“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 8, 19 februarie. Desen de A. I. Lebedev. Tema : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„BOUL ŞI DOMNIŞOARA“
MIC EPISOD DIN VIAŢA „PREA ONORABILILOR DOMNI“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 8, 19 februarie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„MOTOTOALA“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 8, 19 februarie. Semnată : A. Cehonte. A intrat fără modificări în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

„RIDICHEA“
TRADUCERE DIN LIMBA COPIILOR

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 8, 19 februarie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„IN SECOLUL NOSTRU PRACTIC, CIND, Ş.A.M.D.“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 10, 5 martie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„O POVESTIRE CĂREIA E GREU SĂ-I GĂSEŞTI UN TITLU“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 11, 12 martie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„FRĂŢIORUL“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 11, 12 martie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„UN FILANTROP"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel" 1883, Nr. 19, 14 martie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Daziaro — magazin de artă la Moscova.

„UN CAZ DIN PRACTICA JUDICIARĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel", 1883, Nr. 20, 17 martie, cu subtitlul: Povestire polițistă. Semnată: A. Cehonte. A intrat fără subtitlu și scurtată în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

La reeditarea povestirii în culegere, autorul a scos subtitlul și a scurtat mult povestirea.

„SPRE ȘTIINȚA TRÎNTORILOR"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 13, 26 martie. Semnată: Omul fără splină. Desen de V. I. Porfiriev. S-a păstrat manuscrisul autograf al ciornei (la Arhiva literară centrală). Publicăm textul apărut în revistă.

„CAVALERI FĂRĂ FRICĂ ȘI FĂRĂ PRIHANĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 14, 2 aprilie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„SALCIA"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 15, 9 aprilie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu unele modificări în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Povestirea a fost inclusă în culegere cu modificări neînsemnate.

CULMEA CULMILOR

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 15, 9 aprilie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„Grajdanin" („Cetățeanul") — ziar reacționar, editat la Petersburg de prințul M. P. Meșcerski, începînd din anul 1872.

„Kievlianin" („Kieveanul") — ziar al sutelor negre, editat la Kiev începînd din anul 1864.

„DELAPIDATORUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 16, 16 aprilie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu mici modificări în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

N. A. Leikin, redactor la revista „Oskolki", scria lui Cehov la 16 aprilie 1883 despre povestirile „Salcia" şi „Delapidatorul": «Povestirile dumitale „Salcia" şi „Delapidatorul" sînt fermecătoare, dar cam prea serioase pentru „Oskolki". In ceea ce mă priveşte, cititul lor mi-a procurat o adevărată desfătare.»

„FOAIA DE SEMNĂTURI"

POVESTE DE PAŞTI

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 16, 16 aprilie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„Sîn Otecestva" („Fiul Patriei") — ziar editat la Petersburg începînd din anul 1856.

„VORBE, VORBE ŞI IAR VORBE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 17, 23 aprilie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„GUSTAREA"

O AMINTIRE PLĂCUTĂ

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 17, 23 aprilie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„SOACRA-AVOCAT"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 18, 30 aprilie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„MOTANUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 20, 14 mai. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„CONCERT IN BENEFICIUL PRIVIGHETORII"

RECENZIE

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 21, 21 mai. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„INSULELE ZBURĂTOARE"

DE JULES VERNE (PARODIE)

Apărută pentru prima oară în revista Budilnik, 1883, Nr. 19, autoriz. cenz. din 21 mai. Semnată : A. Cehonte. A intrat cu anumite modificări în culegerea retipărită în întregime, din anul 1883. Publicăm textul culegerii.

In vederea includerii în culegere, povestirea a fost supusă unor mici modificări stilistice, iar denumirea inițială a insulei : „Insula prințul Meşcerski" a fost schimbată în „Insula Iohann Hoff".

„Illiustrirovannîi bes" („Diavolul ilustrat") — almanah ; n-a apărut decît o singură dată, în anul 1880, la Moscova, cu desene de A. S. Ianov şi M. P. Cehov.

Iohann Hoff — fabricant de bere.

„DELEGATUL SAU CUM S-A POMENIT DESDEMONOV FĂRĂ 25 RUBLE"

DEDICATĂ LUI L. I. PALMIN

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 22, 28 mai. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea e dedicată poetului Liodor Ivanovici Palmin (1841—1891) cu care Cehov era prieten.

„CUCONIȚA-EROINĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 23, 4 iunie. Semnată : A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

„CUM M-AM INSURAT"

SCURTĂ POVESTIRE

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 24, 11 iunie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„O DATĂ PE AN"

Apărută pentru prima oară în revista „Strekoza" [1]), 1883, Nr. 25, 19 iunie, cu subtitlul: „Povestire". Semnată: A. C. Apărută din nou în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886, şi în ediţiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri, 1891—1899. S-au păstrat şpalturile pentru culegerea de „Opere", cu corecturile lui A. P. Cehov (la Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul ediţiei a 14-a a culegerii „Povestiri felurite", deoarece corectură din şpalturi a povestirii nu e terminată.

„LEIT BUNICU-MEU"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 25, 18 iunie. Semnată: A. Cehonte. S-au păstrat foile culese şi puse în pagină pentru culegerea de „Opere" (la Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul din foi.

Acest text arată că, pregătind povestirea pentru culegerea de „Opere", Cehov a scurtat-o, a modificat-o şi, pe alocuri, a completat-o. Totuşi povestirea n-a mai fost inclusă de el în culegerea de „Opere".

„ADEVĂRUL GOL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 28, 9 iulie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„ŢAP SAU NEMERNIC"

Apărută pentru prima dată în revista „Oskolki", 1883, Nr. 30, 23 iulie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

---

[1]) *„Strekoza"* — „Libelula". (N. trad.)

„UN CÎRCIUMĂR PLIN DE VIRTUŢI"

JELANIA BOGATULUI SĂRĂCIT

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 32, 6 august. Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

„PROTECŢIE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 35, 27 august. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Trimiţînd, în august 1883, povestirea lui Leikin, Cehov îi scria: «Bucata de faţă nu-i din cele izbutite. Observaţiile sînt palide, iar povestirea nu-i şlefuită şi prea e lipsită de adîncime. Aveam o temă mai bună, şi aş fi scris şi primit mai mult, dar de data aceasta soarta-i împotriva mea. Scriu în condiţiunile cele mai groaznice. Am în faţă lucrarea mea, care numai literatură nu-i şi care îmi chinuie fără milă conştiinţa; în odaia de alături ţipă copilul unei rude, venită să stea cîtva timp cu noi, în altă odaie tata citeşte cu glas tare mamei „Ingerul întruchipat"... Cineva a întors muzicuţa şi aud „Frumoasa Elena"... Patul meu e ocupat de ruda venită în vizită, care se apropie mereu de mine şi-mi vorbeşte de-ale medicinei...»

„ROB IEŞIT LA PENSIE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 37, 10 septembrie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu mici modificări în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886, şi a fost inclusă şi în ediţiile ulterioare ale culegerii Publicăm textul din ediţia a 14-a (ultima) a culegerii.

Povestirea fusese, la început, aleasă pentru culegerea de „Opere". In Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează şpalturile povestirii, anulate de Cehov, cu o însemnare de-a lui: «A se exclude povestirea „Rob ieşit la pensie".» Textul din şpalturi coincide cu textul ediţiei a 14-a a culegerii.

Din scrisoarea lui N. A. Leikin către Cehov, cu data de 8 septembrie 1883, se poate vedea că cenzura tăiase mult din povestire: «Nu te mira că povestirea dumitale „Rob ieşit la pensie" şi „Viaţa din Moscova" apar ciuntite în Nr. 37. Nu-i mîna redactorului, ci a cenzorului...» Şi mai departe: «Cenzorul s-a năpustit de asemenea şi asupra povestirii dumitale „Robul" şi a tăiat tot ce era mai piperat, toate sclipirile mai picante. Pesemne că au de gînd să recomande revista „Oskolki" domnişoarelor de pension.»

„PROASTA, SAU CĂPITANUL ÎN RETRAGERE“

SCENETĂ DINTR-UN VODEVIL INEXISTENT

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik“, 1883, Nr. 38, 17 septembrie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„TALMEŞ-BALMEŞ“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 38, 17 septembrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„ÎN LANDOU“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 39, 24 septembrie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

În privinţa acestei povestiri, Cehov scria lui N. A. Leikin (19 septembrie 1883) : «Iţi trimit „In landou“, unde-i vorba de Turgheniev.» Menţionarea numelui lui Turgheniev în povestire avea importanţă pentru redacţia revistei în legătură cu moartea scriitorului, care trezise un ecou larg în presă

Jean Richepin — scriitor francez.

„TOAMNA“

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik“, 1883, Nr. 37, autoriz. cenz. din 24 septembrie. Semnată : A. Cehonte. A intrat aproape fără modificări în culegerea „Povestiri felurite“, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

In anul 1885, Cehov a transformat povestirea în schiţa dramatică într-un singur act : „La drumul mare“, care a fost interzisă de cenzură.

„NEAMŢUL RECUNOSCĂTOR“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1883, Nr. 40, 1 octombrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„FATA CONSILIERULUI DE COMERȚ"

ROMAN

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 42, 15 octombrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„Leul și Soarele" — decorație persană.

„TUTORELE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 43, 22 octombrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„UN SEMN AL TIMPURILOR".

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 43, 22 octombrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„ȘEFUL DE GARĂ"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 45, 5 noembrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„ÎN SALONAȘ"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1883, Nr. 48, 26 noembrie cu titlul: „Ironia soartei". Semnată: A. Cehonte. A fost trecută cu titlul „In salon" pe lista scrisă de mîna lui Cehov a povestirilor alese de el pentru a fi incluse în culegerea de „Opere", ce urma să apară în editura lui A. F. Marx, listă ce se păstrează la Biblioteca de stat a U.R.S.S. „V. I. Lenin" (Moscova). La Arhiva literară centrală (Moscova) există un text tipărit al povestirii, tăiat din revistă, cu titlul schimbat de Cehov și cu modificări stilistice în text, făcute de autor. Publicăm textul după această tăietură.

„A ÎNȚELES!"

Apărută pentru prima oară în revista „Priroda i ohota", [1]) 1883, vol IV, Nr. 11, noembrie (autoriz. cenz. din 3 decembrie cu subtitlul: *(„Schiță")*. Semnată: A. Cehov. A intrat cu neînsemnate modificări (înlocuiri de cuvinte, eliminarea cîtorva fraze)

[1]) *Priroda i ohota"* — „Natura și vînătoarea". (N. trad.)

în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

In dulapul de cărţi din biroul lui Cehov de la Ialta se păstrează un exemplar al numărului revistei cu modificările făcute de autor în creion şi cerneală, pesemne în vederea includerii povestirii în culegere.

„IN NOAPTEA DE AJUN"

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik", 1883, Nr. 50 (autoriz. cenz. din 22 decembrie) cu o dedicaţie către M. P. Cehova — sora scriitorului. Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886, fără dedicaţie şi cu mici modificări. Publicăm textul culegerii.

I. S. EJOV

„LIBERALUL"

POVESTIRE DE ANUL NOU

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 1, 7 ianuarie. Semnată: A Cehonte. Publicăm acest text.

Cehov rugase pe N. Leikin să scurteze povestirea dacă i s-ar părea prea lungă. Acesta i-a răspuns (5 ianuarie 1884): „...am scurtat povestirea dumitale. N-am putut să n-o scurtez, se acumulaseră prea multe articole urgente de Anul Nou." Titlul povestirii e pus tot de Leikin, după cum reiese din sfîrşitul scrisorii: «...I-am schimbat titlul şi am numit-o: „Liberalul". Aşa-i mai scurt şi mai bine.»

„75.000"

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik", 1884, Nr. 2, autoriz. cenz. din 13 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea a fost scrisă ocazional cu prilejul publicării în ziare a rezultatului tragerii loteriei titlurilor de împrumut.

F. N. Plevako — avocat din Moscova.

Nekliujev — eroul comediei lui A. Palm „Prietenul nostru Nekliujev".

„COMICUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 4, 28 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. A intrat fără modificări în culegerea „Povestiri felurite". Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

„BIRJARUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Russki satiriceski listok" [1]), 1884, Nr. 5, 9 februarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„LA VINĂTOARE"

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik", 1884, Nr. 6, autoriz. cenz. din 11 februarie cu titlul: *Unchiul şi cîinele. (Cu prilejul expoziţiei de cîini)*. Semnată: A-n. C-te. In Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează şpalturile textului revăzut al acestei povestiri cu titlul : *La vînătoare.* Povestirea fusese la început destinată de Cehov pentru culegerea de „Opere" din anul 1899, cum reiese dintr-o scrisoare a lui Cehov către editorul A. F. Marx (30 aprilie 1899). Publicăm textul din şpalturi.

Cu ocazia revizuirii, povestirea a suferit însemnate modificări stilistice. Sfîrşitul povestirii a fost de asemenea mult scurtat.

„AH, FEMEILE, FEMEILE !..."

Apărută pentru prima oară în ziarul „Novosti dnia" [2]), 1884, Nr. 45, 15 februarie. Semnată: Ance. Publicăm acest text.

In amintirile sale, Mih. P. Cehov, fratele scriitorului, spune că Cehov, avînd odată de gînd să scrie un vodevil hazliu intitulat: „Secretarul fără barbă, dar cu pistol", trebuia să compună o poezie cu totul lipsită de talent, în care să se repete de cîteva ori expresia „val-vîrtej". In povestirea de faţă sînt redate primele patru versuri din acea poezie. Primul catren din povestire coincide cu începutul poeziei „Ultimul adio", pe care Cehov a trimis-o E. I. Iunoşevei la 2 noiembrie 1883, sub formă de scrisoare.

„DOUĂ SCRISORI"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 10, 10 martie. Semnată: Omul fără splină. In volumul al XIX-lea suplimentar al culegerii de „Opere" ale lui Cehov (1911) povestirea e redată în altă redactare, pesemne după şpalturi revăzute de autor. Publicăm textul din volumul al XIX-lea suplimentar.

---

[1]) *„Russki satiriceski listok"* — „Foaie satirică rusă" (N. trad.)

[2]) *„Novosti dnia"* — „Noutăţile zilei". (N. trad.)

„MARIA IVANOVNA"

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik", 1884, Nr. 13, autoriz. cenz. din 31 martie. Semnată: A. Cehonte. In Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează şpalturile unui text revăzut al acestei povestiri. După cum reiese dintr-o scrisoare cu data de 30 aprilie 1890, adresată editorului A. F. Marx, povestirea a fost, la început, destinată culegerii de „Opere" din anul 1899. Publicăm textul din aceste şpalturi.

Cu prilejul revizuirii, Cehov a scurtat mult povestirea şi i-a refăcut sfîrşitul.

La început, Cehov avusese intenţia să publice povestirea în „Oskolki", dar N. Leikin i-a restituit-o însoţită de o scrisoare (21 ianuarie 1884): «N-am găsit cu cale să public povestirea dumitale „Maria Ivanovna" în „Oskolki". Fii mărinimos şi iartă-mă, dar prea are un caracter intim şi eu caut să evit acest lucru în „Oskolki".»

„CITEVA CUGETĂRI DESPRE SUFLET"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 15, 14 aprilie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„UN OM MÎNDRU"

POVESTIRE

Apărută pentru prima oară cu ilustraţii în ziarul „Moskovski listok" [1]), 1884, Nr. 112, 24 aprilie. Semnată: A. Cehov. Publicăm acest text.

„GÎNDURI NĂSTRUŞNICE"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 19, 12 mai. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

S. A Juriev — literat şi ziarist.

„LAUDA DE SINE"

BASM

Apărut pentru prima oară în revista „Oskolki" 1884. Nr. 20, 19 mai. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

---

[1]) *„Moskovski listok"* — „Foaia Moscovei" (N. trad.)

„VILEGIATURISTA"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 22, 2 iunie. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă în culegerea „Povestiri felurite", Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

„S-A CERTAT CU NEVASTA"

FAPT DIVERS

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 23, 9 iunie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„SCRISOARE CĂTRE UN REPORTER"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 23, 9 iunie, la rubrica: „Din puşculiţa cu curiozităţi". Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Arkadia — grădină din Moscova, care servea drept loc de petreceri.

„VODEVILUL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 26, 30 iunie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„DURERI NEŞTIUTE"

POVESTIRE

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 34, 25 august. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Louise Michel — luptătoare revoluţionară în timpul Comunei din Paris anul 1871.

„ECLIPSA DE LUNĂ"

DIN VIAŢA PROVINCIALĂ

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 39, 29 septembrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„TAIFAS DE GÎNSACI"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 40, 6 octombrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„CINE ARE LIMBĂ LUNGĂ ORIUNDE POA' S-AJUNGĂ!"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 41, 13 octombrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„LA AZILUL DE BĂTRÎNI ŞI BOLNAVI FĂRĂ LEAC"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 43, 27 octombrie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

„DESPRE DRAMĂ"

SCENETA

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 44, 3 noiembrie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

Hippolyte Taine — critic francez de literatură şi artă.

Gotthold Ephraim Lessing (1729—1781) — savant, critic şi dramaturg german.

I. V. Şpajinski şi P. M. Nevejin — dramaturgi, ale căror piese se reprezentau adeseori între anii 1880 şi 1890.

„ŞI BINELE TREBUIE SĂ AIBĂ MARGINI"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 44, 3 noembrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„CUVÎNTAREA ŞI CURELUŞA"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 47, 24 noiembrie. Semnată : A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea a fost scrisă în 1882, dar cenzura n-a lăsat-o să treacă. N. Leikin scria lui Cehov (3 decembrie 1882) : «Mă

grăbesc să-ţi comunic o veste cam neplăcută. Minunatul dumitale articolaş „Cuvîntarea şi cureluşa“ n-a obţinut din partea cenzurii autorizaţia de tipărire. In urma rugăminţii mele, cenzorul a prezentat-o la şedinţa comitetului de cenzură, dar nici acolo n-a trecut.» Leikin a păstrat corectura povestirii şi a prezentat-o din nou cenzurii în anul 1884. El scria în această privinţă lui Cehov (16 noiembrie 1884) : «Observînd că în ultimul timp cenzura s-a făcut parcă mai blîndă, i-am trimis corectura vechii dumitale povestiri neadmise „Cuvîntarea şi cureluşa“ şi — o, minune! — corectura mi-a fost trimisă înapoi cu autorizaţia de a o tipări. Mă tem însă ca dumneata să nu fi pulicat „Cuvîntarea şi cureluşa“ în altă parte decît în „Oskolki“. Corectura zace la mine din anul 1882.» Cehov i-a răspuns lui Leikin (16 noiembrie 1884) : „Povestirea aceasta n-a fost publicată nicăieri. Imi aduc aminte de subiect, dar am uitat cum am scris-o... O voi citi cu plăcere ca ceva ce nu-mi aparţine“.

„LA CĂPĂTIIUL UNUI BOLNAV“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 48, 1 decembrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„CEA MAI NOUĂ CĂLĂUZĂ DE STIL EPISTOLAR“

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 48, 1 decembrie. Semnată : Omul fără splină. Publicăm acest text.

„NUNTĂ CU GENERAL“

POVESTIRE

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki“, 1884, Nr. 50, 15 decembrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

In ziua de 10 noiembrie 1884, N. Leikin îi scria lui Cehov : «Apoi îţi mai trimit corectura povestirii dumitale „Nuntă cu general“. Acesta e titlul pe care l-am dat povestirii dumitale „Un mic şantaj“. Corectura e şi iscălită de cenzor. Ţi-o trimit, ca s-o revezi şi să mi-o restitui. Mă tem că la noi să nu se fi încurcat termenii marinăreşti şi eu n-am dicţionar pentru termeni marinăreşti în biblioteca mea. Povestirea a ieşit groaznic de lungă şi nu ştiu cum am să pot să-i fac loc.»

In anul 1889, Cehov a transformat această povestire într-un vodevil intitulat „Nunta“.

„O BOMBOANĂ DE LIBERAL"

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", Nr. 51, 22 decembrie. Semnat: A. Cehonte. Publicăm acest text.

„ORDIN SCRIS"

DIN VIAȚA TÎRGURILOR UITATE DE LUME

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki", 1884, Nr. 52, 29 decembrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

K. D. Muratova.

CUPRINS

LUCRĂRI INCLUSE DE A. P. CEHOV IN CULEGEREA DE „OPERE“ 1884

Decoraţia 7
Meditatorul 12
Cîntăreţii 16
Condica de reclamaţii 22
Perpetuum mobile 24
Cititul. *Povestirea unui vulpoi bătrîn* 33
Albumul 38
Spiritele sînt în mare fierbere. *Din letopiseţul unui oraş* 41
Examen de înaintare în grad 46
Chirurgia 51
Cameleonul 56
Din lac în puţ 61
Măsuri de rigoare 69
Vintul 74
La cimitir 79
Masca 82
Căsătorie din interes. *Roman în două părţi* . . . 89
Domnii cetăţeni. *Piesă în două acte* 95
Stridiile 100
O noapte de groază 105
Prost dispus 113

LUCRĂRI CARE N-AU FOST INCLUSE DE A. P. CEHOV IN CULEGEREA DE „OPERE“

1883

Travestiţii 119
Două romane. I. Romanul unui medic. II. Romanul unui reporter 122
Romanul unui avocat.*(Proces verbal)* 125

Doi inşi într-unul 126
Gîndurile unui cititor de ziare şi reviste 129
Dragoste neimpărtăşită. *Traducere din limba spaniolă* 130
Spovedanie 132
Singurul mijloc. *A propos de procesul Societăţii de Credit Mutual din Petersburg* 137
Cazuri de mania grandiosa. *In atenţia ziarului „Medicul"* 141
O şedinţă de hipnotism 143
A plecat 147
Cuiul 149
Ce-i mai bine? *Cugetările de huzur ale ştiic-iuncherului Krokodilov* 152
O femeie fără prejudecăţi. *Roman* 153
Un om recunoscător. *Schiţă psihologică* 158
Sfatul 161
Un om plin de rîvnă 163
Colecţia 166
Visuri poetice 168
Boul şi domnişoara. *Mic episod din viaţa „prea onorabililor domni"* 169
Mototoală 172
Ridichea. *Traducere din limba copiilor* . . . 175
In secolul nostru practic, cînd, ş.a.m.d. 176
O povestire căreia e greu să-i găseşti un titlu . . 178
Frăţiorul 181
Un filantrop 184
Un caz din practica judiciară 187
Spre ştiinţa trîntorilor 190
Cavaleri fără frică şi fără prihană 191
Salcia 195
Culmea culmilor 200
Delapidatorul 202
Foaia de semnături. *Poveste de paşti* 207
Vorbe, vorbe şi iar vorbe 210
Gustarea. *O amintire plăcută* 214
Soacra-avocat 218
Motanul 221
Concert în beneficiul privighetorii. *Recenzie* . . . 225
Insulele zburătoare. *De Jules Verne (parodie)* . . 228
Delegatul sau cum s-a pomenit Desdemonov fără 25 de ruble 236
Cuconiţa-eroină 240
Cum m-am însurat. *Scurtă povestire* 245
O dată pe an 249
Leit bunicu-meu 254
Adevărul gol 257
Ţap sau nemernic 260
Un cîrciumar plin de virtuţi. *Jelania bogatului sărăcit* 261

Protecţie 264
Rob ieşit la pensie 267
Proasta sau căpitanul la pensie. *Scenetă dintr-un vodevil inexistent* 270
Talmeş-balmeş 273
In landou 275
Toamna 278
Neamţul recunoscător 285
Fata consilierului de comerţ. *Roman* 287
Tutorele 292
Un semn al timpului 296
Şeful de gară 297
In salonaş 301
A înţeles! 303
In noaptea de ajun 315

1884

Liberalul. *Povestire de Anul Nou* 323
75.000 329
Comicul 335
Birjarul 338
La vînătoare 342
Ah, femeile, femeile!... 345
Două scrisori 349
Maria Ivanovna 352
Cîteva cugetări despre suflet 356
Un om mîndru. *Povestire* 357
Gînduri năstruşnice 363
Lauda de sine. *Basm* 365
Vilegiaturista 367
S-a certat cu nevasta. *Fapt divers* 370
Scrisoare către un reporter 372
Vodevilul 373
Dureri neştiute. *Povestire* 378
Eclipsa de lună. *Din viaţa de provincie* 384
Taifas de gînsaci 387
Cine are limbă lungă oriunde poa's-ajungă... . . 389
La azilul de bătrîni şi bolnavi fără leac 391
Despre dramă. *Scenetă* 396
Şi binele trebuie să aibă margini 399
Cuvîntarea şi cureluşa 402
La căpătîiul unui bolnav 404
Cea mai nouă călăuză de stil epistolar 405
Nuntă cu general. *Povestire* 409
O bomboană de liberal 416
Ordin scris. *Din viaţa tîrgurilor uitate de lume* . 420
Note 421

Redactor de carte : C. Clejan
Tehnoredactor : L. Porubin
Corector : S. Voronca

Dat la cules 15.III.955. Bun de tipar 4.VI 955. Tiraj 13.000+100. Hîrtie vel. mată de 65 gr./m.p. Format 84×108/32. Coli ed. 19,70. Coli de tipar 28. Com. 22. A. nr. 0588. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 S „18" — O=R. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 8 S „18"—O--R.

Tiparul executat sub com. nr. 1329 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN".
București — R.P R.